

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MARIUS JOHANSEN
HANS KAALÖ JOHANSEN

ROSTRUP SOGNS HISTORIE

EGET FORLAG

1970

Marius Johansen og
Hans Kaalø Johansen

R O S T R U P S O G N S H I S T O R I E

Eget forlag 1970
Offsettrykt i Rabøls bogtrykkeri, Farsø
I kommission: Rabøls boghandel, Farsø

Bogens indhold:

Indledning.....	side 9
De første mennesker.....	side 13
Mennesket i historisk tid.....	side 16
Terræn og vandløb.....	side 20
Stednavne.....	side 29
Skovene og en indberetning fra 1735.....	side 43
Kirken.....	side 47
Skoleforholdene.....	side 78
Vraa skole.....	side 105
Stenstrup skole.....	side 108
Monstrup privatskole.....	side 111
Det kommunale selvstyre.....	side 114
Trafik- og vejforhold.....	side 120
Fattigvæsenet.....	side 128
Bøndernes kår før reformerne.....	side 134
Reformerne og tiden derefter.....	side 140
Rostrups bylov fra 1738.....	side 148
Rostrup by.....	side 158
Stenstrup by.....	side 188
Lundgårde.....	side 210
Monstrup by.....	side 218
Hedegårde.....	side 232
Blegde.....	side 237
Thostrup.....	side 241
Viveterp.....	side 248
Vraa by.....	side 252
Brøndbjerg by.....	side 274
Marienburg.....	side 300
Tvidmosegård.....	side 301
Damstedgård.....	side 302
Notehenviisninger.....	side 304

Forkortelser:

alb.....	album
bd.....	bind
bgr.....	begravet
CVDL.....	Danske Lov
d.....	død
dbt.....	døbt
f.....	født
fdk.....	fjerdingkar
ff.....	og følgende
FHK.....	"Fra Himmerland og Kær herred".
fol.....	folio
gl.....	gammel
g.m.....	gift med
gm.....	gårdmand
h.....	hartkorn
ibd.....	sammesteds(latin: ibidem)
jfr.....	jævnfør
matr.....	matrikel
md.....	måned(er)
mk.....	mark
NLA.....	Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg.
pg.....	paragraf
publ.abs.....	åbenbar skrifte(latin: publice absolvata).
rdl.....	rigsdaler
rev.....	reviderede
rk.....	række
s.....	side
s.a/ s.å.....	samme år
s.d.....	se denne
sk.....	skilling
skp.....	skæpper
spr.....	sognepræst
td./tdr.....	tønde(r)
udg.....	udgivet
udk.....	udkommet
årh.....	århundrede

Forord:

Hermed er 9 års arbejde på Rostrup sogns historie tilendebragt. Det er næsten med vemod, at vi nu afslutter dette arbejde, som for os har været en kær fritidssyssel. Men den aktuelle kommunesammenlægning in mente mener vi, at tidspunktet ville være forpasset, om vi ventede længere.

Vi erkender, at denne bog langt fra dækker alle sider af sognets historie, men økonomiske hensyn tvinger os til at begrænse stoffet betydeligt. Det er kun en lille procentdel af det indsamlede materiale, der kommer til offentlighedens kendskab, men vi mener at have udvalgt det væsentligste.

Her vil vi gerne bringe en tak til de mange, der har hjulpet med oplysninger og fremskaffelse af ældre billeder.

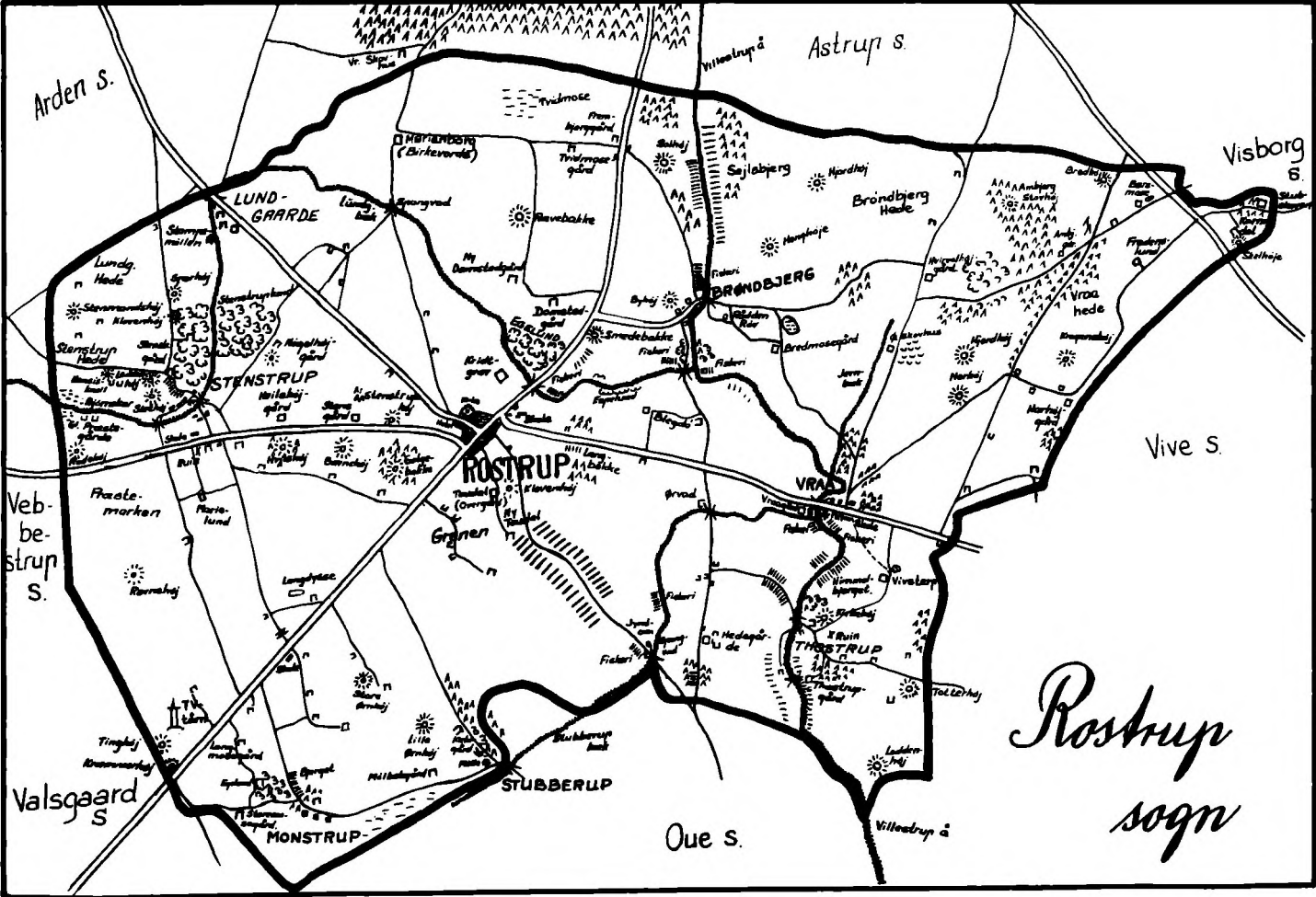
En særlig tak til sognerådet, der har ydet økonomisk støtte til bogens udgivelse.

En del af billederne til afsnittet om kirken er venligst stillet til rådighed af lærer Krogh, Rostrup.

Det har ingenlunde været nogen let opgave at indsamle materiale om sognet. En stor gene i vort arbejde med især gårdhistorien har det været, at de ældre fæsteprotokoller for sognets største lods-ejer gennem tiderne, Villestrup, ikke har været til disposition. Endvidere råder kommunen ikke over noget egentligt arkiv, så man må tilgive os, om oplysningerne undertiden virker utilstrækkelige. Vi håber, at man vil tage godt imod bogen.

Vraa og Mariager i april 1970

Marius og Hans Kaalø Johansen.

Rostrup sogn

INDLEDNING.

Rostrup sogn i Hindsted herred er med dets 4000 ha - næst efter Als og Astrup sogne, som henholdsvis har 6831 og 4629 ha - størst i herredet. Nabo sognene er: Vebbestrup, Storarden, Astrup, Visborg - dog kun et ganske kort stykke - Vive, Oue og Valsgård. Alle disse sogne ligger i samme herred.

Som det heraf fremgår, er Rostrup altså beliggende omtrent i midten af herredet. Det kan derfor ikke undre, at herredets ting tidligere har været holdt her, omend ikke ret længe ¹.

Det var i det 17. århundrede, nærmere betegnet indtil den 26. oktober 1687, da tinget - ved sammenlægningen af Hellum og Hindsted herreder - mere centralt blev henlagt til Storarden. Dette ting har ikke været i fuld overensstemmelse med loven, hvilket bl. a. fremgår af en stævning, som oberst Levetzau til Oxholm ² den 25. juni 1698 lod udtage mod herredsfogden ³ i Hellum-Hindsted herreder på grund af hans forhold over for oberstens bønder i Rold by. Selve processen førtes ved Nibe birketing. Her vidnede Jakob Christensen af Rebild, at "Søndagen efter Paaske-Helligdagene var han ved Hellum-Hindsted herreders Ting, som holdtes i Store Arden udi et Kroehuus, som Hans Espensøn der skal holde, og saa han, at der baade før Tinget, under Tinget og efter Tinget blev udtappet Øl og Brøndevin for Penge til enhver, som var tilstede og Tinget søgte, hvilket skete i Stuen, som Retten holdtes udi Herredsfogdens og Rettens Nærværelse, og Drak enhver i Stuen saa meget Tobak, som de vilde, hvilken foreskrevne Uskikkelighed sig har der ved Tinget tildraget, siden Christian Didriksen kom der til Retten at være Herredsfoged"⁴.

Denne omgang med stærke varer under tinget er i klar strid med Danske Lov, idet der i denne står: "Evo som ved Tinge bygger, eller bygge lader noget Kroehuus, eller en Hytte, dér Øl, eller Anden slags Drik at udtappe, miste hvad Drikkevarer, hand med sig

haver, og der foruden bøde tyve Lod Sølvtil Herskabet."⁵

Senere - det var i 1839 - blev tinget atter flyttet. Denne gang til Bælum, som fra da af fik sin store blomstringsperiode⁶. Endelig forlagdes tinget i 1884 til Terndrup, hvor det stadig findes, omend i en noget ændret form, sammenlignet med det ting, der i det 17. århundrede holdtes i Rostrup. I dag er der bidingsted i Hadsund.

Tingstedet i Rostrup lå lige "vesten for Kirkegaarden". Hvor det helt nøjagtigt har ligget vides ikke, men da kirkegården i begyndelsen af 1940'ne udvidedes, fandt man lige uden for det gamle dige rester af en gammel bygning. Det kan have været tiendeladen, som måske samtidig er anvendt som stald for de tingsøgendes heste. Umiddelbart i nærheden heraf må tinget have været holdt. Tingdagen var altid en torsdag, mens birketinget forrettedes om tirsdagen⁷. Som det har været tilfældet alle steder, hvor ting har haft sit sæde, havde Rostrup også sin galgebakke eller tinghøj, hvor de ved tinget afsagte domme eksekveredes. I Rostrup sogn findes der oven i købet een af hver slags: Galgebakke på Stenstrup mark og Tinghøj, der ligger lige på sognegrænsen til Valsgård - og Vebbestrup sogne. Tinghøj, som i virkeligheden er flere høje, blev i 1945 på foranledning af museumsinspektør Riismøller, Aalborg, fredet. Een af højene var da blevet sløjfet af tyskerne, der under Besættelsen havde placeret en lyttepost og pejlestation mellem højene. Det var således på høje tid, at fredningen blev foretaget. Endvidere må det ikke glemmes, at der også findes en Ravenshøj i sognet⁸.

Mens vi er ved tingstederne, kunne det være fristende at drage et par lokalhistoriske problemer frem. Ifølge Hindsted herreds ældste tingbog blev tinget en overgang holdt i One sogn, nemlig indtil 1634. Hvor længe det har været holdt dér vides ikke, men ikke desto mindre opsattes der i juli 1961 af historie-intereserede mænd fra omegnen en sten, som kundgjorde, at Hindsted herreds ældste tingsted indtil 1634 havde ligget på dette sted. Denne sten er senere⁹ blevet fulgt op af meddelelser om, at nævnte tingsted var det ældste i herredet! Dette må i høj grad siges at være en dristig påstand, som derfor helt må stå for initiativtagernes egen regning. Eftersom tingstederne meget ofte flyttede,

synes det mere end tvivlsomt, om tinget, siden herredstingenes oprettelse under Knud den Hellige, har haft permanent sæde på Oue hede, der jo samtidig langt fra kan siges at have nogen central beliggenhed.

Et andet spørgsmål, som sikkert forbliver ubesvaret, er herredsnavnets oprindelse. Mest sandsynligt er det vel, som det ofte er blevet nævnt af forskerne, at det hidrører fra en nu længst forsvundet landsby¹⁰. Da man i 1959 stødte på spor af en landsby, antagelig fra romersk jernalder, på gårdejer Aage Jochumsens mark på Langbakke, mente man, at det nu endelig var lykkedes at finde den by, som har givet herredet navn. Nærmere undersøgelser, foretaget af et rejsehold fra Nationalmuseet, viste dog ingen sikre tegn herpå. Afdøde rigsarkivar Svend Aakjær har peget på den mulighed, at Hindsted er identisk med gårdsnavnet Hjeds i Valsgård sogn. Udviklingsgangen har ifølge Aakjær været: Hedensted (Hindsted) Hejnsted Hejst(e) eller Hjest(e) Hjeds, Heiss. Denne fortolkning kan imidlertid ikke holde. For det første er de rent lyd-mæssige problemer for store: Et n-bortfald er uforklarligt, en udvikling af hej- hje- er usædvanlig og kan ikke støttes af den af Aakjær nævnte form fra 1424: Heisse, der kun kendes fra en meget dårlig afskrift fra ca. 1600¹¹, og som for øvrigt snarere bør henføres til Hjeds i Veggerby sogn (Hornum herred), og endelig forekommer bortfald af -t (i Hjest) overordentligt sjældent. Dernæst er det mærkeligt, at landsbynavnet og herredsnavnet har kunnet få en så forskellig udvikling¹².

I samme forbindelse skal det nævnes, at der i One sogn, nærmere betegnet ved Kielstrup, ligger 2 høje, Hindsted høje.

Herredsnavnet er første gang omtalt i Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231. Heri er stavemåden: Hethamstathæret. Selve ordet herred betød oprindeligt hærstyrke. Det var i begyndelsen en betegnelse for en administrativ inddeling, hvor et bestemt område var forpligtet til at stille en bestemt hærstyrke, almindeligvis 42 mand, til Danmarks forsvar. Samtidig var - eller blev - herredet en retskreds uden for byerne med et herredsting, der lededes af en herredsfoged. Navnene på alle de danske herreder findes første gang optegnet i førnævnte Valdemar Sejrs Jordebog. Antallet var da 1300, men senere udskildtes birkene som særlige retskredse, samtidig med, at der efter 1660 blev foretaget en lang række sammenlægninger af herrederne, hvis antal derved indskrænkedes betydeligt. Herredsfogedernes arbejde kom efterhånden til at omfatte såvel dømmende som udøvende magt. Til dette hverv havde de bistand af herredsskrivere.

Men vi kom væk fra birkene. I 1459 indførtes de såkaldte birker, hver omfattende et adeligt gods. Og i 1671 gav "Grevernes og Friherrerens Privilegier" også grever og baroner birkeret. Herved forstod man retten til at oprette selvstændige retskredse, hvorunder kun hørte godsets egne undergivne. Der gaves endvidere de forskellige godsejere ret til selv at udnævne dommerne, birkefogederne, senere birkedommere. Alt dette ophævedes først ved Grundloven af 5. juni 1849.

I gejstlig henseende udgjorde herredet et provsti. Ved retsplejereformen af 1916 ophævedes de sidste 150 herreder, som erstattedes af retskredse. I dag anvendes betegnelsen herred kun inden for den kirkelige administration ¹³. I middelalderen hørte Hindsted under Himmersyssel, fra 1660 under Aalborghuus amt, og endelig - i 1793 - ved oprettelsen af amterne - ind under Aalborg amt.

DE FØRSTE MENNESKER.

Har der levet mennesker i landet før den sidste istid? For få år siden ville svaret have været benægtende, men zoologen Ulrik Mehl påviste i 1953 - ved undersøgelser af nogle dådyrknogler, fundet allerede i 1912 i Hollerup mose ved Langå i lag, som er ældre end istiden - at det må have været tilfældet, thi knoglerne udviste knusningsmærker, som må stamme fra marvspaltning, udført af mennesker ¹.

Men nu drejer sagen sig om Himmerland - ja oven i købet om en meget lille del af dette område. Vi har endnu ingen fund fra den sidste mellemistid, der vidner om menneskers bosættelse her i sognet på et så tidligt tidspunkt, men der ligger sikkert mange arkæologiske vidnesbyrd gemt i Himmerlands jord, så måske viser det sig en skønne dag, at der også for så mange år siden har levet mennesker på vore jorder.

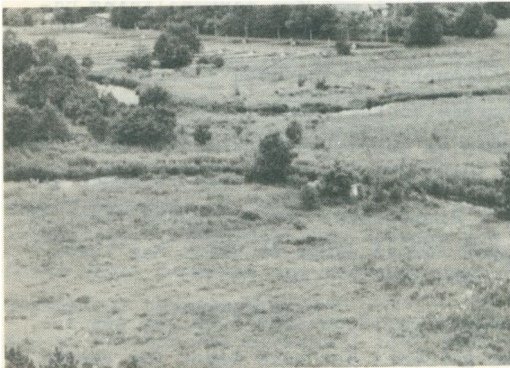
Heller ikke fra ældre stenalder (ca. 12000-3000 f.Kr.) er der i Rostrup sogn gjort fund. Det gælder i det hele taget for egnen, at den er fattig på vidnesbyrd fra den ældre stenalders indlandskultur, den såkaldte Gudenå-kultur. Svage spor af en boplads, som antagelig stammer fra denne tid, er dog gjort i True i Vebbestrup sogn.

Med hensyn til Ertebølle-kulturen, kystkulturen, så er der gjort adskillige fund af denne. Således en lang række køkkenmøddinger ved Mariager fjord, hvoraf den kendteste er udgravet ved Havns ².

Med andre ord: I ældre stenalder har der i et par af nabosogne boet mennesker. Det samme har uden tvivl været tilfældet i Rostrup sogn. Man har bare endnu ikke gjort så gamle fund i dette arkæologiens U-land.

Hvordan kan man da overhovedet få den tanke, at der skulle have boet mennesker her før 3000 f.Kr.? Den første grund er allerede

nævnt: Der er gjort fund i nabosognene.-En anden grund er sognets terræn.Midt igennem løber som bekendt Villestrup å i bunden af en temmelig bred tunneldal.Her har der altså fra Mariager fjord gået en sidefjord langt ind i landet.Skal man finde vidnesbyrd om denne formodede gamle bebyggelse,så kan der ikke herske spor tvivl om, at gravningen skal foregå langs med tunneldalen.

Tunneldalen ved Vraa.
I baggrunden Vraa Mølle Fiskeri.Bemærk åens slyngninger.

Men hvorfor er der da ikke fundet så mange vidnesbyrd fra oldtiden her i sognet? Måske giver følgende eksempel en del af grunden: En kendt museumsmand beretter om en oplevelse,han havde for ikke så mange år siden:

"En stor høj i Himmerland,der lå ved en grusgrav,blev i 1948,til trods for at der var givet flere advarsler,bortgravet af sognerådet.Det blev til en bøde på 800 kr.til sognerådsformanden,et beløb,som sognerådet straks bevilgede.Man skulle jo have grus!"³
Når man kan finde på at handle således over for de mest markante af oldtidsminderne,hvorledes har man så ikke handlet over for de mindre iøjnefaldende fra ældre stenalder?

Men hvilken kultur har da på den tid eksisteret i vort sogn? Nu skal man være klar over,at i den periode af ældre stenalder,som almindeligvis kaldes den atlantiske (ca.5000-2500 f.Kr.),gik Kattegat meget hårdt frem imod Himmerland.Hele Lille Vildmose var under vand,og Rostrup sogn var således slet ikke så langt borte fra havet,som man skulle tro.Hertil kommer,at Villestrup-tunnel-

dal som bekendt dengang rummede en bred fjordarm. Ud fra disse betragtninger og på baggrund af de utallige køkkenmødding-fund, tør man vist antage, at vore ældste forfædre tilhørte Ertebølle-kulturen.

Hvordan var nu livsvilkårene for disse køkkenmødding-folk? Een ting er sikker: de holdt til ved det salte vand. I hvert fald viser de fundne skaldynger, at føden bestod af havpattedyr og i øvrigt også en del fisk. Naturligvis gik man også på jagt i skovene efter hjorte, bjørne, vildsvin m.v., idet knogler fra disse dyr forekommer i ikke ringe mængde i affaldsdyngerne. Fundene fra Ertebølle-tiden viser intet bestemt om dette folks oprindelse, men til gengæld giver de for den materielle dels vedkommende et særdeles fyldigt billede. Flintredskaberne var kraftige, teknikken støt og sikker, hjortetak og ben behandledes med praktisk sans og pottemageriet udøvedes med stor dygtighed. Jo, disse vore forfædre har tilsyneladende haft et godt håndslag. Men kniber det med vidnesbyrdene fra ældre stenalder, så giver tiden efter 3000 f.Kr. os et langt bedre indtryk af vore forfædre. I 1956 udgravede Aalborg Historiske Museum under ledelse af museumsassistent Oscar Marseen den midterste af de 3 Loddenhøje på Thostrupgårds mark. Højen var omtrent pløjet bort.

Ved udgravningen fandt man et usædvanligt stort antal grave. Øverst fandt man 16 urnegrave fra yngre bronzealder og en stenalderkiste af flade sten, hvori der var 8 begravelser fra den yngste del af stenalderen, den såkaldte dolktid. Men herunder støde man på en begravelse med udstyr fra yngre jættestuetid. Højen har altså rummet grave fra mere end et årtusind.

Af andre fund fra yngre stenalder kan ligeledes nævnes en langdysse på Stenstrup mark.

Elever fra Vraa skole under ledelse af lærer M. Johansen bistod med udgravningen af Loddenhøj i 1956

MENNESKET I HISTORISK TID.

Næst efter Sebber sogn i Slet herred er Rostrup vel nok det himmerlandske sogn, hvor befolkningens antal har svinget mest i den historiske tid.

I ældre jernalder var der sikkert kun to bopladser i det område, der i dag udgør Rostrup sogn, nemlig een, omtrent hvor nu Rostrup ligger (ved Langbakke) og een ved eller i Vraa.

I løbet af de første århundreder efter Kristus synes befolkningstallet at være steget. Det er dog ikke før end i tiden omkring år 1000, at vi møder de første helt sikre tegn herpå. Af de mange byer med endelsen -torp (i dag: -rup, -drup, -strup og -trup), som findes på egnen, tør man vel udlede, at det i særlig grad var i Himmerland, de første hjemvendte vikinger slog sig ned i årene efter 1050. Som det senere vil blive nævnt, var disse vikinger nemlig i det sidst forløbne tidsrum blevet arbejdsløse. Dette at forstå således, at bl. a. de engelske konger nu omsider var blevet tilstrækkeligt stærke til at yde en samlet modstand imod vikinernes plyndringer. Den omstændighed, at mange vikinger slog sig ned på denne egn, synes yderligere bekræftet derved, at der i en periode i middelalderen var hele 3 kirker inden for det område, som i dag udgør Rostrup sogn. Alle 3 kirker er desuden beliggende i torp-byer.

Fra omkring 1250 begyndte imidlertid en langsom affolkning af egnen. Denne tog yderligere fart under "Den sorte Død", en voldsom pest, der hærgede hele Europa 1349-50. Omtrent $\frac{2}{3}$ af den danske befolkning blev revet væk. Det fortælles, at den kom til landet i 1349 med et mennesketomt skib.

Pesten udartede sig således: Først angreb den børn, dernæst de voksne og til slut også gamle folk. Navnet fik den efter de sorte bylder, der voksede frem over hele kroppen hos de angrebne. Nu opstod der en så voldsom mangel på arbejdskraft, at man ikke læn-

gere formåede at holde lyngen borte fra det dyrkede land. I lang tid herefter lå adskillige gårde øde hen. Særligt galt var det i Ribe stift, hvor der meldes om 12 sogne, der var efterladt fuldstændig øde. - Også på øerne var det galt. Herremændene dér kunne ikke skaffe sig den nødvendige arbejdskraft til gårdenes og godsernes drift. Som følge heraf forsøgte de nu at binde fæsterne til godserne, således at disse ikke kunne flytte til noget andet gods og tage fæste dér uden herremandens tilladelse. I løbet af små 150 år blev dette gennemført overalt i det nævnte område. Denne ordning kendes i dag under betegnelsen "Vornedskabet" ⁴.

I tiden, der fulgte efter dronning Margrethe (1387-1412), begyndte folketallet atter så småt at stige. Den ellers så udbredte hede blev trængt tilbage, og gradvist voksede det dyrkede land atter frem. Men man må ikke forestille sig, at dette skete i løbet af en menneskealder. I den vestlige del af Rostrup sogn var der helt op til vort århundredes begyndelse store områder med ene hede. På udskiftningskortet for Monstrup bys jorder (1791) er størsteparten af markerne omkring Monstrup skole og op til Valsgård sogneskel angivet som værende "opbrudt Heedejord." I 1660 blev alle landets præster opfordrede til at foretage en folketælling i deres sogne. Præsten for Astrup-Rostrup-Storarden pastorat ⁵ meddeler, at det gennemsnitlige beboertal pr. sted var godt 4. Ved indsendelsen af optællingen forsikrer samme præst, at "dette var en rigtig rulle på Rostrup (henholdsvis Astrup og Storarden) sognefolk, gamle og unge, mand- og kvindkøn" ⁶.

At præsten virkelig - i modsætning til adskillige andre himmerlandske præster - har udført det ham pålagte hverv samvittighedsfuldt bevises derved, at han har specificeret opgørelsen ud i køn og klasse. Samtidig vidner dette om en vis portion humoristisk sans hos samme.

Opgørelsen for Rostrup sogn var således:

Gårdmænd.....	65
Koner.....	65
Sønner.....	56
Døtre.....	69
Tjenestedrenge.....	6

Tjenestepiger.....	7
Husmænd.....	7
Huskvinder.....	14
Forældreløse.....	1
<hr/>	
Tilsammen.....	<u>290</u>

Til denne opgørelse skal lægges beboerne på Vraagård, som dengang var adelig. Tallet bliver da antagelig lidt over 300. Astrup sogn havde 323 indbyggere, men hertil skal lægges besidderne på Villestrup gods.

Rullen afslører visse interessante småting. F. eks. ses det, at forholdet mellem gårdmænd og ditto kvinder var lige. Der har altid ikke dette år overhovedet været nogen gårdenkemand - eller kvinde. Hvis man derefter betragter ungdommen, så ser det unægtelig ikke ud til, at der er arvinger til alle fæstegårdene. Man må altså i så henseende udenbys. Det samme gælder også, når det drejer sig om alle de ugifte døtre, 69 ialt. Altså 13 flere end der var unge mænd. I det hele taget synes det at være et gennemgående træk, at der i sognet i de sidste 2-300 år hele tiden har været et betydeligt overskud af kvinder. Her har vi sikkert forklaringen på den stadige tilgang af udensognske gårdmandssønner, der har fundet sted.

I matriklen af 1664 kan vi se den omtrentlige størrelse af de enkelte ejerlaug. Hvad der måske kan undre - set ud fra et nutidigt synspunkt - er, at nævnte matrikel angiver Brøndbjerg som klart den største by i sognet. Den havde 10 gårde og 11 gadehuse, hvilket efter den tids forhold var et temmelig anseligt tal. Herefter fulgte Rostrup med kun 5 gårde, 2 bol' er og 5 gadehuse. Omtrent samme størrelse havde Stenstrup med 5 gårde, men kun 1 bol og 4 gadehuse.

Vraa havde samme størrelse som i dag, hvad angår gårdenes antal, mens Niveterp dengang var en dobbeltgård, hvilket i øvrigt var tilfældet til 1830. I Blegde var der kun een gård.

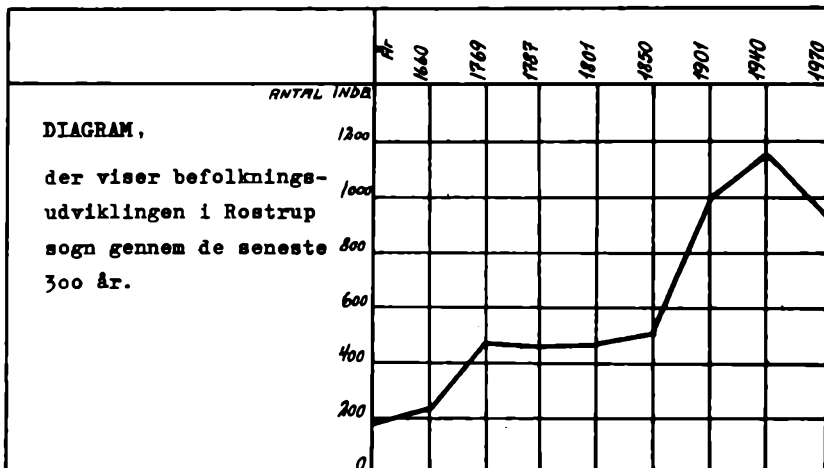
Lundgårdes antal dengang var kun 2, idet Stampemøllen endnu ikke var bygget. Af fritliggende gårde var der ydermere Marienborg (dengang: Birkewaare) og Hedegården. Sidstnævnte havde på det tidspunkt 3 brugere. I forbindelse med Marienborg bør det vel nævnes,

at såvel Damstedgård som Tvidmose, der i dag hører til samme ejerlaug som Marienborg, dengang lå inde i Brøndbjerg by. Endelig var der Thostrup med de samme 3 gårde som i dag og Monstrup, der havde 1 gård mindre.

Folketællingen i 1769, som desværre langt fra er fuldstændig, viser tydeligt, at der i de sidste 100 år før var sket en betydelig fremgang. Den er ikke specificeret ud sognevis, men pastoratets folketal var det nævnte år steget til 1278! Som før nævnt var der 1660 kun 613. Der er altså tale om mere end en fordobling på 100 år! Den første komplette folketælling fandt sted i 1787. Listerne fra denne er opbevarede på Rigsarkivet i København, men findes dog tilgængelige i form af fotokopier ⁷. I 1787 viser folketællingen, at der i sognet var 208 af mandsken og 239 af kvindeken, altså ialt 447. I 1801 talte sognet 464 mennesker, 1850 var antallet steget til 531. Siden da har tallene været: 1901: 998; 1930: 1165; 1955: 1065; 1960: 1019 og i 1967: 967 personer.

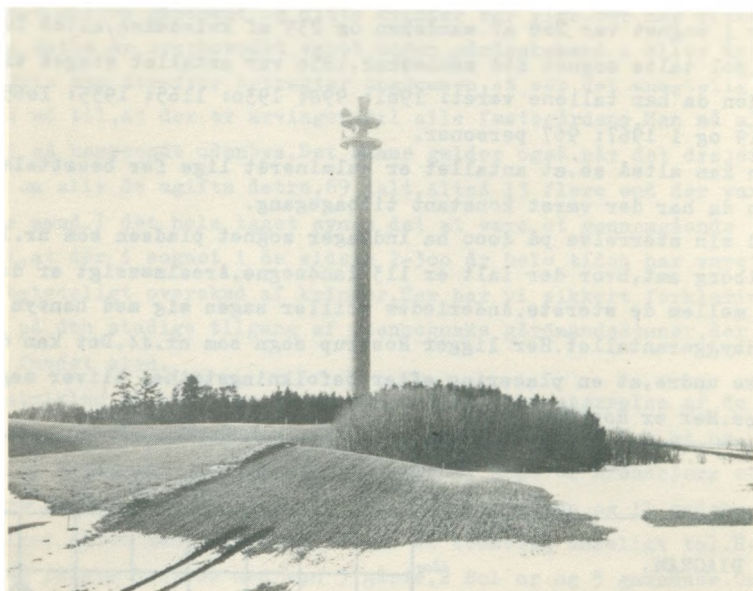
Man kan altså se, at antallet er kulmineret lige før besættelsen. Siden da har der været konstant tilbagegang.

Med sin størrelse på 4000 ha indtager sognet pladsen som nr. 16 i Aalborg amt, hvor der ialt er 113 landsogne. Arealmæssigt er det altså mellem de største. Anderledes stiller sagen sig med hensyn til indbyggerantallet. Her ligger Rostrup sogn som nr. 44. Det kan derfor ikke undre, at en placering efter befolkningstæthed bliver meget lave. Her er Rostrup nr. 97. ⁸

TERRÆN OG VANDLØB.

Som tidligere omtalt ligger sognet ret højt. Og imod vest findes sognets - og Himmerlands - højeste punkt Tinghøj, der er 120 m over havets overflade. Det omkringliggende landskab når omtrent samme niveau, så det var ingen tilfældighed, at man for få år siden anbragte en TV-relæstation på een af disse højder. Relæstationen blev bygget i 1957. Det er med dets 126 m Danmarks højeste betonbygningsværk. Tårnet byggedes med glideforskalling og var på et givet tidspunkt verdens højeste i sin art.

Der er gået ikke mindre end 158 t kamplesten og oa. 17000 poser cement til bygningen, som ialt vejer knap 3000 t. Inde i tårnet findes en elevator, som med sine 120 m er landets højeste. Foruden elevatoren findes der også en jernstige. Den har 536 trin. Nederst er tårnet 8,8 m i diameter, mens det oppe foroven er 8,5 m. Det sydvestlige hjørne af sognet er altså det højeste.

Men man må erkende, at der ingen steder i sognet - naturligvis Ådalene fraregnet - når særlig lave steder. Modsat Tinghøj ligger Ambjerg Stovhøj. Også her når man en ret anelig højde, 80 m. Det synes dog for een og anden fremmed, som nærmer sig dette område, at det ligger betydeligt højere. Imidlertid er dette synsbedrag. Ambjerg er nemlig ikke i samme grad som Tinghøj omgivet af højder i omtrent samme niveau.

Ved et blik på generalstabskortet over Rostrup sogn ses det umiddelbart, at det deles i to tydelige halvdele af den vandrige Villestrup Å. Åen har sit udspring i Blaakilde, som fejlagtigt er blevet anset for at være Danmarks største og vandrigeste kilde. Fejltagelsen har sin naturlige forklaring derved, at den største kilde ligger umiddelbart i nærheden og i øvrigt har samme navn. Denne kilde har afløb i en betydelig mængde vandløb, bl.a. Korup Å. Mere berettiget synes det derimod at være, når man betegner førstnævnte Blaakilde som Danmarks mærkeligste. Traditionen vil således, at Blaakilde førhen var hellig. Det er dog ikke heri, det mærkelige ligger, thi næsten alle kilder har på et eller andet tidspunkt været regnet for hellige. Nej, det mærkelige ligger i, at kilden aldrig har haft særlig stort besøg, hvilket ikke - som man måske kunne forledes til at tro - skyldes manglende helbredende kraft, men derimod at man ikke har turdet komme helt hen til den, fordi vandet deri "løber rundt og rundt og drager enhver med sig, som vover at kaste et blik ned i den" ¹.

På sin bugtede vej fra Blaakilde og ned imod Mariager fjord løber Villestrup Å igennem 3 sogne: Åstrup, hvor den har sit udspring, Rostrup og endelig Ose, hvor den munder ud i fjorden. I en senere gengivet indberetning fra 1735 ² fortælles det, at der i hvert af de 3 sogne var een vandmølle, som fik sit vand fra Åen. I dag er der en anderledes udnyttelse af vandmasserne. Således får nu - alene i Rostrup sogn - 12 dambrug deres vand fra Åen eller dens tilløb ³.

Det er ingenlunde tilfældigt, at Villestrup å snor sig temmelig meget. Vandet deri bevæger sig langsomt, hvilket igen skyldes det relativt ringe fald, den har. Faldet gennem Rostrup sogn er således kun 14 m, mens det for de to tilstødende bækkes vedkommende udgør henholdsvis for Stubberup bæk 32 m, og for Lundgård bæk 25 m. Naturligvis findes de laveste steder i forbindelse med ådalene, langs med hvilke vandløbene bærer sig vej ud til Mariaager fjord. Lavest er der i Villestrup ådal ved Fimmersdal på sognegrænsen til Oue. Højden er her 4 m over havets overflade. Stubberup og Lundgård bække løber til Villestrup å her i sognet. Tidligere har der været endnu en bæk, Jernbækken, men denne er i dag helt udterret. Dens løb gik tværs over vejen fra Bredmosegård til Vraa og mandede ud i åen ca. 1 km nord for Vraa by. Lundgård bæk støder til ved Blegde, mens Stubberup bæk munder ud ved Vraa Mølle Fiskeri. Forinden sidstnævnte løber ud i åen her, har den et stykke vej udgjort sognegrænsen til Oue. Fra gammel tid har der netop på grænsen til Oue sogn - ligget en mølle, Stubberup mølle. I alt går der over de tre vandløb 15 større eller mindre broer. Der var - indtil for få år siden - 16, men den vakkelvorne træbro, der fra Vraa Mølle Fiskeri førte over på Vraagårds jorder, blev revet ned, da den efterhånden blev for farlig at passere. I løbet af de sidste år er to broer blevet erstattet af nye. Den ene bro opførtes i 1965 i forbindelse med vejreguleringen af Hedegårdsvejen ved Ørvad, mens den anden er broen ved Vraa mølle, som 1969 blev flyttet nogle få meter længere mod nord.

Broen over Lundgård bæk ved Egelund er i dag en af de "normale" broer, solide, som man ikke umiddelbart lægger mærke til, så længe de blot er der: -I begyndelsen af 1940'ne blev den opført. Den hidtidige bro var i øvrigt en særdeles solid bro, som blot ikke længere opfyldte de betingelser, den stadig voksende trafik stillede, især med hensyn til bredde. Efter sigende blev den bygget i midten af forrige århundrede af en mand, som normalt kendtes under navnet "Den Sleeve". Selve broen var opbygget af tykke granitflækker, som var usandsynligt fint passet til efter hinanden. Alt så den samme jyske grundighed, som vi kender fra de gamle granitkirker.

De broer, som findes i dag er følgende:

1. Roldvadbroyen
2. Broen i Stenstrup by
3. Stampemøllebroen
4. Broen ved Ardenvejen i Lundgårde
5. Spangvadbroyen (ved Marienborg)
6. Egelundbroen
7. Blegdøbroen
8. Broen i Brøndbjerg by
9. Broen ved Vraa mølle
10. Thostrupbroen ("Thostrup Gangtræs")
11. Bro i nærheden af samme
12. Broen ved Thostrupgård
13. Broen ved Stubberup mølle
14. Spangvadbroyen (ved Toudal)
15. Broen ved Ørvad

En af disse broer, nærmere betegnet den, der går over åen lige neden for Kirkehøjgård i Thostrup, har for snart 100 år siden givet anledning til en mindre strid i sognet. På den ene side stod Thostrup-beboerne, som var yderst utilfredse med det farlige og usikre gangtræs, der på daværende tidspunkt førte over åen, og på den anden: Sognerådet.

Dengang fandtes der som nævnt en ganske almindelig træbro på stedet, eller, som man kaldte det, et gangtræs.

Ved sognerådsmødet på Viveterp den 6. oktober 1875 skrev medlem af sognerådet, Hans Jochumsen, Rostrup, følgende i forhandlingsprotokollen:

"I Anledning af Meddelelse fra Gaardeier Christen Matzen, Thostrup, om Gangtræet ved Thostrup var bleven optagen, haver Sogneraadet været paa Stedet og observeret samme, og da Sogneraadet finder dette for urigtigt Forehavende, have vi skriftlig opfordret bemeldte Christen Matzen til at nedlægge bemeldte Gangtræ for hans egen Bekostning, inden 8 Dage fra Dato."

Den 9. februar næste år var sagen atter på et møde:

"Meddelelse var indkommen fra Gaardeier Kristen Matzen i Thostrup d. 3^d die Decbr. f. Aa., at Gangtræet ved Thostrup var optagen af førnævnte Kristen Matzen, Andreas Nielsen samt Søren Michael Christensen ligeledes af Thostrup. Sogneraadsmedlemmerne Søren Nielsen, Christen Uhrenholt og Anders Christensen var 6. Decbr. s. Aa. mødt paa Stedet og besaae Factum. Sogneraadet forment, at hvad derved er sket og derved vil være at paahvile, vil komme de til Ansvar, som haver optagen Gangtræet og tillige betale en klækkelig mulkt.

Da Gaardeier Kristen Matzen til Sogneraadet have ytret Tilladelse til at optage Gangtræet og Nedlæggelse af et nyt paa et andet Sted, hvilket Sogneraadet ikke i nogen Henseende kunne indrømme, saa fremsatte vi herved til ovennævnte Kristen Matzen den Forespørgsel, om Overgangstræet kan blive istandsat igjen paa hans egen bekostning samt paa samme Sted, hvilket herved meddeles til tjenstlig Efterretning; skriftlig Svar blev udbedt inden den 9. Decbr."

"Den 28. Decbr. f. Aa. var Sogneraadet forsamlet hos Hans Jochumsen, Rostrup. Christen Matzen gav Møde i Anledning af at forhandle om ovennævnte Gangtræ med Sogneraadet, men ville paa ingen Maade gaa ind paa Sogneraadets Indrømmelser, om at optage Gangtræet igjen." Dette ovennævnte stykke stod at læse i forhandlingsprotokollen den 9. februar 1876. Herefter var sagen ikke fremme på dagsordenen før den 2. oktober. Sandsynligvis har sognerådet for at få ro om sagen anbragt gangtræet på dets oprindelige plads. Men dette har ikke tilfredsstillet de gæve Thostrup-beboere, og de har i løbet af sommeren 1876 indsendt en klage til stiftamtet. I protokollen

står nemlig den 2.oktober at læse:

"I Anledning af Stiftamtets Skrivelse af 12'te September d.Aa., om at Sogneraadet har at drage Omsorg for, at der tilveiebringes forsvarlig offentlig Gangsti for Skolebørnene fra Thostrup med et Gangtræ over Aaen, og henviser i saa Henseende til Loven af 4'de Juli 1850 om Gangstier i offentlig Øiemed, saa haver vi herved besluttet, at Sogneraadet giver Møde paa Stedet. Trende af Medlemmerne, Søren Nielsen, Hans Jochumsen og Jens Chr. Lauersen, blev udtagne, samt at tilvarsle Beboerne af Thostrup i Anledning af Søren Michaels Skrivelse af 12'te September, den 4'de October d.Aa., klokken 4, og at forhandle med dem om Oplæggelsen. Hvad angaae Gangstien i offentlig Øiemed, saa forefandt vi, at samme vilde være at anføre fra Veien ved Thostrup, over Gangtræet, som nu ligger dér, og er Christen Matzens Sti, derfra over Gaardmand Søren Lassens Heede til Veien fra Hedegaarde til Brøndbjerg.

sign.

Søren Nielsen	Chr. Uhrenholt
Anders Christensen	Jens Chr. Lauersen
Hans Jochumsen."	

Dagen efter sendte sogneraadet følgende skrivelse til stiftamtet: "Ifølge Stiftamtets Skrivelse af den 12'te f.M. til Rostrup Sogneraad, blev i Mødet i Gaar paa Rostrup Kroe forhandlet og besluttet at tilveiebringe offentlig Gangsti fra Thostrup, derfra over Aaen og derfra til Veien fra Hedegaarde efter Brøndbjerg, som er paa Regulativet.

Denne Gangsti til Skole og Kirke vil føres paa den nuværende Kjeresti, som gaar fra Thostrup, samt et mindre Stykke af Søren Lassens Eiendom i Vraa.

Sogneraadet har bestemt til Møde derfor i Morgen. Gangtræet vil vist findes i forsvarlig Stand, men det nedslagne Røkværk paa 5'te Dagen efter Opættelsen skal drage omsorg for at blive istandsat hurtigst muligt."

Selv om den gode sogneråds skriver vel ikke til fulde magter det besværlige kancellisprog og derfor ofte løber vildt i sætningsknuderne, så aner man dog en mening med det skrevne. - Den 8. oktober holdtes der atter møde. Optegnelserne herfra er følgende:

"Ifølge Sogneraadets Beslutning af den 2'den d.M. ved Mødet i Rostrup Kroe, var Thostrup-Beboerne alle skriftlig tilvarslet at give Møde ved Gangtræet Gaarsdagen den 4'de October. Hans Jochumsen og Søren Nielsen, der af Sogneraadet vare udtagne at forhandle med Beboerne om Gangtræet, vare mødte, men Sogneraadets medlem Jens Chr. Lauerssen, gav ikke Møde. Af Thostrup-Beboerne mødte kun J.C. Sørensen. Niels Ladefoged havde meldt lovlig Forfald; Christen Matzen, Andreas Nielsen og Søren Michael Christensen gave ikke Møde. Den Sidstnævntes Skrivelse til Sogneraadet var saalydende (affattet den 12'te Sept. 1876): Jeg beder Eder om, at vi kan faae Gangen over Aaen giort i Stand, saaledes at vi kan passere, for som den er nu, er den ikke for een og sine Folk at gaee over, langt mindre for Børn, som skal gaee i Skole, og kan ikke komme derover, og dersom det ikke bliver giort snart, beder jeg om at blive udskrevet fra Skolemulkter.....

S.M. Christensen 4

Klagen over Gangtræet, efter den af Søren Michael affattede Skrivelse af den 12'te f.M., fandt vi ikke at være begrundet, da samme har sagt, at det kun var Røkværket, der manglede, som 5'te Dagen efter Opsættelsen, efter Licitation af 19'de Januar d.Aa., blev slaaet ned.

Der kunne altsaa ingen Forhandlinger ske med Beboerne om Gangtræet, da kun een af dem var mødt. De tvende Medlemmer af Sogneraadet tog Bestemmelse at opføre Røkværket ved den ene Side af Gangtræet hurtigst muligt."

"Den 16'de October var Sogneraadet forsamlet i Rostrup Kroe. Licitationen var bekendtgjort ved Skolebørnene betids 8'te Dage førud samt ved Kirkedøren i Gaar, om Kalkning af Skolen 2'den Gang, samt Opførelse af tvende Locummer (kancellisprog?) ved Rostrup Skole, samt Opførelse af et Røkværk ved Thostrup Gangtræ. Ingen vare dog mødte til Licitationen, som derfor udsattes indtil videre."

Ved samme sognerådsmøde blev i øvrigt gjort en ret interessant vedtagelse:

"Det blev vedtaget at faae foranstaltet Betlerie og Løsgangerie afskaffet her i Sognet. Enhver Tigger anholdes og transporteres

til Sognefogden og derfra videre til Politimesteren. Opslag herom blev besluttet at opsætte ved Rostrup Kroe."

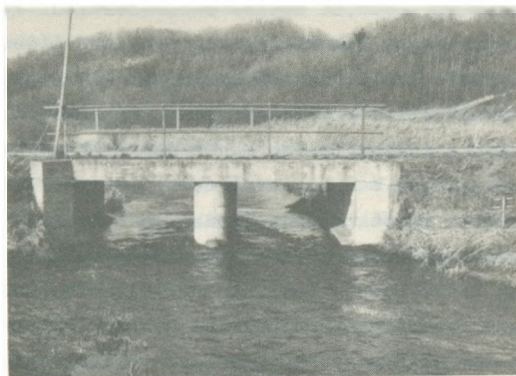
Interessant kan man også sige, at denne vedtagelse er, derved at sognerådet her ganske klart har stillet sin næse i ting, som var det ganske uvedkommende. Det kunne gå dengang!

Sidste gang, det omstridte gangtræ var på sognerådets dagsorden, var den 25. oktober 1876:

"Efter forudgaaende Bekjendtgørelse ved Kirkedøren anden Gang bortliciteredes: Opførelsen af tvende Locummer ved Rostrup Skole, Kalkning af Samme, samt Lærerbygningen og Udhuset, og Opførelse af et Rækværk ved Thostrup Gangtræ.

Medet hævet!"

Desværre foreligger der i protokollen intet om, hvem der fik arbejdet med opsættelsen af rækværket i Thostrup. Det har dog næppe været Christen Matzen eller nogen af de øvrige Thostrup-beboere!

Nu ville skæbnen, at et for lille gangtræ adskillige år senere skulle komme til at koste een af de implicerede livet. Hans navn var: Christen Matzen!

Det gik til på følgende måde: Matzen havde været i Hobro for dér at afhænde en hest. Naturligvis blev der - som skik og brug var - drukket lidt kød bagefter. På vejen tilbage til Thostrup gjorde Matzen en afstikker inden om smeden i Rostrup, Hans Christiansen. Her fik han gerne en tår at drikke, og det fejlede da heller ikke i dette tilfælde. Resultatet blev, at han var blevet ganske

pent pyntet, da han ud på aftenen skulle ud på den sidste etape til Thostrup.

Smeden fulgte ham et stykke på vej, men tog snart afsked med ham, da det tilsyneladende gik helt godt med at komme frem. Hans Christiansen var den sidste, som så Matzen i live.

Næste morgen fandt man ham nemlig liggende druknet i åen, lige ved siden af det gangtræ, han 30 år tidligere havde stridt så drabeligt for!

Ikke langt fra dette sted druknede den 23. september 1846 ejeren af Viveterp, Søren Nielsen Bach. Det angives i kirkebogen, at det skete "af waade."

Gennem Hindsted herreds tingbog har vi kendskab til endnu en drukneulykke. Den fandt sted i 1862 i bækken (eller åen, som den da kaldtes) ved Egelund. Den 3. maj 1862 står at læse i justitsprotokollen:

"Mariane Sørensen, Jens Chr. Pedersens Kone af Rostrup, der lovede at sige Sandhed, forklarede, at hendes søn, Peder Poul Jensen, der var 19 år gl., ofte søgte Fornøielse ved at fiske i den over Rostrup Eiendom løbende Aae. I Gaar Eftermiddags Kl. omtrent 10 gik han i denne Hensigt til Aaen. Vidnet gjorde sig ikke Tanke om, at nogen Ulykke skulle indtræffe. Hun sagde dog til ham, om det ikke blæste for stærkt i Dag, men han svarede nei, og yttrede Lyst til at erholde Fisk til førstkommande Søndag, da han havde bestemt at give til hendes Bord. Men i Gaar Eftermiddag bragte Skomager Niels Olesen og Peder Borups Karl ham her til Huset som Liig og foregave at have fundet ham i Aaen. - At hendes Søn skulle have søgt Døden kan der aldeles ikke være Tanke om; han var, da han forlod Huset, glad og veltilpas som sædvanlig. Han led hyppigt af krampe, og naar dette kom over ham, flød Blodet ud af Næsen. Hun maae antage, at denne Sygdom er kommet over ham, mens han ere i Nærheden af Aaen og hun mener, at denne Antagelse bestyrkes ved den Omstændighed, at der efter at Liiget var trukket op flød Blod ud af Næsen. - Hendes Mand var i Gaar fraværende og kom først hjem i Aftes."

Der var flere vidner til stede ved forhøret. Den sidste, der talte med den omkomne, var skolelærer Vest. Han fortalte, at drengen da tilsyneladende var veltilpas.

STEDNAVNE.

Hvor det arkæologiske materiale svigter, især hvor det gælder landets fortsatte bebyggelse, må man vende sig til stednavnene. Disse er fortidsminder, men taler ikke så umiddelbart til vore sanser, som de ejendommelige oldfund af smykker, redskaber, våben, drikkehorn og lurere, eller som vore dysser og gravhøje. Dette er da også den væsentligste årsag til, at stednavneforskningen på en måde står på samme stadiet som arkæologien i forrige århundrede, før tredelingen i sten-, bronze- og jernalder blev praktiseret af Christen Jürgensen Thomsen¹. I de senere år er der dog sket betydelige fremskridt inden for denne gren af historien. I den forbindelse behøver man blot at nævne det store arbejde, som Johannes Stenstrup, Kristian Hald og - på mere lokalt plan - Aage Houken har gjort for at udbrede kendskabet til vore stednavnes oprindelse og betydning.

Ved granskning af gamle papirer, udskiftnings- og matrikelkort, nyere generalstabskort m.v. er det lykkedes at finde frem til ialt 256 stednavne i Rostrup sogn. Adskillige af dem er forlængst gået af brug, ja endog ikke kendt blandt ældre mennesker, men alligevel har vi taget disse med i listen, fordi vi mener, at det kunne interessere een og anden. Der er selvfølgelig langt flere end der her er fundet frem til, bl.a. fordi mange af de navne, vore forfædre anvendte, og som ikke er blevet optegnet nogetsteds, er gået i glemmebogen.

Som det ofte er tilfældet i flertallet af landets sogne, er endelsen -torp (i dag oftest: -rup, -drup, -strup eller -trup) på bynavne også i Rostrup sogn den mest almindelige. Hvor gamle sådanne byer er, har man gennem mange år diskuteret ivrigt. Der er gennem diskussionerne fremkommet adskillige teorier om torpnavnernes oprindelse og alder. Tidligere var man tilbøjelig til at

mene, at disse navne udelukkende opstod i forbindelse med vikingetidens ophør, altså fra tiden omkring 1050 - ca. 1200. Dette er dog beviseligt forkert, thi de danskere, som drog til England i vikingetiden, medbragte også bynavne med endelsen -torp. Vi kan f. eks. finde den i byen Bishopsthorpe ved York; denne stavemåde anvendtes i øvrigt også om landsbyen Bistrup ved Roskilde i 1277! Man må derfor anse det for sikkert, at der allerede omkring år 800 har været torper i Danmark. De ældste er sandsynligvis fra vikingetidens begyndelse, men navnetypen er vedblivende i brug i middelalderen. Årsagen til torp-byernes opståen var vel oprindelig overbefolkning i de gamle byer, de såkaldte adelbyer. Ordet "overbefolkning" dog forstået således, at der ikke var tilstrækkeligt med jord under plov til at brødføde befolkningsoverskuddet i den gamle by.

Torperne begyndte antagelig ret svagt, men ikke så helt få af dem er i dag blevet til ret anseelige sognebyer (283 ud af ca. 2000). Nogle forskere mener, at selve ordet er det samme som det tyske "Dorf" (=landsby). Dette kan have sin rimelighed deri, at de sønderjyske byer i langt de fleste tilfælde er af hedensk oprindelse i modsætning til byer, grundlagt efter kristendommens endelige sejr.

Man kan jo også tænke sig andre årsager til en torp-bys grundlæggelse. Der kan i adelbyen have været en mand, som ikke var særlig villig til at indordne sig under landsbyfællesskabets love, eller som landsbyens øvrige beboere ikke har kunnet tåle og derfor udstødt ham af samfundet.

Endelig er der jo også den mulighed, at en romantisk kærlighedshistorie har været bevæggrunden: Hvis to unge ikke måtte få hinanden, skete det undertiden, at de sammen flygtede så langt bort fra forældrene og landsbyen, at disse ikke kunne opspore dem. Levede de derpå sammen i mindst 3 år, måtte modstanderne af forbindelsen ifølge landsbyens uskrevne love anerkende ægteskabets gyldighed. Hvem ved, om ikke netop Rostrup er opstået på denne romantiske måde. Denne forklaring på Rostrups opståen stammer fra en gammel landmand, der igen har hørt det fra sin bedstefar osv. Nå ja, tænker man, på den måde! Men denne bedstefar har selv prøvet fællesskabens svøbe på sin krop, så for ham er denne forklaring

ganske indlysende, og man må indrømme, at jo mere man selv tænker over den, jo mere sandsynlig forekommer den!

I dansk lovsprog betød torp udflytterby i modsætning til den gamle by, adelbyen, hovedlandsbyen. Ifølge Jyske Lov kunne en adelby, såfremt dens beboere mente, at torp-byen lå for tæt på den oprindelige bebyggelse, kalde udflytterbyen tilbage. Denne bestemmelse havde også gyldighed, selv om der måske kun var een mand tilbage i adelbyen! Hvordan denne lovparagraf i praksis lod sig anvende kan vi kun gisne om.

Disse torper betegner ofte et særdeles omfattende nyrydningsarbejde rundt om i vort land. Det er dog, som tidligere nævnt, først efter ca. 800, at denne rydning og bebyggelse af hidtil udyrket land tog fart. Der er endnu mange enkeltgårde iblandt torp-navnene, og ved langt flere byer kan en større gård påvises at have ligget i ældre tid. Den omstændighed, at flere torper er blevet kirkebyer, skønt der lå gamle anselige adelbyer i nærheden, kunne også tyde på, at der i torper var en større gård med en mægtig og indflydelsesrig ejer, som formåede at drage kirken til sig og sin gård og muligt selv opføre den.

Hvor vi overhovedet kan danne os en mening om, hvem den person er, hvis navn er knyttet til torpen, synes det at have været en mand af stormandsklassen. Dette gælder således for Rostrup (i 1348 skrevet Rostorp), og i øvrigt også i nabosognebyen, Astrup (i 1390: Aastorp). Disse to navne var begge almindelige stormandsnavne endnu i 1100-tallet. Det samme kan siges med en vis ret om to andre torp-byer: Thostrup og Stenstrup, især fordi begge disse byer har haft en kirke. Den ovennævnte teori om stormænd som grundlæggere af torper er fremsat af afdøde rigsarkivar Svend Aakjær, og han fortsætter: "Jeg tror ingenlunde, man skal forestille sig torpens navngiver i den moderne hedehusmands skikkelse eller som skovbonde i lighed med den svenske "torpare", snarere var han en driftig godsejer, der havde kapital og trælle nok til at sætte disse nybrug i gang" ².

Det er dog troligt nok, at de menige arbejdere på torpen har været vilde og rå, især i slutningen af rydningstiden (ca. 1050-1200), da mange af disse som nævnt var hjemvendte vikinger. Efter mange års plyndringer og huseren kunne det vel nok falde den enkelte

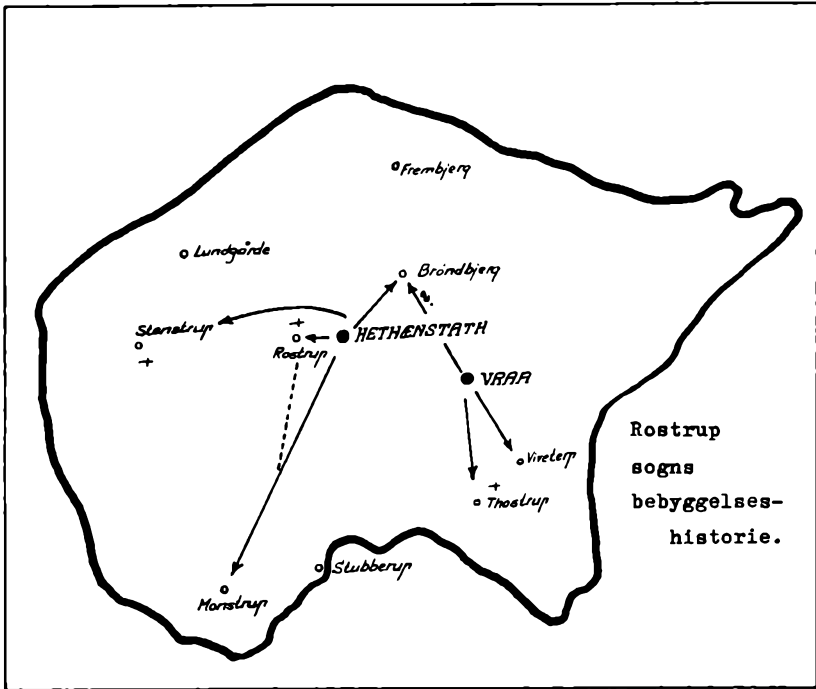
svært at ændre gemyt. Herom vidner den senere betydningsudvikling af ordet "tølper", der sikkert oprindeligt betød en torper.

Her i sognet var der 6 torper. Som før nævnt har sognebyen navn efter en mand ved navn (H)roar. Denne udtale i Rostrup er i dag helt forsvundet. Nu udtales bynavnet almindeligvis med kort -o, nærmest som -å.

Monstrup, der i 1478 blev skrevet Mogenstorp, kommer naturligvis af det kristne mandnavn Mogens. Let gennemskueligt er også Stenstrup (1304: Stehnstorp), af mandnavnet Sten. Det ville nu være fristende og naturligt af Thostrup at udlede navnet Thor. Vi har da også adskillige gange hørt denne udlægning, samtidig med at man forklarer, at der her, før den gamle kirke blev bygget, var et gudehov for Thor, og at dette må have givet navnet. Umiddelbart kan denne påstand ikke tilsidesættes, da ikke så få danske kirker er bygget oven på de gamle gudehov. Folk foretrak jo nu engang de vante stier. Desværre må denne udlægning betegnes som ren ønsketænkning og i øvrigt som en forhastet konklusion. Man har nemlig her forsyndet sig imod noget af det, der for en stednavneforsker må være det allervigtigste: Hvorledes hed byen i de eldste kendte former? I dette tilfælde er den eldst kendte form fra Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231. Heri hed byen: Thosthatorp! Og hermed revner hele gude-udlægningen. Det var altså en mand ved navn Thosti, rimeligvis en stormand, der har givet navn til byen.

Endelig er der Viveterp (1268: Wiphtorp), der kommer af wipi, det oldnordiske navn for vejbjørn. Her er tale om en undtagelse, idet det ikke har sin rod i et mandnavn, men derimod i et dyrenavn. Andetsteds er vi dog også stødt på den udlægning, at Viveterp skulle have fået navn efter manden Wibe. Muligheden er til stede, thi den eldste kendte form, vi kender, ovennævnte fra 1268, reber intet til fordel for nogen af mulighederne.

Da en mindre del af Stubberup ligger her i sognet (ellers i Oue), tager vi den med i vores korte gennemgang af torp-navnene. Stubberup kan indeholde et mandnavn, Stubbe, men man skal dog nok passe på ikke altid at udlede torp-navnene af mandnavne. Det alternativ foreligger da også her, at fællesordet "stub" (=kratskev) ligger gemt heri. Grundbetydningen er dog "et sted, hvor alle stubbene har fået lov til at blive stående efter træernes fældning."

Men hvorfra er alle disse torp-byer udflyttet? På kortet herover er skitseret, hvorledes vi tænker os, at det er gået til. I det følgende skal knyttes nogle kommentarer til dette kort:

Det tør anses for sikkert, at der i jernalderen kun har været to byer her i sognet, nemlig Vraa, hvis korte navn alene røber dets placering i stedsnavnenes aldersrække, samt en nu forsvundet by i nærheden af Rostrup! Det fund, der i 1956 - og igen i 1967 - blev gjort på Langbakke, dvs. på grænsen til den gamle hede, af en jernalderlandsby, er altså af mere end ren arkæologisk interesse! At byen på kortet er benævnt "Hethenstath" er ønsketænkning fra vor side. I mange år har vi jo, som det er nævnt i indledningen, forgæves søgt at hitte rede på herredsnavnets oprindelse, og det ville jo være rart, om man havde løsningen så dejlig nær ved hånden. Som det fremgår af kortet, går teorien ud på, at byer som Rostrup, Monstrup, Stenstrup og muligvis også Stubberup er udflytterbyer fra Hethenstath. Men den mulighed foreligger dog også, at udflytningen er foregået i 2 tempi, således at Monstrup og Stenstrup er flyttet ud fra den allerede i forvejen udflyttede Rostrup. At Vi-

veterp og Thostrup derimod er udflytterbyer fra Vraa synes sikkert.

Sognets ældste, kendte stednavn er uden al tvivl Vraa. Heri ligger det gamle ord "vraa", der betyder en udkant eller krog. Det er blevet fortalt af sognets ældre, at byen har navn efter det ret betydelige sving, vejen tog her for år tilbage, men udlægningen må siges at være mere end tvivlsom, eftersom stednavnernes oprindelse strækker sig længere tilbage i tiden, end vort kendskab til vejenes forløb.

I Blegde (udtales her på egnen: Blegø eller undertiden Blegdøj; fælles for begge udtalemåder er, at man anvender det bløde g), som i 1611 blev skrevet Bllegdye (og i 1320: Blekwild!!), ligger det gamle ord for kridt, bleg, og i endelsen -dy(e) ligger dynd (vistnok dialektisk). På udskiftningskortet for Brøndbjerg (1793) er navnet stavet Blegedynd. Da samme kort senere - i 1814 - blev korrigeret, er endelsen -dynd streget over og erstattet med -se. Vi er derimod ikke helt sikre på endelsen i den ældste form, -wild. Men mon ikke det skulle være -væld. At udlægningen af forleddet er korrekt bevises af de store kridtforekomster, der indtil for få år siden udnyttedes på stedet.

Berg er en almindelig endelse for bjerg eller bakke. Byer med den endelse anses almindeligvis for at være ret gamle. Nogle forskere mener fra omkring folkevandringstiden. Der findes i Danmark omkring 60 sognenavne på -bjerg.

Brøndbjerg, som i 1422 hed Brondberg, kommer naturligvis af ordet brønd (= kilde). Her i sognet har vi også Ambjerg. I dette navn mener en stednavneforsker ³ at kunne genkende mandsnavnet Amr, som - oplyser han videre - forekommer i Saxos fortegnelse over deltagerne i Braavallaslaget ⁴. På et udskiftningskort fra 1793 er navnet stavet Ammebjerg. - Endelig findes også i dag stednavnet Frembjerg. Dette navn er sikkert af nyere dato, idet gården udflyttedes fra Brøndbjerg mellem 1801 og 1803, og førnævnte udskiftningskort nævner ikke Frembjerg, men kalder jorden, som i dag hører under Frembjerg, for Wive Høys Wang.

Inden vi går over til at behandle højnavnene, skal lige nævnes et par af de fritliggende gårde. Den ældste af disse er Marienborg, et navn, der omkring 1800 erstattede den gamle form "Birkewaare", således stavet i matriklen fra 1664. På udskiftningskortet fra

1815 ses det tydeligt, at vi da har navneskiftet tæt på, thi der står: "Marienborg eller Birkeort" (her er -ort overstreget og erstattet med -vorde). Måske ligger der i vorde det samme som i bynavnene Store- og Lillevorde. I så tilfælde kunne det sidste led komme af det gamle danske varde (= vagt, bavn, stendynge til at afmærke noget eller til udsigt). Den skrivfejl, der forekommer på udskiftningskortet, er forklarlig derved, at skriveren heri sikkert har ment at finde det tyske ord for sted: Ort.

I samme ejerlaug som Marienborg ligger i dag Tvidemosegård. Denne lå - indtil slutningen af 1700-tallet - inde i Brøndbjerg by. Ved udflytningen gav ejeren gården navn efter den nærliggende Tvidmose (i 1815 stavet: Tvidemose). Måske findes der en gammel form af navnet, der staves noget i retningen af Tved(e)mose. I så fald kunne det jo tænkes, at det kommer fra ordet tved, der betyder et afskåret stykke, og ved stednavne et jordstykke, der ligger noget for sig selv, afgrænset fra omverdenen ved skov eller een eller anden form for vand.

Den sidst udflyttede gård i dette ejerlaug var Damstedgård, der har fået navn efter en på dens marker liggende siig. På udskiftningskortet kaldes denne for Damstue-Siig. Ved samme korts revision i 1815 benævnes gården dog som i dag.

I navnet Stubskoven har vi antagelig det samme som i Stubberup. Endelig er der herredsnavnet. Som før omtalt er den ældst kendte form: Hethænstath. Endelsen er afledt af roden i udsagnsordet at stå. Johannes Steenstrup har ved gentagne undersøgelser fremsat den teori, at byerne på - sted i Randers og Aalborg amter har det største areal af samtlige navnetyper, men mindre hartkorn end byerne på -ing, -lev og -by. Dette kunne tyde på, at -stedbyerne måske blev anlagt på de ældre byers udmarker, hvor der var rigelig med plads, men hvor boniteten var ringere. Den omstændighed, at -stedbyerne måske blev anlagt på jord af mindre god kvalitet, men havde store tilliggende, medvirker yderligere til at understøtte påstanden om, at den by, der er fundet på Langbakke, har været en -sted-by, muligvis endda Hindsted!

HØJENE.

Omkring os på markerne ser vi daglig gamle kæmpehøje som tavse vidner fra en fjern fortid. Disse høje rummer som bekendt ofte begravelser. Om dagen kan folk nok have lyst til at gå op på een af disse høje for derfra at nyde udsigten, thi langt de fleste høje ligger således, at man fra dem kan se viden om - eller - for at se det med bronzealdermandens øjne - således, at disse kunne ses på lang afstand. Men om aftenen, efter mørkets frembrud, iler man forbi, eller går i en stor bue udenom. Man vidste nemlig fra ens forfædre, at det var særdeles uklogt at komme højene for nær, når nisser, trolde eller ellefolk var på færde. Det skulle jo nemlig gå een, som det gik hr. Oluf i den gamle folkevisе.

Naturligvis tror folk ikke længere på sligt, men der hersker ingen tvivl om, at tidligere tiders frygt for de underjordiske folk i mange tilfælde har fået menneskene til at holde sig borte fra højenes indre. Ikke så få høje er på denne måde blevet bevaret ubeskadiget, takket være denne overtro.

I hele Hindsted herred er der i dag omkring 1000 gravhøje. Heraf ligger de 39 i Rostrup sogn. I Traps Danmark er angivet 46, men det tal er ikke længere rigtigt. Efter en nøje gennemgang har vi kun kunnet finde frem til det nævnte antal. Ud over disse kendes navnene på 12 forsvundne høje. Tallet er dog måske ikke helt rigtigt, fordi betegnelser som "Fuglhøje" og "Ivers høje" jo ikke angiver, hvor mange høje, der er tale om. De er heller ikke aftegnede på noget kort. I det følgende gives en kort gennemgang af højenes navne og placering.

Af kategorien ting- og galgehøje kender vi to her i sognet: Den tidligere omtalte Tinghøj ved sogneskellet til Valsgård og Vebestrup og Galgebakke på Verner Berthelsens mark i Stenstrup. På disse høje var der i gamle dage en galge, hvor man hængte de forbrydere, som på tinge var blevet dømt fra livet. Det var dog ikke

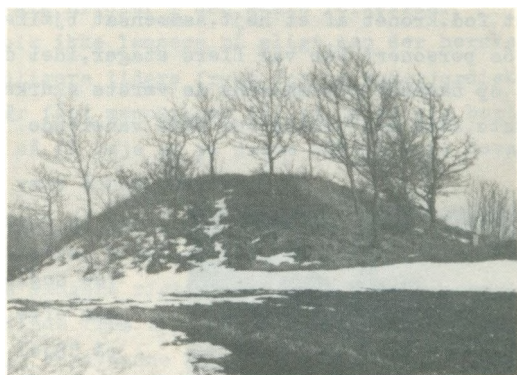
altid galger, man anvendte til henrettelserne. Meget ofte blev forbryderne halshuggede. Ikke underligt, at vore forfædre veg bort fra vejen, når den - som det ofte var tilfældet - førte forbi galgehøjen. For at afskrække andre fra at begå lignende forbrydelser, lod man nemlig ikke sjældent de henrettede dingle i galgen i nogen tid, før man tog dem ned og begravede dem ved foden af højen. Oprindelig blev ofret bare klynget op i et træ, men i løbet af middelalderen blev denne praksis erstattet af en kunstig galge. I sin ældste skikkelse bestod denne bare af to opretstående pæle, forbundet med en overligger, hvori delinkventen fik plads. Samme galgeform synes en tid lang at have været den mest almindelige her i Norden, men efterhånden opstod der afvigende modeller. Den simpleste form af disse var en galge, bestående af en opständer med udlægger. Denne type havde dog den ulempe, at pladsen var ret sparsom. Den kunne ikke rumme tilstrækkeligt med "kunder" - i hvert fald ikke i byerne - hvilket medførte, at galgerne antog mere imponerende former. Således kan nævnes Montfaucon-galgen i Paris, der vel må siges at bære prisen af samtlige hidtil konstruerede galger. Den bestod af en muret fod, kronet af et højt, sammensat bjælkestillads med plads til ca. 60 personer! Der var flere etager, idet de små syndere blev klynget op nærmest jorden, mens de værste skurke kom højt i vejret. Det sidste anså man nemlig for mere vansrende.⁵

Ved nogle galgehøje kunne man ofte se de henrettede på "hjul og stejle". Denne tegning stammer fra henrettelsen af Brandt og Struensee i 1772.

Naturligvis har der ikke været plads til 60 i vores lokale galge. Sandsynligvis har det kun været en pæl, nedgravet i jorden, oven på hvilken der har været en tværstolpe. For at gøre det hele mere solidt har der måske været en skråtgående støttepille. Man lod så den dødsdømte kravle op ad en stige eller stå oven på en kasse, som derefter blev sparket væk under fødderne på den ulykkelige. Det fortælles, at der ved Tinghøj er gjort fund af adskillige menneskeknogler. Disse hidrører uden tvivl fra de på højen henrettede.

I forbindelse med galgebakker kan man måske medtage Ravnshøj på Stenstrup mark. Fuglenavnet, ravn, er ofte forbundet med forbrydelser, så der har måske engang fundet henrettelser sted her. Af et par enkelte forskere er denne højs navn blevet udlagt som hidrørende fra personnavnet Ravn. Når vi omtaler, at højen kan have været anvendt til henrettelser, så bør det retfærdigvis tilføjes, at højen af een eller anden årsag ikke er nævnt på matrikelkortet fra 1789 over Stenstrup bys jorder.

Loddenhøj ved
Stenstrupgård.

Som det er tilfældet i utallige sogne, har også Rostrup sogn en Bavnehøj. Den ligger på Stenstrup mark, ikke ret langt fra Stensgård, men på modsatte side af vejen.

I gamle dage tændte man blus på disse høje, hvorfor navnet da også undertiden kan variere til Blushøj. Tit anvendte man en bavn, dvs. en brændestabel, der ved antændelse underrettede naboerne læn-

gere borte om, at fjenden var i landet.

En del af højene har fået navn efter deres udseende eller omgivelser. Af denne slags findes der flere. Navnene er for størstedelens vedkommende ikke særlig gamle. I særdeleshed kan dette iagttages ved de høje, hvis navn har forbindelse med kløft eller skår eller slet (= jævn), idet de høje har fået deres nuværende navne i det 17. århundrede, da gravplyndringerne fandt sted.

Vi har således to høje med navnet Klovenhøj. Den ene ligger lige nord for Stenstruppgård, mens den anden findes umiddelbart syd for Rostrup. Den ses til venstre for vejen, når man kører ned imod Toudal. Naturligvis kommer "kloven" af kløft. Også Slethøj hører til denne gruppe. Højen er i tidernes løb blevet fladet mere og mere ud, i begyndelsen ved plyndring, og dernæst ved overpløjning.

Slethøj ligger, som i øvrigt flertallet af sognets høje, i Stenstrup. Nærmere angivet syd for Stenstruppgård.

På Stenstrup mark finder vi også Grønhøj og Rødehøj. Af høje med farvenavne findes der utallige i Himmerland.

Ofte har personer givet navn til en høj. I adskillige tilfælde er det navnet på den i højen begravne, men kun i meget få tilfælde vil dette direkte kunne påvises. Det kan f.eks. være tilfældet med Ambjerg, der som før nævnt muligvis har navn efter manden Amer. Sparrehøj kommer antagelig af mandsnavnet Spargh. Mere tvivlsomt er det derimod, om Totterhøj har fået navn efter en mand ved navn Thothær, som en lokalhistoriker ⁶ mener. Sandsynligvis er det det gamle ord for bakke, tot, der ligger heri ⁷.

Af de højnavne, som hidrører fra et dyr, er allerede Ravnshøj nævnt. Her kan ligeledes nævnes Røvebakke - i nærheden af Frembjerggård - Ørnehøje (Store- og Lille) i Monstrup og Fuglhøj ved Langbakke. I et gammelt sagn fra egnen er omtalt "Fuglhøjene", så der har rimeligvis været flere af dem på stedet. I dag kan der ikke konstateres spor af dem (eller den).

På Stenstrup mark ligger i dag Stenmandshøj. På udskiftningskortet over Lundgårde (1814) benævnes den Hansisknoll. Ikke ret langt derfra findes på samme kort aftegnet Hansishøj. Af denne er der ikke længere noget spor.

Løddenhøj: Heraf findes der hele 3. Den største ligger ved Sten-

struppgård, mens de to andre er beliggende på Thostrupgårds marker, ikke ret langt fra skellet til Oue sogn. Der har muligvis været endnu en Loddenhøj. I hvert fald blev i 1956 udgravet en høj, der lå lige midt inellem de to sidstnævnte høje. Navnet kommer naturligvis af den kratbevoksning, der findes - og selvfølgelig findes - på højenes sider.

Nøgelhøj: Ved gården matr.nr. 6 i Stenstrup ligger Nøgelhøj. Antagelig kommer navnet af gl. dansk niffl = tåge. Dette ord er stadig bevaret i tysk (Nebel). En stednavneforsker mener dog, at højen snarere har navn efter manden Njal. Denne udlægning må dog i høj grad siges at være søgt!

Harhøj: Navnet hidrører fra det gamle ord, hargh, hvorved der i almindelighed forstås en bunke sten, hvorpå man anbragte de gamle harge med deres stensætninger. De anvendtes til kultdyrkelse, hvorfor navnet må anses for at være meget gammelt. I vort sogn ligger der en Harhøj på Vraa mark.

Kræmmerhøj: Ikke ret langt fra Tinghøj, lige ved vejen fra Rostrup til Hobro, ligger denne høj. Det er svært at finde en nogenlunde acceptabel forklaring på dette besynderlige navn. Men går vi den lige vej og lader det komme af det plattyske (senere middeldanske) ord "kremer" rammer vi nok ikke helt ved siden af. Ordet kan da være anvendt i nedsettende betydning.

Hanghøje: To høje, der muligvis har navn fra gl. dansk "hang", hængning, eller af ældre nydansk "hange", galgenfugl. Er denne fortolkning rigtig, burde højene måske have været behandlet under tinghøjene⁸. Hanghøjene ligger NV for Brøndbjerg, som i øvrigt også har sin egen Byhøj, beliggende oven for Svend Poulsens gård.

Solhøj: Denne høj ligger ved Frembjerg. Den mulighed foreligger, at navnet skulle hidrøre fra soldyrkelsen, men det må siges at være yderst tvivlsomt, at det er så gammelt.

Af andre høje kan nævnes Kirkehøj. Heraf findes der 2. Den ene ligger ved Blegdsgård, mere end 1 km fra nærmeste kirke! Den andens placering er mere forståelig, idet den ligger lige uden for diget til den nedrevne kirke i Thostrup. Også Hjordhøje findes der 2 af. Den ene findes ikke ret langt fra Harhøj på Vraa mark, mens den anden ligger nord for Brøndbjerg ved sognegrænsen til Astrup. Ved Harhøjgård ligger Krogenshøj. Før i tiden hed denne gård da også Krogensgård eller blot Krogen. Det har dog næppe været hø-

jen, som har givet gården navn i dette tilfælde, tværtimod. I nærheden af sidstnævnte høj, lige ved ekellet til Visborg sogn, ligger Tommelehøj. I samme sogneskel findes endnu en høj, pudsigt nok med navnet Skelhøj!

Ved Ambjerg har vi Bredhøj. Den nævnes på matrikelkortet som "Bredhøj". Smedebakken ved Frembjerg nævnes ikke på kortet, men den vang, hvorpå Smedebakken ligger, nævnes "Smedens Back Wang". En af de største gårde i sognet, Hvilshøjgård, har fået navn efter en høj, som ligger på de til gården hørende jorder: Hvilshøj. Normalt tolkes dette navn således, at første led er genitiv af hvile, altså en høj, hvorpå man hvilede eller snarere, hvori der hvilede een. På det ofte omtalte udskiftningskort er højen ikke aftegnet, men agrene, hvorpå den ligger, nævnes "Wigelsheys Agre". Om dette så skal betyde, at den før givne fortolkning er forkert eller, om det simpelthen skyldes en fejl fra skriverens side, er svært at afgøre.

Før fik vi omtalt Ambjerg uden at tage Stovhøj med, skønt højen normalt nævnes Ambjerg Stovhøj. Dialekten har her uden tvivl spillet ind, i hvert fald med hensyn til stavemåden. Stov er jysk for stue.

Omsider er vi da nået frem til de "usynlige høje", dvs. de høje, som er nævnt i skriftlige kilder, men som ikke længere kan ses eller spores i det hele taget. I et sagn nævnes Ivers høje. Efter historien at dømme skulle de have haft deres plads mellem Rostrup og Brøndbjerg. I Stenstrup omtales på matrikelkortet et stykke jord som Lunshøj Agre. Selve højen er ikke aftegnet på kortet, men den vang, der bærer navnet, ligger lige syd for Arne Bisgaard's gård.

På Monstrup mark nævnes 2 høje: Skaldhøj og Smaasighøj. Her er højene dog afsat på kortet. Førstnævnte har haft sin plads på matrikel nr. 2, mens den anden har ligget tæt ved vejen fra Monstrup by og op til Storemosegård.

Endelig omtales på Brøndbjerg mark "Wiwe Høys Wang" - den er identisk med vore dages Frembjerg - samt "Melck Høys Wang", NØ for Egelund.

Til slut vil vi omtale nogle af de mærkelige stednavne, der forekommer i sognet. Lad os begynde med "Figaro". Her skal det kun omtales kort, da det senere vil blive behandlet. Navnet knyttedes til

en systue i Rostrup, hvor byens unge kunne mødes under "hyggelige former".- I begyndelsen af dette århundrede havde man i Rosstrup en forsamlingsaal, der gik under navnet "Sorgenfri".⁹ Ved Brøndbjerg findes der en lokalitet, der meget præcis kaldes "Rådden Røv". Kort og godt! Desværre kan der ikke gives nogen acceptabel forklaring på navnets oprindelse, selv om der mand og mand imellem gives mange bud. Under alle omstændigheder figurerer navnet allerede på udskiftningskortet fra 1793.

Lidt nord for Vraa by ligger der et sted, som bensevnes "Frederiksværk". Det ligger lige op til Villestrup å, og det berettes, at der her for mange år siden har ligget en stampemølle. Ingen skriftlige kilder fortæller dog herom.¹⁰

Endelig findes der ved Brøndbjerg en mose, kaldet "Flæskemosen". En tjenestedreng havde bemærket, at røven stod og skrabte ude i en mose. Han blev nysgerrig og gik derud. Her opdagede han, at der lå flere flæskesider gravet ned. Et par mennesker fra Astrup blev snart efter afslørede som grisetyve. Denne sag er nu glemt af de fleste, men mosen beholder endnu navnet.¹¹

Villestrup å. T. h. i billedet ses "Frederiksværk".

SKOVENE OG EN INDBERETNING FRA 1735.

I dag må man vel nok betegne Rostrup som et skovfattigt sogn. Men der findes stadig et sted i sognet rester af den oprindelige stor-skov, som tidligere dækkede størsteparten af landet. Her tænkes på Stenstruplund. At den ikke - som det bl.a. er tilfældet med den tidligere Brøndbjerg Nordskov - er blevet fældet, må vel i første række skyldes, at terrænet i og omkring skoven er så kuperet, at det aldrig har været særligt indbydende som landbrugsjord, og da slet ikke, da de første store skovrydninger fandt sted i slutningen af vikingetiden.

Måske har man efter de store bondereformer i slutningen af det 18. århundrede nok haft lyst til at fælde skoven og udnytte jorden, men det satte den nye fredskovslov af 1805 en stopper for. Landet var efterhånden blevet så fattigt på skov, at regeringen ønskede at bevare den sidste rest af skovene. Denne lov har nok i sidste ende frelst Stenstruplund for at blive hugget om. Da gården matr. nr. 6 i 1866 blev udparcelleret stod der herom at

løse i den supplerende matrikel: "Hovedparcel agtes solgt (fra Villestrup), 6b forbliver under Villestrup, og 6c indtages til fredskov." - Dette sidste skal sikkert ikke forstås således, at Villestrups daværende ejer havde en særlig forkærlighed for de gamle skove. Nej! Loven tvang ham simpelthen til at holde fingrene fra den.

Den før nævnte Brøndbjerg Nordskov kender man ikke størrelsen af tidligere end 1606. Af Aalborghus amts oldengældsprotokol ses nævnte år, at der ikke har været tale om nogen imponerende skov. Det oplyses nemlig, at antallet af de svin, der gik på olden i den var 6! Til sammenligning kan det nævnes, at Rold-Hesselholt skov samme år havde 2540 svin på olden.¹

Foruden Brøndbjerg Nordskov var der i samme hjerne af sognet Vraa skov. I skovprotokollen, udfærdiget 1684, takseredes sidstnævnte skov til Vraagård til 6 svins olden og 10 høveder. Den beskrives således:

".....ganske forhugget og tvende Huse opbygget paa Stedet og noget af Jorden opløjet."

Modelbogen 3 år senere fortæller kort og godt: "Skoven til Vraagård ganske ophugget!" - Med andre ord: Endnu i 1683 var der en skov - ganske vist meget tynd og forhugget med langt imellem træerne og græs, som forholdet mellem 6 svin og 10 høveder lader ane, og udsat for skovrydning med anlæg af et par husmandsteder. De to, der blev anlagt har været det nuværende Øster Skovhus og Harhøjgård. Vraagård lå på dette tidspunkt under Dalsgård. I 1664 nævnes ingen af de 2 gårde, mens de begge figurerer i matriklen af 1688 som hørende under Dalsgård.

Alt dette fortæller os meget om det, som i virkeligheden skete med de gamle skove. Man huggede ingenlunde bort af den lukkede skov. Nej! Man udhulede dem gennem generationer indefra, for derefter langsomt at forvandle dem til udmark og senere til agerjord.²

Men der har også været god grund for regeringen til endelig at gribe ind. Tidligere generationer har virkelig været hårde ved vore skove. Brændsel skulle man have til de lange, kolde vintre, og hvor skulle man få den fra? Fra skovene naturligvis! Ikke ret mange havde deres egen skov, så der var jævnlig ballade med bøerne, som måtte bøde til lensmændenes kasser for ulovlig skov-

hugst i kronens skove. Men folk betragtede ikke ulovlig skovhugst for tyveri, man anså det simpelthen for en ret!

Det var dog ikke alene folk i dagligdagen, der var hårde ved skovene. 1644 og igen i 1657 blev Himmerland besat af svenske tropper, der begge gange holdt egnen besat i måneder, og det gik hver gang slemst ud over skovene, hvor der fældedes træer i hundredvis. Også beboerne forsynede sig godt, men nu skød de gerne skylden på de fæle svenskere!

Folks kreaturer, oldensvinene og den store bestand af hjorte, rådyr og vildsvin var også slemme ved skovene. Vildtet måtte bønderne ikke røre. De måtte jage dyrene væk fra deres marker, men ikke skyde dem.

Selv om sognet i de sidste 3-400 år har været meget fattigt på træ, så beviser stednavnene dog, at der i middelalderen har været en del skov her. Vi kan blot nævne navne som: Birkevorde, Blegde krat, Egelund, Espelund, Kratagre, Kratdalsvang, Krathuset, Loddenhøje, Lundagre, Lundbakken, Lundgårde, Lundhuset, Stenstruplund, Stubskoven, Vernerlund og Øster Skovhus.

En indberetning fra 1735³, der på regeringens foranstaltning var affattet af alle landets sognepræster, meddeler, "at der i Astrup-Rostrup-Storarden pastorat fandtes en del bøgeskov."

Vedrørende jordens bonitet på samme tid meddeles det endvidere: "Hindsted Herred er mestendels af Hedejorder med Lyng beblandet, saa findes der ogsaa i Vesterkant i samme Herred dels Mosejorder og i Østerkant dels Kjær og Enge, endnu østligere sandagtige jorder og sandflugt. Overalt er bemeldte Hindsted Herred mere frugtbringende af Vintersæd end af Vaarsæd. Endnu er i ofte berørte Herred Skov, som henhører til de der udi dito Herreder befindende Herregaarder. Og hvad producterne sig belanger, da findes der udi Hindsted Herred i Oue Sogen nogen Kalkbrud⁴, som udhuges af Bakkerne og brændes ibidem.

Ved Mariaggers Fiord udi Als Sogn i Hindsted Herred brændes og Salt af Tang, som af Haved er dreven i Land, og brændes i Aske paa enhver Bondes Fortog⁵. Ellers af Skovene i Districten, som meldt er (der er ikkun Bøgeskov) bruges kun til Brændevod af det farnede⁶ og skallede halvferske Træ; men af det ferske tilhandler sig Indbyggerne af Skoveierne til Bygnings- og Vogntømmer etc. I denne District voxer Rug, maadelig Byg og Havre, lidet Hamp og

Hør efter enhvers Lejlighed.

Endnu findes i samme District at opfodes af tamme Creaturer, saa som Hester, Stude, Kjør og Faar samt Svin, Høns og Gjæs og Ænder etc., hvorefter vedkommende haves. Vedrørende Fiskerie fanges af Søerne og Aaerne i bemeldte District Giedder, Aborre, Skaller og nogle Aal ⁷. Beboerne i denne District befindes somme velhavende og somme Fattige.

Bønderne overalt nærer sig af sin Avling og tamme Creaturers Opføding som meldt er. Negocien ⁸ udi Almindelighed, saa findes paa somme Steder heri Districten nogle Pottemagere, som af det i Jorden paa sine Steder ibm. ⁹ befindende Ler forarbejder Lerkar, saa og Tømmermænd, Smede, Skrædere, Hjulmænd, Vævere, som væver Vadmel, Skomagere, som syer Bindsko, en Del Quindspersoner, som væver Linned, hvorefter de haver deres Næring. Ligesaa og, som 1ste Post formelder om Producterne, da Kalkbrænderne udi forberørte Oue Sogn torver ¹⁰ og bortsælger deres Kalk til hvem i Kjøbstæderne, og paa Landet, det maatte forlange, hvor 1 Tønde Kalk fastholdes for 1 Mark, ligesaa forholdes med Saltbrænderiet i Hindsted Herred, Als Sogn, at de ibm. brugende, naar den Tid er og Saltet i saa Maa- de udi de dertil brugende Saltformer bragt er bleven, omreiser dermed fra Bye til Bye, sælgende det enten i Støkketal - Stk'et for 2 Skilling eller 2 Stykker for 3 Skilling, eller i Ørtortal, som er 12 stk'er for 28 Skilling á 2 Mark. Pottemagerens forarbejdende Lerkar bliver dels ved Omreise af dennem soldt udi Byerne næstliggende, dels udført til Markederne og dér bortsoldt og bortforhandlet i Støkketal L'advenant ¹¹, som de ere store eller smaa til.

Udi Almindelighed udførtes til Kjøbstæderne af Bønder dels aftørsket Korn, Rug, Byg, Havre, dels af Opføding af tamme Creaturer, tagende derfor Varer igien af Kjøbmændene, smaa-Tømmer, Deler, Staal, Salt, Tiære, Humle og andet sligt, hvad de til fornødenhed kunne behøve, ja endog Penge til deres Skats Udredelse.

Med Udskiftningen, som ikkun her udi Districten falder ved nærder Side af Mariaggers Fiord ¹² udførtes alleneste noget Brøn- deved til København, som ibidem sælges til vedkommende behørende.

Her udi Districten findes ingen Manufacturister end at der i Wisborg Sogn findes 2 Garbere, som bereder Huder, og udi Rostrup Sogn findes en Stampemølle, som bereder Skind."

KIRKEN.

I den nordlige ende af Rostrup by ligger kirken. Oprindeligt lå den yderst, men i begyndelsen af dette århundrede voksede byen, bl. a. ved udflytningen af en gård, ud på den anden side af kirken.

Som det ofte er tilfældet med landsbykirker af ældre dato, har den sin plads på det højeste punkt i sognebyen. Alligevel kan man ikke sige, at kirken med sit ikke overvældende høje tårn, virker imponerende. Medvirkende hertil er vel i særdeleshed de høje træer, der delvis skjuler tårnet. Kommer man fra Hobro og kører ind imod Rostrup, ser man næppe kirken, før man er inde midt i byen. Kun den bilist, der kommer fra Arden eller Vraa får, som den første del af byen, øje på kirken.

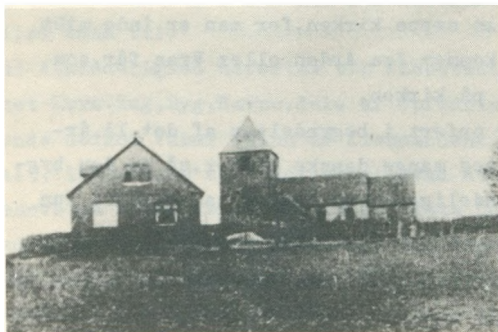
Kirken er gammel, antagelig opført i begyndelsen af det 13. århundrede. Som tilfældet er med mange danske kirker, så er den bygget i flere tempi. Den oprindelige kirke bestod naturligvis kun

af skib og kor. Men er dette den oprindelige?

Hvis vi - som normalt jo er - sætter kristendommens endelige sejr til ca. år 1000, skulle der i så tilfælde være hengået over 200 år, før læren om "Hvide-Krist" endelig har fået så meget tag i befolkningen, at der blev opført et hus for dennes "dyrkelse". Ganske vist befinder vi os i de "mørke sogne", men det forekommer alligevel usandsynligt, at så lang tid skulle gå, inden en kirke blev bygget.

Går man nu frem efter den viden og erfaring, man har fra mange udgravninger i gamle kirker landet over, så går det vel an at antage, at en trækirke har dannet mellemlid mellem hedensk gudehov og kristen stenkirke. Når der før blev taget forbehold med hensyn til denne konklusion, så skyldes det simpelthen, at dette forhold aldrig er blevet undersøgt. Der skulle ellers være gode muligheder for her at finde spor af en trækirke, evt. i form af stolpehuller eller stenpikket gulv etc.

Før vi nu går videre i denne betragtning, må vi lige stoppe op for at kigge på sognets bebyggelsehistorie. Denne er behandlet på s. 35 ff. På kortet s. 35 er vist, hvorledes man er flyttet til Roars-torp fra en by på Langbakke. Navnet Roar er et hedensk navn, og det skulle hermed være bevist, at der i Rostrup har været et gudehov, før man muligvis i løbet af 1000-tallet opførte en trækirke. Det ville være interessant, om vi i løbet af kort tid fik undersøgt, om der under gulvet i Rostrup kirke virkelig findes spor af en sådan bebyggelse.

Bemærk kirkens ensomme beliggenhed i begyndelsen af dette århundrede.

KIRKENS YDRE.

Kirken, som den står i dag, må siges at være summen af vekselnde tiders stilperioder og mange slægters medvirken. De ældste dele af den er forholdsvis lette at skelne fra den øvrige del. Den afslører sig stort set derved, at den udelukkende består af granit. Dette gælder kor og skib. Det skal dog tilføjes, at såvel kor som skib er forhøjede med munkesten. Man mærker sig, at også den nederste del af tårnet er opført i granit, men det er kvadre, dels taget fra den gavl, man brød ned i skibet, da tårnet opførtes i dettes forlængelse, dels nye, som førtes til, da det nedrevne materiale ikke slog til.

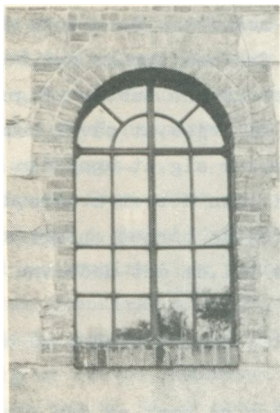
Såvel skib som kor er opført af pænt tilhuggede kvadre på en sokkel med høj og ret flad profilering.

Grunden til, at alle granitstenene sidder så pænt, er den simple, at næsten hele kirken efterhånden er blevet omsat. Det eneste, der endnu er tilbage, er syddøren, der i dag anvendes som indgang til kirken. Hverken kvindedøren i nord eller ældre vinduer er der spor af. - Men sporene er uden tvivl blevet slettede for ikke så mange år siden. I 1925, da der i anledning af, at vedligeholdelsespligten overgik fra kirketiendejereren til menighedsrådet, afholdtes syn på kirken, blev der angående dens ydre gjort følgende bemærkninger:

"De øverste Dele af Korsarmens østlige, nordlige og vestlige Mure omsattes helt i granit. Ligeledes omsattes Hjørnet ved Opgangen til Tårnet. Den øverste Ende af Skibets Østmur og Korets Østmur omsattes helt i Granit." - Det må have været betydelige om sætninger, der har været tale om, for til dette arbejdes udførelse afsattes ialt 6500 kr.

Så mange penge brugte man nu ikke, i hvert fald ikke til de ovennævnte forandringer. Granitkvadrene blev sat om, men såvel korets som skibets østsvæg består den dag i dag for en stor del af mursten. Det gælder således hele korets østsvæg i den øverste trekant under taget, samt hele skibets østsvæg over koret.

I hele kirken findes der i dag 5 vinduer. Det er ikke sandsynligt, at der har været flere, men i øvrigt yderst tænkeligt, at de har haft en anden placering. - Med disse vinduer er der sket en forandring, der grænser til vandalisme. Rundt om alle 5 vinduer er

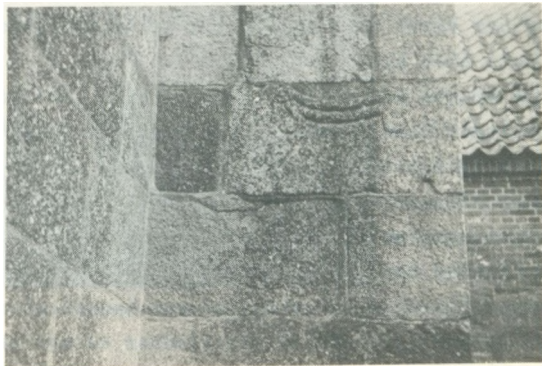
der sat mursten i stedet for de oprindelige, meget smukke overligger af granit. Hvornår dette er sket nævnes ikke, men ovennævnte synsforretning beviser for os, at det var sket i 1925. Det er endda ikke usandsynligt, at det skete i tiden før 1840, thi synsprotokollen fra dette tidspunkt og op til 1925 nævner intet om, at en sådan ændring skulle have fundet sted. I synsprotokollen fra det sidste syn i 1925 hedder det om vinduerne:

"Kirkens 5 Vinduer, der er indfattede i Mursten og bestaar af almindelige støbte Jernrammer, bør erstattes af 5 kirkeligt udstyrede Vinduer med Kathedral-

glas og Blyindfatning. Omkostninger. hertil antages at ville beløbe sig til ca. 3500 Kr."

I øvrigt er der stadig bevaret 2 af de gamle overligger til vinduerne. De sidder i dag indmurede i tårnets indvendige østmur lige ved siden af klokken.

Hvor ville det have pyntet, om disse to - sammen med de tre øvrige - i dag havde siddet på deres rigtige plads.

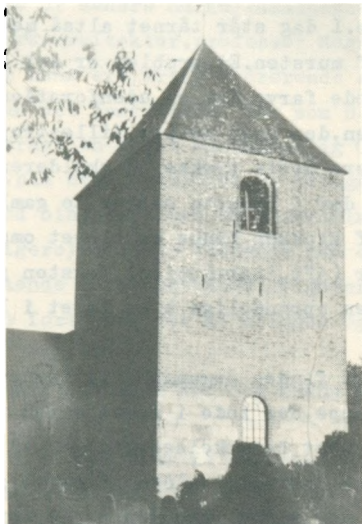

På skibets nordvæg sidder der en kvader med et udvisket fragment af ornamentik. Men det er så utydeligt, at man overhovedet ikke kan se, hvad det har forestillet. - I nærheden af denne granitkvader sidder en anden med spor af noget lignende.

Den første bygning, som føjedes til kirken, var tårnet, der, som det har været tilfældet ved langt de fleste kirker, byggedes til den vestre ende af skibet. Dette skete i begyndelsen af 1500-tallet. Hvorledes det oprindelige tårn har set ud, vides ikke, thi omtrent hele ydermuren blev i slutningen af 1800-tallet totalt ommuret. Ved provstesynet den 7. juni 1889 er det dog endnu ikke sket, thi ved dette blev det pålagt kirketiende-ejeren, kammerherre Chr. Sehestedt-Juul til Villestrup og Ravnborg, "at udtage de flækkede Muursten paa Taarnet og indsætte nye af samme Slags."

Dette har tilsyneladende været et håbløst arbejde, så kammerherren har valgt at nedbryde 3 af tårnets ydermure og så foretage en ny skalmuring.

Som før nævnt består den nederste del af tårnet af udflyttede granitkvadre. Disse er altså sammen med den øverste del af nordmuren det eneste ude fra synlige, som er tilbage af tårnet. Det skal dog tilføjes, at opmuringen af den nye overdel helt er foregået på samme måde som den gamle.

Eldre folk fra egnen har fortalt, at de som børn har set, hvordan den ene hestevogn efter den anden kom kørende til kirken fra Vilestrup med mursten. Helt almindelige mursten har det nu ikke været, thi vi kan i dag konstatere, at det i virkeligheden var munkesten, man lod fremstille på Vilestrups eget teglværk. Og ikke nok med at man anvendte munkesten. Man gjorde sig oven i købet den ulejlighed at anbringe dem som tidligere, nemlig i det såkaldte "munkeskifte."

Hvorledes det gamle spir har set ud, er vanskeligt at sige. Men det kan tænkes, at også dette var et pyramidespir. Noget yderst ejendommeligt ved tårnet er, at nordmuren - altså den eneste originale - er rødkalket.

Det fortælles, at nordmuren oprindeligt blev kalket rød med den samme ganske specielle farve, som den dag i dag findes på Vilestrup slot, som symbol på, at herremanden dér også var ejer af kirken i Rostrup.

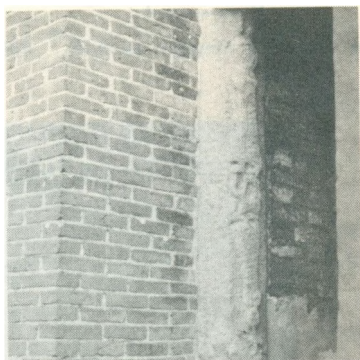
Med menighedsrådets endelige overtagelse af vedligeholdelsespligten i 1926 ophørte også muligheden for at give tårnet den samme farve, og man søgte nu at kalke den hvid. Samtidig blev også de 3 andre sider kalkede. Men det varede ikke længe, før den røde farve atter trængte igennem. Flere gange - sidst i slutningen af 1950'erne - har man forsøgt at hvidte tårnet, men det har hidtil været forgæves. I dag står tårnet altså med en rødkalket nordvæg og 3 vægge af mursten. Et problem er det dog at finde frem til den samme røde farve. For en udenforstående kan den røde farve let ligne den, der også dækker Vilestrup, men lokale kendere vil ved at høre dette trække på skulderen. De ved bedre! Som før nævnt sidder der i tårnets østmur to gamle vinduesoverliggerer i nærheden af klokken. Denne er blevet omstøbt i 1906 på de Smithske støberier (jfr. inskription). Teksten på klokken oplyser endvidere, at den oprindelige blev lavet i 1616 af Arendt og Kleimann.

I tårnets nordlige mur findes opgangen til tårnet. Den er lavet som en snæver stentrappe, der inde i selve muren fører op til mellemstokværket. Det mest bemærkelsesværdige ved denne opgang er den gravsten, som er anbragt i siden af selve indgangen. Hvor længe den har siddet der, vides ikke, men nogle forskere mener, at den er taget fra en af de nedbrudte kirker i sognet. Holder den-

ne teori stik, har gravstenen siddet på den samme plads, siden tårnet ombyggedes.

Provstesynet i 1887 noterer dens tilstedeværelse:

"Ved Opgangen til Taarnet fandtes indmuret en sandsynligvis meget gammel Granitsten med vistnok meget sjældne udhugne Figurer. Stenen var fri for Overkalkning og bør indtil videre blive paa sin Plads, endskjønt den synes at være stillet paa Hovedet."

Opgangen til tårnet

At vedkommende, som har foretaget provstesynet, ikke har været særlig interesseret i at undersøge stenen nærmere vidner en beskrivelse af stenen tre år senere om. Kultusministeriets særlige rådgiver inden for kirkearkitektur, professor Magnus Pedersen, var i 1890 ved kirken og hans erklæring vedrørende stenen lød således: ". . . . Endvidere kan det bemærkes, at der som Dørkarm i Opgangen til Taarnet er anbragt en meget ejendommelig Gravsten fra den ældre Middelalder, paa hvis Overflade er udhugget 2 Figurer med Fødderne vendt imod hinanden (her er forklaringen på synets erklæring 3 år tidligere), den ene staaende paa et Lam og med et fra Hovedet opstaaende Kors (Christus). Figurerne er meget plump udførte, men Stenen fortjener dog at udtages og bevares paa en passende Maade." ¹

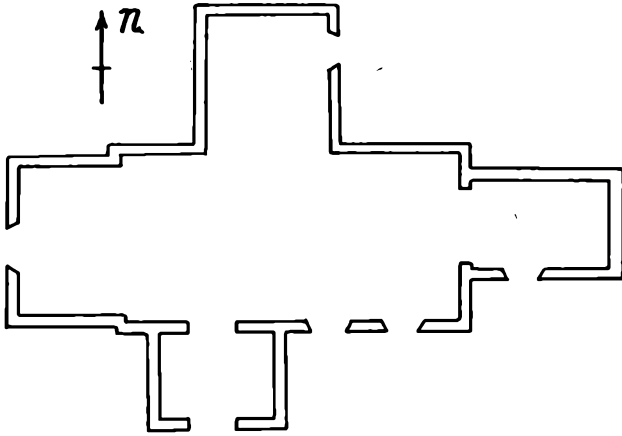
Som billedet over for viser, er der dog endnu ikke sket noget i så henseende.

I tårnrummet inde i kirken står nu orglet. Dette underrum har otteribbet krydshvælv i loftet.

Det var meningen, at vi ville behandle bygningen udvendig i den

Grundplan over Rostrup kirke.

Målestoksforhold: 1 : 170.

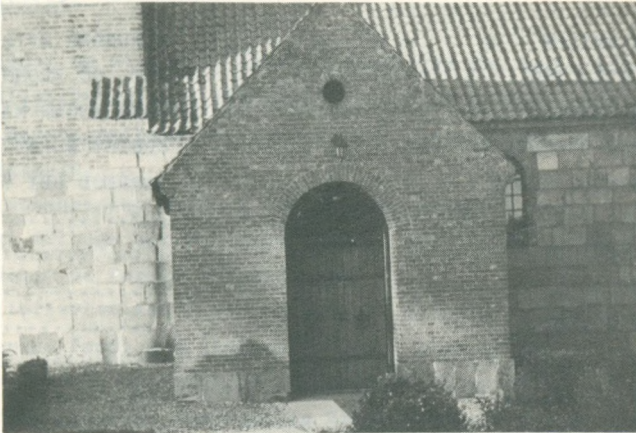
orden, hvori de efterhånden er blevet føjet til. Måske brydes denne kronologi, når sideskibet tages før våbenhuset. Ganske vist er det nuværende våbenhus ikke mere end loo år gammelt, men der har været et ældre på stedet. Som det fremgår af planen øverst på siden, er der imod nord en udbygning fra skibet, som vist nok er opført i 1700-tallet. Sammenlignet med den øvrige kirke, er den uendelig knap så pænt udført. Den nederste del er opført af granitkvadre, mens der længere oppe er anvendt små, røde mursten. Det materiale, man har anvendt, er først og fremmest fra den åbning, som lavedes for at forbinde udbygningen med den øvrige del af kirken. Desuden mener man, at der er tilført en del kvadre fra de to nedrevne kirker i Thostrup og Stenstrup.

Tydeligvis har det i så tilfælde allerede været småt med granitkvadrene ved ruinerne. Dette ses især på gavlen af sideskibet, idet der her nederst er anvendt store og pæne kvadre, men efterhånden som man er kommet i vejret, er det blevet dårligere og dårligere samt mindre og mindre materiale, bygherren har haft til sin rådighed.

Derimod har der ikke kunnet skaffes tilstrækkeligt med sokkelmateriale, hvilket kan ses på sideskibets østmur.

Der kan ikke herske tvivl om, at sideskibet byggedes af herremanden på Villestrup, idet det tidligere anvendtes som gravkapel for slægten Juul. Denne begravelse blev i begyndelsen af dette århundrede tømt og lukket efter. Der var på daværende tidspunkt nedgang dertil inde fra kirken, men den blev ved samme lejlighed muret efter. I dag er der i den ene side af sideskibets kælder fyrrum med udvendig nedgang.

Våbenhuset mod syd blev opført i 1869². Det er bygget af røde mursten oven på en sokkel af granit.

Man har fra lokal side været i tvivl, om dette er det første våbenhus på stedet. Det er det ikke! I året 1847 anfører provstesyndet nemlig, at "Loft bør lægges over Vaabenhuset!" - Men det er i øvrigt den eneste oplysning, vi har om det tidligere våbenhus. Der er ikke gjort fund af nogen art, som kan fortælles os noget om udseende eller størrelse.

At det nuværende skal være opført i 1869 er troligt nok, thi 1871 fik graveren - eller lettere sagt tiendejeren - ordre til at rydde våbenhusets gulv for murbrokker!

Går man ind i våbenhuset, er det første, man får øje på, vel nok en mindesten (ca. 200 x 125 cm), som er anbragt på væggen til venstre for indgangsdøren til selve kirken.

Denne mindsten lå - indtil for ca. 30 år siden - ude på kirkegården, men den nuværende graver, Valdemar Pedersen, havde heldigvis blik for dens værdi, så han fik den anbragt på dens nuværende plads. Mens stenen lå ude på kirkegården, brugte børnene den som glidebane. Og her har vi nok forklaringen på den komplet ulæselige stribe, som går tværs hen over stenen.

Indtil 1967 var der ingen, der vidste, hvad der stod på stenen, men da vi undersøgte den nærmere, lykkedes det os at tyde fragmenter af den:

Venstre side:

HERUNDER HVILER
 ERL. OC VELACTIG
 DANNEMAND MATTIS
 LAURIDTSØN BARNFØD
 UDI SVENSTRUP SOGEN
 ØSTER.....³
 BODE OC DØDE UDI
 STUBBERUP MØLLE
 RAASTRUP SOGEN.....

Højre side:

HERUNDER HVILER
 ERL. OC FROMME
 KONE INGER MARIE
 CHRISTENS DATTER
 BARNFØD UDI VENDSØ

Den mand, der her er tale om, er Mattis Lauridsen, møller i Stubberup til sin død i 1699. På stenen står der ikke noget årstal, men kirkebogen udviser, at "Mattis Lauridsen bleff begravet i 1699 i hans Alders 59 Aar og 3 Maaneder." - Nogen dato er ikke nævnt.

Som en kuriositet kan det her nævnes, at indskriften på stenens venstre side definitivt gør ende på et gammelt mundheld på Rosstrup-egnen. Dette lød omtrent således: "Det er dejligt at leve i Stubberup mølle, men endnu har ingen prøvet at dø der som mand!" Dette skulle forstås således, at Stubberup-mølleren var en rig mand, men på et eller andet tidspunkt var det gået galt med økonomien, således at ejeren måtte gå fra møllen. Hermed er dette mundheld bragt til ophør, idet stenen jo ordret fortæller, at Mattis Lauridsen "bode og døde i Stubberup mølle."

Døren, som fra våbenhuset fører ind i kirken, er den oprindelige mandsdør. Man må dog gå ud fra, at døren, som er fladt overdækket, er udvidet en del. Vi er nu kommet ind i selve kirken:

KIRKENS INDRE.

Man kan just ikke sige, at Rostrup kirke adskiller sig i synderlig grad fra andre kirker. Men der er to ting, som i høj grad bevirker, at kirken er et besøg værd: Altertavlen og prædikestolen.

Alterpartiet.

Alterbordet er et yderst enkelt træarbejde fra begyndelsen af 1600-tallet. Det blev i 1956 nystafferet af kirkemaleren Johannes Th. Madsen, Aalborg, som også i 1941 restaurerede den anselige altertavle.

Denne restaurering havde i øvrigt lade vente på sig i lang tid. Så langt tilbage som ved provstesynet den 12. juni 1888 gjordes desangående de første bemærkninger:

"Paa Altertavlen, som i øvrigt vistnok tildels er af ikke ringe kunstnerisk Værdi med Alabastfigurer i Midterfeltet, findes paa Fløjene 2 meget uskønne og misprydende Malerier. Da Altertavlen i det hele lider af forskjellig Brøst, bør hele Tavlen restaureres, hvortil Tegning bør affattes af en sagkyndig og indsendes til Ministeriet inden næste Aars Syn."

Året efter - den 7. juni - er der stadig ikke foretaget noget i den retning. Synsprotokollerne røber dog grunden til denne sen-drægtighed fra tiendeejerens side:

"Efter Aftale med Tiendeejeren agter Synet at andrage Ministeriet om at ville lade Altertavlen besigtige ved en sagkyndig Mand og tage Bestemmelse om Omfanget af dens Restauration, idet Tiendeejeren forudsætter, at de herved forbundne Udgifter ikke kommer til at paahvile Kirken."

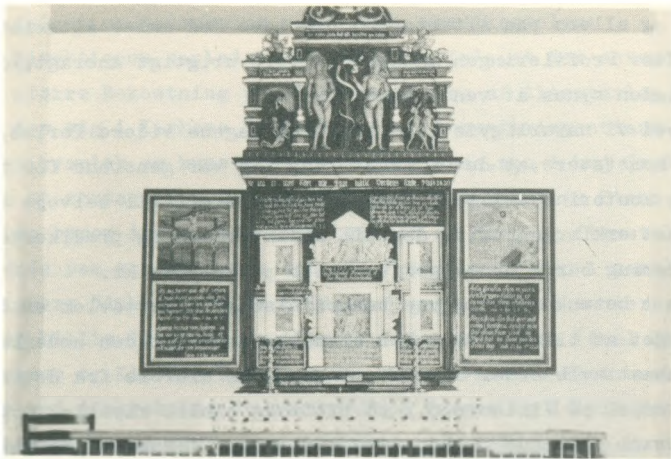
Endelig i 1890 foreligger der resultater. Kultusministeriet har fået fat i sagen og det ser ud til, at der nu omsider sker noget. Den nu følgende betænkning giver os et billede af altertavlen, både med hensyn til dens datidige mangler og dens nuværende ydre:

Betænkning af 30.Maj 1890 fra Direktionen for de antikke Materialers Bevarelse angaaende Altertavlen i Rostrup Kirke.

" I Henhold til ministeriel Skrivelse af 13.Juli og 18.October f.Aa.har Direktionen endog gjentagne Gange ladet Altertavlen i Rostrup Kirke,Hindsted Herred,undersøge,nemlig først af Kunstmaler Rondahl,dernæst af Professor Magnus Pedersen.Man har imidlertid ikke meddelt Ministeriet noget af disse Herrers Betænkninger,da deres Restaurationsforslag gik ud paa dels at borttage, dels at forandre væsentlige Partier af Altertavlen i dens nuværende Sættelse,Forslag,som Direktionen ikke kunne tilraade at følge efter de i øvrigt foreliggende Oplysninger.Direktionens Inspektør har da ogsaa udtalt,at Altertavlen i hvert fald bør bevares i sin nuværende Sættelse.

Den 4 Alen høje Altertavle er samlet som vedlagte Skrivelse viser.Ifølge et paamalet Aarstal daterer den sig fra 1575.Dens Centralparti er et lille "Husalter" af Træ med Basrelieffer, der ud over Alabast,men ifølge Professor Magnus Pedersen ere støbte af en af Marmorstøv fremstillet Composition.Frontspeilbasrelieffet mangler.Tavlens smukke ornamentale Vinger ere af Lør (brændt Ler).

Dette Husalter er anbragt i et større Alterskab med Døre.Det staar indfattet i dettes Midterparti,idet Træpladen er udskaaet saaledes,at den nøie slutter om den lille Tavle.Til hver Side fra denne er indfattet to Basrelieffer af en lignende Marmor masse som den nys omtalte.Disse Basrelieffer ere omgivne af smalle Rammer.Under den hvide Overmaling kan det spores,at Rammen om det nederste Basrelief tilhøjre har havt sorte Ornamentter paa gylden Grund,mens det øverste til denne Side har været omsluttet af en helt forgyldt Ramme med pressede Ornamentter (Løderamme).Hvorledes Rammerne om de andre Basrelieffer oprindeligt have set ud kan ikke spores.Over Midtpartiet er anbragt en stærk profileret Gesims,der bærer en ejendommelig udskaaen Overdeel,i hvis Midtfelt ses en Fremstilling af Syndefaldet.Saa forskjellig end denne,til begge Sider noget ufuldstændige - Overdel i Character er fra den øvrige Altertavle,saa er den ogsaa fra den tidlige Renaissancetid.Bladene paa Kundskabens Træ ere endog helt gotiske.

Hele Altertavlen er ifølge Indskrift paa den "renoveret" 1755 af Fru Birgitte Sophie Sehested. Fra denne Restauration hidrører - foruden den hvide Opmaling - ogsaa de Indskrifter, gyldne paa sort Bund, der dækker saa meget af Altertavlens Midtfelt, ligesom de yderlig sløtte Malerier, der findes paa den øverste Fyldning af de to Fløjdøre.

Trods det uharmoniske i Altertavlens Over- og Underdeel er der Grund til at antage, at den i dens nuværende Samlingsmaade tilhører det 16de Aarhundrede og derfor fremdeles bør bevares saaledes i Kirken.

Hvad en Restauration angaar, da maae det anses for umuligt at gjengive Altertavlen dens oprindelige Udseende og Farvedecoration. Paa alt for mange Puncter ville der frembyde sig Tvivl og Vanskeligheder under et saadant Arbeide. Dette Resultat ville være usikkert og ikke staae i Forhold til Bekostningerne. En Restauration burde derfor efter Direktionens Mening indskrænke sig til at supplere manglende Lister og omhyggeligt at udbedre andre iøjnefaldende Brøstfeldigheder ved Altertavlen, idet man stræber at conservere den i den Tilstand, hvori den er anbragt i Aaret 1755. Man kunne foretage den Forandring at erstatte Maleri-

erne i Fyldningerne med Skriftsteder, men disse bør da males med Bogstaver ganske som de, der ere anvendt i de underste Dørfyldninger og ellers paa Altertavlen. Den lave Fod under Altertavlen maae efter Profileringen antages at være urigtigt anbragt, idet Underfladen synes at vende opad" ⁴.

I dag ved vi naturligvis ikke meget om sagens videre forløb, blot kan vi konstatere, at det i meget lang tid var genstand for ren og skær kontoriusseri. 1925 - da kirken overgik til selveje - afgav synet erklæring om, at der til altertavlens og prædikestolens restaurering burde henlægges et beløb på ca. 2000 kr.

Til den i betænkningen givne beskrivelse af altertavlen er der ikke meget at tilføje. Blot bør vi måske nævne, at den nederlandske alabasttavle efter overleveringen skal hidrøre fra det nedbrudte kapel på Villestrup. I så tilfælde skulle kapellet dog være nedbrudt allerede o. 1600, idet tavlen som førnævnte betænkning også anfører, synes at være samlet allerede i det 16. århundrede.

Prædikestolen.

Bortset fra den i Tirstrup på Djursland er det Danmarks ældste i brug værende prædikestol. Alene dette bevirker, at man burde ofre den et besøg, men også dens billedskærerarbejde i overgangsstil mellem gotik og tidlig renaissance er enestående.

Da altertavlen - som før nævnt - i årene 1889-90 undersøgtes af flere af landets ypperste kirkemalere- og arkitekter, blev der også afgivet en betænkning vedrørende prædikestolen:

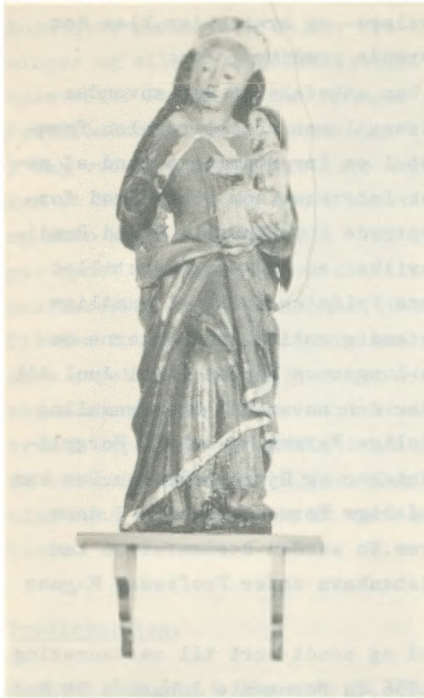
"Mens Direktionen saaledes ikke kan anbefale, at der anvendes nogen større Bekostning paa Restaurationen af Altertavlen, frembyder der sig i Kirkens Prædikestol en Inventariegenstand af meget antikvarisk og kunsthistorisk Interesse, som i høj Grad fortæner at restaureres for at fremtræde i oprindelig Stand. Prædikestolen bærer Aarstallet 1544, hvilket en Munk er fremstillet skrivende paa et Baand paa den ene Fyldning. Stilen i samtlige Fyldningers Udskringer er fuldstændig gotisk. Ornamenterne omslutter Lillie-Juulernes og Dyre-Lungernes Vaaben (Axel Juul til Villestrup og Kirsten Lunge). Under den nuværende Egetræsmaling spores ved Afskrabning de oprindelige Farver og delvis Forgyltning baade paa de udskaarne Fyldninger og Hjørnesøjlerne. Der kan næppe være tvivl om, at den oprindelige Farveudsmykning i dens Helhed kan fremdrages og suppleres. En saadan Restauration kan dog kun anbefales foretaget i Kjøbenhavn under Professor Magnus Petersens sagkyndige Tilsyn" ⁵.

Prædikestolen blev også taget ned og sendt bort til restaurering. Dette skete dog ikke før end i 1956, da førnævnte Johannes Th. Madsen foretog en sådan. De farver, der nu kom på prædikestolen, og som Madsen - efter lange og omhyggelige undersøgelser af underlagene - fandt frem til skulle være de rigtige, førte til en voldsom protest fra flere sider.

Men kirken rummer andre interessante ting. Således står der i dag på sideskibets bagvæg en Madonna-figur fra o. 1500. Den hidrører antagelig fra et nu forsvundet sidealter. Også denne figur istandsattes i øvrigt i 1941 af Johs. Th. Madsen.

Angående Madonnaen noterer provstesynet i 1900 følgende:

"En i Kirken værende Figur, ca. 1½ Alen høj, formentlig en Madonna med Kristusbarnet, er paa Grund af Malerarbejde i Kirkens indre for Tiden fjernet fra sin hidtidig-værende Plads ved den nordre Væg i den nordre Udbygning. Da denne Figur formenes at have antikvarisk Værdi, underrettes Nationalmuseets 2^{den} Afdeling om

dens Tilstedeværelse."

Døbefonten er en romansk
granitfont med glat kumme.

Foroven har den en rundstav,
mens der paa underdelen fin-
des en meget gnidret profi-
lering.

Fadet, der hører til døbefon-
ten, er af sydtysk oprindel-
se og stammer fra omkring
1575. Det indeholder bl.a.
motiver fra Syndefaldet. I
dag findes der i kirken sto-
lestader, som man normalt fin-
der dem i danske kirker. Men
det har ikke altid været til-
fældet. De stole, der findes
i dag synes at stamme fra
1870, idet tiendeejeren det-
te år har fået ordre til at
lade nye stolestader indsæt-

te i kirken. Der gaves da ingen bestemte forskrifter vedrørende
deres udseende og beskaffenhed, dog føjes det til, at de skulle
være forsynede med ryglæn. Her har vi nok grunden til, at der gen-
tagne gange i årene op mod 1925 klages over dem fra menighedens
side. Synet bemærker 1925 angående dette følgende:

"De ubekvemme Stolestader, over hvilke der ofte er klaget af Kir-
kegængerne, bør omdannes saaledes, at Ryglæne omstilles i skraa
Retning med ca. 3 Tommers Hældning og idet samtlige Hylde i Sto-
lestaderne samtidig bortfjernes. Hertil - samt til Maling af Sto-
lestaderne og Skamlerne i samme - bør henlægges 1500 Kr."

Naturligvis er der sket mange ændringer og fornyelser i en så
gammel kirke, og det vil være umuligt at opregne dem alle. Kilder-
ne desangående før 1840 er praktisk talt lig nul⁶. Men nogle en-

kelte skal dog nævnes i denne forbindelse:

Såvel gangen ned gennem skibet, som den, der fører ind i sideskibet, er nu belagt med kokosløbere. For en kirkebesøgende i dag er dette vel en naturlig ting, men det har langt fra altid været tilfældet. Vi skal ikke længere tilbage end 1900. Da var der det bare stengulv i adskillige danske kirker. Sammenlignet med de øvrige kirker i omegnen var Rostrup en "foregangskirke". Det var således den første kirke, der fik alle gangene dækkede med løbere. Men - som det fremgår af det følgende - kan det vist næppe siges at være tiende ejerens fortjeneste. Ved provstesynet i 1907 er der ingen direkte mangler ved kirken, og man kan vel nok fatte lidt sympati for godsejeren på Villestrup, når han reagerer imod denne udgift, som synet det nævnte år påførte ham, foreløbig ene af alle herredets tiendejere. Han kan godt have følt det at opfylde vedligeholdelsespligten som at slå i en dyne, når der af synet stillede ham følgende krav:

"Langs med Skibets Midtergang, paa Pladsen foran Alteret, i Koret og paa de øvrige Gange i Kirken lægges Kokosmætter efter nærmere Aftale med Synet." (Anskaffelsessummen vurderedes til ca. 100 kr.).

Af næste års synsforretning fremgår det da også, at godsejeren har klaget:

"Da ejeren af Rostrup Sogns Kirketiende, Hofjægermester Sehestedt-Juul til Villestrup og Ravnholt, i Skrivelse af 29. Juni forrige Aar til Provstiet har nægtet at efterkomme den ved forrige Aars ordinære Syn over Rostrup Kirke under Pkt. 2 (mætterne) gjorte Udsættelse og samtidig meddelt, at han agter at indanke Sagen for Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, henstaar den omhandlede Mangel, der skulle have været afhjulpet inden den første Novbr. forrige Aar, endnu uafhjulpen, idet den nævnte Ministerompaakravede Afgjærelse endnu ikke foreligger.

Synet, der i øvrigt forbeholder sig sin Stilling til Sagen, maa fremdeles hævde den ommeldte Synsansættelses Berettigelse og opretholder samme i deres fulde Omfang."

Hvorledes sagen i øvrigt endte fremgår ikke af kilderne. Der nævnes intet om de omhandlede løbere før i 1925. Her konstateres det i øvrigt også blot ved optællingen af kirkens inventar i forbin-

delse med kirkens overgang til selveje, at måtterne var der! Til slut bør det vel nævnes, at der for ikke så længe siden er indsat et nyt orgel i kirken. Det forrige var ellers ikke særlig gammelt. Man anskaffede det i begyndelsen af 30'erne til en pris af omkring 5000 kr. Midlerne tilvejebragtes for en stor del ved frivillige bidrag fra sognets beboere.

KIRKEGÅRDEN.

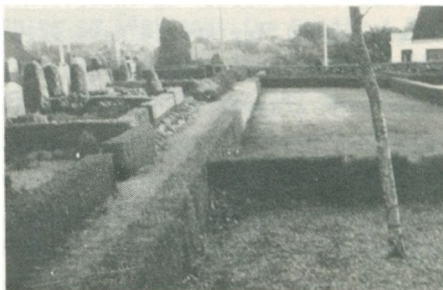
Rostrup kirkegård imponerer ikke ved sin størrelse. I meter er den på den længste led - dvs. øst-vest - kun ca. 100 m. og på den anden led 45 m.

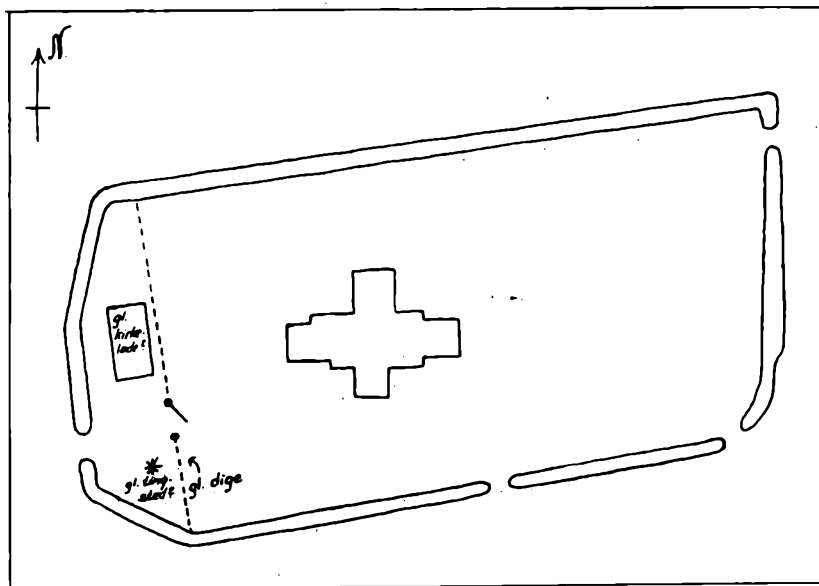
Den ældste efterretning, vi har om kirkegården stammer fra 1655, da sognepræsten Peder Christensen lod tingløse forbud imod, at der kom heste på Rostrup kirkegård, da den var indviet til - som det hed - salige menneskers begravelse og ikke til en kvægstald!

Kirkegården blev udvidet imod vest i 1941, samtidig med, at man - som før omtalt - foretog betydelige restaureringer af kirken. Om kirkegården altid har haft den samme størrelse, som den havde lige før udvidelsen, kan naturligvis ikke konstateres, men et blik på udskiftningskortet fra 1789 kunne tyde på, at den da havde samme størrelse.

Allerede i 1886 forelå der fra Rostrup sogneråd til godsejer Sehested-Juul på Villestrup et andragende om, at kirkegården måtte blive udvidet. Nogen grund til, at det specielt var sognerådet, der søgte, kan ikke angives, men det har vel været på beboernes vegne, da disse naturligvis ønskede at bevare de gamle grave længst muligt.

Langs med gangen her gik det gamle kirkegårdsdige. I midten ses stadig rester af diget.

1887 meddelte synet dog:

"Efter modtagen Erklæring fra Godsinspektoren og efter foretaget Syn af Kirkegaarden fandtes ikke Grund til at fremme Sogneraadets ved sidste Aars Syn. fremkomne Andragende om Kirkegaardens Udvidelse."

Denne så ønskede udvidelse fandt altså først sted i 1941. Hvor meget det har kostet vides ikke. Efter den oprindelige plan skulle den have været foretaget mod nord. 1925 foreslås det, at man købte 3 skp. land mod nord. Dette forslag er man - som det vil vides - gået bort fra, muligvis på grund af det store reguleringsarbejde, som ville være forbundet hermed.

Den nye udvidelse fandt sted ved, at kirkegårdsdiget flyttedes 10-20 m længere mod vest. I dag kan man på kirkegården se spor af det gamle dige.

Endvidere kan man også gennem niveauforskellen konstatere, hvor stor udvidelsen i virkeligheden var. Selve hovedgangen op til kirken går fra lågen i en jævn stigning opad. Man har her gravet gennem diget for at undgå trapper, som kunne forhindre evt. kørsel op til kirkedøren. Denne gennemgravning af det gamle dige blev straks påtalt af den daværende kirkearkitekt Packnes. Han gav or-

dre til, at de oprindelige tilstande omkring diget skulle genoprettes, men hidtil er der ikke sket noget i så henseende.

Ca. 15 m oppe ad den nuværende hovedgang har altså den gamle hovedindgangslåge til kirkegården været. Til venstre for denne var det, man i 1941 ved reguleringen af det nyindtagne areal stødte på betydelige rester af en gammel murstensbygning. Muligvis kan dette have været den gamle kirkelade.

I tiden indtil 1687 lå Hindsted herreds ting, som tidligere omtalt, umiddelbart vest for Rostrup kirkegård⁷. Det kunne jo også tænkes, at der i forbindelse med dette ting har været en hestetald eller lignende. En tingmark har der tilsyneladende ikke været. End ikke matrikelkortene fra 1789 - kun godt 100 år efter tingets ophør på stedet - nævner en sådan. Det skal dog bemærkes, at der her heller ikke er anført nogen bygning vest for kirkegården.

Men imponerer kirkegården ikke ved sin størrelse, så gør den det i hvert fald ved sit udseende. Dens vedligeholdelse, beplantning m.v. står fuldt på højde med egnens smukkeste. Men dette har ikke altid været tilfældet. Synet bemærker således i 1910:

"Da Kirkegaarden i det hele er i en daarlig Forfatning og navnlig trænger til Beplantning, Anlæg af Gange m.m., henstiller Synet til Ejeren af Kirketienden af Hensyn til den Betydning, man må tillægge denne Sag, at fremkomme med Forslag hertil, evt. således, at denne Sag kunde være gennemført i Løbet af Efteraaret eller tidligst næste Foraar."

Denne beplantning er i løbet af 1910 og foråret 1911 foretaget i den udstrækning provstesynet krævede det, thi året efter meddeles det, at kirkegården nu er ordnet og beplantet på tilfredsstillende vis.

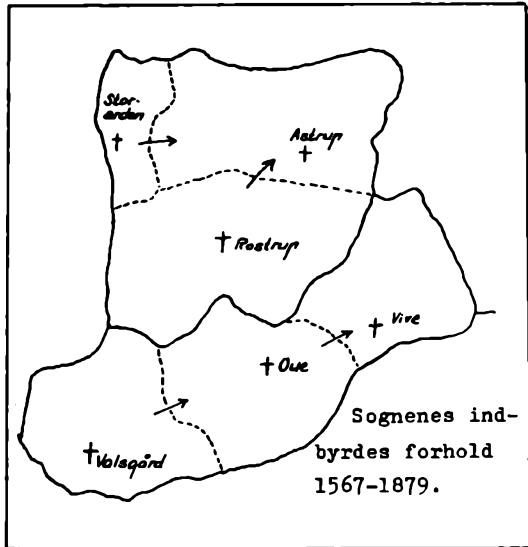
Det var dog først i midten af 20'erne, at den endelige regulering af grave, gange m.v. fandt sted:

"Kirkegaarden bliver for Tiden reguleret og bringes i Orden paa Kirketiende-ejers Bekostning. Det antages imidlertid, at den længst vil kunne gøre Tjeneste i ca. 15 Aar....."- Dette sidste tal var ikke helt galt beregnet, thi udvidelsen fandt sted 16 år efter.

Siden den tid er der, bl.a. ved udvidelsen, sket forskellige mindre ændringer, men ellers er kirkegården nu stort set som i 1925.

ROSTRUP KIRKES TILHØRS- OG EJERFORHOLD.

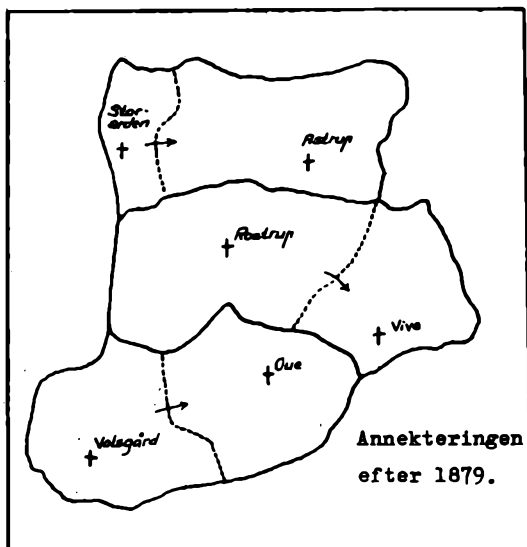
Indtil år 1567 var Ros-
trup sogn i kirkeligt
henseende - sammen med
Storården, Oue og Vals-
gård sogne - annekteret
til Vive. Men nævnte år,
den 18. april, blev der
ved kongeligt reskript
foretaget en ændring
af forholdene, og der-
med en deling af det
alt for store pasto-
rat. Man havde nemlig
nu indset, at det var
uoverkommeligt for 1
præst samtidig at væ-
re hyrde for hele 5

menigheder. Det kan næppe have været befolkningstallet, som har
forårsaget denne deling, men snarere den relativt store afstand
mellem kirkerne samt deres antal.

Måske skal delingen sættes i forbindelse med det clemmebrev, som
Christian 3 i 1555 udstedte på Røstrup og Storården kirker. Ef-
ter dette var det meningen, at enten Røstrup eller Storården skul-
le nedrives, og sognene senere to og to skulle lægges sammen. Det-
te skete dog ikke og i stedet fik vi den førnævnte deling, hvor-
ved såvel Røstrup som Storården kom ind under Astrup-præsten,
mens Oue og Valsgård forblev annexer under Vive.

1879 foretoges der atter en omlægning af pastoraterne. Nu var der
ikke længere tale om nedlægning af kirkerne, tværtimod! Befolknings-
tallet i de nævnte sogne var nu steget så stærkt, at een præst ik-
ke længere kunne overkomme 3 sogne. Af de førnævnte 6 sogne dan-
nede man nu 3 pastorater. Herved oprettedes Oue-Valsgård pasto-
rat, hvortil byggedes en præstegård i Oue. Vive fik påny - efter
300 års adskillelse - annekteret Røstrup, mens Storården forblev
under Astrup.

Sidstnævnte omlægning var allerede planlagt gennem reskript af den 22. juli 1860, men af praktiske grunde lod ændringerne sig ikke gennemføre før i 1879. Der var i 1856 ønsket fremme om, at Vive og Oue skulle lægges sammen, således at der af Rødrup og Vølsgård dannedes 1 pastorat. Et blik på sognekortet viser imidlertid det urimelige i en sådan tanke. Men det ville have skaffet Rødrup sin egen præst!

EJERFORHOLD.

En af de mest anvendte kilder til kirkens historie er provstesynsprotokollen. Heri anvendes flere gange udtrykket "kirketien-deejer". Det ville derfor være på sin plads her at gøre rede for dette udtryks oprindelse og betydning.

Da kirkerne omkring år 1000 begyndte at dukke op, var det normalt stormændene eller det enkelte bondesamfund, som bekostede opførelsen, udstyrede kirken med gods og lønnede præsten. Denne ejendomsret forvandlede under biskop Absalon til en patronatsret, der dels bestod i at føre tilsyn med kirkegodsets forvaltning,

dels i ret til at foreslå en præst (jus præsentandi).

Uden tvivl har forholdene i Rostrup været som oven for beskrevet, blot er udviklingen kommet i gang noget senere. Vi erindrer jo, at kirken ikke byggedes før end i begyndelsen af det 13. århundrede.

I senmiddelalderen fik både gejstlige stiftelser, adelsmænd og kongemagten i stigende grad patronatsret (jus patronatus), særlig i vore landsbykirker.

De pågældende fik da forsvaret for disse kirker, men nød til gengæld herlighedsretten, herunder kaldsretten.

Også efter 1660 anvendte man patronatsretten om de private, som af kronen købte kirkerne og deres gods. De oppebar herved kirkenes tiende og andre indtægter mod pligt til at vedligeholde kirken. Da denne vedligeholdelsespligt ofte blev forsømt, kunne det i mange tilfælde være ret indbringende at oppebære tienden til kirken⁸.

Vi skal nu kigge lidt på de lokale forhold:

I matriklen af 1664 nævnes der i Rostrup by 2 gårde (størrelse: 3.6.2.2.tdr.h.til hver) under kronen (dvs. Aalborghus). På samme tidspunkt har Villestrup kun een fæstegård i byen. Matriklen i 1688 nævner 2 gårde, hvis gamle hartkorn passer med de før nævntes. Der kan derfor ikke være tvivl om, at der er tale om de samme gårde. I 1688 står jomfru Elisabeth Brockenhuus til Sebbærkloster som ejer af begge disse gårde. Villestrup ejer stadig kun 1 gård. De 2 tidligere krongårde er nu blevet afhændet. Elisabeth Brockenhuus har altså været den første ejer af Rostrup kirke.

Netop omkring 1700 har Villestrup samlet meget gods sammen - ofte ved mageskifter - så det er meget sandsynligt, at kirken omkring 1700 er kommet ind under Villestrups ejer.

Men vi kom væk fra selve det at være kirketiendejer. Som omtalt var det ikke alle, der var lige omhyggelige med at overholde de pligter, som fulgte med indkomsterne. Det endda til trods for, at der gaves helt klare regler herfor i CVDL:

"De, som nyde jus Patronatus, og Kirkernis Indtægter opbære og nyde, maae ei lade Kirkerne forfalde, saa fremt de saadant jus, el-

ler Benaadning fremdelis beholde ville.Lader Patronus og den,som til Kirkens Indkomst er berettiget,Kirken forfalde,og ikke raader Bod paa hvis Mangel,som hand af Superintendanten advaris om,da bør hand,eller hans Arvinger,at erstatte Kirken Opbørselen til dens Reparation,og Kirken selv siden sine Indkomster beholde til got Regnskab under dens Tilsyn,som Kongen dertil forordner." 9

Man kunne altså risikere at miste retten til at indkræve tienden,hvis man ikke overholdt sin vedligeholdelsespligt.Som det også fremgår af ovennævnte citat,så var det biskoppen,der førte tilsynet med dette.Han var meget ofte på visitats,og var i det hele taget ret ofte i kontakt med de enkelte kirker. Senere blev det på biskoppens vegne provsterne,som skulle føre tilsyn med kirkerne.Det er protokollerne fra disse syn,der så ofte er anvendt som kilde.

Felt op i vort århundrede var adskillige godsejere landet over kirketiendeejere,men fordelen herved blev efterhånden ret tvivlsom,og inden 1928 var denne praksis helt ophørt.Som den sidste kirke i Hindsted herred blev Rostrup kirke i 1926 overført til selveje.For sidste gang anvendes nu synsprotokollen som kilde: "Da Ejeren af Rostrup Sogns Kirketiende Hr.Kammerherre Sehestedt-Juul til Ravnholt og Villestrup i Henhold til Tiendelovens § 23 har fremsat Begjæring om Afløsning af de ham paahvilede Forpligtelser overfor Kirken,blev der paa Kirkeministeriets Foranstaltning den 5te Maj f.Aa. afholdt en Kommissionsforretning over denne,hvorefter Ministeriet den 10de November f.Aa.,under Forbehold af,at Rostrup Kirke afleveres i fuld synsforsvarlig Stand meddelte Approbation paa,at de den nævnte Kirketiendeejer paahvilende Forpligtelser overfor Kirken afløstes paa de ved ovennævnte Kommissionsforretning fastsatte,i Ministeriets Skrivelse nærmere betegnede Vilkaar.I samme Skrivelse paalagde Kirkeministeriet dernæst igennem Aalborg Stiftsøvrighed undertegnede Provst at foretage Kirkens Aflevering ved en extraordinær Synsforretning,hvilket Paalæg paa Grund af indtrufne Omstændigheder gentoges i Ministeriets Skrivelse af 16de og Stiftsøvrighedens

Skrivelse af 10de f.Aa.

Den 5te Juli 1926 mødte i Henhold hertil Provstesynet ved Rostrup Kirke for at afholde nævnte Afleveringsforretning. Tilstede var foruden Provsten og Provstiudvalgets bygningskyndige Mand, Snedker Niels Frost af Als, Kirketiendeejerens Repræsentant, Hr. Godsinspektør Copman af Hellerup, samt Rostrup Menighedsraad som Kirkens fremtidige Bestyrelse, ved Formanden og 6 Medlemmer."

Man foretog herefter syn og optælling af kirkens inventar, og da dette var overstået, fandt selve overtagelsen sted:

"Rostrup Kirke, til hvis fremtidige Vedligeholdelse og Drift, der i Henhold til Ministeriets eventuelle Approbation af 10de Novbr. f.Aa. henlægges 32.925 Kr af Afløsningssummen for Kirketienden, foruden Vederlaget for afløst Pligtarbejde og den Kirken tilhørende Jordstrimmel udenfor Kirkegaarden, overgaar til Selveje under Bestyrelse af Rostrup Menighedsraad, hvilket herved erklærer paa Menighedens Vegne fra 1ste d.M. at have modtaget Kirken og at ville udføre samtlige de med dens fremtidige Bestyrelse forbundne Forretninger i Overensstemmelse med Lovgivningen, ligesom ogsaa Kirkens Protocol og Policer tages i vort Værge.

Et Regulativ for Kirkens Bestyrelse vil være at affatte og indsende til Approbation i Henh. til Lov om Kirkens Bestyrelse 287/1922, § 9.

Rostrup, den 5te Juli 1926

Provstesynet:	Alexander Rasmussen	Niels Frost
For Kirketiendeejeren:	Johann Copman	
Menighedsraadet:	Bjerg-Nielsen	Ingvard Madsen
	Niels Chr. Olsen	S.Å. Buch
		Emil Larsen
	Olavius Olsen	Marinus Nielsen."

EN KIRKESTRID.

Med den aktuelle debat om de tomme kirker in mente, vil det måske undre én og anden, at man for 236 år siden har kunnet skændes i Rostrup kirke om pladserne, men ikke desto mindre har dette været tilfældet:

Den 22. april 1732 var Hindsted herreds gejstlige ret sat i Rostrup kirke. Årsagen var, at gårdfæster Jens Pedersen af Harhøjshus (nu: Harhøjgård) havde stævnet Jens Lassens kone, Maren Pedersdatter, i Rostrup, fordi denne en søndag i marts havde "nedsødt hans kone af et stolesæde, som hun i nogle år upåført havde besiddet....."

Men denne gerning var dog kun det, der fik bøgeret til at flyde over. Der havde gennem længere tid været strid imellem de to kvinder om "rang og sæde" i deres fælles kirkestol. Som den ældste, såvel af alder som af giftermål, tilkom det klart efter datidens skik og brug konen fra Harhøj, hvis navn ligeledes var Maren Pedersdatter, at sidde yderst på den fornemste plads. Hun havde sammen med sin mor haft dette sæde i 46 år, og dette skulle ingen tage fra hende.

På grund af striden mellem de to navnesøstre var det kommet til flere uheldige episoder før gudstjenesten. Vidneudsagn kunne tyde på, at den yngste Maren Pedersdatter som regel var kommet først og allerede sad på den yderste plads, når konen fra Harhøj ankom med følge.

Man forsøgte med mange midler at få den yngste Maren Pedersdatter til at vige pladsen for sin ældre navnefælle, men forgæves. Løjtnant Høegh på Dalsgård, der ejede både Harhøjshus og Jens Lassens gård i Rostrup, havde en søndag overværet et af de mange optrin mellem de genstridige fruentimmere og formanet den yngre til at vige pladsen for den ældre, hvortil hun med korslagte arme erklærede, at det ville aldrig ske!

Kirkeværgen Hans Aulum, ridefoged hos Birgitte Sehested på Villøstrup, der som bekendt ejede kirken, forsøgte også. Herom beretter den gejstlige justitsprotokol:

"Mons. Aulum formanede Jens Lassens Kone, at hun burde vige, at det var efter både Guds og Kongens Lov, at den Yngre skulle vi-

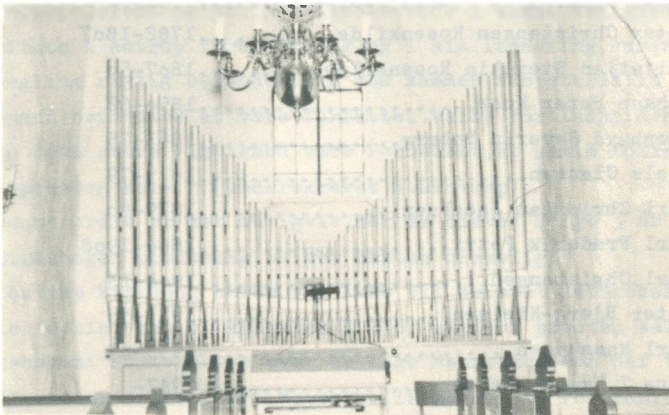
ge for den Eldre, ogsaa i Rostrup Kirche. Men Jens Lassens Kone svarede: Jeg haver æret hende i otte Aar og vil nu ikke længe-re. Hvercken Provst, Præst eller nogen anden skal trykke mig af mit Sæde, og maae jeg ikke sidde oven for Jens Pedersens Kone, da vil jeg søge den Kirche, hvorfra jeg er kommen."

Vi er nu nået frem til den søndag, da det famøse skete: Konen fra Harhøj var for en gangs skyld kommet først og havde - måske noget lettet - indtaget sin retmæssige plads. Lidt efter ankom rivalinden, og de to kom straks i voldsomt skænderi. Herunder var det, at den yngre Maren Pedersdatter skubbete den ældre ned af sædet og ud på kirkegulvet. Dette var for meget for Jens Pedersen, der stævnede den yngre.

På grund af provsten Johann Kuurs sygdom faldt dommen først d. 19. juni. Den lød som følger:

"Formedelst den store Forargelse, som hver Prædikens Dag skeer i Rostrup Kirche, kan Sagen imellem de tvende stridende Parter ej længere opsættes, men Jens Lassens Kone, Maren Pedersdatter, af Rostrup som den yngre, baade af Givtermaal og Alder, bør efter Loven vige for Jens Pedersens Hustru, Maren Pedersdatter, som den ældre, og betale for Processens Omkostning. Ydermere bødes 1 Rdl. til de fattige."

Hvad den yngste Maren Pedersdatter herefter foretog vides ikke. Det er imidlertid helt sikkert, at hun sammen med sin mand forlod sognet kort efter dommen. Jens Lassens navn figurerer da heller ikke mellem de underskrivende af Rostrups bylov i 1738. ¹⁰

SERIES PASTORUM.

Vi har valgt at nøjes med at bringe præstersækken uden yderligere at fortælle om de enkelte præster ¹¹. Dog skal omtales et par hændelser, som ikke er medtaget i Wibergs præsteleksikon:

Præsten Poul Andersen fik 1631 24 mænds vidne om, at hans sogne havde lidt hårdt under krigen, idet 18 gårde var helt øde, så han kun fik ringe tiende og om, at han havde, en vanskelig kirkevej over broer og passer.

Efterfølgeren, Petrus Cærani (Peder Christensen), fik 1646 vidne om, at han var fattig, da han for fire år siden kom til sognet, at året efter døde næsten alt hans kvæg, og at hans hus og gård blev spoleret og plyndret af svenskerne ¹².

1. Eiler Iversen.....indtil 15..?
2. Jens Sørensen.....15..?
3. Jens Thrane.....15..?
4. Hans Pedersen Vogelius.....i 1580
5. Poul Andersen.....i 1615-1642
6. Peder Christensen.....1642-60
7. Gude Hansen Vogelius.....1660-88
8. Andreas Aschenberg.....1688-1724
9. Carsten Hansen Friis.....1724-53
10. Niels Nielsen Guldager.....1753-64
11. Jacob Scharschou Jensen Schiwe.....1764-82
12. Peter Christensen Rosenkilde.....1782-1807
13. Christian Stevelin Rosenkilde.....1807-50
14. Johann Peter Koch.....1850-62
15. Leonhard Severin Boberg.....1863-75
16. Niels Clausen.....1875-79
17. Carl Christian Jacobsen.....1879-80
18. Carl Frederik Petri.....1880-1908
19. Carl Christensen.....1908-13
20. Peter Bjerg-Nielsen.....1913-35
21. Karl Rasmussen.....1935-47
22. Hans I. Krogh-Nielsen.....1947-

FRA DE ÆLDSTE KIRKEBØGER.

I 1688 trak Gude Hansen Vogelius sig tilbage som præst, og hans efterfølger, Andreas Aschenberg, begyndte året efter sin ankomst at føre kirkebog. Desværre er den ældste bog ret nedtaget i siderne, så der kan ofte være vanskeligheder med at tyde skriften. På dette tidspunkt var der ikke givet præsterne bestemte retningslinier for bøgerens førelse. Derfor kan de i mange tilfælde være præget af præstens forgodtbefindende. Ved fødsler i denne kirkebog er der således aldrig anført andet end faderens navn, eksempelvis som denne allerførste indførsel fra Rostrup i kirkebogen i 1689:

"Den 14. April: Peder Christensøns Barn
i Harhøihuus døbt og kaldet Jacob, baa-
ret af....."

Dvs. at det ikke er ret mange oplysninger, vi får her igennem. Der står intet om faderens stilling, og moderens navn er end ikke taget med! Ikke engang ved begravelser anvendte man den døde kvindes navn. Der kunne i de fleste tilfælde stå f. eks. sådan:

"Thomas Dreiers Moder i Rostrup begra-
ven i hendes Alders 85 Aar."

I 1724 har der været bispevisitats i Rostrup. Bag i kirkebogen har biskoppen gjort sine notater angående kirkebogens førelse: "Anno 1724, den 25. Juni er denne Rostrup Kirke Bog over fædte, døde, copulerede og publice absolverede i samme Menighed paa min Visitsats i Astrup forevist mig, og i sin Inddeling, Numention og Forsegling rigtig befunden. Men som sammes Ministerialia med Degnens Haand befandtes at være forfattet, vilde for Indholdens Rigtighed og dets store Vigtighed være fornødent, at samme forrettes af Sognepræsten selv." (underskrevet S. Lintrup).

Denne ordre er det muligvis, der er blevet fulgt 3 år senere, da kirkebogen pludselig bliver næsten ulæselig!

Rostrup kirkebog hører vel ikke til de mest interessante, men nogle få ting kan vi da nævne. I 1737 skriver præsten således i kirkebogen: "Portegnelse over de unge Mennesker, som har været til Confirmation efter Kongl. Mayest. allermaadigste Forordning af 16. December 1735." - Heraf ses det tydeligt, at der er sket en ny begi-

venhed inden for den danske kirke.

Et andet sted i kirkeboen spores pietismens stigende indflydelse i tiden efter Christian 6.'s tronbestigelse i 1730. Hidtil havde man kun krævet den offentlige absolution for uagte børn, men i 1731 noteres følgende: "Christen Sørensen og Peder Skiøt publ. abs. for Deris utilbørlig Udeblivelse fra Herrens Bord."

Henimod midten af det 18. århundrede blev åbenbar skrifte mere og mere sjældent. Sikkert ikke fordi folks liv og levned var blevet bedre, nok snarere fordi pietismens betydning nu var i aftagende. I 1764 blev det dog præsten for groft: "Maren Jensdatter af Brøndbjerg publ. abs. for begangen Synd med Peder Jacobsen af Brøndbjerg Bye."

SOGNETS NEDLAGTE KIRKER.

Det er yderst usædvanligt, at der - som det er tilfældet i Rostrup sogn - findes hele to nedlagte kirker inden for samme sognegrænse. Det skal dog indrømmes, at der ikke længere ses tydelige spor af den ene, nemlig den i Stenstrup.

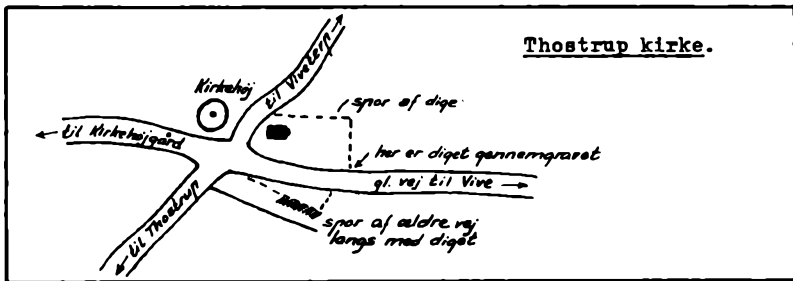
Kirken her lå tæt ved vejen, som fører fra Rostrup til Vebbestrup. Hvornår denne kirke er nedlagt vides ikke, men præsten Niels Nielsen Riis, søn af provsten i Vive, der døde i 1641, nævnes at have været præst ved denne kirke. Niels Riis døde før faderen og var tilsyneladende meget fattig, idet hans svoger, Poul Andersen, sognepræst i Astrup-Rostrup-Storarden, måtte bekoste hans begravelse.¹³ Et sagn om denne ruin lyder: "Det har tordnet og buldret om natten, thi det spøger på dette sted."

Thostrup kirke, derimod, ses der stadig ret tydelige spor af. Der er jordvolde, som endnu viser, hvordan kirkens grundplan har været. Den havde skib og kor samt apsis. Dens samlede længde var 21 m. og i bredden var den 6 m. Kirken anvendtes endnu i 1469.

Bortset fra en enkelt sten findes der ikke længere rester af bygningen. De sten, der fandtes, er efterhånden blevet anvendt til forskellige formål, bl. a. sidder der en del kvadre i Rostrup kirkes sidskib. Ældre folk på egnen fortæller, at der i midten af 30'erne fandtes slet ikke så få kvadre ved ruinen. Disse blev imidlertid afhændet til en vognmand, som lod dem slå i skærver. Som sådan skal en del af disse i dag ligge som underlag i vejen fra Als til Øs-

ter Hurup.

Den fredning af stedet, som i 1936 fandt sted på foranledning af museumsdirektør Peter Riismøller, Aalborg, kom altså for sent. I de senere år er der oven i købet gjort flere forsøg på at få denne fredning ophævet. Bag disse forsøg har vel ligget ønsket om at få tomten udgravet. Hidtil er dette dog blevet afvist.

Man kan også i dag se kirkegårdens størrelse gennem voldrester, som findes på stedet. Diget kan spores hele vejen rundt. Sporene er især tydelige i det SØ-hjørne, hvor en senere vej er ført lige igennem diget.

SKOLEFORHOLDENE.

I 1739 påbød Kristian 6, at degnene skulle holde skole i alle landets hovedsogne, mens der i hvert af annexsognene skulle antages en skoleholder. Under indtryk af pietismen tænkte man ikke så meget på degnens faglige kvalifikationer som på hans kristelige sindelag, når man ansatte ham. Tvungne undervisningsfag var kun religion og læsning. Ville man derud over have ens børn undervist i skrivning og regning, måtte man erlægge! Dette sidste lod sig dog kun praktisere, såfremt den lokale degn magtede disse 2 fag. Og det var langt fra tilfældet mange steder. Man tog nemlig folk lige fra det praktiske liv og satte dem bag katederet. Skrædder, skomager, tjener osv. var f. eks. beskæftigelser, som i allerhøjeste grad kvalificerede sin mand! Det var nu særdeles heldigt, thi de fleste degne og skoleholdere måtte have et bierhverv for at skaffe føden i huset. Man mindes uvilkårligt vendingen fra St. St. Blichers "E' Bindstow": "Om e' vinter wa han skuelmejster, men om e' sommer wa han muhrmejster - å han wa lih døgne te begge diel!"

Degnens løn udbetaltes førhen fortrinsvis i naturalier ¹. Når bymændene kom og betalte degnen hans løn - sædvanligvis om efteråret - holdt denne et lille gilde for dem, degnegildet. Da fik degnen nannest ² eller degnekorn, og til gengæld blev mændene traktede med smørrebød og snapse, derefter kaffe og senere hen på aftenen punch. Men folk var ikke altid flinke til at betale degnen hans tilgodehavende. Heller ikke her i pastoratet, hvilket følgende indberetning fra 1743 vidner om:

"Jeg underskrevne nu værende Sogne Degn til Astrup, Rostrup og Arden Sogner Peder Fabricius boer i Hoved-Sognet, Astrup, i een Degnebolig strax ved Præstegaarden. Bemeldte Degnebolig bestaar af 9 bindinger Stovvedhuus, som er opbyggt overalt af Fyr-Tømmer, undtagen Fire Ege-Stolper paa dend vester Side, samme jeg ved min Antrædelse til Embedet har antaget ved et lovlig Siun af Fire Siunsmænd, dend er nogenlundis i stand, skient eendel af Tømmeret baa-

de inden og uden er gammelt. Ved Degneboligen er bygt et gammelt Ladehuus bestaaende af Syv bindinger, ogsaa af Fyr-Tømmer, gammelt og i maadelig tilstand, som Siuns-tings-vidnet ogsaa melder om. Men endskiønt der findes eet gammelt Ladehuus, saa er der dog til Degneboligen ingen tillæg enten af Ager eller Eng; men derved er alleeneste een Kaal-gaard, som ligger ved dend synder side af Huuset, saa dertil kand hverken holdis Hest, Koe eller Faar, uden jeg kand og maae faae forring at kiøbe dertil. Min løn for mit Embedes forretning nyder jeg af Huusmænd og Gaarmænd saaledis, som følger: Een Gaardmand i Astrup Sogn paa 2½ Tønde Hartkorn giver mig for Paaske-rente, S^{nct} Hans-rente og Degne-Korn een Topmaalt skæppe Rug og intet videre, saasom i Astrup, Tidsted, Borup, Lil-arden og Axelkterp byer; i Meldrup bye alleene nyder ieg een Topmaalt Skæppe Rug og 9 sk. i penge af hver Mand. - I Rostrup nyder ieg paa adskillige steder, men icke overalt, een snes Eg og een Kage paa 6 a 8 sk. til Paaske og S^{nct} Hans-rente, men derimod faar af samme Mænd ikkun een Skæppe byg for mit Degne-Korn, hos een-deel faar ieg ickun een Skæppe Rug baade for Paaske- og S^{nct} Hans-rente og Degne-Korn; i Brøndbjerg bye alleene nyder ieg 2 Skæpper Rug for aldt.

I Arden Sogn, som er det mindste, nyder ieg af hver Mand, som mor-en beboer 3 Tønder Hart-Korn 10 sk. til Paaske- og 10 til S^{nct} Hans-rente. Gaardmænd og Huusmænd, nogle faae undtagen, offerer mig hver Høytidsdag 1 sk. for sig og 1 sk. for sin Kone, alle unge folck offerer mig ogsaa hver 1 sk. paa Høytiderne. - Til Wiborg Skoele Penserer ieg aarlig 1 Tønde Rug, som betalís i penge effter Capitels Taxten. Hvad de u-visse indkomster angaar, da kand ieg icke skrive noget efterretteligt derom, siden ieg ickun haver været her een kort Tiid, og har endnu icke begyndt at antegne dem. Alt foranfer-te, angaaende min iboende Degneboelig, saavel som mine indkomster og aarlig udgift, tilstaar ieg saaledis at være i sandhed, og bekræffter under min egen Haand.

Astrup Degneboelig d. 18de Julii, 1743

Peder Fabricius. " 3

Helt nøjagtigt kan man ikke sige, hvornår den første skole blev bygget i Rostrup, men at det ikke drejer sig om nogen større unøjagtighed vil fremgå af det følgende:

I 1735 blev der indsendt indberetning til bispem i Viborg indeholdende oplysninger om skoleforholdene i alle under ham hørende sogne. Om Rostrup sogn hedder det:

"I Rostrup vil nu Skole oprettis paa saa beleiligt et Sted, at Børnene af nærliggende Store Arden sig og derhen kand begive, af dennes Skoleholder at undervises ⁵. Ved samme lejlighed kan det nok interessere at se, hvordan sagerne stod til i de omliggende sogne:

Astrup: "I Astrup Sogn er af Frue Majorinde Sehested Skole erigeret og med Skoleholder til Sognets Børns Information forsynet."

Vive og Oue: "Degnen, som boer i Vive, holder Skole for Ungdommen i hosliggende Oue, saavel som i Vive Sogn."

Valsgård: "I Valsgaard Sogn oprettis Skole i Nakkedal Bye, som med Skoleholder til Børnenes Undervisning forsynes" ⁶.

Rold og Vebbestrup: "Degnen i Rold holder Skole i samme Bye for Sognets Ungdom, hvorhen og Børnene af Webbestrup Bye sig til Skole begiver" ⁷.

Fire år senere er skolen i Rostrup blevet bygget. I en ny indberetning til bispem af 24. september 1739 om de i Viborg stift "værende eller manglende Degne, Boliger og Skoler", stod der om Rostrup sogn:

"I Rostrup er allerede en Skole paa 8 Fag, men behøver at redes 2 Fag bryggers til, og hvad som være af feiler paa Skorsteen og Lofter bliver satt i behørig Stand, da dette Sogns Ungdom i deres Skole samtlig kand blive undervist."

Hvis man skal tro 1735-indberetningens ord, så var byggeriet da umiddelbart forestående. To år senere nævnes Hans Andreasen Buurmand i Rostrup. Af senere kirkebogsnotater fremgår det, at han var skoleholder. Skolen må da være bygget mellem 1735 og 37. Astrup skole er - vides det - opført ved fundats af 24. maj 1736 af majorinde Sehested til Villestrup, og da Rostrup skole er opført af samme og i 1740 omtales som en "funderet Skole", er det nærliggende at antage, at skolen er opført ret kort tid efter den i Astrup, hvis ikke på samme tid.

Den første skoleholder i Rostrup var, som før nævnt, Hans Andreas Buurmand. Han omtales første gang i 1737, da hans kone begravedes 40 år gl. Men det er i øvrigt ret sparsomme oplysninger, vi har om ham. Der må være tale om et nyt ægteskab, da han i 1743 fik en søn, Andreas, døbt i Rostrup kirke. Hans Buurmand døde i 1767 og efterfulgtes af Jens Mortensen Møller, som i 1768 nævnes som skoleholder af Rostrup. Han blev nævnte år g.m. Christine Christensdatter af Rostrup, datter af gårdmand Christen Schmidt. Men det er i det hele taget yderst lidt, vi ved om disse ældste lærere. Folketællingen af 1787 fortæller, hvilke beboere, der da var i skolehuset: Der var ialt 3. Foruden skoleholderen med kone var det deres 6-årige datter, Mette Cathrine. Jens Møller døde i 1792. I kirkebogen har præsten da skrevet: "Den brave Skoleholder af Rostrup, Jens Mortensen Møller, begravet næsten 48 Aar gammel." Hans dødsdato var den 28. august ⁸.

Hans efterfølger i embedet hed Peder Thøgersen Lyngbye. Denne blev i 1794 g.m. Peder Grøwlands datter, Karen, i Blegde, men der ud over ved vi kun, at han var søn af degnen i Mou. 1798 efterfulgtes han af Iver Nielsen Astrup, byens sidste skoleholder.

De første egentlige lokale kilder til skolevæsenets historie begynder i begyndelsen af 1800-tallet at dukke op. I 1814 kom den nye skolelov og med den visse betingelser, som måtte forvaltes på een eller anden måde. Da der dengang ikke fandtes sogneråd eller nogen anden kommunal myndighed, blev der nu oprettet skolekommissioner, hvis formænd altid i begyndelsen var identisk med den lokale sognepræst. Gennem de protokoller, som førtes af kommissionen, er vi i dag i stand til nogenlunde at danne os et billede af datidens skoleproblemer.

Allerede dengang var der alt for mange børn i Rostrup skole, og skolekommissionens første opgave blev derfor en omordning af skolevæsenet for hele Astrup pastorat. En plan, som fremkom den 18. april 1818, gik for Rostrup sogns vedkommende da også ud på, at man delte sognet i to skoledistrikter, således at der oprettedes en ny skole i Brøndbjerg. Til denne skole skulle gå børnene i Brøndbjerg, Marienborg, Damstedgård, Tvidmose, Harhøjshus, Frederiksminde, Borup by (disse to fra Astrup sogn), Blegde, Vraa, Viveterp og Øster Skovhus. Ialt 44 børn.

De resterende 33 skolepligtige børn skulle fortsat søge skolen i Rostrup.

Med hensyn til planerne om den nye skoles opførelse var man så langt fremme, at den nye lærers løn fastsattes til: "Rug 4 Tdr., Byg 16 Tdr., deraf 8 Tdr., betalt efter Capiteltaksten, det anbefalede Brøndsel- og Jord.-Indtil Jord faaes, græsser Brøndbjerg Beboere ham een Koe og 6 Faar - og til videre Erstatning for dette Afsavn nyder han 4 Tdr. Byg" ⁹.

Når vi før skrev, at de resterende 33 børn skulle søge Rostrup, må vi i den forbindelse nævne, at planen endvidere foreskrev, at såvel Monstrup som Stubberup henlagdes til Kielstrup i Oue sogn. Problemet her var det samme som for Brøndbjergs vedkommende: Man havde endnu ikke nogen skole. Derfor fremkom der også 25. januar 1819 en skrivelse fra skolekommissionen til amtsdirektionen "om Monstrup Bye og Stubberup Mølle, saalænge endnu ingen Skole er etableret i Kielstrup, Oue sogn, hvortil de efter Planen var henlagte, og skal søge Rostrup Skole og dertil svare Løn?"

Svaret lød: "Saalænge Monstrup Bye og Stubberup, der henhører under Rostrup Skole, ei kan have nogen Nytte af Kielstrup Skole, før denne opbygges, maae Børnene søge deres gamle Skole i Rostrup, og som Følge deraf, Beboerne i den Tiid give Afgift til Rostrup Skole."

Men i modsætning til skolen i Brøndbjerg, blev der virkelig bygget en skole i Kielstrup. Det skete endda ret hurtigt efter ovennævnte anmodning, thi i 1820 nævnes Peder Spliid Hybertz ¹⁰ som skolelærer i Kielstrup. Fra 1820 hørte Monstrup altså under Kielstrup skole, hvilket beboerne ikke var tilfredse med. Der indsendtes mange andragender om tilbageflytning til Rostrup, men først i 1847 havde man heldet med sig:

"Ved sogneforstanderskabets ¹¹ møde 5. februar 1847.....2) blev fremlagt en Skrivelse af 22de Decbr. f. Aa. fra Skoledirektionen, hvori forlanges Forstanderskabets Erklæring om et medfølgende Andragende af 19de f. M., hvori 14 Beboere af Monstrup bye anholdt om at henlægges til Rostrup Skoledistrict.

Forstanderskabets Medlemmer troede at kunne understøtte dette Andragende med sin Anbefaling, kun Præsten ¹² kunne ikke dele Anskuelse med dem heri - af følgende Grunde:

- a. Ved at eftermaale paa det Kongelige Videnskabernes Kort vil det udfindes, at Monstrup Bye ligger nærmere Kielstrup Skole end Rostrup Skole.
- b. Rostrup Skoledistricts Hartkorn er ca. 220 Tdr., Kielstrup^s do er 127 Tdr. Børneantallet til førstnævnte Skole er for Tiden 74, til sidstnævnte 56. Ved at fratage Kielstrup Skoledistrict de 20 Tdr. Hartkorn, som Monstrup Bye har, og henlægge disse til Rostrup Skoledistrict, bliver den allerede betydelige Ulighed mellem disse 2de Skoledistricter endnu større, idet da det ene kommer til at bestaa af 240 Tdr., det andet af 107 Tdr.
- c. tror han, at Rostrup Skole ikke kan optage til forsvarelig Undervisning et større Antal Børn, endsige fra 16 Familier, hvoraf Monstrup Bye for Tiden bestaaer, hvilket Familie-antal efterhaanden vil betydeligt forøges, da Beboerne af Monstrup Bye, der er Selvejere og derfor mindre Formuende, i den sidste Tid har begyndt at udparcelle deres vidtstrakte Jorder.
- d. Endelig bør det ikke lades uberørt, at Rostrup Skoledistrict for ikke lang Tid siden ved den nye under 26de Sept. 1844 approberede Skoleplan for dette Pastorat definitivt er blevet betydeligt forstørret.

Til dette af Pastor Hoff imod Indvilligelse af Monstrup-Beboernes Andragende maatte Sogneforstanderskabets øvrige Medlemmer bemærke:

Ad a: Afstanden fra Monstrup Bye til Kielstrup er i Virkeligheden længere end til Rostrup og bliver det endnu mere derved, at næsten hele Monstrup Bye er udflyttet paa Marklodderne, altsaa ligger endnu nærmere evd Rostrup, hvortil er en god og til enhver Tid farbar Wei, hvilket langt fra ikke er tilfældet med Weien til Kielstrup, og kand Weien til sidste Sted fra Monstrup ikke uden meget store Bekostninger blive istandsat.

Ad b og c: At forskjellige Skoledistricters variative Størrelse synes slet ikke her at kunne komme i Betragtning, naar Skolestuen kan rumme Børnene og Læreren forsvarelig undervise samme, hvilket man antager her er tilfældet; den nuværende Skolelærer i Rostrup har ogsaa afgivet en Attest, der fuldkommen bekræfter dette.

Ad d: Den under 26de Sept. 1844 approberede Skoleplan har aldeles ikke gjort Rostrup Skoledistrict større, end det i Wirkeligheden bestandig har været, da den tidligere paatænkte Skole i Brøndbjerg ikke kom til Udførelse. - At Opfyldelsen af Monstrup Bymands - som det forekommer os - billige Forlangende noget vil forandre for-
 annævnte Skoleplan synes ikke at burde have nogen Indflydelse paa denne Sag.

Sluttelig maatte endnu flere af Sogneforstanderskabets Medlemmer tilføie, at det var dem bekjendt, at Skolelæreren i Rostrup alt havde den største Deel af Monstrup Byes Børn til Undervisning."

Den videre forhandlingsgang kendes ikke, men det er et faktum, at Monstrup by ved kancelli-resolution af 27. april 1847 henlagdes til Rostrup skole.

Men vi har måske foregrebet begivenhedernes gang ved at gå helt frem til 1847. Een af grundene til, at Monstrup atter ville flyttes tilbage til Rostrup skoledistrikt, var måske den, at der i Rostrup var blevet bygget en ny skole i 1834. Nu skal man ikke opfatte dette således, at Rostrup dengang var en foregangsby, hvad skolebyggeri angik. Nej, det var såmænd bare loven af 1814, der endelig fulgtes 20 år efter! Skolekommissionens protokol fortæller:

"Anno 1833, den 28. Novbr., blev et Commissionsmøde holdt paa Villestrup i Anledning af den forhen paatænkte, og den i Commissionsmødet den 19. marts d. A. omhandlede, nye Skolebygning i Rostrup. Ved samme Møde var tilstede Sognepræsten, Skolepatronen, de 2de antagne Skoleforstandere for Rostrup Sogn, og Fæstegaardmand Niels Madsen af Rostrup, som foreløbigen dertil var indvarslet. Det af Commissionen længst indsendte Forslag til berørte Bygningers Opførelse var nu retourneret med Skoledirektionens Approbation til deres Opførelse efter foregaaende Licitation i Overensstemmelse med Commissionens indsendte Overslag og Tegning. - Commissionen havde allerede forlængst indset, at den forhen paatænkte Byggeplads paa Skolens Grund og vesten for langs Udhuset var aldeles ingenlunde, og var derfor betænkt paa i Dag mindeligen at forhandle med Gaardmand Niels Madsen i bemeldte Rostrup angaaende et hans Gaardtilliggende indfæstet Stykke Gadejord, stor omtrent 600 Kvadratalen til saadan Bestemmelse, i hvilken Hensigt bemeldte Mand ogsaa i Dag var tilstede, og blev da med ham truffen den Over-

enskomst, at han med Godsforvalterens Samtykke afstod bemeldte Stykke Jord til derpaa at opføre fornævnte Skolebygning, paa det Vilkaar, at han af Skolebygningskassen for hans Livstid aarlig betales 1 Rdl. for Jordens Afsavn. Ved Avertissement i Aalborg Stiftstidende er bemeldte Skolebygnings Opførelse bekendtgjort til Licitation i Astrup Byes Tinghus, Fredagen den 20. Decbr. førstkomende efter bekendtgjørende Overslag og Conditioner, hvor da Commissionens Medlemmer lovede at møde betimeligt for at aftale og bestemme, hvad muligt da i denne Anledning maatte være fornødent." Selve licitationen kender vi ikke noget til, men skolekommissionsprotokollen oplyser, at skolen opførtes af møllebygger Jens Terkildsen, Astrup. Den stod færdig til overdragelse den 28. juli 1834, og havde sin plads omtrent på det sted, hvor nu mejeriet ligger. Med andre ord: Den kom til at ligge over for den tidligere skole. Efter sigende var det et langt, rødt bindingsværkshus, som lå ret højt over vejen. Foran stod der et par store træer. Når man kom ind af døren stod man i en lang gang med stenpikket gulv. På hver side af gangen var der et klasseværelse.

Gadebillede fra Rostrup. I baggrunden ser vi skolen, ikke at forveksle med den skole, der omtales på denne side. Den lå lige over for.

De første skolelærere.

Som før nævnt ansattes Iver Nielsen Astrup i Rostrup i 1798 som skoleholder. Ved omordningen i 1814 fortsatte han i embedet, men nu med titel af lærer og kirkesanger. I mange år bestred han embedet tilsyneladende upåklageligt, men selv den dygtigste må erkende, at den tid må komme, hvor man bør trække sig tilbage. Desværre indså Iver Nielsen ikke i tide, at også han måtte lade yngre kræfter komme til, og han udsatte sig derved for en sag, der for ham må have været yderst ubehagelig. Efter 40 års virke ved skolen måtte han være vidne til, at skolekommissionen den 6. februar 1838 indkaldtes med eet eneste punkt på dagsordenen: Nielsens snarlige afskedigelse, herom siger skolekommissionsprotokollen den nævnte dato:

"Anledningen til dette Møde var, at hidtilværende Kirkesanger og Skolelærer Iver Nielsen paa grund af Alderdom og Svaghed ikke længere kunde bestride Embedet, ligesom ogsaa Hr. Høiærværdigste Biskoppen ved sin Visitation havde anmodet Commissionen om, at foranledige en nye Lærer ansat, eftersom den Gamles Kundskaber ikke kunde svare til Nutidens Fordringer. - Iver Nielsen var da ogsaa meget villig til at fratræde Embedet, naar han kunde blive tillagt en passende Pension, hvilket ogsaa Commissionen fandt overensstemmende med Ret og Billighed, og troede man det sendt til Oplysning for Det Kongelige Danske Cancellie, hvem det tilkommer at bestemme Pensionens Størrelse, at anføre følgende om forannævnte gamle Kirkesanger og Skolelærer Iver Nielsen: Han er nu 68 Aar gammel og har været Skolelærer ialt i 45 Aar, af hvilke han i 40 Aar har været i sin nuværende Stilling. Om hans Forhold i Embedet kunde Sognepræsten som næst bekjendt med samme ikke anføre andet end alt godt, eftersom det ingenlunde kunde regnes den Gamle til Last, at hans Kundskaber ikke længere var tilstrækkelige og hans Lyst og Kræfter ved Alder nu svækket."

Men det skulle vise sig at være en ret besværlig affære at få Iver Nielsen tilkendt en passende pension. I hvert fald skete der ikke mere i sagen, før læreren blev 70 år, hvilket - efter datidens forhold - var en usædvanlig høj alder for en lærer. Det næste møde hvor sagen var på dagsordenen var den 11. juli 1840:

"Aar 1840, den 11. Juli, blev fremdeles et Skolekommissionsmøde foretaget i Rostrup Skole af Præsten, Skolepatronen og den for Districtet beskikkede Sogneforstander, Gaardmand Peder Thygesen, Rostrup. Præsten fremlagde Det Kgl. Danske Cancellies Skrivelse af 29. Febr. f. Aa., angaaende Skolelærer og Kirkesanger Iver Nielsens Entledigelse fra bemeldte Embede, samt Distinction af den ham tilkommende Pension. Ved Undersøgelse af de i Skolen værende Lærebøger befandtes disse at være næsten aldeles ubrugelige, hvorover Commissionen antog, at der for det første maatte anskaffes $1\frac{1}{2}$ Dusin af rette Slags, samt saavidt muligt 6 Stk. Psalmebøger og 4 á 5 Stk. Tavler.

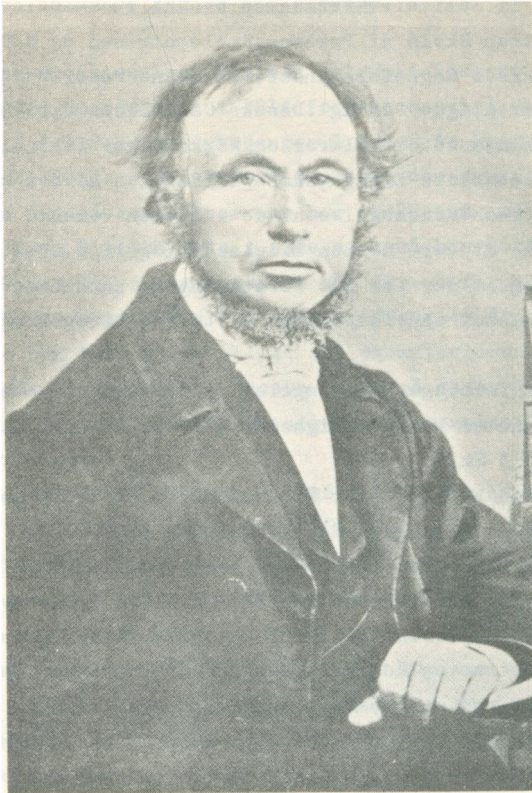
Ved dernæst at foretage Undersøgelse af Skolegangen i afvigte Juni Maaned, befandtes Forsømmeligheder á 3 Sk. dagligt at beløbe sig til 7 Rdl. 13 Sk."

Efter sin afsked bosatte Iver Nielsen sig i Rostrup som husmand. Her døde han den 12. januar 1849 i en alder af 79 år.

Hans efterfølger i embedet blev den navnkundige Peter Michael Jørgensen. Han modtog ansættelsen den 26. juni 1840 fra forvalter Wegener på Buderupholm. Den egentlige kaldsret tilkom Hans Adolph v. Juel til Villestrup, og det var da også hans navn, som fandtes under kaldsbrevet, men som soldat - han var premier-majør ved prins Frederik Ferdinants dragonregiment i Odense - har han naturligvis kun dårligt kunne varetage sit kirkepatronat over Rostrup kirke m.m., hvorfor han da også overdrog denne rets udøvelse til forvalter Wegener.

P.M. Jørgensen var født den 14. januar 1813 i Hjallerup skole i Vendsyssel. Faderen, Jørgen Pedersen, var dengang 36 år og den ældste af 5 søskende. Jørgensen blev født i en tid, hvor landet for alvor fattedes penge. Samme år var staten gået bankerot, og det var derfor ikke så mærkeligt, at det stod småt til i det lille lærerhjem. Men til gengæld besad hjemmet en skat i den gammeldags enfoldige kristentro, som det havde bevaret, trods rationalismens stærke gennembrud i kirke og skole ¹³.

Efter sin konfirmation kom P.M. Jørgensen i tømrerlære i Aalborg. Her udstod han sin læretid og blev svend. Lønge forblev han dog ikke ved dette håndværk. Af vækst var han lille og spinkel, og huden på hans hænder så skrøbelig, at den bestandig gik itu under

P.M.Jørgensen.

arbejdet. 20 år gammel lod han sig da indmelde i 1. klasse på Snedsted seminarium i Thy, hvorfra han to år senere, i 1836, udgik med hovedkarakteren "meget duelig". Ved siden af sig på bænken havde han den senere så berømte højskolemand, Christen Kold. Af andre klassekammerater kan nævnes Boje Jensen, der 1836-78 var lærer i Oue.

Efter seminarietiden fik Jørgensen først plads som hjælpelærer i Bælum hos den gamle lærer Svejstrup¹⁴. Lærerfamilien i Bælum behandlede ikke den unge lærer ret godt, så det var naturligt, at han ret hurtigt forlod Bælum og søgte et andet, omend sikkert ikke meget bedre, embede. Det var i Sørup, Buderup sogn. Under hans virkeperiode var det, at han blev gift. Herom fortæller sønnen Konrad¹⁵:

"Imidlertid var der jo nu plads og god brug for en husmor, og han havde under sit besøg i hjemmet fundet en ung pige i Vr.Glindvad, Ørum sogn, som han ønskede at dele sin fritid med. Det var Karen Kirstine Jensen, født 8. februar 1816, datter af gårdejer Jens Sørensen, der før havde været sognefoged i Boller fjerding, Dronninglund sogn og da boet på gården "Slottet", hvorfor han almindelig kaldtes "Jens Slot". Han var ikke vendelbo af fødsel, men var kommet fra Egå ved Aarhus, hvor hans bror havde fødegården ¹⁶.

Det var den 12. august 1839 i feriens tid, fader friede til min mor, og den 23. s.m. holdtes der trolovelsesgilde i moders hjem. Brylluppet fejredes den 12. oktober, og der dansedes til kl. 2 om natten, sikkert til glæde for min mor, der i sin ungdom holdt meget af at danse."

Som nævnt var det under tarvelige kår, P.M. Jørgensen satte bo i Sørup skole. Hans besætning bestod i begyndelsen af lam, men deraf døde halvdelen den første vinter på grund af det ret dårlige foder. Senere kom hans mor vandrende fra Hjallerup til Sørup med en ko. Den var god og stor og havde kostet 15 rdl.- Boligen var også dårlig. Flere gange steg vandet så højt i den nærliggende sø, at det stod op over gulvene.

Selve skolen var meget forsømt. Der var kun 24 børn, men med disse havde Jørgensen mere besvær, end han havde med de 90 i Bølum. Der var 12-års drenge imellem, som næppe kunne eet bogstav. Ønsket om at komme til et andet embede var derfor stort. Særlig glade var de derfor naturligvis, da de modtog meddelelsen om, at han havde fået embedet i Rostrup, der af forvalter Wegener omtales som "det meget gode skolelærer og kirkesangerembede."

I Rostrup boede P.M. Jørgensen herefter i ca. 15 år, og her fødtes de 5 ældste af børnene: Georgine (f. 1840), Severin (f. 1842), Marinus (f. 1845), Konrad (f. 1849) og Elisabeth (f. 1852).

To af disse borgere er senere blevet meget kendte borgere i landet. Således var sønnen, Severin, medstifter af FDB. Der er udgivet en bog om ham ¹⁷. Om hans fødsel har vi i Jørgensens dagbog en glimrende førstehåndsberetning:

"Jeg var meget syg af Forkølelse, hvorefter jeg, efter at have hørt Børnene, tog mig et Svedebad, men om Eftermiddagen blev min Kone syg, og jeg maatte af sted efter Jordemoderen. Min Nabo, H.C. ¹⁸, hav-

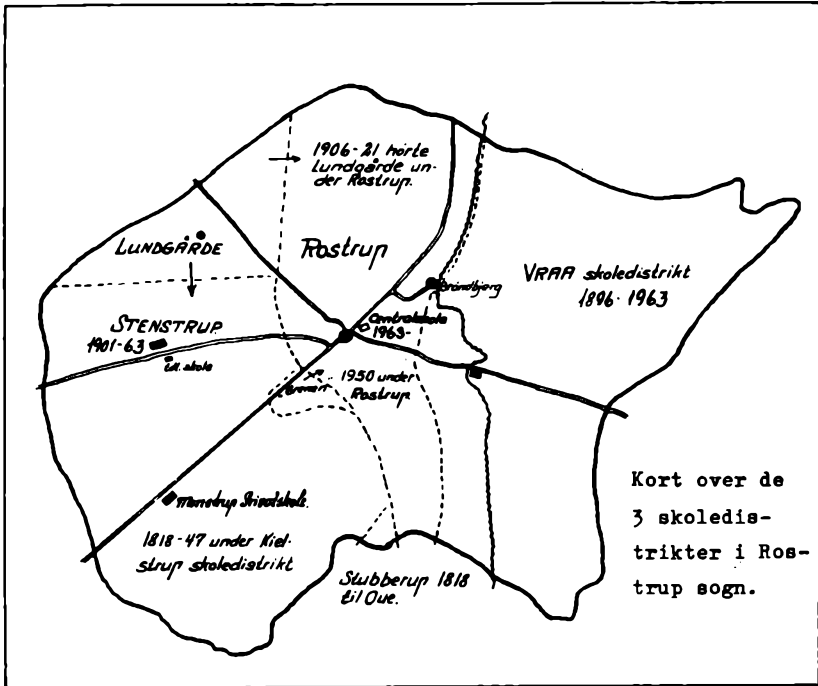
de givet mig Løfte derpaa, men han, eller rettere Fruentimmerne, tog deres Ord tilbage, saa jeg maatte hen til P. Thygesen, som jeg først traf paa det yderste af hans Mark i Færd med at pløje, og fik ham til at køre. Da jeg imidlertid kom hjem varede det ej længe, før hun ved min Moders Hjælp blev forløst med et Drengbarn. Da alting var overstaaet, kom Jordmoderen. "Og hans dagbogsoptegnelse slutter: "Jeg var meget syg."

Nogle dage efter var lærer Jørgensen dog atter på benene og ude for at male stakit og havelåge. Det var jo den førstefødte søn, så faderen fortæller omhyggeligt i dagbogen om forberedelserne til barselgildet. Han gik således den lange vej til Hobro for at købe ind til festen. Bl. a. købte han $4\frac{1}{2}$ pund smør á 15 skilling pr. styk. Endvidere fik han bestilt ugebladet: "Bondevennen."

2. maj blev der bagt til gildet af 4 skp. rug og 3 skp. byg. Her tilføjer P. M. Jørgensen omhyggeligt, at det var af det fine! Den 5. maj, Kr. Himmelfartsdag, blev drengen døbt i kirken. Denne dato står der: "Der var 24 Gæster til Middagen, og flere kom om Aftenen, da Dansen begyndte. Gæsterne blev trakteret med Thevand og Punch og dansede til den lyse Morgen, saa fik de atter et Maaltid Mad, og hver gik til sit."

Severin Jørgensen

Kort over de
3 skoledis-
trikter i Ros-
trup sogn.

Samme dagbog giver os i øvrigt et ganske glimrende billede af aktiviteten og alsidigheden hos datidens landsbylærere. Samtidig føres man her igennem ind på livet af egnens vilkår under stændertiden, krigsårene, grundlovsforberedelserne og tiden lige efter grundlovens indførelse.

Jørgensen var en fremskridtsmand. Han tog jordprøver, og opdagede som den første, at der var mergel på egnen. Han kultiverede engarealer, anlagde stemmeværk, dæmninger, kanaler og render. Med sit nivellerinstrument kom han langt omkring, og det var ikke få, han hjalp med eng anlæg.

Han købte en toft og senere en have nær ved skolen og fik den indhegnet smukt og beplantet med frugttræer og frugtbuske, ligesom han dyrkede rodfrugter og sjældne kartofler. På en hedeareal, noget borte fra byen, fik han en betydelig kartoffelavl i gang.

Samtidig med alt dette tabte han ikke interessen for sin skole. Han var med til at stifte og holde liv i "Hindsted Herreds Lærerforsamling", der holdt møde skiftevis hos medlemmerne og drøftede de

skolespørgsmål, der lå for i kredsen, eller som var rejst i den tids skoleblad: "Skolens Reform". Han havde flere unge mennesker at forberede til seminariet, bl.a. sin yngre broder, Casper, og 1848 begyndte han at holde aftenskole for sognets ungdom. Om det så var byggeri, så forstod lærer Jørgensen sig på det. 1846 indsendte han til sogneforstanderskabet et andragende om ændring af bryggers, forstue og køkken. Hertil svarede der bl.a.: ".....det blev bestemt, at han tilstodes 1 Td. Kalk og $1\frac{1}{2}$ Tylt Fjøl i Tilfælde af saamange var nødvendige, samt 8 Rdl. i Penge, foruden nødvendig Kjørsel og de fornødne Haandlangere, imod han selv foranstaltede den paatænkte og foreslaede Forandring i Bygningen udført, dog under Tilsyn af Sognets Skoleforstander, Søren Uhrenholt." Noget ind i 1850'erne begyndte Jørgensen at se sig om efter et noget bedre embede. Det i Rostrup var vel heller ikke så godt, som han i begyndelsen havde troet. Egnen var fattig, og især kunne han føle forskellen, når han besøgte konens udbredte slægt på Aarhus-egnen. Under et sådant besøg gæstede han i Aarhus sin gamle seminarieforstander Brammer, der nu var blevet biskop over Aarhus stift. Biskoppen satte stor pris på Jørgensen og opfordrede ham til at søge embede i hans stift.

Så søgte og fik han lærer- og kirkesangerembedet i Beder, 10 km syd for Aarhus og flyttede dertil i februar 1855 efter fra beboerne i Rostrup at have modtaget en takkeadresse med tilhørende sølvskeer.

I Beder var lærer Jørgensen dog kun i 8 år. Endnu en gang flyttede den lille familie. Denne gang helt over på Falster, hvor han ansattes i Kirkeby skole.

I 12 år havde han sit virke her. På grund af svigtende helbred måtte han i 1875 - i en alder af 62 år - tage sin afsked. Sine sidste år tilbragte han i og omkring Kolding. Her hjalp han bl.a. sønnen Konrad med udgivelsen af "Højskolebladet". Efter en rejse i 1878 til Beder og omegn blev han angrebet af en lungebetændelse, som i løbet af få dage gjorde ende på hans liv. Han begravedes på kirkegården i Kolding den 23. maj. Konen vedblev endnu i 6 år at holde hus for sønnen i Kolding. Hun døde den 23. juli 1884 under et besøg i Vr. Nebel.

Nu kunne det måske være interessant at se på, hvorledes skolen forvaltede sine penge på den tid, da P.M. Jørgensen var lærer i Rosttrup. Vi har derfor plukket skoleregnskabet for Astrup pastorat ud for året 1843:

Indtægter:

	Rdl.	Sk.	Rug	Byg
1. Efter forrige Regnskab var beholdningen.....	87	14	-	-
2. I Efteråret paalignet Pastoratets Beboere.....	237	40	18	29
3. Efter Fru Sehesteds Le-gat er af Villestrup ydet....	10	-	1	1
4. For 4 Fjæl, der blev til-overs ved Reparationen paa Storar-den skole.....	1	27	-	-
Summa Indtægter.....	335	81	19	30

Udgifter:

	Rdl.	Sk.	Rug	Byg
1. Lønninger og pensioner:				
a) Skolelærer og Kirkesanger Knudstrup i Astrup. Løn for Aaret 1843...	51	8	6	10
b) Skolelærer og Kirkesanger Jørgensen, Rosttrup, do.....	59	64	6	10
c) Skolelærer og Kirkesanger Møller i Storar-den, do.....	28	36	4	7
d) Skolelærer Christensen, Tisted, do.....	33	72	3	3
e) Enkemadam Thomsens Pension.....	15	31	-	-
2. Skatter af samtlige Skoler og Skolelærerboliger.....	4	52	-	-
3. Reparationer:				
a) paa Astrup Skolelærerbo-lig.....	12	-	-	-
b) paa Rosttrup do.....	7	1	-	-
c) paa Storar-den do.....	10	90	-	-
4. For en Kakkellovn i Rosttrup...	11	48	-	-

	Rdl.	Sk.	Rug	Byg
5. Andre Udgifter:				
a) for at forfatte Over- slag til den nye Sko- lelærerbolig i Astrup.....2	-	-	-	-
b) Gymnastikpladsen i Stor- arden.....2	-	-	-	-
Summa Udgifter.....238	20	19	30	19

Den nye lærer i Rostrup blev Niels Vest. Han var første gang blevet lærer 1846 i Tisted, Astrup sogn. Oprindeligt var han kontorist på Villestrup, men tilsyneladende besad han sådanne evner, at man i 1846 konstituerede ham som lærer i Tisted.

Vest må have været en mand, som dels havde gode kundskaber og dels forstod at omgås de rigtige mennesker. Dette ses bedst derved, at han i 9 år blev i embedet i Tisted og kun søgte derfra for at avancere til et langt bedre kald i Rostrup.

Helt ukendt med Rostrup sogn kan Niels Vest dog ikke have været, thi i 1842 havde han sin bopæl her. Kirkebogen for Rostrup beretter (1842): "Ungkarl og Kontorist i Rostrup, Niels Vest (42 år) g.m. Maren Christensdatter af Rostrup (25 år). Forlovere: Gaardmand Hans Pallesen og Skolelærer P.M. Jørgensen."

Fra tiden efter 1860 er der bevaret enkelte præsteindberetninger. Gennem disse har vi fået en del oplysninger om Niels Vest. Ganske vist havde han ikke lærereksamen, men det bemærkes, at han en kort tid "havde frekventeret Lyngby Seminarium." - Årsagen til at han ikke fuldførte sine studier fremgår hverken af disse dokumenter eller af seminariets protokoller.

Indberetningerne viser alt i alt tilfredshed med hans gerning i læsefagene. 1861 er indberetningerne udvidet med specielle oplysninger om "Gymnastikkens Tilstand". Af redskaber fandtes der 1 ligevægtsbræt og 1 klavremaskine, som begge må have haft deres plads udendørs, da det i samme indberetning oplyses, "at der i Aaret 1861 har været lagt Gymnastikken store Hindringer i Vejen af Veiret!" For egen regning tilføjer præsten: "Læreren begynder at blive gammel og mangler Kraft og Præcision!"

Året efter meddeles det, at gymnastikken ved Rostrup skole indtil

videre stilles i bero.

En ny indberetning, den 31. december 1865, fortæller, at embedet er vacant, men bestyres af den entledigede lærer, Niels Vest. Efter at være blevet afskediget bosatte han sig som husmand i Brøndbjerg. Han døde 24. marts 1870, 70 år gl. Huset, han havde, matr. nr. 11, findes ikke længere, men rester kan dog endnu ses på toften imellem gården matr. nr. 2 og Blåkilde dambrug.

Eftermanden hed Mads Nielsen. Han var født den 24. januar 1841 i Als sogn som søn af gårdmand Niels Andersen. Han kom på Ranum seminarium og bestod i 1861 lærereksamen med hovedkarakteren "meget duelig". I øvrigt skrev Mads Nielsen om sig selv i ansøgningen:

"Siden 1ste November 1861 har jeg været ansat som Lærer ved Biskolerne i Gistrup og Visse, Neuflying Sogn, med en meget lille. aarlig Løn, som, efter Fradrag af Renter og Forsørgelsespræmie, neppe kan strække til Familiens tarvelige Underholdning, endsige Afbetaling paa min Gjæld. Kun Brændsel leveres, ellers ingensomhelst Naturalydelse, og jeg er saaledes stadig henviist til den rede Skilling af den knappe Løn. En Ko, som jeg hidtil har leiet Foder og Græs til, kunne i denne Foderknappe Vinter ikke have, hvad der endnødvendig fordyrer Husholdningen. Paa Grund heraf ser jeg mig nødsaget til at ansøge om et bedre Embede for at kunne forsørge min Familie og for at komme ud af min Gjæld....."

Som vi ser, klager Nielsen sig meget grundigt over den ringe løn. Han slår slet ikke på de pædagogiske strenge for at få embedet. Kvalifikationerne måtte her komme i anden række. Måske har Nielsen ment, at hans eksamensresultater talte for sig selv. Det kunne også være nødvendigt at være kvik, ikke mindst i dette tilfælde, hvor der ialt var 26 ansøgere! I dag ville det være en sensation, om der til et ledigt embede i Rostrup meldte sig blot 10 ansøgere. Sogneforstanderskabet holdt møde i Astrup den 12. marts 1866. På mødet besluttede man følgende:

"Sogneforstanderskabet for Astrup Pastorat tillader sig herved at indstille følgende til det ledige Embede som Skolelærer og Kirkesanger i Rostrup:

1. Anton Frederik Michelsen, 2. Lærer i Kjelstrup
2. Mads Nielsen, Gistrup

3. Otto Chr.Rydahl,Udby på Møn

Det har været Sogneforstanderskabets saa vel som Beboernes Mening, at det vilde være saa vigtigt som muligt at faae en yngre Lærer til Rostrup Skole, hvor der vil blive meget og besværligt Arbejde" ^{2o}.

Hertil har provst Møller, Bølum bemærket følgende: "Med Hensyn til Ovenstaaende Indstilling, saa skulle det glæde mig, om Deres Højvelbaarenhed kunde være enig med mig i at indstille det paany til Sogneforstanderskabets Betænkning, om ikke No 2 bør gives Fortrin for No 1, idet man nemlig med Hensyn til No 2 har nærmere Kjendskab til Personen, ikke blot gjennem skriftlige, men ogsaa gjennem mundtlige Widnesbyrd, nemlig af Provst Wulff, og mere hertil kommer, at Nielsen er gift og sidder i meget smaa Kaar, hvilket synes det mig at være tilstrækkeligt med Grund til at han foretrakkes frem for Michelsen, da begges Charakterer er de samme.- Jeg ved ikke, om Deres Højvelbaarenhed fortolker Skoleloven af 1856, 2. Marts, § 9, saaledes, at Sagen ikke behøver paany at forelægges Sogneforstanderskabet til Betænkning, naar der blot vælges een af de 3 Indstillede, hvorfor jeg forventer mig Deres ærede Ytringer bhgl. til stillede tilligemed Ansøgningerne og Bilagene."

Og provst Møllers henstilling til stiftamtet fik stor betydning, idet man her svarede:

"Jeg har ikke mindste Tvivl om, at det jo tilkommer den Kaldsberettigede Amtsetat frit at vælge mellem de 3 Indstillede, og jeg skal efter Deres sidste Afskrift intet have imod, at No 2 Nielsen beskikkes, uden at Sagen først gaar tilbage til Sogneforstanderskabet.

Aalborg Stiftamt

23. April 1866."

Resultatet blev altså, at Mads Nielsen, kaldedes som den 7. lærer til Rostrup.

I begyndelsen af hans embedstid blev det aktuelt med at ansætte en 2. lærer. Ifølge lov af 8. marts 1856 var dette påkrævet, når børnetallet oversteg de 100. Den 9. september 1868 modtog sognerådet skrivelse fra kultusministeriet med påbud om at ansætte en 2. lærer i Rostrup. - "Denne burde" - hed det i skrivelsen - "være et

ungt Menneske, der forbereder sig til Skolelærereksamen."

Sognerådet handlede ret omgående. Ved sognerådsmødet i Rostrup den 5. oktober s. a. fastsloges det, at den årlige løn for en 2. lærer ved skolen skulle andrage: 1) Fast pengeydelse på 160 rdl; 2) Skolepenge, ialt 30 rdl. og 3) Et værelse med kakkellovn og 10.000 tørv til eget og skolens forbrug. Dette sendtes til ministeriet.

Den 31. december modtog man svaret: "Ministeriet haver intet at anvende mod Aflønningen af en Andenlærer, men man kan ei samtykke i, at Andenlæreren antages paa Opsigelse." - Det skal tilføjes, at sognerådet havde indsendt forslag om, at andenlærerembedet nedlagdes, så snart børnetallet atter kom under 100, og at han derfor afsattes på $\frac{1}{2}$ års opsigelse.

Lærer Madsen foran Rostrup skole o. 1920.

På et andet område havde sognerådet været særdeles forudseende: Byggeriet! Allerede den 30. maj 1869 blev murer-, tømrer-, snedker- og tækkearbejdet ved opførelsen af en ny lærerbolig udbudt i licitation. Ungkarl Christen Knudsen, Stevn blev lavestbydende med 250 rdl. for samtlige arbejder. Som sikkerhed for, at arbejdet blev udført på rette måde og til rette tid, overlod han sognerådet en kongelig obligation på 300 rdl. Ved samme lejlighed blev den gamle skole ombygget. Den omdannedes herved til en dobbeltskole med 2 klasseværelser samt beboelse for en 2. lærer.

Andenlærerne.

Den 6.april 1869 ansattes den første 2.lærer ved skolen.Det blev nu ikke - som foreslået af ministeriet - en seminarieelev,men derimod en færdiguddannet lærer: Christen Andersen.Han var født den 31.juli 1846 i Barmer som søn af gårdmand Anders Christensen.Han dimitteredes fra Ranum i 1867 med karakteren "meget duelig".Om sit liv lader vi ham selv fortælle: ²¹

"Begyndte efter min Confirmation i 1862 paa Forberedelsen til Lærergjæringen,blev optaget paa Seminariet om Foraaret 1864,var Huslærer i Resen Præstegaard fra November 1867 til April 1869.Ansat 6.April 1869 i Rostrup som Andenlærer.Forflyttet 15.November 1872 til Meldrup Biskole.16.Januar 1875 Førstelærer i Astrup." Christen Andersen var lærer i Astrup,til han i 1897 tog sin afsked.Han døde i 1923 og blev begravet på Astrup kirkegård.Anderesen var en kendt lokalhistoriker.Således skrev han flere artikler i årbogen "Fra Himmerland og Kør Herred" om sin fødeegn.En særdeles dygtig lærer skal han have været.En præsteindberetning fra det første år i Rostrup giver ham særdeles gode vidnesbyrd.Det samme er tilfældet fra tiden i Astrup.

Som tidligere nævnt forflyttedes han pr.15.november 1872 til enelærerembedet ved den nyoprettede skole i Meldrup.

Ved årsskiftet 1873-74 havde man kun een lærer i Rostrup.En indberetning fra sognepræsten Niels Clausen i Astrup giver os et ganske godt billede af,hvad der er foregået i tidsrummet 15.november 1872,til en ny 2.lærer ansattes i februar 1874:

"Ved Aarets Begyndelse var Vacance i Andenlærerembedet,og Førstelæreren forestod Skolen alene; den 1.Juni tiltraadte en Lærerinde den vacante Plads,men under hendes snart efter indtraadte Sygdom, var Førstelæreren atter ene.Fra Lærerindens Død ²² i Midten af September har Førstelærerens Hustru været constitueret i Andenlærerembedet og undervist i Læsning,Skrivning,Retskrivning og Haandarbejde" ²³.

Da Christen Andersen var rejst,henstillede sognerådet i øvrigt,at 2.lærer-embedet nu blev nedlagt,da antallet af skolebørn dette år var gået ned til 94.Andragenet herom blev imidlertid afslået,og i februar 1874 ankom en ny lærer til byen.Hans navn var Hans Jørgen Friis-Jensen.Oplysningerne om ham er ret sparsomme.Vi ved dog,at han fødtes den 21.april 1853 i Taulov ved Kolding.Dimitteret 1871

fra Jelling seminarium. Fra Rostrup kom Friis-Jensen i juni 1875 til Tranum klitskole, 1. januar 1877 lærer i Attrup ved Øster Svendstrup. Endelig den 9. maj 1899 blev han lærer i Torslev ved Skovsgaard. Han efterlønnedes den 31. oktober 1914. ²⁴

Foruden mange bidrag til uge- og børneblade har Friis-Jensen skrevet adskillige børnebøger ²⁵.

Efter at han var rejst 1. juni 1875 stod embedet vakant i temmelig lang tid. Efterfølgeren, hvis navn var Kristen Kristiansen, blev ikke kaldet før end den 19. august 1876. Han var født 7. februar 1852 i Torning ved Viborg. Han blev dimitteret 1873 fra Jelling seminarium. Efter en tid som hjælpelærer i Uhre ved Brande blev han soldat og kom derefter til Rostrup.

I juni 1877 fraflyttede Mads Nielsen l. lærerembedet, og Kristiansen søgte naturligvis. Han blev imidlertid forbigået, og det er uden tvivl årsagen til, at han snart efter søgte andet embede. Den 16. november 1878 kaldedes han som lærer til Ovstrup skole. Endelig blev han fra 1907 lærer i Vattrup ved Kjellerup.

Embedet stod nu atter ledigt, og man måtte igennem de sædvanlige skrivelser om embedets nedlæggelse, før man ansatte Niels Larsen Jensen. Datoen for hans ansættelse kendes ikke nøjagtigt, men i en skrivelse, dateret den 29. januar 1879 omtaler pastor Clausen ham som "den nylig kaldede Andenlærer i Rostrup".

Han var født 14. september 1858. Søn af husmand Johan Jensen. Dimitteret fra Skårup seminarium 1878 (duelig). Hans egen levnedsbeskrivelse var: "Til mit 17. Aar frekventerede jeg Realskolen i Svendborg, derefter paa Seminariet, Huslærer paa Glarup, 2. lærer i Rosstrup og siden 25. April 1882 i Embede i Glarup."

Indberetningerne vidner også i dette tilfælde om en dygtig lærer. Han blev da heller ikke ret længe i en 2. lærers embede, men fik som nævnt i 1882 pladsen som enelærer i Glarup efter den berygtede "Sand-Anders" ²⁶. Fra Glarup kom Jensen til et godt embede i Veddem, hvorfra han tog sin afsked i 1926.

Den sidste af de gamle 2. lærere i Rostrup var Christen Pedersen. Han ansattes her i 1882, og da det i 1896 besluttedes at nedlægge 2. lærer-embedet i Rostrup og i stedet oprette en ny skole i Vraa, fik han således det nyoprettede enelærerembede dér.

Samme år vedtoges det at forhøje hans løn fra de hidtidige 160 rdl. til 200 rdl.

Men lad os vende tilbage til 1.lærerne.Som nævnt var Mads Nielsen lærer her til juni 1877,da han søgte og fik andet embede.Fra 1.juni 1882 blev han 1.lærer i Nes og derefter i Olsker på Bornholm.Her var han til han søgte sin afsked i 1903.Nielsen døde 25. maj 1925.

Som lærer skal han have været meget dygtig.1876 betegner præsten ham som "særdeles god",mens 2.læreren,Kristiansen,må nøjes med "meget god".-Samme år noterer præsten ved eksamen:"En fremtrædende Grund til de talrige Forsømmelser er de lange Afstande fra Skolen.Mange Børn haver over $\frac{1}{2}$ Mil,ja,nogle endog $\frac{3}{4}$ Mil,til Skolen, og Veiene ere mange Steder,f.Ex.paa Hederne,meget Slette."

I 1876 var der folkeafstemning om en sag vedrørende skolen.Det er for os i dag påfaldende,at sognerådet lod foretage afstemning om en så ubetydelig ting som: Opsættelse af et hegn omkring skolen. Ja eller nej! Med hensyn til at tage langt vigtigere beslutninger på lukkede møder havde sognerådet så sandelig ikke holdt sig tilbage.Men måske har det været for at give folk en lidt falsk fornemmelse af,at de også havde et ord at skulle have sagt! I dette konkrete tilfælde ja eller nej.I sognerådets forhandlingsprotokol står:

"Mandagen den 3.Januar (1876) afholdtes Sogneraadsmøde i Rostrup Kroe.Beboerne vare bleven spurgt,om de ville hegne Skolelodden eller ei.Villig eller ikke.Beboerne afsagde deres Mening ved skriftlig Afstemning:

1. Peder Borup sagde,at han vilde ikke,før han blev tvunget dertil.
2. Thomas Hougen ønskede Hegn om Lodden.
3. Jens Beilgaard ønskede Hegn.
4. Kr.Laulund vilde ikke stemme for Hegn
5. Jens Kjeldsen vilde ikke stemme for Hegn opført.
6. Søren Mou vilde ikke stemme for Hegn.
7. Søren Hedegaard - ja.
8. L.P.Nielsen - nei.
9. Niels Ladefoged - nei.
10. N.M.Nielsen overlod den Sag til Sogneraadet.
11. Chr.Christensen - ja.
12. Søren Nielsen,Tvidmose - nei.

13. Niels Jensen - ja.
14. P.Jørgensen - ja.
15. Bay overlod Sagen til Sogneraadet.
16. Ole Rasmussen stemte for Hegn.
17. N.Kristensen - ligeledes.
18. Chr.Josephsen - ligeledes.
19. Kr.Moutelsen - nei."

Resultatet blev altså, at 8 stemte for, at hegnet ikke skulle opsættes, mens 9 ønskede hegn. 2 overlod sagen til sognerådet. Sikkert yderst fornuftigt. De havde formodentlig indset, at sagen var af ret ringe betydning. Men sognerådet skulle også stemme, og her faldt stemmerne således:

- "1. Anders Christensen stemte for Hegn.
2. Jens Chr.Laursen - ligeledes.
3. Chr.Uhrenholt - ligeledes.
4. Søren Nielsen - nei, ikke Hegn.
5. Hans Jochumsen: Ifølge Skoleloddens Beliggenhed med Wei paa tværs og langs ved den ene Side, kan jeg ikke stemme for Hegn, undtagen Weien bliver lagt ned paa den sydlige Side af Lodden."

Der kom altså hegn omkring skolelodden!

I 1877 var der 19 ansøgere til 1. lærer-embedet i Rostrup. Blandt ansøgerne var den tidligere 2. lærer Christen Andersen, Astrup. Han indstilledes da også som nr. 1, men i lighed med situationen ved Nielsens tiltrædelse i 1866, så greb øvrigheden også ind her og lod nr. 2, Christian Christiansen fra Egense, få embedet. Provst Petersen fra St. Brøndum skrev i anledning af embedets besættelse følgende til skoledirektionen:

"No. 3 (Niels Hansen fra Bryrup) har i disse Dage tilskrevet mig, at han ikke ønsker at komme i Betragtning ved Embedets Besættelse. No. 1 (Andersen, Astrup) har vistnok bedre Karakterer end de Øvrige og er også en dygtig Lærer, men det synes mig ikke rigtigt at kalde ham til et Kirkesangerembede, da han indstændigt søger Embedet for at blive fri for Kirkesangen, hvad han ei heller neppe kunne opnaa ved Rostrup, da det er sjældent, at nogen Andenlærer har Karakter for Sang. Dertil kommer, at Andersen for nogle

Maaneder siden var kaldet til et andet Embede, men paa derom indgiven Begjæring fik Tilladelse til at forblive i sit nuværende Embede.

No.2 (Christiansen) har nogle ringere Karakterer, men er mig bekendt som en meget dygtig Lærer og et net Menneske, hvortil kommer, at han er en fortræffelig kirkesanger. Jeg ser derfor gjerne, dersom Deres Højvelbaarenhed ikke havde noget derimod, at Christiansen fik Embedet, men skal for øvrigt være villig til at tiltræde, hvad Deres Højvelbaarenhed finder rettest.

S.Petersen."

Det blev som følge heraf Christian Christiansen, der blev 1. lærer i Rostrup. Dette embede kom han til at varetage i over 20 år. Han var født den 6. december 1846. I 1869 tog han lærereksamen som privatist. Gennem flere år var han derefter lærer ved Hammers højskole i Skelund, men fik 1876 embede ved den lille skole i Egense. Dette kald gav ikke nogen stor indkomst, og man fatter i dag slet ikke, at en familie har kunnet eksistere af en løn, som var ringere, end den han fik i Rostrup. Ved tiltrædelsen i 1877 var lønnen:

6 tdr. rug og $35\frac{1}{2}$ td. byg
offer og accidenser ca. 120 kr.
skolepenge oa. 55 kr.
kirkesangerlønnen 20 kr.
som kirkebylærer 20 kr.
128 løs hø og 192 løs halm
28.000 skudtørv
fri bolig med en lille have
jordlod på godt 6 tdr. land
en lille eng, hvorpå kunne avles 3 løs hø

Sammenlignet med de øvrige embeder i pastoratet var dette dog langt det "fedeste". Også selv om man det nævnte år fra den ovenstående løn skulle trække 10 kr., der var et årligt afdrag på et embedslån til afsivning og udgræftning på 70 kr.

Af de få mennesker, som endnu kan huske Christiansen, betegnes han som en særdeles dygtig lærer, som dog undertiden kunne være lovlig streng. Midt i skolestuen stod tørvekassen, der af Christiansen tillige med opbevaringen af brændsel også anvendtes til anbringelse

af større børn, som havde forset sig i timerne.

I sine sidste år var han ofte syg, hvilket endog bevirkede, at han måtte opgive kirkesangen. Den 4. august 1898 døde Christiansen på Aalborg sygehus, kun 51 år gl.

Den 29. november s. a. kaldedes Ingyard Adolf Madsen til det ledige embede. Han var født den 15. februar 1865 i Overlade, Bjørnsholm s., hvor faderen var gårdmand. Madsen blev dimitteret fra seminariet i Ranum i 1892 og blev s. a. lærer i fødebyen. Den 15. nov. blev han imidlertid forflyttet til enelærerembedet i Ingstrup, Rødding sogn, hvor han var til 1898. I efteråret 1931 fik lærer Madsen sin afsked efter ansøgning. Han nød herefter sit otium i fødebyen Overlade. Her døde han den 2. januar 1949.

Rostrup skole 1946

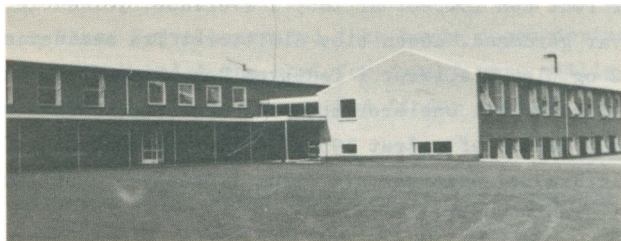
Ved årsskiftet blev embedet opslået i Statstidende:

"Embedet som Enelærer- og Kirkesanger ved Rostrup Skole, Rostrup Kommune, Aalborg Amt, opslås herved ledig. Lønnen opgives saaledes: Grundløn: 2700 Kr.+ for tiden 50 Kr. som Kirkebylærer. Anordningsmæssig Bolig. Haven ca. 400° fra Boligen. Indlagt elektrisk Lys overtages af Læreren. Kirkesangstjeneste og Medvirken undtagen Guds-tjenesten for Tiden 300 Kr.+ 75 Kr."

Som den 10. lærer i Rostrup ansattes pr. 1. april 1932 Kristian Ni-

elsen Krogh. Han er født den 4. oktober 1906 i Sindbjerg på Mors. Dmitteret 1927 fra Ranum seminarium. Da den nye centralskole indviedes i 1963, udnævntes han til skoleleder.

Centralskolen.

I 1959 vedtog sognerådet at opføre en centralskole i Rostrup, foreløbig med 4-årige forskoler i Vraa og Stenstrup. Samme år toges det første skridt i retning af centralisering, idet 6.- og 7. årgang fra de to skoler modtog engelskundervisning i Rostrup. Hen på efteråret 1959 kom man et skridt længere. For skoleåret 1960/61 stillede 2. okt. 1959 følgende forslag fra lærerside:

De 4 første årgange skulle undervises i deres egen skole, de 2 klasser i Rostrup skulle forblive som hidtil, samtidig med at disse elevårgange i Vraa og Stenstrup skoler opdelttes i 2 klasser. De 3 sidste årgange skulle centraliseres i Rostrup med 1 klasse hver. Der krævedes 4 lærere ansat i Rostrup samt bygget 4 klasseværelser. Som begrundelse angaves følgende: Undervisningen i 2 hold engelsk, og desuden i tysk og matematik krævede en centralisering. Yderligere kunne undervisningen i fagene biologi og fysik forbedres betydeligt ved forøgelse og anskaffelse af samlinger.

Den 1. april 1962 ansattes Johannes Jørgensen og fru Olaug Venås Jørgensen ved skolen. Samme år endvidere lærer E.F. Laursen. I februar 1963 toges den nye centralskole i brug, og den 6. april s.å. vedtog skolekommissionen at nedlægge de to forskoler. Ved sommerferiens begyndelse i 1963 ophørte undervisningen i Vraa og Stenstrup, og lærer Marius Johansen, Vraa flyttede med til Rostrup.

Af de senere ansatte lærere kan nævnes: Rita Haslund (1964-67), Helle Mikkelsen (1965-68), Bjarne Pedersen (1967-69), Kaja Falden Andersen (1967-) og Inge-Lise Poulsen (1968-).

Vraa skole (1896-1963).

Omkring 1890 havde Rostrup skole nået et bærnetal, der klart oversteg, hvad de to små skolestuer kunne rumme. Samtidig begyndte man endelig at få øjnene op for, hvor besværligt det var for de afsides boende børn at nå rettidigt i skole både sommer og vinter. Da en stor del af børnene - omkring 50 - kom fra Vraa, besluttedes det at opføre en skole her og samtidig oprette et enelærerembede. I 1895 påbegyndte man opførelsen af skolen på en grund, som var skænket af Mads Chr. Henriksen, Vraa møllegård. En af bygherrerne var Poul Chr. Jensen, Rostrup. I slutningen af 1896 stod skolen klar til brug. Til lærer ansatte man den hidtidige 2. lærer i Rostrup, Christen Pedersen. Han var født den 21. juni 1842 i Skelund, hvor faderen var gårdmand. Pedersen blev dimitteret fra Blågård seminarium i 1872 og ansattes samme år som hjælpelærer i Seber. 1882 blev han som tidligere nævnt 2. lærer i Rostrup. Han blev gift 1889 i Rostrup med Christine Hybertz, f. 12. jan. 1872. Ved skolens start den 6. november 1896 var der indskrevet følgende 41 elever:

Eldste klasse:

1. Jens Henriksen, f. 15/1 1884 (Gm. Mads Chr. Henriksen, Vraa)
2. Christian Henriksen, f. 16/7 1884 (Gm. Hans Peter H., Barsmose)
3. Andreas Nielsen, f. 22/11 1884 (Jens N. Davidsen, Brøndbj. hede)
4. Thorvald Ove, f. 25/1 1884 (Gm. Niels P. Ove, Viveterp)
5. Rikard Ove, f. 25/1 1884 (tvilling til ovennævnte)
6. Harald Lassen, f. 20/7 1884 (Gm. Søren L., Vraagård)

7. Andreas Andersen, f. 9/11 1885 (Gm. Kr. Andersen, Fredenslund)
8. Søren Christian Nielsen, f. 20/7 1886 (Kr. N., Thostrupgård)
9. Niels Michael Sørensen, f. 24/1 1887 (Mikkel S., Harhejgård)
10. Christen Frederiksen, f. 18/5 1884 (A. K. F., Brøndbjerg hede)
11. Peder Christian Pedersen, f. 27/8 1885 (hos mølleren i Vraa)
12. Bolette Andersen, f. 24/5 1885 (Kr. A., Fredenslund)
13. Karen Nielsen, f. 1/4 1885 (hos gm. Palle Christensen, Hedeg.)
14. Else Marie Nielsen, f. 9/1 1884 (K. Nielsen, Hedegårde)
15. Charlotte Sørensen, f. 10/11 1884 (Knud S., Vraa mølle)
16. Dorteia K. Lassen, f. 24/12 1886 (Gm. Søren L., Vraagård)
17. Hansine Nielsen, f. 18/11 1886 (Gm. Andreas N., Hedegårde)
18. Frederikke Sørensen, f. 11/4 1885 (Knud S., Vraa mølle)
19. Andrea Hjorth, f. 24/10 1884 (M. Hjorth, Brøndbjerg hede)
20. Kirstine Christensen, f. 5/2 1885 (hos A. Jensens enke sst.)
21. Boline Henriksen, f. 9/3 1886 (Gm. Mads Chr. H., Vraa)
22. Thora Nielsen, f. 1/2 1887 (K. Nielsen, Hedegårde)
23. Christiane Christensen, f. 19/10 1886 (hos A. Jensens enke)
24. Anny Jensen, f. 30/6 1885 (hos Aage Sørensen, Brøndbjerg hede)
25. Antoinette Hansen, f. 31/8 1885 (hos F. Hansens enke, Hedegårde)

Yngste klasse:

26. Johannes Frederiksen, f. 4/4 1887 (A. K. F., Brøndbjerg hede)
27. Jens Hansen, f. 4/11 1887 (hos F. Hansens enke i Hedegårde)
28. Christian Lassen, f. 22/3 1888 (Gm. Søren L., Vraagård)
29. Peter Sørensen, f. 29/6 1889 (Gm. Mikkel S., Harhejgård)
30. Alfred Jensen, f. 31/8 1889 (Sofus J., Vraa hede)
31. Christian Andersen, f. 19/3 1890 (Gm. Kr. A., Fredenslund)
32. Hans Christian Hansen, f. 9/4 1889 (hos F. Hansens enke)
33. Hans Sørensen, f. 3/9 1889 (Knud S., Vraa mølle)
34. Else Marie Nielsen, f. 16/9 1887 (Andreas N., Hedegårde)
35. Kirsten Marie Hjorth, f. 2/7 1887 (M. Hjorth, Brøndbj. hede)
36. Anna Nielsen, f. 22/7 1887 (J. Nielsen, Brøndbjerg hede)
37. Sottine Sørensen, f. 19/5 1889 (K. Sørensen, Hedegårde)
38. Laura Andersen, f. 13/11 1887 (hos Sofus Jensen, Vraa hede)
39. Martine Christensen, f. 22/12 1887 (K. C., Brøndbjerg hede)
40. Dorteia Andersen, f. 21/12 1887 (Gm. Kr. A., Fredenslund)
41. Maren Hjorth, f. 5/4 1889 (M. Hjorth, Brøndbjerg hede).

Lærer ved Vraa skole fra 1896
til 1906 Christen Pedersen og
hustru Christine, f. Hybertz.

Den 1. februar 1906 kaldedes Carl Martin Christensen som Pedersens efterfølger. Han var født 4. september 1878 i Thisted som søn af murer Andreas Christensen og hustru Jensine Mikkelsen. Christensen dimitteredes fra Ranum seminarium i 1900. Efter et par år som vikar ansattes han 1. januar 1902 som enelærer i Nollund ved Grindsted. Herfra kom han til Vraa. Af særlig lang varighed blev hans virke her dog ikke, idet han allerede 1. juli 1908 kaldedes til Lemvig, hvor han boede endnu i 1949. Han blev 7. feb. 1902 g.m. Johanne Poulsen, f. 1879 i Hyllebjerg sogn.

Fra sommerferien og til den 1. februar 1909 var der ansat en vikar ved navn Kofoed.

Den nye lærer hed Kristian Martinus Jensen. Han var født i Lønborg ved Tarm som søn af gm. Anders Jensen. I august 1902 tog han lærerksamen fra Nr. Nisum seminarium. S. å. blev han ansat som vinterlærer ved Debel skole ved Borris, 1. april 1904 hjælpelærer i Lunderød skole ved Tølløse og 1. maj s. å. vikar i Arnakke, hvor han 1. sept. blev fast ansat.

Heller ikke han blev imidlertid ret længe i Vraa. Den 1. juni 1911 fik han en bedre lønnet stilling i Brokøb skole, Holbæk amt. Den 4. lærer ved Vraa skole blev Hans Peter Wilhelm Hansen-Pedersen. Han kaldedes til embedet 4. august s. å. Han blev født 10. juli 1886 i Østrig, hvor hans far havde taget ophold som kunstmaler. Ved faderens død i 1890 kom han hjem til Danmark, og i 1901 optoges han på skoleskibet "Danmark". I nogle år sejlede han herefter som letmatros. Uddannelsen som lærer påbegyndte han på Gjedved seminarium i 1905,

og i juli 1908 kunne han forlade det som lærer. I 1913 tog han navneforandring til Vig-Pedersen. Han fratrådte embedet 1. september i 1914.

Valdemar Henriksen kaldedes hertil 1. februar 1915 efter at der i nogen tid havde været vikar ved skolen. Henriksen var den lærer, der fik det længste virke i Vraa, ialt 34 år! Han blev født i Vordingborg 16. marts 1884 og tog i 1905 eksamen fra samme bys seminarium. Efter 2-3 embeder som 2. lærer blev han i 1913 ansat ved Balum skole. Herfra kom han til Vraa.

I 1949 tog Henriksen sin afsked. Han nød herefter sit otium i fødebyen, hvor han døde for få år siden.

Indtil 1953 var Vilhelm Andersen lærer i Vraa. Han efterfulgtes - efter at der havde været flere vikarer - af Marius Johansen, der ved skolens nedlæggelse i 1963 blev lærer i Rostrup. I 1968 købte han Vraa skole til beboelse.

Stenstrup skole.

Første gang, vi hører om en skole i Stenstrup, var i begyndelsen af 1890'erne, da det meddeles, at der blev drevet privatskole på loftet hos gårdmand Niels Sørensen Lyng²⁷. Skolen blev ledet af frk. Thora Noll fra Aalborg. Imidlertid fik denne skole ikke nogen lang levetid, thi 1894 nævnes det, at samme frk. Noll underviste på kroen i Rostrup. Det vides, at denne skole bestod endnu i 1906. Den 1. november 1896 oprettedes en privatskole i Stenstrup med mange af beboerne bag. Skolen havde til huse i ejendommen lige over for den nuværende skolebygning i Stenstrup.

Lærer ved denne privatskole var i de 5 år, den bestod, Steffen Andersen Buch. Han var født i Jerslev-Højn sogn ved Vejle den 29. august 1871 som søn af husmand Anders Madsen Buch og hustru Kirstine Marie Nielsen. Han fortæller selv: "Jeg er født og opdraget på Landet, og har som dreng deltaget i almindelig Bondearbejde, ligesom jeg en Tid har været ved Mejeriet. Kom 1889 paa Københavns Seminarium af 1861 og tog første Del af Lærereksamen derfra 1891. Jeg har været Vinterlærer i tre halve Aar, nemlig i Skærlund Skole ved Brande, fra 1. November 1891 og til 15. April 1892. Lærer ved Privatskolen i Stenstrup fra 1. November 1896 og var Lærer der, til Skolen blev nedlagt i 1901, og der blev bygget en kommunal Skole i Ste-

det for, ved hvilken jeg blev Lærer fra 1. December 1901." ²⁸

Med dette har Buch allerede fortalt os, at der i 1901 blev opført en ny skole i Stenstrup. Om den nye skole hedder det i 1902 ²⁹:

"Boligen er anordningsmæssig og bestaar af tre Værelser, Køkken, Spisekammer, Kælder, Bryggers og to Loftsværelser, et Gæsteværelse samt et Pige-kammer. I Tørvehuset findes Hønseshus og Svinesti. Brændselet er sat til 2800 Tørv og 8 Td. Kul til Skolens eget Forbrug. Haven bestaar af 2 Skp. Land god Jord." - Senere er der tilføjet: "Haven anlagdes i 1902 og Løbæltet paa Legepladsen blev plantet i 1917."

Stenstrup skole omkring 1910. I bageste række ses lærer Buch.

Bernetallet i 1904-05 var ikke mindre end 99, som lærer Buch altså stod ene med. Der var 1 for lidt til oprettelsen af et 2. lærerembede. Man forsøgte fra lokal side at få kommunen til at dispensere, men det viste sig umuligt. I protest herimod stillede J.M. Olsen og Jacob Bisgaard sig da i spidsen for en aktion, der skulle lette presset på Stenstrup skole. På især deres initiativ blev da i 1906 oprettet en privatskole i Monstrup, hvis elevtal blev 31.

Der var imidlertid een ting, man havde glemt at tage i betragtning, da man planlagde opførelsen af Monstrup skole: Børnetallet daledede i de kommende år betydeligt. 1914-18 var der i hele distriktet kun 59 børn.

I forbindelse med denne nedgang skal det nævnes, at man samtidig med privatskolens oprettelse fra kommunens side havde flyttet Lundgårde ind under Rostrup skoledistrikt. Børnene fra denne del af kommunen søgte derefter Rostrup skole indtil 1922, da distriktet atter kom under Stenstrup.

Som et typisk eksempel på, hvordan forholdene var i landsbyskolerne på den tid med hensyn til forsømmelser o.l. kan vi se på embedsprotokollen fra 1905:

"1176 Forsømmelser, deraf 210 uden lovlig Grund. Nævnte Aar skal der efter Undervisningsplanen holdes Skole i 248 Dage." - Af protokollen fremgår det dog, at der kun har været 243 skoledage. Årsagen står også anført: "Læreren har været paa Gymnastikkursus i 6 Dage, endvidere var der som Følge af Fernisering i Skolen 2 Fridage i November Maaned."

Stenstrup skole på udflugt o. 1940. Ved søjlen i midten lærer Laursen og frue.

Lærer Buch, der var g.m. en datter fra Annexgården tog sin afsked den 31. oktober 1936 og flyttede til Øhvrsting ved Brødstrup.

Han efterfulgtes af Laurinus Christian Laursen, der var født 26. februar 1883 i Krogstrup, Vr. Hornum . . . som søn af gårdmand Peder Chr. Laursen og hustru Dorthea Kirstine Nielsen. Den 6. december 1918 blev han g.m. lærerinde Kirsten Marie Fibæk Christensen, Vr. Hornum. Selv begyndte han som landmand, men i 1921 kom han på Gedved seminarium, hvorfra han dimitteredes i 1924. I 1926 blev Laursen lærer ved Monstrup privatskole.

Sidst i 50'erne tog han sin afsked og flyttede til Rye ved Silkeborg, hvor han er død for kort tid siden.

I skolens sidste år blev der ikke ansat nogen fast lærer. Man kørte den ved hjælp af forskellige vikarer, af hvilke E. Tang-Kristensen, der tidligere havde været vikar i Storarden, var der i længst tid. I 1963 nedlagdes skolen i lighed med Vraa, og børnene køre nu hver dag til centralskolen i Rostrup.

Monstrup skole.

Som nævnt var det først og fremmest det store børnetal, der i første række førte til Monstrup privatskoles oprettelse i 1906. Tidligere nævnte vi, at det var J.M. Olsen og Jacob Bisgaard, der stillede sig i spidsen for aktionen, men i den forbindelse må man ikke glemme Carl Anthon Christensen, som var den lokale førstekraft. Den jord, hvorpå man byggede skolen, var skænket af boelsmand Jens Peter Jensen Vammen.

Knud Otto Knudsen var den første lærer. Han blev i 1908 g.m. Petra Fløe Pedersen. 1. april 1910 efterfulgtes han af Anders Kristian

Sørensen. Han var født 1886 i Visborg. Søn af smed Morten Peter Sørensen og hustru Ane Kathrine Andersen. 1909 blev han lærer ved privatskolen i Aars efter s.a. at være blevet dimitteret fra seminariet i Ranum. Sørensen havde et cykelværksted i et loftsværelse, hvis gulv var helt ødelagt af olie. 1909 var han blevet g.m. Martha Kristine Korup, f. 1886 i Dollerup, Blenstrup sogn.

1. marts 1912 blev Sørensen lærer i Gundersted, hvor han var, indtil han i 1951 tog sin afsked. Han døde 1954.

Monstrup skole i 1913. Lærerinden er frk. Poulsen.

Efter Sørensen kan nævnes flere lærere, som kun virkede ganske kort tid i Monstrup. Bl.a. var der frk. Poulsen og Jens Andersen. Fra 1916-21 var Andreas Martin Sørensen lærer ved skolen. Han var født 1879 i Haderup som søn af boelsmand Niels Kr. Sørensen og hustru Ane Marie Madsen. I 1911 blev han g.m. Ellen Marie, datter af gårdmand Jens Peter Nielsen, Viveterp.

1. september 1921 ansattes Ejner Marinus Poulsen, f. 1894 på Gøl og søn af husmand Frederik Poulsen og hustru Lene Poulsen. Han dimitteredes i 1921 fra Haslev seminarium og blev s.a. gift med Petrea Marie Marott, f. 1894 i Ørslev på Sjælland. Allerede i 1923 søgte Ejner Poulsen imidlertid bort fra denne dårligt lønnede stilling.

Han blev 2.lærer i Rørdal ved Aalborg.1926 fik han stilling som enelærer ved Tvede skole i Randers amt.Fra 1923-26 nævnes en lærer Dahl i Monstrup.Han efterfulgtes af Laurinus Christian Laurson,der i 1936 ansattes ved Stenstrup skole(s.d.).

I knap 3 år herefter var Sigurd Nørgaard,f.1904,lærer i Monstrup. Han blev senere enelærer i Rosmos ved Grenå.

I 1943 ansattes Hans Poulsen.Han var født 1918 i Vindblæs ved Løgstør.Poulsen blev 1945 lærer i Lyndby ved Kirke Hyllinge.

Efter at der havde været flere vikarer ved skolen kom Ole Peter Madsen til Monstrup.Madsen,der var født i 1900, havde tidligere i 8 år været forstander for Rønde højskole.Han døde i 1952 og efterfulgtes 1.maj af Marius Johansen,der kom fra Thyrsting friskole ved Brødstrup.1954 ansattes han som enelærer i Vraa(s.d.).

Den sidste lærer ved skolen,Kristian Gerlach,blev samtidig den, der virkede her længst.Han bestred stillingen i 15 år,indtil skolen nedlagdes ved sommerferiens begyndelse i 1969.

Lærer Madsens gravsted på kirkegården i Rostrup.

DET KOMMUNALE SELVSTYRE.

Omkring år 1800 var kommunalt selvstyre et for den danske befolkning ganske ukendt begreb. Ja, selve ordet "kommune" var vel end ikke kendt. Men det røre, der fulgte efter julirevolutionen i Paris i 1830, mærkedes også så småt i Danmark, og Frederik 6 udstedte derfor den 28. maj 1831 en forordning, hvori han gav løfte om en såkaldt "stænderforfatning."

Der blev nedsat en forsamling af 70 mænd fra hele riget, som skulle drøfte indrettelsen af den påtænkte stænderforsamling.

Man var lang tid om at nå til et resultat, men endelig, den 15. maj 1834, udkom "Forordningen angaaende Provinsial Stændernes Indretning". Der skulle ifølge denne være 4 stænderforsamlinger her i landet: Een for Slesvig, een for Holsten, een for øerne i Roskilde samt een i Viborg. Jylland blev opdelt i 22 landdistrikter, som hver kunne vælge een deputeret. Ved denne inddeling kom Rostrup sogn til at høre ind under det såkaldte "6. Landdistrikt", som omfattede: Høllum herred, Hindsted herred og Fleskum herred samt sognene Sønderholm, Svenstrup, Frejlev, Ellidshøj, Nørholm og Budolfi landsogn i Hornum herred. Valgsteder blev Nibe og Lindenberg.

Valgret til disse stænderforsamlinger havde alle mænd over 25 år. Man skulle endvidere have ejendomsret til mindst 4 tdr. hartkorn eller fæsteret til mindst 5 tdr. hartkorn. For at være valgbar krævedes endnu mere. Her skulle man have ejendoms- eller fæsteret til mindst det dobbelte af valgretskravene samt være fyldt 30 år.

I 6. landdistrikt fandt det første valg sted 22. oktober 1834. For distriktet valgtes proprietær Jens Petersen, Ouegaard med gårdejer Christen Skov, Uttrupgård som suppleant. Til det samme valg var møller Christen Døstrup, Vraa opstillet, men han opnåede imidlertid ikke det fornødne antal stemmer. ¹

Som et direkte resultat af stænderforsamlingernes arbejde, blev det ved kgl. forordning af 13. august 1841 bestemt, at sognene for

fremtiden skulle have udstrakt selvstyre og ledes af "sogneforstanderskaber".

Disse forstanderskaber skulle bestå af sognepræsten og de lodsejere, der havde mere end 32 tdr. hartkorn. Men vigtigst var det, at der ud over disse skulle vælges 4-9 af sognets egne bønder. For at opnå valg skulle kandidaten være fæster eller ejer af en gård på mindst 1 td. hartkorn ².

For Rostrup sogns vedkommende blev det i fællesskab med Astrup og Storarden sogne. Den officielle betegnelse på dette blev "Sogneforstanderskabet for Astrup Pastorat".

Dette kommunale fællesskab eksisterede kun i 27 år, idet det ophævedes ved bevilling af 25. januar 1868. I modsætning til den kirkelige adskillelse kunne den kommunale finde sted ret hurtigt. Rostrup sogns repræsentanter ved det sidste møde i sogneforstanderskabet var: Niels Poulsen, Vraa mølle, gårdmand Peder Borup Pedersen, Rostrup og gårdmand Jens Jensen Stevnhoved, Monstrup. I alt sad der 7 medlemmer i dette råd.

Landkommunalloven af 6. juli 1867, der delvis lå til grund for adskillelsen fratog sognepræsten den sidste indflydelse på det kommunale styre. De store lodsejere havde allerede med loven af 1855 mistet deres ret som selvskrevne medlemmer af forstanderskaberne. Denne betegnelse faldt nu bort og blev erstattet af "sogneråd".

Vi nævnte før, at landkommunalloven kun delvis lå til grund for adskillelsen. En anden årsag skal også findes deri, at man i 1860 havde planlagt en omlægning af Hindsted herreds provsti, således at Rostrup fremtidig skulle være annex til Vive sogn. Det ville derfor være upraktisk at fortsætte et kommunalt samarbejde med Astrup-Storarden.

Ud over de egentlige årsager til denne forandring er der fra Rostrup-side fremkommet den påstand, at sognene adskiltes, fordi man her i sognet ikke længere ville bidrage til underholdningen af Astrup sogns mange fattiglemmer. Det er rigtigt, at der var flere i Astrup end her i sognet, men årsagen var altså en helt anden! Ved adskillelsen måtte der afregnes sognene imellem: ³

"Ved Mødet i Astrup den 8'de Februar (1868) blev forhandlet følgende, nemlig: En Afregning mellem Rostrup Sogn paa den ene Side og Astrup og Storarden paa den anden Side, i Henhold til den af Indenrigsministeriet, under 25'de Januar d. Aar befaldte Adskjillelse af bemeldte Sogne i communelt Henseende.

Som Grundlag for denne Afregning formener Sogneraadet at kunne benytte den ved Lov af 6'te Juli 1867 om Landcommunernes Styrelse befaldte Afregning mellem de enkelte Sogne, der affattedes af Forstanderskabet den 23'de October forrige Aar saaledes:

1. Veivæsnets antages ikke i nogen af Sognene at have væsentlig for de Andre, at dette kunne giøre Krav paa Erstatning.
2. Værdien af Skolebygningerne og Skolelodderne tilsammen antages eiheller at være saa væsentlig forskellige, at der findes nogen Anledning til Erstatninger fra de Andre.
3. Legater i bestemte Øiemed bliver at anvende efter Givernes Hensigt dermed.
4. Fattighuset i Astrup taxeredes til 1350 Rdl., hvilket repareret paa Hartkorn bliver, saafremt Rostrup Sogn vedbliver at være forenet med de Andre 2 Rdl., 1 Mk. og 7 Skilling pr. Tønde Hartkorn, eller af Astrup Sogn 622 Rdl., Rostrup 535 og Storarden 193 Rdl., men derimod dersom det skjilles fra, bliver 3 Rdl., 4 Mk. og 4 Skilling pr. Tønde, eller af Astrup Sogn 1031 Rdl. og Storarden

319 Rdl. De nævnte Summer bliver altsaa at paaligne enten Rostrup og Storarden med det førstnævnte Beløb, eller Storarden alene med det Sidstnævnte. Det bemærkes, at 1000 Rdl. er givet Astrup fra Willestrup til Bygning af de bemeldte Fattighus.

5. Hertil bemærkes blot følgende, at Astrup og Storarden Sogne ved Fraskjillelsen af Rostrup Sogn selv overtager Byggesummen af det i Post 4 nævnte Fattighus, taxeret til ialt 1350 Rdl. Til Gengæld overtager sidstnævnte Sogn selv Bygningen af en ny Lærerbolig ved Rostrup Skole efter indgivet Tegning og Overslag, tilligemed Ombygningen af Udhusene ved Samme til Beløb ca. 1350 Rdl., der er paatænkt opført i 1868 ⁴.
6. I Forstanderskabets Møde den 7'de October f. Aar bestemtes om Soggenes Adskjillelse følgende:
Hvad Overskud i Skole-, Fattig- eller Communekasse, der maatte forefindes ved Aarets Regnskaber, reparteres til Communekassen i Forhold til Hartkorn og Ingen af Parterne har noget videre Krav paa den Anden.- Hvar Commune beholder naturligvis sine Fattiglemmer, og de om hvis Hjemsted, der kan blive Spørgsmaal, tilfalder den, hvor de længst haver opholdt sig, før de kom under Fattigforsørgelse.
7. For at undgaae Bryderie i Regnskabet for 1868 ved Afregningen mellem de eventuelle nye Communer laante Sogneraadet 300 Rdl. til at forestaa Udbetalinger med i det første Quartal, i Stedet for at opkræve efter den lagte Ligning for 1868-70 i den Formening, at Ministeriets Resolution om Communernes Adskjillelse rimeligvis ville foreligge inden 1'ste April d. Aar. Da dette nu er sket, foreslaaes det, at den laante Sum fordeles til Afbetaling af de tvende Communer efter Hartkorn, og fra den 1'ste April d. Aar at regne kan Rostrup Sogn ligefrem opkræve efter bemeldte Ligning, og Astrup og Storarden ligeledes, dog for deres vedkommende med Fradrag af 1 Rdl. pr. Tønde Hartkorn, der var paalignet den samlede Commune til den nye Lærerbolig ved Rostrup Skole."

Rostrup sogneråd.

Det første sognerådsmøde i Rostrup fandt sted den 11. april 1868. Kort tid i forvejen havde der været valg, og det resulterede i, at følgende 5 blev valgt: Hans Jensen, Vraa møllegård, Niels Poulsen, Vraa mølle, Søren Poulsen, Brøndbjerg, Jens Stevnhoved, Monstrup og Christen Nielsen, Rostrup. Som den første sognerådsformand valgtes møller Niels Poulsen, Vraa. Samme år trådte Hans Jensen ud, og i hans sted kom Palle Christensen, Hedegårde i sognerådet. I øvrigt har de første sogneråd set således ud:

1871: Her valgtes Peder Andersen, Rostrup og Anders Christensen, Monstrup i stedet for Niels Poulsen og Jens Stevnhoved. Formand blev Peder Andersen. Han forlod sognet i 1873 og i hans sted blev Hans Jochumsen, Rostrup valgt.

1874: Hans Jochumsen (formand), Jens Chr. Laursen, Lundgårde, Anders Christensen, Søren Nielsen, Viveterp og Christen Uhrenholt, Brøndbjerg. Ved valget i 1877 gik Hans Jochumsen og Anders Christensen ud. Nyvalgte blev Niels Poulsen og Jens Stevnhoved. Førstnævnte var formand.

1880: Jens Christensen Kjeldsen, Blegde (formand), Søren Jensen, Monstrup, Søren Poulsen, Niels Poulsen og Jens Stevnhoved.

1883: Jens Kjeldsen (formand), Søren Josephsen, Søren Jensen, Søren Poulsen og Christen Erik Andersen, Stenstrup. Det var første gang, at en socialdemokrat (Søren Josephsen) var indvalgt i sognerådet.

1886: Søren Josephsen (formand!), Christen Uhrenholt, Søren Christian Larsen, Christen Erik Andersen og Niels Jensen.

1889: Christen Uhrenholt (formand), Jørgen Jensen, Mads Chr. Henriksen, Niels Jensen og Poul Smit.

1892: Jacob Bisgaard, Anders Jensen, Søren Josephsen, Poul Smit og Mads Chr. Henriksen.

1906: Søren Josephsen, Jens Marinus Olsen, Kristen Nielsen, Søren Poulsen og Hans Peter Henriksen.

Som følge af kommunesammenlægningen var kommunevalget 8. marts 1966 det sidste. Det sidste sogneråd for Rostrup kommune kom til at se således ud: Gårdejer Jens Langeland, Viveterp (formand), gårdejer Arne Bisgaard, Stenstrup, gårdejer Lars Anthon Lassen, Stenstrup, landmand Kristian Faber, Vraa mark, murermester Marcus Laursen, Rostrup

møller Peter Jensen, Rostrup og graver Eigil Sørensen, Rostrup. Ved Kristian Fabers død i februar 1969 kom gårdejer Peter Møller, Stenstrup i sognerådet.

Sognefogden.

Efter bondereformerne i slutningen af 1780'erne gik det hurtigt tilbage med oldermandens myndighed. Hans arbejde blev da også overtaget af en sognefoged ved forordning af 11. nov. 1791. Denne udnævntes af amtmanden efter politimesterens forslag. I praksis blev det dog senere således, at sognerådene indstillede 3 efter deres opfattelse egnede mænd til posten, hvorefter amtet foretog den endelige udvælgelse.

Sognefogdens arbejde bestod i første række i at bistå politiet i almindelighed. Foruden dette knyttede der sig til titlen også en række specielle tilsynspligter. Han skulle bl.a. foretage borgerlige vielse og i visse tilfælde udpantninger og udlæg.

Den første sognefoged her i sognet var gårdmand Christen Jensen Thuesen, Rostrup (indtil 1812). Efter ham var det i 3 år sønnen Jens Christensen Thuesen. Derefter har der været følgende:

Niels Lauersen, Tvidmosegård (1815-47), Niels Michael Nielsen, Marienborg (1847-ca. 70), Jens Kjeldsen, Blegde (ca. 1870-1903), Emil Larsen, Blegde (1903-34) og Marinus Jensen, Stenstrupgård siden 1934.

TRAFIK- OG VEJFORHOLD.

Fra gammel tid har de berømte "Apostlenes Heste" bestandig været det mest benyttede samfærdselsmiddel. Men der er dog i de sidste 80-90 år sket en udvikling, der har ført til en stadig mindre anvendelse af dem.

Det store skred skete, da de første cykler viste sig på vore veje i 1880'erne. Allerede i 1881 var det første danske cykelløb blevet afholdt, men først i 90'erne blev cyklen dog almindelig kendt her på egnen. Af og til kunne man dog som cyklist komme ud for visse ulemper. Således blev man, når man mødte et hestekøretøj, som oftest tvunget til at stå af cyklen og afvente køretøjets forbikørsel. Der fandtes ikke nogen skreven lov om dette, men kuskene havde i deres piske et ufejlbarligt middel til at få denne "lov" respekteret. Efterhånden vænnede hestene og deres kuske sig dog til disse gespenster i tricot eller lignende, før de stakkels heste i form af bilerne mødte nye plageånder. I begyndelsen blev hestene fuldstændig balstyrige, hvis de fik øje på en bil. En tid lang skulle bilisterne medbringe mindst 1 passager, som i tilfælde af, at man mødte et hestekøretøj, i god tid skulle stige ud, gå hen til hesten og holde den ved bidslet, mens bilen under iagttagelse af den allerstørste forsigtighed passerede det måske et stykke ude på marken holdende køretøj.

På de kommunale veje var der i begyndelsen total forbud mod bilkørsel. Senere hen blev der dog lempet på disse bestemmelser, således at man måtte anvende bilen på visse vejstrækninger. I dag trækker vi på smilebåndet af dette, men for datidens mennesker var det alvor.

De første bilejere i Rostrup sogn var dyrlæge Olsen i Stenstrup. Lærer Madsen og lærer Buch.

Omkring 1800 var vejene særdeles primitive, da de var opstået på "naturlig måde". De lå simpelthen, hvor stierne fra oldgammel tid

var trådt, og dvs. der, hvor terrænet frembød de færreste forhindringer. En vej bugtede sig gennem landskabet, veg uden om større træer eller trægrupper, passerede højdedragene, hvor det var nemmest, og søgte mod vandløbene, hvor overgangene var lettest. Da vejene tillige som oftest gik fra beboelse til beboelse, kan man let forstå, at de ofte fik en noget kroget form, hvilket endnu kan spores i mange sognekommuners biveje. Vejenes tilstand var efter moderne målestok elendige. Der var sædvanligvis to hjulspor, som kun sjældent var forbedret ved nedlægning af sten og risbrænde.

Fra og med 1868 kom vejvæsenet ind under det kommunale selvstyre, dvs. at vort sogns veje i første omgang kom ind under sogneforstanderskabet. Før i tiden var det herredsfogden, der i hovedsagen dikterede forstanderskabet, hvilke veje der skulle repareres og påføres grus. Vejen fra Rostrup til Arden var den, som det kneb mest med at holde i orden, og der indkom ustandselig klager over vejens elendige forfatning her eller der.

Næsten ingen af vejene var grøftet ind, og det var derfor meget besværligt at få vandet ledet væk fra de store huller, der opstod i vejen, og som hurtigt blev dybere. Dette førte til, at man ville lave nye spor i umiddelbar nærhed af den bestående vej.

Da sognene 1868 adskiltes i kommunalt henseende, blev der afregnet sognene imellem om de værdier, de havde til fælles. Punkt 1 omhandlede vejvæsenet. Herom sluttede man i skøn forening:

"Vejvæsenet antages ikke i nogen af Sognene at have væsentlig forde Andre, at dette kunne giøre Krav paa Erstatning."

Nu skulle man altså til at kigge på vejene, der i allerhøjeste grad trængte til at komme under fast vedligeholdelse. Vejloven af 1867

skabte et helt nyt grundlag for vejenes fremtidige administration. Der var ikke længere noget, der hed "hovedlandeveje" og "mindre landeveje". I stedet for deltes de offentlige veje uden for købstæderne i "landeveje", som bestyredes af amtsrådene, og "biveje", som sognerådene selv bestyrede ¹.

Nu skal man ikke tro, at regeringsmagten uden videre overlod kommunerne ansvaret med vejenes vedligeholdelse uden et vist tilsyn. Ansvarlig over for de øverste myndigheder var amterne, så man beskikkede herfra tilsynsførende med sognets veje ²:

"Sogneraadet underrettes om, at Tilsynet med Biveiene er fordeelt imellem Amtsraadets Medlemmer, saaledes at dette Tilsyn for Rosstrup Communes Vedkommende vil blive udført af Proprietair Kjellerup og Gaardeier Bøgh. Det første Eftersyn vil blive foretaget i løbet af Sommeren eller Efteraaret, og anmodes Sogneraadet om derved at yde den Bistand, der maatte blive begjæret. Det bringes i Erindring, at (det) paaligger Sogneraadet at holde alle Biveie i forsvarlig Stand, og maa dette i alle Henseende blandt Andet iagttages, at Veien behørigt planeres, at alle større Sten bortskaffes, og at de Hindringer, der maatte forefindes for Vandets Afledning, fjernes; men i øvrigt er det en Selvfølge, at Forordningerne vil rette sig efter Veienes Betydning for Samfærdselen og de stedlige Forhold. En trykt Fortegnelse over samtlige ikke-private Veie i Amtet vil snarest muligt blive omsendt."

Så vidt det kan ses af sognerådets forhandlingsprotokol, fandt der dog ikke noget egentligt syn sted ved den lejlighed. Men der blev alligevel gået i gang med vejenes forbedring næsten med det samme. Næste gang, vi hører om sager vedrørende vejvæsenet, var den 4. november 1868:

"Der blev afsendt en Besvarelse paa et Andragende af Mølleieier Gjerløff, Stubberup Mølle, for at faa udført Jordarbejde paa det Veistykke fra fornavnte Mølle til Hobro Landevei. Sogneraadet indvilgede i Andragenets Forlangende at anvende paa det nævnte Veistykke lo Rdl., hvilken Sum skal fordeles af 2 Sk. pr. Faun."

Dette positive svar har tilsyneladende givet nogle af beboerne "blod på tanden", thi allerede ved det næste sognerådsmøde, 2. december, forelå der et lignende andragende fra gårdejer Laurs Nielsen, Storemosegård, om arbejde på vejen forbi hans gård til Stub-

berup mølle. Denne gang stillede sognets vise fædre sig imidlertid afvisende. Men i øvrigt skete der i det følgende ti-år betydelige forandringer med vejene:

"Licitation over Opsættelsen af 2 Stenkister paa Lundgaard-Veien. Her blev Simon Sørensen, Stenstrup den lavestbydende med 2 Mk. og 3 Sk. De to Stenkister skulle anbringes saaledes: Een paa Frands Bays Mark, vest for Korken, og 1 i Lundgaard." ³

1870: Vejen fra Rostrup til Oue sogneskel planeredes og påførtes grus. Samme år blev der udført et stort arbejde på "Blegdø Krat Weien", dvs. vejen fra Brøndbjerg via Blegdø til Hedegård. I dag fremtræder denne som en god grusvej - ja stykket fra Vraa-vejen og til Oue sogneskel er endda asfalteret. Ved det før omtalte "Blegdø-Krat" skræler vejen sig dybt ind i en bakke, således stigningen her er mindsket betydeligt. Dette gravearbejde fandt netop sted i 1870. De nærmere betingelser, da arbejdet bortliciteredes, var følgende:

"Weien maae rettes og gøres lige, Weiens Bredde maae overallt være 10 Alen bred indvendig maalt. Weibanen maae være 8 Alen bred og Stikgrøft 1 Alen paa hver side og Skraaningens saaledes, at det maae anses, at den er befriet for Nedskridning. Det bemærkes, at 4 Faune paa hver Side af det høieste Bak maae bortkieres i Lavningen for at udjevne Weibanen saameget muligt. Efter fremførte Conditioner blev Søren Gade, Brøndbjerg lavestbydende med 24 Rdl."

Den 8.marts 1871 var Vraa-vejen på dagsordenen:

"Konditioner over at indtrille 22 Kbf.Grus til Weien fra Vive Sogneskjel efter Rostrup, som tages, hvors det er anvist paa Lassens Mark ved Vraa, og over 20 Kbf., som blev anvist, ved Weien nord for Jens Kjeldsens Gaard i Blegdø. Det øverste Lag, som ikke er godt Grus kastes tilside og maae ikke komme iblandt Gruset, ligeledes de Sten, som ere for Store. Gruset skal være indtrillet inden den 15de Maj d.A. og den, der paatager sig Arbeidet, maae forpligte sig til at indtrille indtil 2 Kbf. hvert sted, om det forlanges, og til samme Konditioner og Betaling, som det Øvrige." -Licitationen afholdtes samme dag og lavestbydende blev husejer Laust Hansen, Rostrup, som tilbød at gøre det for 2 mk. og 8 sk. pr. kbf.

2 måneder efter blev i øvrigt broen ved Vraa mølle repareret for ca. 3 rdl. af gårdmand Jens Degn, Harhøjgård. De vigtigste ting, som blev lavet ved vejene netop i årene omkring 1870 nævner vi her, fordi netop denne regulering og vejforbedring har været så grundlæggende for de gode veje, vi kan køre på i dag med stor fart.

2. okt. 1871: Søren Nielsen, Vlveterp anmodede om hjælp til reparation af Vraavejen. Til dette bevilgede sognerådet 3 rdl.

Herefter foretoges vejreguleringerne efter en bestemt plan:

1871: Vejen fra Glerup til Vraa og vejen fra Vive skel over Vraa til Rostrup.

1872-74: Hobrovejen blev reguleret.

1872: Vejen fra Stenstrup til Hobrovejen reguleredes.

I 1875 var alle kommunens veje i orden. I januar måned ansatte man en vejmand til at vedligeholde kommunens stolthed: Det nyudbyggede vejnet! Man holdt ligefrem licitation over vejmandsbestillingen. Lavestbydende blev Anders Houtved, Monstrup, som tilbød at varetage vedligeholdelsen i 1875 for 30 rdl. Ikke nogen særlig imponerende løn.

Vejene i det 20. århundrede.

Som før nævnt var vejene i midten af 1800-tallet ikke grøftet ind. Dette skete først kort tid før århundredskiftet. Efter mejeriernes gennembrud steg trafikken betydeligt, og der stilledes langt større krav, eller det er måske bedre at sige forventninger, til kommu-

nens veje. Man gik herefter i gang med at grave grofter, samtidig med at man begyndte at anvende harpet grus. Disse ting - i forbindelse med at damptrømlerne anskaffedes rundt omkring i kommunerne - bevirkede, at vejenes tilstand forbedredes slet ikke så lidt. For trafikanterne var det i begyndelsen af dette århundrede en vældig plage, når de vigtigste veje hvert efterår blev dækket med stort skærvegrus. Ganske vist anvendte man en tromle til at køre gruset nogenlunde fast, men den kunne slet ikke gøre det tilfredsstillende. Det siger sig selv, at almindelige vogne var lang tid om at køre et lag skærver på op til 25 cm. fast. For at fremskynde denne proces anbragte man så store bukke i den ene side af vejen for at tvinge al færdsel over i den anden. Når den befærdede side var kørt fast, flyttede man så bukkene over i den modsatte side, således at de arme vejfarende atter måtte gennem denne proces.

I begyndelsen af 1950'erne blev Hobro-vejen reguleret og asfalteret. Herefter kom snart turen til endnu et par af sognets vigtigste veje: Vraa-vejen og Frembjerg-vejen. Særlig førstnævnte krævede et stort og omfattende reguleringsarbejde.

De sidste 4-5 år er der yderligere blevet foretaget reguleringer og asfalteringer af kommunens vejnet. Det er ikke nogen overdrivelse, når man hører lokale beboere påstå, at kommunen er den mest trafikvenlige i Østhimmerland. Flere steder kan man med egne øjne i hvert fald konstatere, at nabokommunerne er langt tilbage i forhold til Rostrup. Som et eksempel herpå kan nævnes Ambjerg-vejen. Man rammer nok ikke så langt over målet, når man forestiller sig en bilist, der kommer fra Vraa og kører mod Astrup og overskrider kommunegrænsen, således:

Rostrups era som "stationsby".

Efter at englænderen Stephenson i 1829 havde fået åbnet verdens første jernbane, skete der en voldsom fremgang for dette befordringsmiddel. I Danmark kom den første jernbane i 1847. Det var banen fra København til Roskilde. Noget langsommere gik det - vel ikke overraskende - her i Nordjylland. Den første - må man sige lokale - jernbane byggedes i 1869. Den gik fra Aalborg til Hobro. Efter sigende skal det have været en hel turistattraktion at tage ud til banen blot for at se dette ildsprudlende uhyre "fare" forbi.

Landevejenes tilstand gav jernbanerne en enorm fordel, og adskillige driftige mennesker fik øjnene op for, hvilken fordel man kunne opnå ved at anvende dette vidunder. Himmerlands første private jernbane fra Aalborg til Hadsund åbnedes i 1900 og førtes - ved Hadsundbroens færdiggørelse i 1904 - videre over denne til Randers. Toget gik hos menigmand under betegnelsen "Hadsund-Peter". Det var en virkelig sensation, da det første tog kørte. Ja, der blev oven i købet skrevet en vise om "Hadsund-Peter".

Vemodigt er det imidlertid at tænke på, at denne i sin tid så betydelige jernbane for nylig er blevet standset og sporene fjernet. Ramt - som så mange andre jernbaner - af den voldsomme konkurrence fra bilen.

Omkring var den private jernbane ligefrem en prestigesag. Hvert sogneråds drøm var at få en jernbane til at gå gennem sit sogn. Også Rostrup sogn og by var i tiden efter 1900 ved at få sin egen jernbanestation. Blandt ledende mænd i Himmerlands sogne fødtes den idé at åbne en jernbane fra Øster Hurup til Aars. Begrundelsen for en sådan banes oprettelse var den, at Hurup jo vitterligt med sin isfrie havn og bedre beliggenhed for sognene i Himmerland havde store muligheder for at blive en fortræffelig ind- og udførselshavn for disse og vel nok i særdeleshed for Aars, der også da yndede at kalde sig Himmerlands hovedstad.

Der nedsattes en kommission, som skulle foretage de nødvendige forberedelser for arbejdet. Fra Rostrup-side deltog to mænd: Hans Jochumsen og Laurids Laursen. Kommissionsarbejdet gav da også resul-

tat. Et par Aars-børgere fik koncessionen for 25 år, og man påbegyndte arbejdet med opmålinger og endog nivellering. Her i sognet kan man stadig se spor af arbejdet. En lille lund syd for Niels Laeforeds gård i Blegdø blev gennemhugget for at give plads for skinnerne. En del af de tilbageblevne træer blæste efterhånden omkuld. Netop da man for alvor skulle i gang med arbejdet brød 1. Verdenskrig ud, og den satte en stopper for det hele. Dette blev banens endeligt. Da man efter krigen ville genoptage arbejdet, stod man helt uden likvid kapital. Dette i forbindelse med den hastigt voksende bilpark gav ledelsen så store betænkeligheder, at man besluttede at opgive de store planer.

Stationen her i Rostrup skulle have ligget nord for Rostrup by på marken til Jens Lassens gård.

Den først indregistrerede bil i Østthimmerland. Fotografiet er taget foran kroen i Oue.

FATTIGVÆSNET.

I gamle dage var fattigdommen bundløs og den forsorg, man havde, var ikke særlig meget bevendt. Alle fattige, krøblinge og gamle var derfor henvist til at tigge, så længe de overhovedet kunne holde sig oven senge. Det var så absolut intet særsyn at se en flok af sådanne mennesker gå fra gård til gård for at bede om almisser.

I 1708 udstedtes den første fattigforordning; den kom til at gælde til 1803. Læser man denne lov, så forekommer den snarere at være et middel til at skaffe sig af med fattigfolk på end en lov, der skulle hjælpe de fattige og øvrige trængende! - Et nogenlunde ordnet fattigvæsen fik vi da også først med "Reglement af 1803 for Fattigvæsenets provisoriske Indretning og Bestyrelse paa Landet i Danmark." - Alene denne titel afslører, at man godt var klar over, hvor dårligt det stod til med de fattiges forhold. Ikke desto mindre kom denne "provisoriske" fattiglov til at gælde indtil 1842, da fattigkommissionerne ved sogneforstanderskabernes oprettelse blev ophævede.

I loven fra 1803 bestemtes det, at præsten automatisk skulle være formand for sit pastorats fattigkommission. Endvidere gjordes det til en pligt for hvert sogn at sørge for sine egne fattiglemmer, men da dette hovedsagelig skulle ske gennem frivillige gaver, ser man jo klart, hvor langt denne ordning forslog! Et direkte resultatet kom der dog ud af denne forordning: I de nærmeste årtier efter dens komme blev der i adskillige af landets sogne - eller i det mindste - pastorater bygget fattighuse, hvor de fattige, som ikke havde mad og husly, blev anbragt. Helst ville beboerne, at deres "hus" blev anbragt i eller ved landsbyen. Ret ofte anbragte man dem imidlertid afsides, for ikke at skulle omgås fattiglemmerne til hverdag.

Loven påbød altså, at der i hvert pastorat skulle oprettes en fattigkommission, som skulle tage sig af de fattiges sag! Det første møde fandt sted den 12. december, og fattigprotokollen¹:

"Den 12. december 1803 indfandt sig Sognepræsten Rosenkilde fra Astrup Præstegaard, paa Hr. Birkedommer og Politimester Nissens Vegne i hans svagelige Tilstand Sognefoged Christen Jensen fra Rostrup og paa Største-Lodseieres Vegne Hr. Forvalter Spanggaard fra Willestrup; mødte tilligemed 4 af ham udvalgte Sognemænd, nemlig: Anders Thygesen af Thisted Bye, Anders Ladefoged af Møldrup, Jens Møller af Brøndbjerg og Jens Jensen af Storarden."

Denne kommission var bl. a. forsamlet for at træffe afgørelse om de fattiges forsørgelse for året 1804. Ved uddelingen af hjælpen, der jo - som før nævnt - skulle udredes af befolkningen, måtte kommissionen tage skyldigt hensyn til folks ydeevne. Således gjaldt det netop for året 1803, at der havde været misvæksket, hvorfor man ikke fuldt ud kunne tildele de fattige det fornødne uden derved at overstige, hvad de fleste beboere kunne udrede.

De trængende, man fandt frem til, opdelttes i 3 grupper, alt efter graden af deres armod eller handicap i anden henseende. Almindeligvis skulle fattiglemmer i I klasse årligt tildeles 1 td. rug, 1 td. byg og 4 rdl., mens man i II klasse fik 4 skp. rug, 1 td. byg og 2 rdl. Endelig fik III klasse - altså de, der var mindst trængende - 2 skp. rug, 3 skp. byg og 3 mark.

I hele pastoratet fandt man frem til, at der ialt var 86, som kunne indstilles til at nyde hjælp. Heraf var de 46 fra Astrup sogn

alene, så det er derfor en naturlig ting, at fattighuset anbragtes i denne by. I Rostrup sogn fandt man frem til følgende 17 fattiglemmer:

1.klasse:

1. <u>Jens Nielsen</u> af Brøndbjerg, 30 Aar. Gaar paa Krykker. Faar ingen Hiølp af Andre og kan selv kun lidet fortjene.	4 Skp. Rug og 11 Skp. Byg samt 3 Rdl.
2. Mette Lauersdatter af Monstrup, som ere Christen Glarmesters Enke, 69 Aar. Anmeldt sengeliggende og faar ingen Hiølp af Andre.	1 Td. Rug, 1 Td. Byg og 3 Rdl.
3. <u>Maren Madsdatter</u> , 86 Aar. Faar ingen særlig Hiølp af Andre og kan selv intet fortjene.	1 Skp. Rug og 5 Skp. Byg og 8 Rdl.

2.klasse:

4. <u>Kirsten</u> , afdøde Gaardmand Jens Rolds Datter i Brøndbjerg. 7 Aar og ikke helt frisk. Er trængende, da Moderen er drikføldig.	2 Rdl. ²
5. <u>Karen Pedersdatter</u> af Blegdø har tvende smaae Børn til hvilke hun ey kan fortjene Brødet, da hun stadig maae være hos dem ³ .	1 Td. Rug, 1 Td. Byg og 3 Rdl.

3.klasse:

6. <u>Anne Christensdatter</u> , Anders Nielsens Steddatter i Monstrup, 18 Aar, af hvilken hun fortjener lidet.	4 Skp. Byg, 4 Skp. Rug og 1 Rdl.
7. Maren Jensdatter, Morten Christensens Enke, 66 Aar. Svag. Kan fortjene lidet, men er dog trængende.	4 Skp. Byg, 4 Skp. Rug og 1 Rdl.
8. Dorthe Pedersdatter, Stenstrup, 30 Aar. Hun er værkbruden og svagelig ⁴ .	4 Skp. Byg, 4 Skp. Rug og 1 Rdl.

9. <u>Bodild Harhøys</u> af Stenstrup, 70 Aar. Krøbling og meget trængende.	4 Skp. Byg, 4 Skp. Rug og 1 Rdl.
10. <u>Maren Boyers</u> af Stenstrup er 55 Aar.	2 Rdl. og 4 Mk.
11. <u>Else Marcusdatter</u> , Rostrup, Christen Berthelsens Hustrue, 64 Aar, skrøbelig og - uagtet sin karske Mand - dog trængende.	1 Rdl. og 2 Mk.
12. <u>Ane Andersdatter</u> , Stenstrup, 63 Aar, svag og kan behøve nogen Hiælp.	1 Rdl. og 2 Mk.
13. <u>Gjertrud Nielsdatter</u> af Rostrup, 83 Aar og taabelig.	2 Mk.
14. <u>Anders Nielsen Skræder</u> af Monstrup, til Hiælp til hans trede smaae Børns Underholdning.	5 Skp. Byg og 5 Mk.
15. <u>Sinned Andersdatter</u> af Stenstrup, 68 Aar. Svagelig og trængende.	1 Rdl. og 2 Mk.
16. <u>Dorthe Erichsdatter</u> , Rostrup, 39 Aar. Har fire smaae Børn.	4 Skp. Rug og 4 Mk.
17. <u>Søren Marcussens</u> Enke i Brøndbjerg	4 Skp. Rug og 2 Skp. Byg."

Den direkte støtte til sognets fattiglemmer udgjorde altså ialt 5 tdr. og 5 skp. rug, det samme kvantum byg og i penge: 31 Rdl. og 3 mk. Ikke nogen imponerende ydelse, når man tænker på, at det var for et helt år.

Blader man ellers fattigprotokollen igennem, ser man, at der ikke er mange udgifter til medicin. Begravelsesomkostningerne er betydeligt større! Til undskyldning for kommissionen tjener dog den omstændighed, at befolkningen - og ikke mindst den ubemidlede del - nærede en vis skræk for lægen og hans medikamenter. Grunden hertil var vel bl. a. den, at man havde en vis erfaring for, at når der først var brug for lægen, så var det snart forbi.

I tiden efter 1803 begyndte man at opføre fattighuse rundt om i

landet. I Rostrup sogn har vi aldrig haft noget, hvilket dog skyldtes, at man ved opførelsen af et sådant i Astrup pastorat fandt det mest praktisk at bygge det, hvor der var flest "kunder". Og det var der som nævnt i Astrup. Onde tunger påstår ligefrem, at den egentlige årsag til adskillelsen af Rostrup og Astrup sogne i 1867 var den, at beboerne i førstnævnte sogn ikke længere ønskede at føde de mange "lemmer" i Astrup.

Ved fattigkommissionens ophævelse i 1842 kom alt vedrørende fattiglemmerne ind under sogneforstanderskabet, og fra 1867 under sognerådet. Til trods for at Rostrup sogn i forhold til nabosognene havde et meget lille antal at forsørge, var der dog i 1870 ialt 14:

1. Graves Gravesen, Rostrup kro
2. Ane Elsebeth
3. Jens Nielsens enke i Brøndbjerg
4. Morten Bager, Rostrup
5. Ole Lauersen, sammesteds
6. Niels Christian i Monstrup
7. Dorthea Madsen
8. Hans Møldrups enke
9. Jacob Nørgårds enke
10. Ane Sofie i Monstrup
11. Just Larsen, sammesteds
12. Niels Kristensens 3 børn.

Fattiglemmerne havde heller ikke på den tid særlig stor selvbestemmelsesret, hvilket med al ønskelig tydelighed fremgår af en sognerådsvedtagelse den 5. oktober 1868: "Der blev udfærdiget en Tilsigelse til Pigen, som uden Sogneraadets Samtykke havde indtinget sig hos Morten Bager, Fattiglem i Rostrup, om at hun forlader Pladsen inden fjorten Dage fra Dato med samt sit Tøi."

Nævnte Morten Bager har åbenbart taget ved lære, idet der i forhandlingsprotokollen den 8. april 1872 står: "Morten Bager begynde Sogneraadets Samtykke til at flytte fra sit nuværende Opholdssted i Rostrup til Husmand Peter Bay paa Stenstrup Mark, samt ogsaa dér nyde den ham tilstaaede Understøttelse. Sogneraadet bifaldt hans Begjæring paa den Betingelse, at han nyder den samme Understøttelse som hidtil i Penge, Korn og Ildebrændsel, men ingen Huseleie."

En anden af fattiglemmerne var Graves Gravesen. Den 13. december 1869 står der at læse i forhandlingsprotokollen:

"Ungkarl Graves Gravesen ⁵ meldte sig dags Dato til Undertegnede Fattigkommission ⁶. Han fremførte Skudsmaal, som oplyser, at han er Forsørgelse berettiget her i Sognet. Han har sidst tjent Niels Ladefoged, Thostrupgaard. Han angiver sin Trang at være følgende: Vedkommende er 65 Aar gammel, lider stærkt af Broksskade, er uden Erhverv, og ser sig ikke i Stand til at skaffe sig Tieneste eller Arbejde, og som Følge heraf begjærer Hiølp af Fattigvæsnet. Da Vedkommende, som ovenmeldt ikke havde meldt sig før, kunde der altsaa ikke foretages nogen Akkord, da ingen Bekjendtgjørelse desangaaende har kunnet finde Sted. Han enedes med Sogneraadet om Bidrag fra Dato til den 3. Januar 1870, altsaa fjorten Dage á 1 Mk. daglig, ialt 14 Mk., som straks blev udbetalt Vedkommende. Han fik paalæg om at give Møde den sidstnævnte Dato, med mindre han selv kunde skaffe sig Plads, hvorved han ser sig i Stand til paa nuværende Tid at unddrage sig Fattigvæsnets Hiølp ⁷."

Men Graves Gravesen kunne ikke "unddrage sig" fattigvæsnets bi-stand. Den 3. januar 1870 mødte han "som det var ham pålagt" atter op hos sognerådet. Man enedes her om, at han foreløbig skulle bo i Rostrup kro hos Chr. Madsen formedelst en daglig ydelse på 10 sk. fra fattigkassen.

Graves er atter nævnt i protokollen 3. februar 1870: "I Dag betalt til Karen Jeppes 3 Mark for en Trøje til Graves Gravesen, Fattiglem, for Tiden i Rostrup Kroe, af Fattigkassen." - Som tidligere nævnt var han kun indlogeret på kroen som en foreløbig løsning. Nogen ny akkord blev aldrig aktuel, idet han døde 2. april samme år. På sognets regnskab 4. april er anført:

"leiet Anders Sørensen at hente Dødsattest til
Fattiglem Graves Gravesen, død 2. April.....3 Sk.
-udbetalt til Dorthea Kirstine for at vaske 12
Skjorter samt afdøde Graves Gravesene Linned.....1 Mk.
-for at grave en Grav til Graves Gravesen.....2 Sk."

Det var ikke noget stort beløb, den gamle stakkel krævede af sognet til sin begravelse. Det samlede beløb blev 1 mark og 5 skilling. Herfra skal endda trækkes de 12 skjorter, som blev vasket af Dorthea Kirstine!

BØNDERNES KÅR FØR REFORMERNE.

Med vikingetidens afslutning ¹ blev der for alvor sat gang i det erhverv, der i mange århundreder skulle blive Danmarks bærende erhverv: Landbruget.

Nu skal dette ikke tydes derhen, at der intet landbrug havde været her i landet før det tidspunkt. Tværtimod! Det havde blot en tid været et bierhverv for mange, der fandt det mere spændende og vel nok især indbringende at tage på togter til England og Frankrig. Landbruget lærte man at kende allerede omkring år 3000, samtidig med at man lærte at slibe flinten.

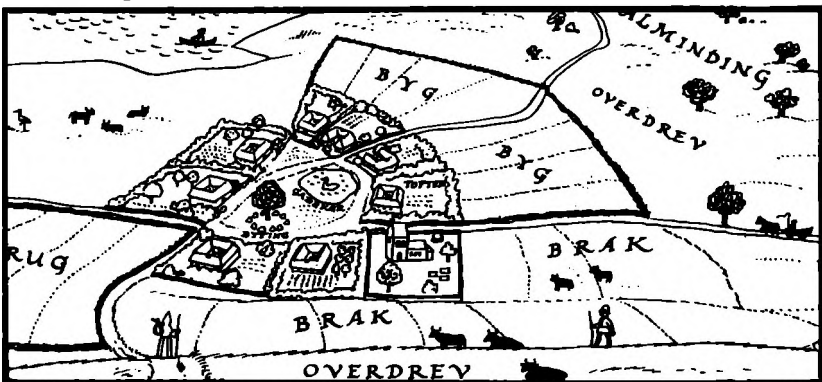
Måske er indførelsen af landbruget den hidtil vigtigste begivenhed i dansk historie. Vi har blot i dag svært ved at forestille os, hvor stor betydning den i virkeligheden havde på den tid. Menneskene fik nu - i stedet for den usikre jæger-, fisker- og samlerlivsvarelse - en nogenlunde sikker forsyning af levnedsmidler. Dermed fulgte en fastere og mere omfattende bosætning og formodentlig en stærk stigning i folketallet.

Langsomt forbedredes de anvendte redskaber. Ploven, hvorefter de første sikre vidnesbyrd dukker op i begyndelsen af bronzealderen ², var et af de vigtigste.

Om redskabskultur, boligforhold og erhvervsliv får vi nogenlunde besked gennem det arkæologiske materiale. Anderledes stiller det sig med hensyn til vores viden om den samfundsmæssige opbygning. Her er vi henvist til særdeles usikre kilder: Tilbageslutninger fra middelalderens forhold, ganske få meddelelser fra udlandet og det store, men usikre, sagnstof, der bl.a. er bevaret hos Saxo. Ved slutningen af oldtiden har hovedmassen af befolkningen formentlig været frie bønder. Over dem stod høvdingene, som bl.a. må have grundet deres magt på jordbesiddelse, en slægtsstolt overklasse, der i det mindste i vikingetiden var krigerisk. Nederst i samfundet stod en ufri trællestand.

Bønderne har - i hvert fald i jernalderen ³ -boet i landsbyer. En stor del af vore nuværende landsbyer går tilbage til forhistorisk tid. Man mener at kunne skelne deres alder ved hjælp af navnene ⁴. Den viden, man har om datidens retsforhold, må derimod siges at være ret sikker. For at sikre ejendomsretten og freden havde man efterhånden fået tømret et fast retssystem sammen. Hver egn havde egen herredsting, hvor den voksne, mandlige befolkning gav møde og traf beslutninger om sager af fælles interesse. Over disse herredsting stod landstingene, ét for hvert af de "tre danske lande": Jylland-Fyn (i Viborg), Sjælland (i Ringsted) og Skåne (i Lund). I oldtiden og den ældste del af middelalderen har den fremherskende driftsform været det såkaldte "alsædebrug", hvor kun et forholdsvis beskedent stykke jord var under plov, men det tilsædes til gengæld hvert eneste år uden ophør. En sådan driftsform udpiner naturligvis jorden, og tit var det sådan, at man knap fik såsæden igen.

Landbrugsmæssigt lærte vikingerne en del under deres togter til England. Her anvendte man nemlig "trevangsbruget", som vi efter vikingetidens ophør da også tog til os som den mest fremherskende driftsform.

Landsbymarkerne var i denne form, som navnet siger, delt i 3 vange, der udnyttedes i et tre-årigt sædskifte, det første år byg, det andet rug, og endelig det tredje år fik marken lov til at hvile sig ("lå brak"). Denne varierede dyrkning gav langt større udbytte end den tidligere anvendte.

Efter at dygtige engelske konger i midten af 1000-tallet havde sat en stopper for danskernes plyndringer, måtte mange af disse vende hjem til deres oprindelige erhverv, landbruget. Man måtte opdyrke nye arealer for at skaffe føden til den nu støt voksende befolkning. Landbruget havde fra nu af frem til kulminationen under Valdemarerne en god tid. Valdemar Sejrs Jordebog synes at fortælle, at over 75% af bønderne var selvejere. Statsregnskaberne viser, at mindre end 100 år efter var over 80 % af dem fæstere under adelen eller kirken. Grunden hertil ligger lige for: Omkring midten af 1300-tallet blev Europa hjemmøgt af "Den sorte Død". Mange gårde kom til at ligge øde hen, og i flere århundreder herefter klagedes over, at ødegårdenes antal var uhyggeligt stort. Nu var man imidlertid kommet hen til Valdemar Atterdags tid. Man kaldte ham også "den Onde", rimeligvis fordi pesten og andre ulykker ramte landet netop i hans regeringstid. At han havde rejst landet igen efter Grev Gerts regime betød ikke stort for menigmand. Skatterne var derimod steget efter at Valdemar var kommet på tronen, og her var der en ting, bønderne kunne føle direkte på deres egen krop. Foruden landgilden måtte bønderne nu også betale skat til kongen. Ingen bonde kunne længere være interesseret i at besidde mere jord end højst nødvendigt for at opretholde livet. Mange steder flyttede bønderne ind til byerne, og størsteparten af de tilbageblevne bønder gav sig frivilligt ind under herremændene, samtidig med at disse satte landgilden ned for at holde på deres bønder. Dette var imidlertid ikke i længden særlig tilfredsstillende for herremændene, og på Sjælland og Lolland-Falster greb man nu til skrapmere midler. Vornedskabet blev indført. Der igennem blev det bønderne i de om-

talte landsdele forbudt at forlade deres gårde.

Overgangen fra selvejer til fæster betød i begyndelsen ikke nogen større ændring i bondens hverdag. Han dyrkede fortsat sin jord i fællesskab med landsbyens øvrige bønder, og man mødtes til bystævne for dér at drøfte problemer vedrørende jordens dyrkning. Der var gennemgående velstand i bondens hjem. Han havde i hvert fald meget at miste. Og det kom han også til i den følgende tid!

"Grevens Fejde" gav bondestanden et slemt knæk. I Jylland spillede bønderne vel en tid lang herrer under Skipper Klements ledelse. Denne havde tilføjet adelen et alvorligt nederlag i Leere syd for Aalborg, men i den sidste ende måtte bondehæren bukke under for den overlegne adelshær. Skipper Klement blev forrådt af nogle af sine egne og toges til fange. To år efter henrettedes han i Vi-

borg.—Men endnu manglede kongen at gøre op med de jyske bønder. De kom i høj grad til at bøde for deres modstand. Ikke så få led samme skæbne som deres leder, og $2/3$ af dem måtte "løse deres halse" ved at blive fæstere under kronen.

Før reformationen havde der næppe været hoveri af betydning til herregårdene. Derimod kendtes den i klostrene, antagelig mod tilsvarende lettelser i landgilden. Endvidere krævedes arbejde af alle bønderne på kronens gårde. Det var den gamle "innæ" ⁵, som i en tid havde været afløst af skat, der nu blev genindført. Samtidig med at skatten bevarede! Men det var gennemgående meget småt med rede

penge, så en del af fæsterne foretrak at arbejde noget af landgilden og de øvrige ydelser, som efterhånden kom til, af ved at gøre "dagsgerning". Normalt gjalt det een dag om ugen året ud. Efterhånden blev det dog sådan, at herremanden bestemte, hvornår disse 52 dage skulle afvikles. Naturligvis blev dette i høstens tid - altså lige netop i den tid, hvor der var allermost brug for dem på deres egen gård. Ikke underligt, at hoveripligten på den måde, som den efterhånden udviklede sig til, blev en stadig plage for bønderne.

Men ikke nok med hoveri, skat m.m. Bønderne havde også andet at kæmpe med: Kornpriserne blev lavere og lavere. Misvækst indtraf ret hyppigt. I årene 1660-1700 således ikke mindre end 7 gange. Og i den tid var der endda kun rigtig god høst eet eneste år!

Under Frederik 4 blev Vornedskabet ophævet (1702). Dette kom dog ikke til at betyde nogen egenlig lettelse for bønderne, hvilket fremgår med al ønskelig tydelighed af følgende eksempel: Da bønderne i 1660 havde indgivet en klage til kongen over de mange undertrykkelser og uretfærdigheder, de blev udsat for, nævnedes Vornedskabet ikke med eet eneste ord! Følgelig kan det ikke have været den helt store plage, som man måske skulle tro. Officielt ophævede kongen Vornedskabet for, som det hed, at bønderne "skulle få mere lyst, mod og hjerte til at være arbejdsomme, strabsomme og vindskibelige, ja, rede til at vove livet for os og fædrelandet!" De sidste ord i dette citat var knap så opmuntrende, for de sigtede til den nylig oprettede landmilitz. Og var der noget bønderne frygtede, så var det at blive soldat. Det var nu ingen streng tjeneste, man fordrerede af dem. De bønderkarle, der blev udtaget til militzen, skulle eksercere hver sommersøndag i 2 timer og hver anden søndag om vinteren i 1 time. Desuden havde de samlede øvelser 12 dage om året.

Den hårdeste tid for bønderne var imidlertid ikke kommet endnu! Den oprandt først i tiden 1733-88. Da Kristian 6 blev konge ophævede han landmilitzen. 3 år efter genindførte han den imidlertid, og nu var der truffet nye, og for bønderne endnu særgeligere bestemmelser: Godsejerne skulle fremtidig sørge for udskrivningen af mandskabet. De kunne udtage, hvem de ville af bønder mellem 18 og 36 år. Ingen måtte i den alder ⁶ forlade hjemstavnens uden en ganske særlig tilladelse. Stavnsbåndet var indført!

Blandt de midler og metoder, herremændene brugte, når de ville straffe deres bønder på kroppen, kan i første række nævnes træhesten, hundehullet, den spanske kappe, prygl med stok, pisk eller de bare næver og endelig - noget sjældnere anvendt - halsjernet, pælen og den polske buk ⁷. Af træhesten findes der nu ikke et eneste eksemplar her i landet. Hverken på herregårdene eller museer findes de. Kun på Herning museum findes et lod, der på Sindinggård skal have været anvendt til at hænge ved foden på den, der rød på hesten.

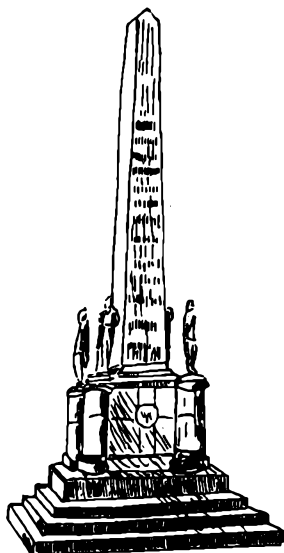
Lønge bevarede man dog halsjern og træhest på Villestrup, men om deres anvendelse kendes ingen beretninger ⁸.

Men det gik stadig dårligere og dårligere for det danske landbrug. Regeringen begyndte omsider at røre på sig. I 1757 og atter i 1767 blev der nedsat kommissioner til at undersøge "det skadelige jordfællesskab". Disse kommissioner arbejdede også for at man kunne få fastere regler for hoveriet og for at hjælpe bønderne til selveje. Dette var dog kun en kort opblomstring for bønderne. I tiden efter Struensees henrettelse var det Guldberg, som var landets førsteminister. Alene følgende udtalelse fra hans side røber den skæbne, bønderne måtte friste under hans regime: "Bøndernes åg kan ikke afkastes, uden at landet må ryste i sin grundvold!" ⁹

REFORMERNE OG TIDEN DEREFTER.

Da kronprinsen i 1784 selv tog styret, kom der endelig skred i de længe planlagte bondereformer. Selv havde han ikke videre begreb om landbospørgsmålene for han var det meste af tiden optaget af sine soldater - men han havde den helt rette indstilling over for bøndernes sag og rettede sig helt efter de kloge og dygtige mænd, som rådede ham til bøndernes frigørelse. Da Bernstorff ¹ således forelagde sagen for kronprinsen, sagde denne de senere så berømte ord: "Det forekommer mig, at i en så vigtig sag, hvor det gælder landets vel, bør man ikke lade een eneste dag gå tabt. Kan man ikke lige så godt tage fat derpå i morgen som i overmorgen?"

Og det blev der! Man nedsatte nu "Den store Landbokommission", bestående af 16 medlemmer, hvoraf Bernstorff, Reventlow ² og Colbjørnsen ³ var de vigtigste, til at udarbejde forslag vedrørende reformernes gennemførelse.

I 1787 fastsattes forholdet imellem godsejer og bonde ved lov og i 1788 løstes stavnsbåndet. Hoveriets tryk røstes der endnu ikke ved, selv om regeringen gerne så det afløst. De fleste steder enedes bønder og herremænd dog om at afløse hoveri med en pengeafgift. Der meldes dog fra Lindeneborg om 6 bønder, som på grund af fattigdom ønskede at gøre hoveriarbejde som tidligere.

Som nævnt var bønderne fæstere over det meste af landet i det 17., 18., ja nogle steder endog langt op i det 19. århundrede. Ikke ofte støder man på en bonde, som kan smykke sig med titlen "selvejergårdmand". Det er derfor ret overraskende, at af de omtrent 60 gårde, der på den tid fandtes i sognet, var ca. 1/3 i selveje.

Det viser sig, at næsten alle gårdene i Monstrup (6 ud af 7) var i selveje, mens dette ikke var tilfældet med een eneste i Brøndbjerg. Muligvis hænger dette sammen med, at Villestrups ejere ikke har været særlig ivrige efter hedejorden, af hvilken der jo på den tid var rigelig i Monstrup. Under alle omstændigheder må hedejorden være grunden til de mange selvejere i Monstrup. Som en anden mulig årsag kan man nemlig tænke sig, at gårdene - netop på grund af jordens ringe beskaffenhed - har været langt billigere i Monstrup end i de øvrige ejerlaug.

Men vi kom væk fra landmilitserne, som Kristian 6 gennemførte igen i 1733. Og denne gang var det sandelig på en måde, så bønderne kunne mærke det! Som det var tilfældet med 1701-militserne, skulle der også nu for hver 20. td. h. stilles 1 soldat. Men nu bestemte herremanden egenmægtig, hvem han ville sende ind til "malicien", så han fik på den måde et virkningsfuldt middel i hænde til at knægte de unge bønder, hvis de på een eller anden måde satte sig op imod herremandens vilje.

Ikke engang efter endt tjeneste ved militserne var bønderne fri for denne trussel. Herremanden havde hjemmel til påny at sende en bonde af sted, hvis denne stadig ikke var "kommet på bedre tanker"!

Udskiftningen.

Landbokommissionen fortsatte imidlertid sit arbejde, vel vidende at forordningerne af 1787 og 88 kun var et første skridt på vejen til bondens endelige frigørelse. Den 23. april kom da forordningen om udskiftningen af fællesskabet, gældende marker, enge, o-

verdrev og heder.

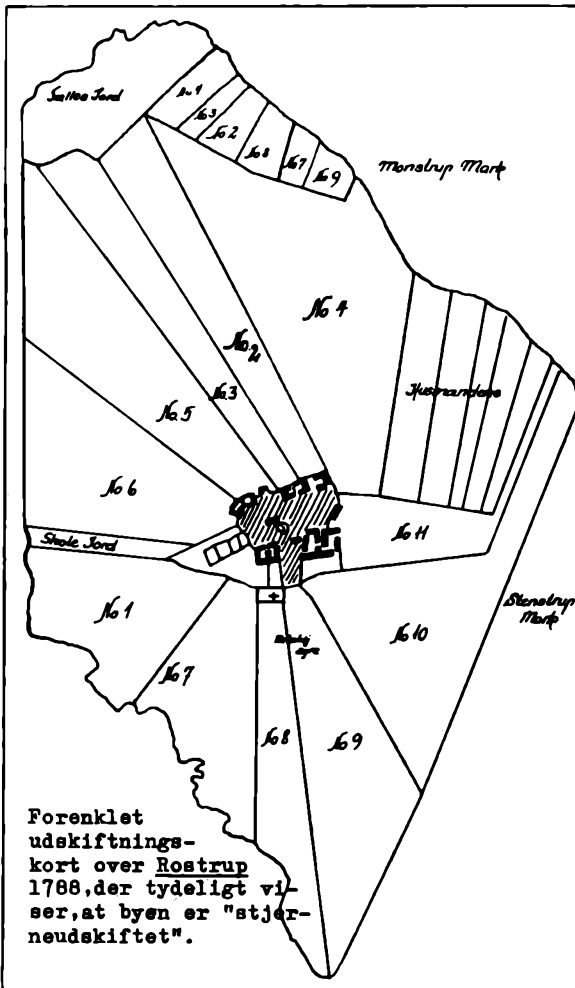
I Rostrup besluttede man allerede lige efter stavnsbåndets ophævelse i 1788 at lade byen udskifte. Allerede den 15. oktober 1788 fandt denne sted. Det hedder herom i landvæsenkommissionens protokol ⁴:

"Anno 1788, den 15de Octbr. var Landvæsens Commissionen i Aalborg-huus Amt mødt i Rostrup Bye, nemlig paa hans Excellence Hr. Geheime Raad, Stadt-Befalingsmand og Amtmand de Levetzau i Aalborg, Hans Wegener, Herredsfoged Claus Nissen fra Sigsgaard, tilligemed Landvæsens Commissarius Kammer Raad Colding til Halskier og paa den anden Landvæsens Commissair, Birke Dommer Thiels Wegne, Birke Dommer Peitersen fra Fielleradgaard, for i følge Høybemeldte Hans Excellences Udstedte Fuldmagter og Skrivelse af 29de Septbr. og 11te Octbr. at lægge Deelings Planen til bemeldte Rostrup Byes Udskiftning af Fælleddsskabet imellem den i Byen værende Annexgaard og Baroniet Willestrups Bønder. Og var da tilstøede Hr. Land Inspecteur Wæstenholt, som har forrettet Byens Opmaalning og paataget sig dens Udskiftning. Paa Høyvelbaarne Hr Kammer Herre og Baron Rosenkrantz hans Wegne var tilstøede Forwalter Friderich Sørensen fra Willestrup, og som paagældende i Henseende til Annexgaarden Welørværdige og Høylærde Hr. Provst Rosenkilde, Sognepræst for Astrup, Rostrup og Storarden Meenigheder, item var og tilstøede Annexgaardens Beboere Christen Jensen, Jens Thomsen og Christen Wædersee ⁵, hvilke ved Kongelig allerunderdanigst Bevilling og paa visse Wilkaar skal have tilkiøbt sig Eiendomsret til bemeldte Annexgaard, og blev da af Land Inspecteuren proponeret følgende:

1. I Henseende til Agerlandet:

da udlægges 3 af Willestrup Beboerne, nemlig Niels Sæd, Casten Nielsen og Lars Christensen vesten Kirkegaarden med bredde ved Byen i øster til Leddet for Birkevorde Weien, derfra i Nord til den vester Side af Kirkegaards Diget, fra sammes nordvest Hjørne skal en lige Linie til Markskiell over Kirkehøj Ager, Trollpytt Ager, Wie Ager etc. begrænse deres tilkommende Anpart. Østen herfor tildeles No 8 Jens Thomsen sin Anpart med bredde ved Byen fra Weien i øster til sin gamle Tofts østre Skiell lige i Nord, med samme Bredde, til Kirke Muuren, Norder Muuren, herimod tages hans bredde i Øster til det nordøstlige Hjørne af Kirke Muuren, derfra ef-

ter een lige Linie ongefåhr i nord eller nordvest over Kirkeblokker, Kirkehøy Agre, Trollpytt Agre, Wie Agre etc. Øst herfor tager No. 7 Christen Jensen sin Anpart, saa langt i øster, som hand kand tilkomme, af Thoftblokker og Birkelse Wang, ongefåhr parallel med Agernes Løb i bemeldte Birkelse Wang. - Østen herfor No. 4 Sr. Wedersøe sin Anpart med Bredde ved Byen til Brøndbiørg Skiellet, hvor han følger Brøndbiørg Weien, ved hvis øster Skiell han bekommer alt Agerjord mellem bemeldte Wei og Engdiget. - Weien følger han i nordøst, til Oue Weien skiller sig fra Brøndbiørg Weien. Der-

fra en lige Linie i øster over Korsbak Agre, Lang Agre etc. til Monstrup Skiellet. - Østen eller sønden herfor bekommer Skoleholderen sin tilstaaede Part fra bemeldte Brøndbjerg Wei med lige Bredde ved Weien og Mark Skiellet."

Der skulle mange og indviklede beregninger til, men udskiftningen blev udført til alle parter store tilfredshed. Nu da fællesskabet var ophørt, kunne mange af de slumrende kræfter for alvor komme til deres ret. Fællesskabet havde med dets tidsspilte hindret mere driftige bønder i frit at dyrke den jord, som var dem tillagt. Mange steder skiftede egnen helt udseende, fordi byerne blev udflyttede, hegn plantedes, marker drønedes, kort sagt: Den intensive dyrkning af den danske agerjord tog nu sin begyndelse.

Problemer omkring udflytningen.

Alligevel var der mange bønder - især af den ældre generation - der nærede stor uvilje mod at skulle bo alene ude på marken. I adskillige landsbyer er de sidste udflytninger først sket i dette århundrede, ja nogle byer er overhovedet ikke blevet udflyttet. I Rostrup er den udflytning, der er foretaget, begrænset til det mindst mulige. I realiteten er kun "Overgård" flyttet ud. I 1788 opførte kromanden, Søren Wadersen, en ny gård, men han anbragte den alligevel i byen. Stenstrup er i virkeligheden først flyttet noget ud i forbindelse med flere større brande i sidste halvdel af 1800-tallet.

Kun i Monstrup har der i realiteten fundet en udflytning sted. Det skete i 1791. Her er der kun 2 gårde tilbage inde i den gamle by. Af de 60 gårde, som i 1800 fandtes i sognet, blev - før eller senere - kun de 25 flyttet ud. Heraf endda kun 7 i det 18. århundrede. Resten er først sket i det 19. århundrede, og her har over halvdel den først truffet det uden tvivl svære valg efter en ildebrand. I så henseende har Rostrup sogn altså på ingen måde været en undtagelse.

For os i dag kan det måske synes en smule tåbeligt, at vore forfædre nærede så stor en frygt mod at flytte ud. Fordelene er jo indlysende: Jorden ville komme til at ligge lige uden for døren, hvorved man ville spare mangan en kostbar arbejdstime, som ellers ville gå til transport til og fra marken, som ofte kunne ligge fle-

re kilometer fra landsbyen. Det var derfor også i de større landsbyer, at udflytningen først fandt sted.

Livet i landsbyen.

I forbindelse med bøndernes uvilje imod at flytte ud, må vi også tænke på, at netop landsbyfællesskabet var deres eneste umiddelbare forsvar over for de mange omstrejffere, der fandtes på den tid. - Idet daglige kunne det også være til umådelig stor nytte at bo tæt op ad hinanden. Man kunne let få en hånds-rækning af naboen, hvis det en enkelt gang knob. Endelig må man heller ikke glemme, at kvinden af 1790 og 1970 vel ikke er hinanden mere forskellig, end at man også dengang kunne aflægge et raskt formiddagsbesøg med tilhørende kaffe og snak. Et andet problem, som ganske vist har to sider, var ilden:

Mens man boede inde i byen, kunne man let om morgenen hente ild hos naboen, hvis ilden hos en selv var gået ud i nattens løb. Man kendte nemlig ikke noget til tændstikker dengang. Så vidt vides, dukkede de første ikke op før end i 1833. Her var der en nyttig side af sagen, men den havde jo usøgtelig en langt mere alvorlig side: Brandfaren! En eventuel brand i den tæt bebyggede landsby ville få uhyggelige konsekvenser. Ikke sært, at der i CVDL⁶ var fastsat meget strenge regler med hensyn til at bære ild i byen. Tænk blot hvad der kunne ske i en tæt beboet landsby som Brøndbjerg! Man må jo i den forbindelse erindre, at byen dengang havde et betydeligt større antal huse og gårde end nu.

Også i de lokale love havde man - af bitter erfaring naturligvis - øjnene åbne for den mulighed, at en enkelt beboers uforsigtighed med ilden kunne medføre den helt store katastrofe. Som det fremgår af bylovens §32, blev der sammen med oldemanden udnevnt 4 af byens mænd til mindst 3 gange om året at besigtige byens bageovne og ildsteder og forvisse sig om, at disse kunne anvendes uden risiko. At man var klar over sagens alvor ses af, at konsekvensen af en ulovlig bageovn ville blive en stor bøde samt nedbrydning af den ulovlige genstand. De mænd, der foretog disse eftersyn, er forgængerne til vor tids brandfogder.

Ifølge CVDL⁷ kunne den, der rantes af ildebrand, erholde en rimelig skattenedsættelse. Endvidere kunne han af øvrigheden få udstedt et såkaldt brandbrev. Dette gav ham ret til at indsamle bidrag til bygningernes genopførelse. Indsamlingen skulle dog foregå inden for et bestemt område og tid. Der var ingen brandforsikring dengang. Man måtte selv bære tabet. Hvis et hus nedbrændte, kunne man ikke⁸ uden videre stikke af. Man var pligtig at genopføre gården eller huset med bymænds hjælp. Først da kunne man, hvis man ønskede det, forlade stedet.⁹

Landsbyen udgjorde dengang - som nu - et lille selvstændigt samfund, hvis fælles interesser varetoges af bylauget eller grandet, som det også kaldtes.

En af de vigtigste kilder til belysning af sædvane og skik i fællesskabstiden er de allerede omtalte bylove, der indeholder bestemmelser om en hel række af de hverdags-problemer, som kunne opstå i det lille samfund.

Kun få steder i landet kendes der i dag så mange gamle bylove som i Aalborg amt. Vi er oven i købet så heldige, at den lov, der har været gældende for Rostrup by, kendes og er trykt¹⁰. Ganske vist indeholder den kun 35 love og er dermed en af de mindste, men alligevel er det slet ikke så helt lidt, man får ud af den ved et nærmere studium.

Bylovene er blevet til i nedskreven stand fra omkring 1710 til 1780. De første er altså dukket op lige midt i pietismens guldalder. Det kan derfor ikke undre nogen, at næsten alle grandebreve, som lovene også kaldtes, indledtes med strenge påbud til bønderne om flittigt at søge kirken, samt at drage omsorg for, at også tjenestefolkene kom derhen. Der var i Rostrup bylov ansat bøder

for overtrædelser af dette, men på sine steder kunne man let komme til at stå i gabestokken til spot og spe for kirkegængerne. I spidsen for bylauget stod oldermændene. Han blev de fleste steder valgt for 1 år ad gangen iblandt bønderne på skift. Oldermændens ord var lov, og der var ansat bødestraffe for ikke nøje at efterkomme disse. Naturligvis skulle ordrerne være i overensstemmelse med lovens bogstaver.

Det var oldermændens pligt at indkalde bønderne til bystævne for i samråd med dem at tage beslutning om, hvad der var bedst for byens tarv ¹¹. Normalt stod der i byens love angivet et nøjere tidspunkt for det ordinære grandestavnens afholdelse - det var oftest søndag eftermiddag kl. 2 - men i så henseende har Rostrups oldermænd været helt frit stillet.

Dette kan man imidlertid ikke sige, granderne var, hvad angik mødepligten. Straffen for udeblivelse uden lovlig grund var - naturligvis - bødestraf! 2 skilling måtte man bøde til granderne. Den fraværende skulle have særdeles vægtige grunde for at undgå, at der i hans taljepind blev skåret et mærke, som angav bødens størrelse. Foruden byloven opbevarede oldermændene nemlig også byens taljer. Hver eneste grand havde sin egen talje, en lille træpind, som sammen med de øvrige var trukket på en snor. Herpå kunne man føre bøderegnskabet for hver enkelt mand.

Havde en mand mod eller penge nok til at gå sine egne veje, kunne han blot "blive ved til pinds ende", dvs. til hans pind var fyldt med skurer. Ved den årlige opgørelse på Mikkels- eller Mortensgrandet blev alt nøje efterregnet, stokkene "klarerede", og når i rettesættelser var givet, alle undskyldninger fremført og alle bøder betalt, så drak man pengene op og påbegyndte et nyt års regnskab under ledelse af en ny oldermænd. Så let var det! Ganske vist var der i byens vedtægter en passus, der forbød at anvende de indkomne beløb til "drik og anden liderlighed", men her havde vidensforfatter rørt ved en gammel tradition, som bymændene i skøn forening overtrådte år efter år.

En bylov.

"VIDE OG VEDTÆGT FOR ROSTRUP BY"(1738). ¹

"Vi underskrevne Søren Andersen, Jens Christensen, Jacob Pedersen, Søren Jensen, Anders Jørgensen, Christen Lassen, Peder Hansen, sal. Peder Christensen fogets enke Dorrit Clausdatter og Johan Christensen, alle boende udi Rostrup bye, gjør i den Herres Jesu navn vitterligt, at vi frivilligen haver samtykt, giort og vedtagen efterfølgende viide og vedtaget på efterskrevne måde som følger.

1.

Så som Gud i himmelen haver været for alle og er over alle og alting, hvad vi syndige mennesker eier og skal have, da bør hans ære først og fornemmelig og for alting at søges, og det således, nemlig at eenhver udi vores bye, både gårmænd og huusmænd og inderster og alle andre vedkommende, som udi byen findes, både for denem self, så og tilholde deres hustruer, børn og tjenestefolk, flittig at ansøge kirken til Guds ords hørelse, når gudstienesten eller anden gudelig øvelse der bliver forrettet, for at påkalde Gud, om hans nåde, lykke og velsignelse til alle vores foretaggende gierninger, og dernæst take hannem for alle de velsignelser, os i de forbigangne tider for hans runde og milde hånd er skienket og givet. Hvorfor enhver troe og gudsfrygt kan kiendes, samt udi huuse, gårde og bye og mark dennem altid gudelig og gudfrygtig betee og lade sig finde udi alle de ting, som Gud, kongen og anden christelig øfrighed hafver forbudt og befalet, så som banden, sværgen, trolddom og den så kaldede seigning, drukkenskab og fylderie, som kand være til Guds vansre og fortørnelse, hvo ikke sådant holde, og sig her imod forbryder, giver for hver anden gang til byens fattige 2 mk. danske, som oldermanden haver at indsamle hos de skyldige at lade udpante og til sognepræsten levere med begiæring, at hand den-

nem til byens fattige udi hans påsiun vilde uddele.

2.

Skal uuvælges af husbonden og meenige grander een mand, som kaldes oldermand eller grandefoget som kand være dygtig og flittig at have indseende med og holde over alt, hvis pålagt vorder til Guds ære, byens og meenige granders nytte og fremtarv, således at alle ting bliver holdet og efterkommet, derfor han og skal agtis og æres som deres foget, og den ypperste, både til forsvar og straf i deres grandelaug, og forbliver hand der ved udi et heelt år, da hver års dag een anden der til bliver omskiftet, som sig således have reedelig og skikkelig at forholde, så fremt hand ikke derfor vil afsettes og straffes efter husbondens og grandernes gotbefindende. Opsætter sig nogen mod hannem enten med skielden, trussel eller i anden usømmelige måder, når han i sin lovlig embedsforretning vedfindes, bøde til hannem for hver gang 12 sk. danske, og til granderne hver gang 4re sk. danske.

3.

Lukelse for korn og eng årligen holdes færdig og ved magt for ruget 14 dage for Voldborgdag, for buigmarken 8te dage efter det er sået, haure og gres Voldborgdag, hvo her udi findes morvillig eller forsømmelig, bøde for hver uge, det står ulugt, 8te sk. danske, og der foruden efter 2de mænds sigelse, hvis skade ved sådan vanlydelse vederfares.

4.

Skal fæstes een til matken, korn og eng at tilsee og bevogte, som dygtig dertil kand befindes, nyder derforuden til løn som sædvanligt efter meenige granders vedtegt og samtyke, mens i fald noget skulle fordølge, som skade giør, og da det hannem overbevises, bøde da til granderne 2 mk. danske.

5.

Ingen her i byen måe begynde enten at såe, høste eller indage nogen slags korn, inden de fleste af granderne vedtager, og det da udi tiendetagerens minde skal have, ei heller måe nogen indlade nogen creatur i vangene førend samtlige granderne derom vorde forenede, hvo herimod giør bøde 1 mk. danske og derforuden efter 26e mands sigelse betale, hvis skade der ved skeer.

6.

Hvis til tyring bliver udlagt, skal deeles og rebes og enhver til-
læges, så som han have jord til i marken, og så at enhver tyrer på
hvis hannem tilskift vorder, hvo herimod giør og motvillig tyrer
på andens tilskift jord, bøde 1 mk. danske, og der foruden efter
mænds sigelse betale den skade, som nogen derover vederfares, des-
ligeste er og om eng eller bærer som hegnes bør.

7.

Hvo som rider, ager eller går over nogens eng eller korn, som ikke
er sædvanlig vej, bøde derfor hver gang det sker 8 sk., og der for-
uden betale, hvis skade deraf giøres.

8.

Hvis kiør, stude, ungfæ eller æghøfde som findes i skade, giver for
hver 1 sk., 1 får 1 album, 1 svin 1 sk., 1 gås 1 album, og der foru-
den bøde skaden efter 2de mænds sigelse.

9.

Hvis fæmon som findes i skade, og nogen drifver det hiem, bliver
den det frataget, som det drifver enten på mark eller gade, eller
også uden minde af huser udtaget, da bøde de det giør 1 mk. danske,
er det umyndige børn, straffes den af forældrene eller sin hus-

bond med hudstrygelse på grandestefne, der foruden betales hvis skade sådan indtagen fæmøn gjer efter mænds sigelse.

10.

Om fremmed fæmøn af andre byer eller gårde gjer nogen skade, skal markmanden straks inddrive det til grandefogden, hvor det forbliver, til pant derfor sættis, at vederfares kand, hvad skaden er, som af 4re mænd skal siunes, hvorefter den (som) pantet eier betaler efter deres sigelse til den, som skaden lidt haver, og der foruden til samtlige grander af hver stoer hævde 2 sk., 1 svin 2 sk. og af 1 får, gås eller anden mindre ditto 1 sk.

11.

Skal og ingen må holde særhiord, men skal fæstes en hyrde, som hver mand i byen der fæmøn eier skal lene, og dersom mand drifver sine creaturer til hannem, og det gjer siden skade, da bør hand at stande derfor til rette, og om nogen creaturer, som følger med hiorden, hand enten slår til skade, eller for hans forsømmelses skyld i anden måde undkommer, og det hannem lovlig overbevises, betale dend forurettede skaden efter mænds sigelse, men er det fæmøn, som er så magtesløs, at det ikke kand følge hiorden, måe det med meenige granders samtyk, på de steder den ene bliver tillagt særvogtis, indtil det får den styrke, det kand følge hiorden.

12.

Må ingen lade deres væder gå med fårene fra vor Frue dag 8de september og til 1ste Sørensdag, hvo her imod gjer bøde for hver dag 4 sk. danske.

13.

Tager nogen sin lukelse eller giærde op for nogen vang, førænd hœe og korn der af gandske er inde, bøde derfor 8 sk. danske, og der foruden betaler hvis hand i forommeldte måde skyldig er at betale.

14.

Hvo, som ikke betaller hyrden eller markmanden, hvis dennem tillagt vorder, og hand af granderne derom bliver påmindet, bøde derfor 8te sk., og siden være pligtig, hvis hand i forommeldte skyldig er at

betale.

15.

Må ingen på grandestefne eller anden forsamling med slemme ord hånlig tiltale, overskende eller tiltale nogen enten de ere nærværende eller fraværende, ei heller til gudsfortørrelse sværge, bande eller forbande nogen, men sædelig, sagtmødig og på god maner tiltale hver andre; begåe nogen sådan forømmeldt uforsømmelighed, da bøde for hver gang 8 sk. Mens ere anden ørrørige og ikke bevii- ses, da dend skiuldige med høyere straf anses, og afbedelse til den forurettede efter grandefogdens og de fleste granders sigelse.

16.

Fiire af granderne skal årlig tilskikkes at have flittig indseen- de med giærderne og lukelse tvende gange om ugen, når de af older- manden vorder befalet, alle vegne hvor lukkes bør for korn og eng, om de ere så færdige og ved magt, at de kand holde creaturer ude, finder de der brøst på nogens lukelse, bøde for hver gang 8 sk., og der foruden være pligtig det straxen forsvarlig at opluke; og måe fornefne 4re i lige måde efter oldermændens tilsigelse være føl- agtig at pante hvem hand dennem påviiser til årets udgang, da 4re andre i deres sted anordnes skal.

17.

Ingen her i byen må tage fremmed fæmon, hvad slags det og være kand, til græs, så som det er meenig mand skadelig, uden med så skiel at nogen var så forarmet, og ey var goed efter lige skat og skyld mod een anden selv at eie så meget, som hand kunde behøve, da efter hos- bondens og grandernes bevilling og tilladelse at tage til tægte efter proportion af hartkorn og ei videre, hvo herimod gjer, bøde hver gang 2 mk. danske.

18.

Ingen her i byen må grave eller lade tørve uden i deres tilskift iord, huusfolk haver sig da derfra at entholde, uden at de det i samtlige allerfleste grandernes minde kand have, hvo sig herimod forser, betalle den forurettede skade efter mænds sigelse, og der- for uden i straf 2 mk.

19.

Dersom nogen frapløyer een anden hans iord,så den klagende derover fanger brøst og mangel på hans lovlig tilfaldne iord efter skat og skyld,da bør hand det frapløyne harve,når det hosboende vorder tilkjendegiven at ligge det tilbage igien,og efter uvil-dige mænds sigelse betalle dend forurettede,hvad skade hand der-ved fanger samt bøde til granderne 3 mk.danske.

20.

Når stor snevinter indfalde,så heeden blifver tillugt,skal en-hver,som får hafver,være pligtig at lade en person følge til he-den daglig til sådan sne for fårene at aftage,dend,det forsømmer,betalle hver gang 3 sk.

21.

Hvo,som her i byen haver eller holde gædder,skal være pligtig at svare til dend skade,som hans nabo derved vederfares,så som her ikke falder de lukelser,som kand holde for sådanne creaturer.

22.

Enhver,som haver eller holde sviin skal årligen og så snart de af oldermænden vorder tilsagt,strax lade dennem ringe i næsen,så det ingen sag skal have at besværge over slig skadelidelse,som dennem i så måde kunde vederfares,hvo det ikke efter advar-sel efterkommer,bøde for hver dag at sviin går uringet 2 sk.,og derforuden betalle hvis skade derover vederfares.

23.

Kiører eller rider eller går nogen igiennem byen enten unge el-ler gamle,uden at luke byleddet efter sig i hagnetiden,bøde hver gang det sker 4 sk.,foruden at erstatte,hvis skade nogen derved kunde lide.

24.

Må ingen af granderne her i byen enten gårdsmænd,boldsmænd eller gadehusfolk,tage nogen til huse uden hosbondens vidende,i hvem det være kand,ei heller have nogen løsagtig eller berøgted folk,som med nogen grove last eller synd Gud fortørner og sin Jesus Christum forarger,hvor sådant befindes efter advarsel at giøre og ikke afskaffe,bøde 2 mk.danske.

25.

Bye og markleder så mange som fornøden gøres skafer samtlige grander selv, dem der udi findes motvillig betaller til straf 4 sk., foruden at levere hvis som udi for ommeldte måde kand tilkomme.

26.

I grandelaug giver enhver, som til byen kommer, til samtlige grander om det er helgårdsmænd eller halfgårdsmænd, 1 mk., boel eller gadehusfolk 8 sk.

27.

Hvem af meenige grander, som haver det yderste støke iord i vangen, skal være pligtig samme at besøge, fanger hand skade derpå, betalles det hannem af den, som skade gjort haver, efter lovlig siun, kand det ey beviises, hvem skaden gjort haver da betaller samtl. granderne hannem dend der på giorte skade.

28.

Huusfolkene tillades af et heelt huus at må have 10 får og een ko om de det formår, hvoraf de betaller græsleie i støden for gierderne at lukke, af et får 1 sk. danske, af hver ko 4 sk., hvilket skal tage sin begyndelse fra den ene Voldborgdag af og til den anden, og om nogen af huusfolkene skulle være så sindede og ikkuns vilde have dennem på marken i nogle fåe dage, så skal de dog forbundne at betale lige så fuld græsleie af dennem, ligerviis om de hafde været der et heelt år igiennem, samme penge gårdmændene beholde og skifte imellem sig.

29.

Ingen her i byen, i hvo det og være kand må lade nogen creaturer i hegnetiden enten løs eller tyret imellem eng eller korn, uden samtlige grandernes villie og tilladelse, hvo her imod gjør bede hver gang af hver creatur, i hvad slags det være kand, 4 sk. danske og derforuden betalle efter siun, hvad skade på kornet eller eng for sammes hensættelse kunde være sket.

30.

Ingen må indsætte store eller små høfder på kirkegården til at ilde medhandle og optræde de dødes graver og iorden, hvo herimod handler strafes første gang på 1 mk., anden gang dobbelt, og skeer det tredje gang, da høfderne at være forbrudt til nærmeste hospital.

31.

Med biugsæden må ingen giøre begyndelse førend meenige grander derom vedtager, hvo herimod handler både granderne 2 mk. danske.

32.

Oldermanden skal udnefne fire mænd af byen, som tillige med hannen tre gange om året skal siune og besigtige bagerovne og andre fornødne ildsteder, og hvor de da befindes hos gårdmændene, huusmænd og inderster, at de haver lagt foring (dvs: foder) over ildstederne eller nær derved, da samme straxen nedslåe og nedbryde, og tilkalde de, hos hvilke sådanne findes, at de straxen lader sådanne ildsteder og bagerovne så forsvarlig opsætte, at de for fuldkommen siun næst Guds bistand uden fare kand eragtes at være tiellig, hvo her imod findes opsetzig enten med ord eller gierminger, både til granderne for hver gang 1 mk. danske.

33.

Hvis strafpenge bliver udgiven, må ikke til drik eller anden liderlighed anvendes når regning derom bliver giort, skal samme om fornødenhed det kræver, til een og anden brug, som kand være til byens nytte og opkomst. Skulle ingen bekostning være at anvende dennem til, bliver de imellem granderne uddeelt.

34.

Når oldermanden finder for godt at sammenkalde granderne, såvel gårdmænd som huusmænd for at overveje med dennem, hvis som til gafn og nytte for byen kand være, skal enhver være pligtig hannem at adlyde, og enten selv eller sit vis(s)e bud at lade møde, de, som her udi findes forsmæmelige, betaller til granderne for hver gang 2 sk. danske.

Disse forskrevne articler, som vi smt. l. Rostrup byes beboere haver indgået, andseer vi til byens og meenige mands her boendes deres nytte og fremtarv, og lover vi dennem udi alle deres puncter ubrødeligen at skal holde og efterkomme, og til bekræftelse haver enhver af os vores hænder her neden under underskreven. Datum Rostrup dend 13de april 1738.

Christen Lassen, Peder Hansen, Dorette Clausdatter, Johan Christensen, Sørenn Andersen, Just Christensen, Niels Jensen, Jacob Pedersen, Anders Jørgensen, Sørenn Jensen, Niels Pedersen, Rasmus Andersen og Samuel Kiøldsen.

Endnu dend 35te articul:

Dend som nogen om hellig-dage enten reiser eller kiserer eller gjør nogen slags arbeide undtagen fornødenhedsgierninger, hannem skal oldermanden straxen lade pandte for 2 mk. danske, som til de fattige udi byen skal uddelis.

Denne vores viide og vedtegt bog er vi alle ydmygeligst begjærendes vores høygunstigste hosbonde med os vilde underskrive, at den uroggeligen skal holdes og efterkommes, Dattum Rostrup dend 13de april 1738."

"Når de andre respective lodseiere samme tillige underskriver og forseigler, forsikrer ieg for såvidt Dalsgårds bønder angår, at dend af dennem skal blive holdet og efterkommet, mens i fald ingen anden den vil underskrive, reserverer ieg mig tiltale imod dem, som Dalsgårds bønder i et og andet vil fornerme og ei selv den også alvorligen vil holde. Dalsgård den 14. april 1738.

Frederich Sehested

T. Hægh ³

Birgitte Sophia Se-
hsted." ²

Den lodsejer, Hægh vel i særlig grad havde tænkt på, var uden al tvivl Villestrup, men i stedet blev viden underskrevet af ejeren af annexgårdens herlighed ⁴, som samtidig tilføjede en kommentar, der irriterede Hægh voldsomt:

"Denne viidebog underskriver ieg som eier af herligheden i annexgården i Råstrup på condition, at samme gård her efter som tilforn nyder sine friheder i mange år, neml. i at age ind, pløye og såe, når beboerne der ved stædet selv lyster, uden nogen af grandernes forsperring, kiv eller trette eller der i nogen penges spille, hvilket af mig attestæris og underskrives.

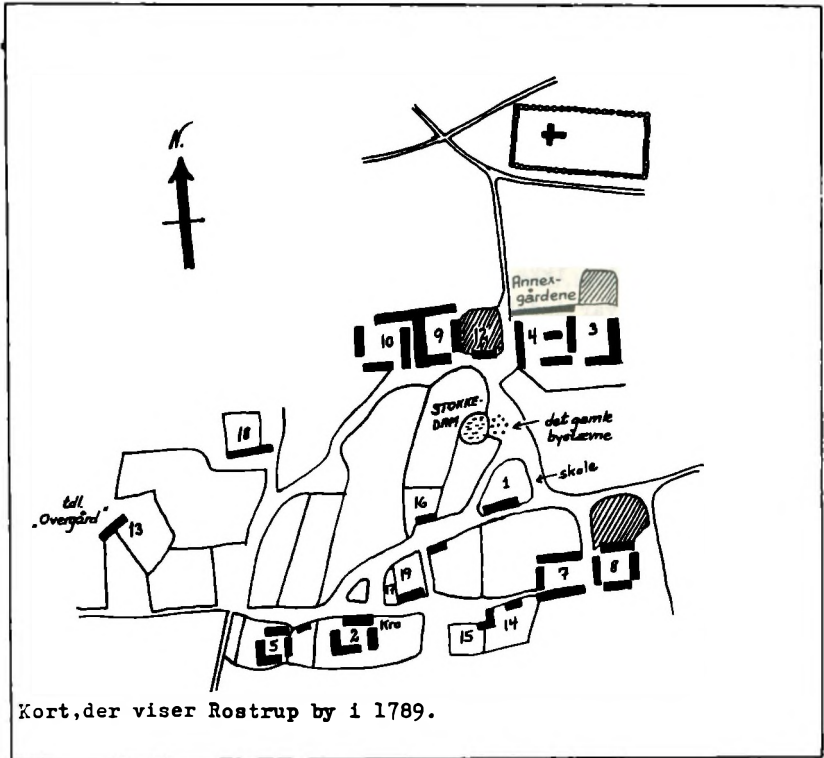
Hobroe d. 24. martii 1739

Hostrup 5."

Det vakte uden tvivl ikke lykke hos Dalsgårds ejer, at en mand, som oven i købet kun var indehaver af én dobbeltgårds herlighed, blandede sig i byens anliggender. Nu kan man også sige, at det var ganske imod sæd og skik, at en eller flere gårde i en by forlangte at køre ind uden de øvriges tilladelse. Viden indeholder da også Hæeghs svar på dette:

"Førend Jens Hostrup får bevist sig, hvor vidt hand er herligheds-eier og med rette kand kalde sig hosbond for nogen i Rostrup bye, og fra hvem slig skøde til hannem er udgiven, samt på hvad fundaments hand har grundet sin påskrift, siden den er stridig imod alle byens beboeres indgående og sluttede foreening og underskrift, andseer ieg hans påskrift for noget, der ei er værd at besvare, eller og som den, der vil have med alle ting at bestille, som ham ei vedkommer, for resten haver Dalsgårds bønder for sin part at holde sig til grandebogen, som af dem selv og i øvrigt er underskreven og indgåen, efterrettelig, finder da siden Jens Hostrup plaser udi at divertere sig med nogen vidtløftighed, får ieg fra Dalsgårds tjenere at følge hannem, når hand behager at vise mig vejen, mueligt derved til de vedkommendes nøtte fåes for lyset det, som endnu til dato lig(g)er skiult udi mørke."

ROSTRUP BY.

Som det er tilfældet med de fleste danske - det være sig store eller små - byer, så har også Rostrup gennemgået en voldsom forandring siden fællesskabets tid. Et blik på kortet oven over viser da også tydeligt de ændringer, der har fundet sted gennem de sidste 180 år.

Nordligst i byen - dengang majestætisk alene på toppen af bakken - lå kirken. Da den var sognets midtpunkt, førte der fra den veje i alle retninger. Een af dem gik ned til byen. Ca. 50 m nede

snævrede denne vej sig betydeligt ind, for at man kunne passere forbi annexgården, som lå t.v. for vejen. Fortsatte man ned ad vejen, kom man snart efter til det gamle bystævne, som havde sin placering i umiddelbar nærhed af bydammen, som efter dens beliggenhed kaldtes - og kaldes - for "Stokkedammen" ¹. Undertiden er dammen fejlagtigt kaldt for Storkedammen.

Et lille stykke længere fremme stødte man på skolen med dens beskedne jordtilliggende. Udskiftningskortet synes at angive, at skolejorden omtrent var identisk med hele den nuværende P-plads over for Brugsen.

Drejer vi derefter t.v., kommer vi op ad den vej, der i dag er Rostrup's "hovedgade". Et blik på kortet røber en ringe bebyggelse. Øverst i byen lå 2 gårde, hvoraf den ene var bygget året forinden, nemlig kroen.

Annexgården:

I matriklen fra 1664 nævnes det, at gården lå til præsteembedet og til godset Nørlund. Fæsteren hed Niels Andersen. På daværende tidspunkt var gårdens størrelse 5.3.o.-6/7 td.h.

1688 betegnes gården som "annexgård" og havde da 2 fæstere, nemlig færnævnte Niels Andersen samt Hans Pedersen. Sidstnævnte fik dog ikke lov til at have fæstet i ret lang tid, da han døde allerede i 1693, kun 34 år gl. Sandsynligvis er Niels Andersen identisk med den i kirkebogen nævnte, som døde i 1697, 75 år gl.

Gården var altså i begyndelsen af 1700-tallet en dobbeltgård. I 1777 nævnes der endnu en fæster i annexgården, men hvornår den er blevet udvidet ses ikke, dog kan det nævnes, at byloven fra 1738 taler om "annexgårdens beboere", hvilket er et vidt begreb.

Den fæster, som var kommet til i 1777 hed Søren Wedersøe (undertiden dog også kaldt Wadersøn) med tilnavnet Kroemand. Han holdt altså kro i et af rummene på den store gård, som lå omtrent, hvor nu P-pladsen er ved siden af kommunekontoret. Hvordan præsten i Astrup har tolereret, at man holdt kro i hans gård, kan vi kun gisne om!

Indtil 1788 havde annexgården altså 3 fæstere, men ved udskiftningen fik de alle 3 muligheden for at blive selvejere, og den chance udnyttede de allesammen. Da Søren Wedersøe fik tildelt jord syd

for byen, byggede han sig en ny gård, som senere skulle gå under navnet "Rostrup kro". Det har nok også været Wedersøes hensigt at anvende den til dette.

Indtil 1768 sad en mand ved navn Jens Justesen på et af fæsterne på annexgården, men ved hans død i 1768 overtoges dette af ungkarl Christen Jensen Thuesen, og det var da også ham, der i 1788 fik mulighed for at blive selvejer.

I det tredje fæste nævnes i 1761 Christen Smidt. Hans alder synes at fortælle, at han da allerede havde haft fæstet i nogle år. 1768 blev han g.m. Anna Sørensdatter, der - ligesom han selv - havde været gift før. Samme år blev datteren, Birthe, g.m. Jens Sørensen Gade af Brøndbjerg (f. 1741 som søn af gårdfæster Søren Jensen G.). Jens Gade skulle naturligvis have overtaget fæstet, men han døde allerede i 1772, hvorefter enken giftede sig med en Jens Aagesen. I ægteskabet med Anna Sørensd. havde Christen Smidt mindst 2 børn: Kirsten, f. 1774 og Christen, f. 1778.

1778 døde Christen Smidt og enken blev g.m. Jens Thomassen fra Brøndbjerg (f. 1744 som søn af gm. Thomas Pedersen). Han var også blandt de heldige, som ved udskiftningen fik mulighed for at blive selvejer på tålelige vilkår.

Vi vil nu behandle de 3 gårde hver for sig:

Hans Lassens gård (matr.nr. 3 m.fl.): Som nævnt var denne gård fæstet af Christen Thuesen fra 1768. Folketællingen 1787 angiver ham som værende 43 år. Han blev Rostrups første sognefoged i 1791, da denne institution oprettedes ved forordning af 11. november 1791. Denne post havde han til sin død i 1812. Han var g.m. Maren Madsdatter med hvem han havde 2 børn: Sønnen Jens, der senere overtog gården, og datteren Ane, f. 1781 (se Hedegårde, matr.nr. 2).

1812 overtog Jens Christensen Thuesen som nævnt gården. Samtidig blev han faderens efterfølger som sognefoged. Året forinden var han blevet g.m. Else Castensdatter, hvis far, Casten Nielsen, havde den gård, som i dag kaldes "Rostrupgården". Jens Thuesen havde været gift før. Af dette første ægteskab havde han en søn, Christen, der tjente hos fasterens mand i Hedegårde.

Efter Jens Thuesens død, den 10. august 1815, giftede enken sig med ungkarl Hans Pallesen fra Hedegårde, hvor faderen havde gården matr. nr. 1. Hidtil havde Hans Pallesen ernæret sig som hjulmand. Else Cas-

tensdatter døde 30. juni 1840, 57 år gl. I det 2. ægteskab var der 2 børn.

24. august 1847 skødede Hans Pallesen gården til svigersønnen Peder Borup Pedersen. Som før nævnt lå gården tidligere sammen med Smidtgården nede ved det nuværende kommunekontor, men i 1860 lod Peder Borup opføre en ny gård på den nuværende plads ved kirken. I mange år var han medlem af sognerådet og var i det hele taget een af byens foregangsmand. Han døde 15. august 1892, 76 år gl.

Efter ham var det påny en svigersøn, der blev mand i gården. 1874 blev Peder Borups datter, Kirstine, g.m. Hans Marinus Lassen, som var søn af Christen Lassen Hybertz i Vraagård.

1925 overtoges gården af sønnen, Jens Lassen. Han var født her i 1893. Gift med Frandsine Sørensen Hedegaard (f. 4. juni 1900 i Lillearden og død 4. juni 1946). I ægteskabet var der 3 børn: Petrea, f. 1926, Kristine, f. 1933 og sønnen Hans, som nu har gården.

Jorden, som tilhørte den gamle krogård, matr. nr. 2, blev købt til af Peder Borup. Det er således på den jord, at bl.a. skolen og fodboldbanen nu ligger.

Rostrup bintje:

En kendt spisekartoffel har fået navn efter Rostrup. Det er gået til på følgende måde:

Marinus Lassen, søn af gårdmand Hans Lassen i Rostrup, fandt under 1. verdenskrig i nærheden af Mosskov ca. 20 kartofler, der uden tvivl var tabt fra en togladning. Kartofflerne så godt ud, så han tog dem med sig hjem og lagde dem i sin have.

Imidlertid var der ingen, der kendte denne kartoffelsort, landbrugs konsulenter medregnet, men da de mindede en del om bintje, købte Marinus Lassen kartoflerne Rostrup bintje. Kartofflen er i dag meget udbredt på egnen, og man ser ofte i den lokale avis en notits om Rostrup bintje til salg!

Smidtgården (matr.nr.4 m.fl.): Den tidligere nævnte Jens Thomassen døde i 1804, og samme år kom Christen Smidt, f.1778, hjem fra militsen som landsoldat. Han overtog gården og blev s.å.g.m. Karen, datter af gårdføster Christen Sørensen, Viveterp. I dette ægteskab var der mindst 5 børn: Christiane, f.1805, Christen, f.1806, Niels, f.1811, Ane Kirstine, f.1809 og Søren, f.1820.

Sidstnævnte fik 23. februar 1847 skøde på gården efter faderen. Han døde i 1877 og overlod da gården til sønnen, Christen, som var ugift. Denne havde derefter gården til sin død 2. juli 1899. Hans søster, Dorthea, som var invalid, boede på gården så længe broderen havde den, men i 1899 flyttede hun over i et lille hus bagved gården. Efter Christen Smidts død købtes gården af Eskild Jensen, der var født 1851 i Vedum som søn af gårdmand Jens Østergaard og hustru Ane Kirstine. Han var 1. gang g.m. Marie Jørgensen, d.1887 og 2. gang m. Maren Jacobsen. Eskild Jensen døde imidlertid allerede i 1908 af TB. Samme år byggede sønnen, Jens Chr. Jensen, kaldet Jens Eskildsen det nye hotel i Rostrup (s.d.).

1908 købtes gården af Christian Lassen, som var søn af Hans Lassen i nabogården. Han var født her i 1877 og blev i 1909 g.m. Karen Marie Christensen, f.1882 i Damstedgård som datter af Niels Christian Christensen. Hun døde i 1960 som enke efter Christian Lassen, som var død allerede i 1934.

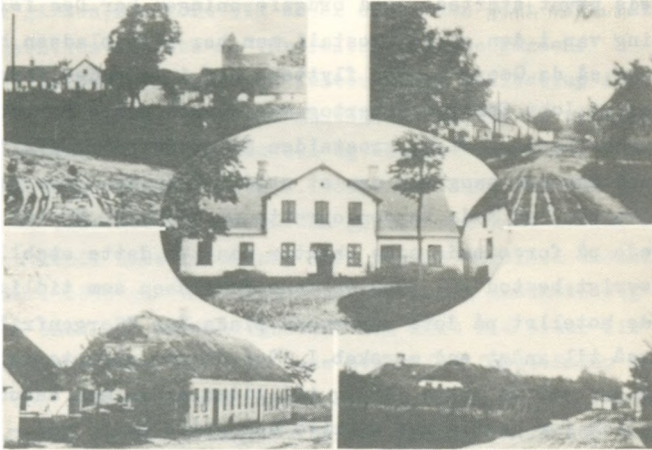
Fra 1934 og adskillige år frem i tiden var det Karen Marie, som drev gården, indtil sønnen, Jens Lassen, kunne overtage den. Han var født på gården i 1909. G.m. Anne Lise Sørensen, f. i Hobro 1922. Jens Lassen havde en broder, Niels Lassen. 1962 solgte han gården til kommunen. Udbygningerne blev revet ned og på deres plads blev det nye kommunekontor opført. Stuehuset, ikke det oprindelige, blev derimod fortsat anvendt til beboelse. Her bor i dag Henry Jensen. Jorden solgtes fra til flere af byens andre gårde, men hovedparten dyrkes i dag af Erik Poulsen (se matr.nr.9).

Kroggården: Søren Wedersøe havde dog ikke gården og kroen ret længe, for allerede i 1790 nævnes Christen Nielsen Wedersøe som "kroholder". Han døde i 1803 i Rostrup, 58 år gl. Han havde i 1802 en datter på 16 uger, som døde af "slag". Folketællingen af 1801 fortæller, at han var g.m. Cicilia Cathrine Laursdatter Møller, 41 år gl. Christen Wedersøes økonomiske situation var tilsyneladende ikke ovenud gunstig, hvilket bl.a. fremgår af, at sønnen, Jacob, i 1819

til overformynderiet gav afkald på arv og gæld efter faderen. Næste ejer af kroen var Niels Nielsen Hvostrup. Hvor han stammer fra ses ikke, men de faddere, der optræder ved hans børns dåb, synes at røbe familieforbindelser i Udbyhøj, Randers amt. Han var gift ialt 2 gange. 1. gang m. Mette Marie Mikkelsdatter, som døde i 1821, 52 år gl. I dette ægteskab var der 2 børn. Den ældste, Niels Michael, blev senere ejer af Marienborg. Hvostrup var 2. gang g.m. Birgitte Hansdatter. Han døde i 1843, 74 år gl.

13. dec. 1859 købte Jens Hansen i Rostrup parcellen matr. nr. 19 af kromanden Poul Nielsen for 370 rdl. 1870 nævnes Christian Madsen i kroen og i 1874 Peter Jørgensen.

PARTIER FRA ROSTRUP 0.1910.

Øverst t.v.: Foran kirken ses "Smidtgården" og t.v. for den det nyopførte hotel. Yderst t.v. ses det gl. aftægtshus for "Ryttergården". Huset er nu revet ned og på dets plads er opført et nyt.

Øverst t.h.: Et kig op ad "gaden". Nærmest fra v. ses brugsforeningen og derefter det da nyopførte mejeri. Bemærk, at der øverst ved svinget ikke er nogen bebyggelse. T.h. ses den nyeopførte skole.

I midten ses den gamle kro. T.h. i billedet skimtes "Sorgenfri".

Nederst t.v. ses skolen. Man ser tydeligt, at læreren havde landbrug.

Nederst t.h.: "Gaden" i Rostrup set fra det sted, hvor nu vejen drejer ved bager Rieks-Pedersen. T.v. ses den gamle gård, som lå, hvor nu Ruseng og Mejlstrup har deres huse.

Den næste ejer af kroen, Jens Jensen, var ikke nogen særlig dygtig landmand, så han bortsolgte kroens jordtilliggende til Peder Borup. Denne jord er siden gået under navnet "Kromarken".

Jens Jensen kom fra Aaby, Jetsmark sogn, hvor hans datter, Karen Margrethe, blev født o. 1863.

Omkring 1890 standsedes krovirksomheden i Rostrup. Den sidste kro-ejer hed Jens Sinus Nielsen. Ved siden af krovirksomheden drev han en lille købmandsforretning. Imidlertid gik han fallit og kroen ejedes herefter af gårdmand Mads Larsen, som efter sigende var hovedkreditor. Kroen lejede han ud til købmand Th. Steenberg, Storarden. Denne startede nu en købmandsforretning i selve kroen, i øvrigt i kompagniskab med Georg Jensen. Sidstnævnte overtog efterhånden helt forretningen (omkring 1902).

Som andetsteds nævnt startede også brugsforeningen her. Den første forretning var i den gamle krostald, men her blev pladsen hurtigt for trang, så da Georg Jensen flyttede ned i en anden forretning (nu ejet af Johs. Ebbesen), overtog man dennes gamle forretning. Efter at brugsen havde forladt krostalden dannedes "Sorgenfri". Efter kroens nedlæggelse manglede man et sted i byen, hvor man kunne more sig, så derfor lod Mads Larsen oprette en dansesal. På det midterste billede på foregående side skinter man t. h. dette etablerment, som i øvrigt bestod til 1908, da Jens Eskildsen som tidligere nævnt byggede hotellet på iets nuværende plads. Men "Sorgenfri" anvendtes også til andet end morskab. I 1906, da man opførte den nye skole, kneb det med at blive færdig til tiden, og da man desuden havde været lidt for hastig med at rive den gamle skole ned - på dennes plads var man allerede i fuld gang med at opføre mejeriet - ja så var gode råd dyre. Men også denne situation klarede Mads Larsen. Han lejede simpelthen "Sorgenfri" ud til kommunen, og nu anvendtes dansesalen om dagen til undervisning, indtil man sidst på året kunne tage den nye skole i brug.

Fårupgården (matr.nr. 5a og b m.fl.): 1664 tilhørte gården Jørgen Seefeld til Dalsgård. I begyndelsen af 1700-tallet er den blevet erhvervet af Villestrup. Fæster i 1664 var Niels Skomager og 1688 Tammes Jensen. Det var da kun en halvgård.

I hvert fald siden 1777 har den haft sin nuværende plads, og intet tyder på, at det ikke skal have været tilfældet i 1664. Ved udskiftningen bestod den af 2 halvgårde. I den ene gård nævnes i 1770 Søren Mortensen, som samme år blev g.m. Birthe Andersdatter. Han døde i 1804, 79 år gammel, og havde da allerede afstået gården til sønnen Morten Sørensen, f. 1772.

I den anden halvgård sad Christen Berthelsen. 1775 nævnes han dér første gang. Nævnte år blev han g.m. Johanne, datter af den daværende byhyrde, Samuel Kiildsen. Endnu i 1801 nævnes Christen Berthelsen i gården, men kort tid efter er gården gået over til Morten Sørensen, som således nu var fæster af hele gården.

Morten Sørensen nævnes som fæster under Villestrup i 1800. 1797 blev han g.m. Johanne Marie Hansdatter og har da rimeligvis også overtaget faderens fæste. I ægteskabet var der 2 sønner: Hans Mortensen, f. 1798 og Søren, f. 1800. Efter faderens død 6. juli 1831 overtog førstnævnte gården. Han gjorde dog ikke særlig meget ved gården, fordi hans interesse mere vendte sig imod smedefaget. Allerede i 1836 gav han afkald på fæstet og nedsatte sig nu i byen som smed. Den omstændighed, at han kort tid efter fik plads på Villestrup, røber tydeligt hans evner for faget. Endnu mere kendt blev dog sønnen, Morten Hansen, f. 1832. Omkring 1860 fremstillede han egnens første svingplov, og han kunne - hvis man dengang havde kendt noget til patent - have tjent en formue på sin konstruktion. I stedet for blev hans arbejde nu eftergjort af mange smede, ikke alene her på egnen, men over hele Danmark.

Den nye fæster af gården blev en tjenestekarl ved navn Hans Jensen. Han havde hidtil tjent gårdmand Jens Nielsen i Thostrup. I 1825 var han blevet g.m. Ane Kirstine Mikkelsdatter, der tjente naboen Jens Ladefoged. Hun døde i 1835 og året efter giftede han i stedet søsteren Ane Marie. De var døtre af skomager Mikkell Laurson i Meldrup.

Omkring 1850 havde kromanden, Jens Jensen, solgt den såkaldte "kromark" til Peder Borup. I stedet for fæstede han halvdelen af Hans

Jensens jord.Senere kom jorden fra matr.nr.6 ind under kroen og Fårupgården blev atter samlet.

Hans Jensen havde 2 sønner.Den ene,Anthon,blev senere gårdmand i "Sofiendal",Oue sogn.Han var far til Hans Chr.Hansen i Hedegårde. Den anden søn,Laust,var smed og nedsatte sig som sådan i Rostrup i 1867(see matr.nr.6).

I 1866 blev Hans Jensens datter,Ane Kirstine,g.m.ungkarl Jørgen Pedersen fra Skibsted.Denne overtog nu fæstet,og Hans Jensen gik på aftægt.Han døde på gården 25.dec.1870,78 år gl.

Jørgen Pedersen købte i 1873 gården fri fra Villestrup.Prisen udgjorde 4500 rdl.Han havde imidlertid ikke gården i ret mange år. 1880 solgte han den til Niels Pedersen Fårup fra Mejlbj.Niels Fårup var af den faste overbevisning,at det ikke kunne betale sig at dyrke jorden.Den var for ringe,mente han,så det kan ikke undre, at han i 1887 solgte til Niels Jensen,som hidtil havde forpagtet Ny Toudal af Søren Josephsen.

Niels Fårup købte en lod på Brøndbjerg hede,hvor han boede til sin død i 1893 sammen med sønnen,Søren Fårup.

Niels Jensen var født 1860 i Hornslet.Han var g.m.Johanne Augusta Hellmund.Sønnen,Niels Jensen,overtog gården efter ham.Han var født i 1902.Gennem flere perioder var han medlem af sognerådet. Ved hans død i 1964 overtoges gården af sønnen Niels Jensen.

Matr.nr.6:

Denne var Villestrups eneste gård i byen i 1664.Nævnte år opgives den at tilhøre Ingeborg Parsberg.Den var fæstet af Peder Michelsen.Endnu i 1688 havde Villestrup kun den ene gård.Den er i mellemtiden blevet en del større.Festerens navn var nu Peder Hansen. I 1797 var den fæstet af Niels Nielsen Smed,hvilket kunne tyde på, at jorden helt fra gammel tid har tilhørt bysmeden. Dengang lå gården ovre på engen,omtrent hvor nu Als bor,men da kromanden Niels Hvostруп o.1815 købte den,blev jorden drevet sammen med kromarken.Da Niels Hvostрупs eldste datter,Mette Marie,i 1841 blev g.m.smed Christen Lassen Hybertz,født 1814 i Oue som søn af skolelærer Peder Spliid Hybertz,fik de jorden,som hørte til matr.nr.6 samtidig med,at de bosatte sig i det hus,der ved

den nye matrikulering i 1844 fik nr.18.Ved siden af landbruget drev Hybertz smedeforretning.Han blev drøbt i 1864,da han kom i klemme mellem en vogn og Smidtgårdens mur.

1867 giftede enken sig med Laust Hansen,søn af gårdmand Hans Jensen,Rostrup.Det berettes,at folk havde meget svært ved at begribe,at Mette Marie ville giftes med Laust.Hun svarede imidlertid,at det blot var for suppens skyld!

Laust var nemlig ikke nogen flittig smed,og med hensyn til landbruget var det helt galt.Inden længe opgav han da også dette,og jorden blev solgt tilbage til kroen.Efterhånden blev man blandt byens gårdmænd så utilfredse med hans smedearbejde,at der i 1883 på Peder Borups initiativ blev bygget en ny smedje.Som smed ansattes Andreas Nielsen fra Skårup,Ravnkilde sogn.Ved hans død i 1928 overtoges forretningen af Niels Martinus Nielsen Lynnerup, søn af boelsmand Niels Lynnerup,Stenstrup.

Jorden hørte stadig til kroen,da Mads Larsen,som før nævnt,overtog den.Det var sønnen,Hans Larsen,som drev jorden.Han solgte til Niels Peter Christensen.Som kohus og lade til gården anvendtes de staldbygninger,som førhen havde hært under kroen.

1917 brændte imidlertid disse bygninger.Brandårsagen blev aldrig opklaret,men en kendsgerning er det,at man netop forinden havde tørret hør i ovnen!

Niels Peter Christensen opførte nu en ny gård på den modsatte side af vejen.Gården ejedes senere af Kristian Pedersen og Ninus Poulsen.Den sidste,som drev landbrug på gården,var Holger Jespersen.Han købte imidlertid for nogle år siden jord nede ved Toudal og oprettede her et dambrug.I dag ejes gården af Astrup Cementstøberi.

Men vi vender tilbage til den gamle gård.Efter at Niels Hvøstrup havde købt jorden blev bygningerne udelukkende anvendt til beboelse.Indtil 1824 beboedes huset af Peder Jacobsen,der 7,september nævnte år skedede det til skolelærer Iver Nielsen.Dennes enke solgte til smed Hybertz.

Laust Hansen boede her til sin død i 1885.Efter ham boede i nogle år Christian Degn her.I 1890 overtoges huset af 2.lærer Chr. Pedersen og hustru Kirstine Hybertz.Mens Pedersen var lærer i Vraa(1896-1906)var huset lejet ud.I 1909 døde lærer Pedersen her, og enken boede her i mange år.Nuværende ejer er Als.

Matr.nr.7 og 8:

Som det fremgår af kortet af Rostrup by på udskiftnings-tiden, lå disse to gårde førhen - som nu - lige ved siden af hinanden. De er i tidens løb ikke blevet flyttede ret meget, blot havde de tidligere fælles lade.

1664 lå gårdene under Aalborghuus, dvs. de tilhørte kongen, men allerede i 1688 var de - sammen med i øvrigt matr.nr.9 og lo - erhvervet af Elisabeth Brockenhuus til Sebberkloster.

Sammen med de to førnævnte er de herfra i begyndelsen af 1700-tallet solgt videre til Villestrup.

Gården(e) var i 1664 fæstet af Jens Andersøn, som døde i 1690, 80 år gl. I 1688 nævnes Jens Andersøn endnu, men Sebberkloster havde fået anbragt yderligere en fæster i gården. Hans navn var Christen Christensen. Fra da af blev gårdene - med nogle få undtagelser - drevet hver for sig.

Søren Sørensens gård (matr.nr.7): Den første fæster, vi kender fra nyere tid, hed Mads Christensen, der nævnes 1. gang i 1761, da han i Rostrup blev g.m. Else Nielsdatter, datter af Niels Sørensen Overgård. I ægteskabet var der 2 sønner: Jens Madsen, som senere blev fæster af matr.nr.9, og Niels Madsen, der i 1797 overtog fæstet efter faderen. Samme år var han blevet g.m. Karen Andersdatter. Faderen, Mads Christensen, døde i aftægt på gården i 1810, 75 år gl. Niels Madsen var med i forhandlingerne i 1834 vedrørende opførelsen af den nye skole, til hvilken han afgav et stykke af sin fæstejord mod at han årligt på livstid modtog 1 rdl. for afsavn af jorden.

Niels Madsen afstod i 1839 fæstet til Søren Michael Jensen, der kom til sognet fra Sønderup. Han var g.m. Charlotte Amalie Ravn. I ægteskabet var der 2 børn: Knud Sørensen, som senere blev møller i Vraa, og Jensine Marie, der blev g.m. Jens Chr. Laursen i Lundgårde. Han købte gården af Villestrup 7. marts 1843. Gårdens størrelse var da 4.4.0.1. td. hartkorn. Imidlertid må familien ret hurtigt være blevet træt af at bo i Rostrup. 1849 blev Søren Michael og svogeren, Anders Mogensen, der ejede Essenbøkgård ved Randers, enige om at bytte gårde. Børnene, Knud og Jensine Marie, var faldet så godt til i Rostrup, at de foretrak at blive her som Anders Mogensens

plejebørn. Gårdbygningen foregik 10. juli 1849. Anders Mogensen gik påaftsigt i 1869 og købte sig et hus i Lundgårde. Her døde han i 1878, mens konen, Charlotte Frederikke Ravn, døde sammesteds i 1886. Han havde gennem flere år været medlem af sogneforstanderskabet. Den nye ejer af gården blev Niels Jensen fra Laurbjerg ved Randers. Da der på den tid boede to gårdmænd af dette navn i byen, blev han som den ældste kaldt "Senior", mens konen, Jacobine Jensens, broder, blev kaldt Niels Jensen "Junior" (se Fårupgården). Han havde gården til 1902.

1902-05 ejedes den af en Kristian Nielsen fra Mejlby. Han solgte 1905 til murer Anders Peter Andersen, Hadsund, hvis hus han til gengæld overtog.

1910 blev endnu en Kristian Nielsen ejer af gården. Han fik tilnavnet "Københavnner-Nielsen". Han kom til Rostrup på en måde, som ældre folk endnu kan fortælle om:

I 1908 rejste Laurids Laursen og Jens Marinus Olsen til København for at skaffe sidstnævnte ret til at praktisere som dyrlæge, en tilladelse, han i øvrigt fik. Under opholdet blev det et frygteligt regnvejr, og de måtte søge ly i en port. Mens de stod her, kom de i snak med en mand, der senere inviterede dem med sig hjem. Manden var direktør Kristian Nielsen, som da var ejer af cykelfabrikken "Hamlet". De blev meget gode venner, og Nielsen fik stor lyst til at komme til Rostrup. Da så Anders Peter Andersen i 1910 ønskede at sælge, meldte han sig straks som køber. På den måde kom han fra en direktørpost i København til Jylland som gårdejer.

Men det gik ham desværre ikke ret godt. Han var økonomisk temmelig velfunderet, da han købte gården, selv om Alberti-sagen i 1908 havde kostet ham 20.000 kr, men landmand var han ikke, og i 1913 blev han tvunget til at sælge.

Han købte nu "Bakgården" i Nysum, hvor han fik en ret god tid. Han fik således spritfabrikken i Hobro derud med heste og mandskab, og der iværksattes en større tørveproduktion, ligesom han havde held med sine grise. Denne opgangstid standsedes imidlertid af, at han kom i et skarpt modsætningsforhold til Ravnkilde sogneråd. Striden kostede Nielsen mange penge. Den var så bitter, at han oven i købet udgav en bog, indeholdende oplysninger om rådets mere eller navnlig mindre gode gerninger.

Herefter købte han Tindbæk kalkværk, som i 1933 afhændedes til bil-

ledhuggeren Bundgaard.Nielsens sidste opholdssted var Sejlflod, hvor han havde et gartneri.

Martin Back overtog gården i Rostrup.Han havde den til 1921,da han købte Stubberup møllegård.Fra 1921-42 hed ejeren Laurids Laurersen,ikke at forveksle med Rostrupgårdens ejer.Endelig købttes gården i 1942 af Karsten Sørensen.Sønnen,Søren Sørensen,driver i dag gården.

Jochumsens gård (matr.nr.8): var omkring 1750 fæstet af Christen Pedersen Blegdye.Han var født 1712 i Blegdøgård som søn af Peder Blegdye.Han havde gården til 1773,da fæstet overtoges af sønnen, Jens Christensen Blegdye.Han blev i 1775 gift med Dorthe Marie Nielsdatter af Brøndbjerg.I dette ægteskab var der 4 børn,af hvilke sønnen,Christen Jensen B.,i 1811 fik gården i fæste.Samme år giftede han sig med sit næstsøskendebarn,Kirsten Pedersdatter af Blegde.

De fik en søn,Jens Blegde,som af samtiden blev anset for at være noget sær.Som ung tjente han hos familien i Blegde og samlede efterhånden en hel del penge sammen.Efter aldres udsagn skal han have haft en formue på 2000 rdl.Under indtryk af de urolige tider turde han ikke sætte dem i bank eller sparekasse,så han begravede dem i stedet for i Egelund.Af og til gik han ned og flyttede dem, for at de ikke skulle blive fundet.Til sidst,fortæller man,havde han flyttet pengene så mange gange,at han end ikke selv kunne erindre, hvor de var.Hvis denne version passer,så ligger der altså i dag stadig en net sum på 2000 rdl.nede i Egelund,så måske kunne een og anden få lyst til at gå på skattejagt!

Imidlertid døde Christen Jensen Blegdye i 1819 kun 41 år gl. Enken giftede sig herefter i 1820 med ungkarl Thomas Jespersen, søn af gårdmand Jesper Christensen Bak i Thostrup. I dette ægteskab var der 2 børn. Men heller ikke Thomas Jespersen levede ret længe. Han døde allerede i 1828, 40 år gl. Da Kirsten Pedersdatter ikke kunne få fæstebrev på gården, måtte hun for at blive der nu gifte sig 3. gang. Det skete i 1831, da hun i Rostrup kirke blev g.m. Peder Thygesen, søn af gårdmand Thyge Nielsen i Stenstrup. Han fik fæstebrev på gården 10. november 1831. Gårdens størrelse var i 1844: 4.7.0.1. tdr. hartkorn. Peder Thygesen havde den til sin død i 1867. Han blev 74 år.

Tiderne var skiftet, da Peder Thygesen døde. Ved hans overtagelse af fæstet i 1831, stod karlene næsten i kø for at blive g.m. enken på den gode fæstegård. Nu var sagen imidlertid sådan, at ikke ret mange ville tage en gård i fæste. Man ville være selvstændig! Der var da heller ingen, der ønskede at tage gården i fæste i 1867. Bemærk vendingen "ønskede" - blot 80 år tidligere kunne herremanden simpelthen tvinge en hvilken som helst ung karl til at overtage fæstet. Villestrup gods måtte nu den 1. november 1868 ansætte en gårdbestyrer. Han trådte imidlertid fra tjenesten allerede 1. jan. 1869. Der havde meldt sig en køber til gården, og selv om ejeren måske nok hellere så den fæstet bort, så solgtes den nu til Hans Jochumsen for 4500 rdl. Han havde hidtil tjent på Skaffegård

på Djursland under senere konseilspræsident Estrup. Han var født på samme gård i 1839 som søn af gårdmand Jochum Nielsen, Gjesing. Hans Jochumsen, der var g.m. Frantsine Knudsen, blev valgt ind i sognerådet i 1873 og sad herefter i en årrække som medlem og gennem flere perioder som formand.

Som nævnt gav han 4500 rdl. for gården. Desuden købte han et til gården hørende hus for 300 rdl. Af Villestrups godsregnskaber i 1872 fremgår det, at Jochumsen nævnte år skyldte 3000 rdl. på gården og 300 på huset.

Han var den første i Rostrup, som forstod at lave godt smør. Grunden var den, at han kunne køle det. Problemet dengang var at få smørret afsat, inden det blev harskt. Under stuehuset i gården ses endnu spor af de materialer, der anvendtes til smørproduktionen. Omkring 1875 må Hans Jochumsen have været nogenlunde færdig med afdragene på gården, thi samme år købte han endnu en gård af Villestrup. Det var "Frembjerggård". Prisen for denne var den samme, 4500 rdl. Broderen, Niels Peter, blev bestyrer for ham.

Han døde i 1921 og efterlod gården til sønnen Hans Vilhelm Jochumsen, der havde den til sin død i 1940. Han var født i 1872. Efter hans død overtoges gården af sønnen Aage Jochumsen. Ved dennes død i 1966 gik gården over til 4. generation, Hans Vilhelm Jochumsen.

Matr.nr. 9 og 10:

Disse to gårde lå ved siden af hinanden i 1664 og var begge kron-gods, dvs. at gårdene uden tvivl indtil 1536 havde tilhørt et kloster, måske Mariager kloster og derefter var blevet inddraget af kongen. 1688 var de under Sebberklosters ejerinde Elisabeth Brockenhuus.

I begyndelsen af 1700-tallet er gårdene herefter kommet under Villestrup, hvorunder de begge hørte, indtil de i sidste halvdel af 19. århundrede købtes fri af deres fæstere.

Erik Poulsens gård (matr.nr. 9): Gården fæstedes i 1736 af Christen Lassen Rytter. Vi ved næsten intet om ham, blot det, at han i 1738 var medunderskriver af Rostrups bylov. Sønnen - og efterman-

den i gården - Lars, er født her i 1736.

Lars Christensen nævnes i 1760. Han sad i gården til 1789. Ved folketællingen i 1787 oplystes det, at hans mor Johanne Christensdatter da boede her, 89 år gl. I gården boede desuden konen, Kirsten Nielsdatter, 48 år og datteren, Ane, som var 24 år.

Samme Ane Larsdatter blev 2 år senere g.m. Jens Madsen, søn af gårdfæster Made Christensen (matr. nr. 7). Han overtog samme år gården i fæste, samtidig med at Lars Christensen gik på aftægt, kun 53 år gl. Han døde i 1803.

Ane Larsdatter døde, og Jens Madsen blev 2. gang g.m. Maren Jensdatter af Stenstrup. Hendes far var gårdfæster Jens Jensen Præstgård. Jens Madsens datter af 1. ægteskab, Maren, blev i 1822 g.m. ungkarl Niels Nielsen Rytter fra Skelhusene i Rold sogn. Han var født her i 1792 som søn af husmand Niels Jensen Rytter. 5. februar 1822 erhvervede han fæstebrev på Jens Madsens gård.

Niels Rytter sad i gården til 1863, så overtog sønnen, Niels, fæstet. Han var født på gården i 1832. Gift med Bodil Marie Poulsen. Det fortælles, at han var temmelig slem til at lyve. Således fortalte han engang i dybeste alvor, at han havde fanget en ål ved Stampe-møllen i Lundgårde og redet på ryggen af den til Rostrup. 1873 var han i stand til at købe gården af Villestrup. Imidlertid var prisen lovlig høj, 4300 rdl., og Niels Rytter kunne i længden ikke klare gældsforpligtelserne, men måtte gå på aftægt i 1895 efter i mange år at have kæmpet forgæves med en dårlig økonomi. Herefter boede han til sin død i 1903 i et hus, som lå, hvor nu Charles Bruun har bygget.

Det oprindelige aftægtshus lå meget tæt ud til vejen, så tæt, at det i dag ville have nået et par meter ud på den asfalterede vej. Det lå lige over for Smidtgårdens lade, der - som de fleste endnu kan huske - også lå helt ud til vejen. Passagen mellem de 2 bygninger var så smal, at der kun lige med nød og næppe kunne gå en vogn igennem. Det var på dette sted, at smed Christen Hybertz blev klemt ihjel, da han prøvede at gå ved siden af vognen under passagen.

I huset boede omkring 1800 husmand Rasmus Nielsen og hans kone Abelone Olufsdatter. Efter dem fik Ole Lauersen af Terndrup huset i fæste under Villestrup. Han fik fæstebrev 13. september 1839. Jorden angives da at være 1 fdk. og $\frac{1}{2}$ alb. Huset var i 1862 iblandt

de ejendomme, som Villestrup af økonomiske grunde måtte pantsætte til Rugård. Det kom i 1875 tilbage til Villestrup og i slutningen af 1800-tallet købtes det af Niels Rytter.

Han havde ingen arvinger, så gården solgtes i 1895 til Mads Christian Poulsen, der året forinden var blevet g.m. Søren Smidts datter Sophie Hedvig. De var født henholdsvis i 1854 og 52.

Efter ham overtoges gården i 1908 af Søren Marinus Poulsen. Han var født i Brøndbjerg i 1885 som søn af gårdmand Søren Poulsen. Marinus Poulsen, der var g.m. Elna Rask, datter af Jacob Rask i Vraa melle-gård, flyttede samme gård op på dens nuværende plads i 1908. Det gamle stuehus står endnu og anvendes til beboelse. Heri bor i dag Villy Madsen. Søren Marinus Poulsen døde i 1958 og konen året forinden. Siden 1954 har gården været i sønnen Erik Poulsens eje.

Parceller.

Matr.nr. 9e m.fl.: Ejendommen opførtes i 1876, da stamparocellen udloddedes første gang. Den først kendte ejer var Jens Marinus Olsen. Sidst i 1880'erne solgte han til bager Anders Pedersen. Bagerbutikken lå midt i huset med indgang fra vest. Her kunne man bl.a. købe nogle lange kager til 25 øre stykket. Var man mindre formuende, kunne man også få en del deraf, hvilket skaffede Anders Pedersen tilnavnet "Meterbageren". En offentlig hemmelighed var det, at Bager-Ajs skaffede sig ekstrafortjeneste ved hele døgnet rundt at sælge spiritus. Efter ham ejedes huset af Niels Rytter, som solgte til den nuværende ejer, Helge Dahl Knudsen.

"Krat-Niels' hus": var et langt hus, der lå på det sted, hvor nu Chr. Ruseng og Mejlstrup bor. Det har tidligere været en gård med nogen jord til. Da Rusengs hus opførtes i slutningen af 20'erne fandtes resterne af en æblebeholder. 1844 nævnes huset at tilhøre Smidtgården med 1 fdk. Det var da lejet ud til Anders Christensen. En senere ejer var Niels Christensen Krat, der dog lejede sin jord ud, bl.a. til lærer P.M. Jørgensen. Selv ernærede Niels Christensen sig som urmager.

Han solgte huset til købmand Søren Pedersen, der tidligere havde boet i Stenstrup. Efter denne købtes det af smed Hans Christiansen, der havde været smed i Vraa. Han var g.m. Trine, datter af husmand Hans Adolf Rothmann, Brøndbjerg.

Mens "Smed-Hans" havde huset var den vestlige ende lejet ud. Det var for det meste købmænd, som boede her, men også J.M.Olsen har haft skomagerværksted på dette sted.

Jorden, matr. nr. 9h, blev udstykket i 1905, og købtes da af Mads Larsen. Denne jord erhvervede Hans Christiansen sig i midten af 20'erne. Herpå opførte han en ejendom, som han selv flyttede ud i, mens smedjen blev overladt sønnen, Arnold. Efter nogle års forløb solgte han ejendommen til den nuværende ejer Martin Møller. Smed-Hans døde i 1945 i Rostrup i det hus, som nu tilhører Johan Pedersen. Senere overtoges smedjen af Anders Harald Pedersen, som solgte til Sigfred Mejlstrup.

Matr. nr. 9i: Jorden udstykkedes i 1905 og denne parcel købtes ligeledes af Mads Larsen. Året efter købte han materialerne fra den nedrevne skole. Af disse opførte han nu denne ejendom, som han senere solgte til Niels Jensen, søn af Thomas Jensen, Stenstrup. Denne solgte til Niels Andersen, efter hvem ejendommen overtoges af Karl Gustav Michelsen. Han afstod den til svigersønnen, Kristian Peter Eriksen fra Vebbestrup. Ved hans død i 1963 drev enken, Valborg Eriksen, ejendommen videre.

Rostrupgården (matr.nr.10): Gården blev fæstet, antagelig i 1779, af Casten Nielsen fra Stenstrup. Denne var 1776 blevet g.m. Kirsten Sørensdatter, ligeledes fra Stenstrup, og havde i 1778 fået sønnen, Niels. Ved dåben angives de at bo i Stenstrup, men året efter nævnes han som fæster i Rostrup.

Casten Nielsen døde i 1817 i aftægt hos sønnen, Niels Castensen, som 19. maj 1810 havde overtaget fæstet på gården. Han havde nu gården i 40 år, indtil den ved hans død i 1850 blev overdraget en mand ved navn Kjeld Pedersen.

Niels Castensen havde ganske vist en søn, Casten Nielsen. Denne havde deltaget i 3-årskrigen, og netop som han vendte hjem, døde faderen, og Casten havde nu valget mellem at overtage fæstet eller forlade gården. Han valgte af flere grunde det sidste. Thi dels var tiderne ugunstige, og dels havde den gamle Niels Castensen ikke formået at holde bygningerne ved lige. Efter sigende skal gården næsten have ligget på jorden på dette tidspunkt. I stedet købte Casten Nielsen matr.nr.13, den gamle "Overgård".

Det lykkedes den nye fæster, Kjeld Pedersen, at købe gården fri fra Villestrup. Dette skete 8. april 1856, og i 1860 blev laden, som vel nok har været den mest faldefærdige, raget ned, og en ny opførtes. Omkring denne tid forekommer navnet "Rostrupgården" for første gang. Ældste vidnesbyrd om navnet har vi fra en regning i Villestrup godsarkiv fra 1868.

Efter Kjeld Pedersen købtes gården af Frants Sørensen Bay. Det var i 1868. Han var g.m. Dorthe Louise Bredsgaard. I 1880 solgte han til Niels Christensen, som i begyndelsen slog meget stort op. Han købte nye maskiner og kreaturer, og folk undrede sig, thi det var - heller ikke dengang - de allerbedste tider for landbruget. Niels Christensen tjente imidlertid godt, og efterhånden fandt man ud af, at han handlede med får; en nærmere undersøgelse viste imidlertid, at det - desværre for ham - ikke var hans egne, men derimod dyr, han havde stjålet fra alle egnens gårde.

Nu blev gården købt af Mads Larsen fra Hjallesø ved Odense. Han var født der i 1838 som søn af gårdmand Lars Nielsen og hustru Ane Kathrine Hansdatter. Han søn, Emil Larsen, blev senere ejer af Blegdøgård. Samme Mads Larsen var en meget foretagsom mand. Han sad i sognerådet i en årrække, og han var med til at oprette såvel mejeriet som brugsforeningen, og endelig sørgede han for at ungdom-

men fik et sted at more sig efter kroens nedlæggelse. Hans kone var mejerske. De havde således lavet en centrifuge og en hestetrukket kærne på gården, hvilket dengang var noget ganske uørt. Smørret var udmærket, så Mads Larsen tjente godt på at sælge det på omegnens markeder o.l. Smørret køledes i engen, hvor der var en ledning fra bybrønden.

I 1912 solgte han til Anders Andersen, som dog kun blev her i 2 år. Allerede i 1914 købte han en gård i Langholt.

Det var Laurids Laursen, der købte Rostrupgården af Anders Andersen. Han havde hidtil haft sit fødehjem i Lundgårde, men afhændede det senere til broderen, Hans Jochum Laursen. Gennem mange år var Laurids Laursen en af byens førende mænd. Han var i sognerådet gennem flere perioder og var som andetsteds nævnt primus motor ved mejeriets oprettelse i 1906. Den 1. juli 1949 overdrog han gården til sønnen Carl Iver Laursen.

Overgård (matr.nr.11):

Gården ejedes i 1664 af Peder Seefeld til Havns og fæstedes af Knud Nielsen. Den var da byens største gård med lidt over $5\frac{1}{2}$ td. h. I 1688 var der kommet 2 fæstere på gården, Olluf Christensen og Frands Christensen. Sidstnævnte døde i 1699. I 1732 nævnes Søren Andersen Overgaard. Han var 1738 medunderskriver af byloven. Søren Overgaard, der døde i 1738, 64 år gl., var g.m. Kirsten Hansdatter. Han efterfulgtes i gården af sønnen Niels Sørensen Overgaard. Han var født her i 1725 og overtog fæstet i 1752, s.a. som han blev g.m. Johanne Nielsdatter fra Hedegården. Niels Overgaard døde i 1785. Allerede i 1770 havde Niels Overgaard overladt fæstet til sviger sønnen, Joseph Christensen, som samme år var blevet g.m. hans datter Anna. Joseph Christensen var født i Vraa mølle i 1740 som søn af Christen Josephsen og hustru Birthe Nielsdatter. Han døde imidlertid i 1780, og enken giftede sig igen, denne gang med Christen Jensen (senere: Overgaard), som døde i aftægt hos plejesønnen, Christen Josephsen Overgaard i 1831, 79 år gl. Fæstet havde han den 29. oktober 1807 overladt Christen Josephsen.

Før udskiftningen lå gården inde i byen. Huset, hvori Marie Uhrenholt nu bor, er det gamle stuehus til gården. Lige over for, hvor nu møllen ligger, var der en stor dam, "Overgaarddammen".

Efter at Overgård var flyttet ud på marken, blev det gamle bosted købt af Jens Andersen Winther. Ved ommatrikuleringen i 1844 fik stedet matr.nr.13.

16.august 1853 købte tidligere nævnte Casten Nielsen, søn fra Rostrupgården, ejendommen. Ved samme lejlighed købtes hede lodden, matr. nr.22b. Lodden havde tidligere været lejet af lærer P.M.Jørgensen. Casten Nielsen blev i 1849 g.m. Boel Christensdatter, datter af gm. Christen Jensen Blegdye og hustru Karen Pedersdatter, Rostrup. Der var ingen børn i dette ægteskab, så Casten overlod ejendommen til søsterens svigersøn, Jens Christian Nielsen. I 1907 byggede han en ny ejendom vest for Rostrup by. Denne ejendom tilhører i dag sønnen Hans Ertmann Nielsen. Han er født i Rostrup i 1889 og var g.m. Marie, f. i Stenstruplund i 1890, datter af skovfoged Niels Chr. Pedersen og hustru Charlotte Elisabeth Laursen.

I haven til den gamle Overgård lå den gamle, kampestensmurede, bybrønd. Fra denne gik der en ledning ned i engen, hvor man bl.a. kølede mælken. Det skal bemærkes, at vandværket først blev sat i gang i 1933.

Tidligere nævntes det, at Christen Josephsen i 1807 fik fæstebrev på Overgård. Han var g.m. Sinned Castensdatter fra Rostrupgården. Christen Josephsen døde i 1842, hvorefter enken i nogle år hensad i uskiftet bo. 1844 giftede sønnen, Joseph Christensen, sig med Johanne Nielsdatter. I ægteskabet var der 3 børn: Christen, Ane Sine og Søren. Hovedparcellen fik naturligvis den ældste søn Christen, mens Søren fik den yderste del af marken. Her opførtes gården "Ny Toudal". Endelig tildeltes Sine den jord, som i dag hører til mellen i Rostrup.

Christen Josephsen var født 1848 i Overgård, eller Toudalsgård, som den nu kaldtes. Efter ham fik sønnen, Valdemar Josephsen Overgaard, gården. Han var født i 1891. Overtagelsen af gården fandt sted 1917. Efter at gården i mindst 200 år havde været i slægtens eje solgte Valdemar Overgaard i 1934 Toudal til dens nuværende ejer, Jens Svoldgaard Jensen, søn af boelsmand Johannes Jensen i Lundgårde. Valdemar Overgaard købte siden Afholdshotellet i Hadsund, som han drev i mange år.

Parceller.

Ny Toudal: Søren Josephsen opførte denne gård i 1878. Ved udstykningen af denne parcel, matr.nr.11b, blev gården på 2.o.l.o tår.h., hvilket absolut må siges at være een af de største samlede

udstyknings, der er foretaget i Rostrup sogn. Søren Josephsen var en meget håndsnilde mand, men tilsyneladende ikke særlig interesseret i landbrug. Allerede i 1886 forpagtede han gården bort. Første gang til Niels Jensen i Rostrup. I stedet købte han et hus i Vraa, det hus, hvor der i dag er købmandsforretning. Her indrettede han et karetmagerværksted.

Til stor ærgrelse for mange landmænd var Søren Josephsen - som vel nok var et af datidens største politiske begavelser - glødende socialist. Han var i mange år medlem af sognerådet, hvor han ivrigt talte de "små" sag. I 1895 var han opstillet ved folketingsvalget, men han trak sig tilbage kort tid før valget. Da han således var ude af det politiske liv, vendte han tilbage til landbruget og Toudal. Imens han havde gården var også på dette område hans snilde kommet til sin ret: Som et af sine "specialer" havde Søren at drive forskellige ting ved hjælp af en vindmotor. Således fandt han engang ud af, at man måtte kunne røre vuggen ved hjælp af en sådan. Det viste sig, at han havde ret. Systemet virkede til de ellers ret ængstelige kvinders tilfredshed. Men at forbinde motoren og vuggen vovede dog kun Søren. En dag, da han - efter at have sluttet motoren til vuggen - var taget af sted til et af sine mange møder, ville skabnen, at det begyndte at blæse op. Vuggen bevægede sig vilde og vildere, og da ingen af de hjemmeværende forstod sig på at standse mekanismen, mente en af kvinderne ikke at se anden udvej end at kaste sig over vuggen og derved frelse det nu hylende barn! Søren Josephsen var g.m. Metha Marie, datter af gårdmand Anders Christensen i Monstrup. Han døde i 1918, 68 år gl.

Efter ham ejedes gården af Karl Magnus Viborg. Han var født i Mønsted i 1880 og døde på gården i 1935. Herefter overtoges den af sønnen, den nuværende ejer, Rikard Viborg.

Matr.nr. 11c: Også denne ejendom blev udloppet i 1878, da Ane Sine Overgaard fik den efter faderen. Sidst i forrige århundrede boede her snedker Poul Christian Jensen. Han byggede omkring 1894 udhusene med værksted. Aret efter opførtes stuehuset.

Da han i 1903 overtog Stenstruggård solgte han til "Bak-Christian". En senere ejer var Hans Larsen, der solgte til Laurids Munkholm. Omkring 1935 ejedes parcellen af Kristen Kjør. Han fik senere matr.nr. 9 i Brøndbjerg og derefter en gård i Grevelund. Efter ham blev ejendommen overtaget af Peter Jensen, som efterhånden oparbejdede en

stor møllervirksomhed. I 1964 solgte han bygningerne til Ejner Jensen, Monstrup. Selv byggede Peter Jensen et nyt hus bag ved møllen. Igennem flere perioder har han været medlem af sogneråd og menighedsråd.

Den gamle Overgård
i Rostrup.

Rostrup hotel:

Hotellet blev bygget i 1908 af Jens Chr. Jensen (Eskildsen). Denne var søn af gårdmand Eskild Jensen, Rostrup. I 1906 blev Jens Eskildsen, som han kaldtes, g.m. Ane Cathrine Lassen, datter af gårdmand Hans Lassen, Rostrup.

Imidlertid døde Jens Eskildsen, der var født 1875 i Solbjerg sogn, i en ret ung alder, og Cathrine blev derefter g.m. Herman Lisberg Sørensen, søn af gårdmand Mikkel Sørensen, Harhøjgård. Samme Cathrine var ellers en særdeles håndfast dame. Det berettes, at hun hver gang, der var optæk til ballade i salen, kom stormende ind med en våd karklud i hånden. Med den tøvede hun løs på de stridende. Det må have gjort ondt for som oftest foretrak man at indstille fjendtlighederne.

Hun døde i 1955 og manden i 1960. Efter deres død var det sønnen Jørg Lisberg, der drev hotellet, som 2 gange inden for de sidste år er blevet ombygget. Jens Lisberg døde i 1968, hvorefter det nu er konen, der driver hotellet videre.

Rostrup gamle mølle:

Det sidste hus i Rostrup på vej mod Hobro er et ret nyt hus. Alligevel kaldes det møllen. Årsagen er den, at der tidligere lå en vindmølle på en kæmpehøj ved haven.

Møllen blev oprettet i 1894 som et andelsforetagende. Det fortælles, at møllen oprettedes af en kreds af gårdmænd med Søren Josephsen i spidsen i protest mod møller Knud Sørensen i Vraa, som man mente toldede for meget.

Som møllebestyrer ansatte man Søren Christian Hansen, der indtil da havde været møller i Korup. Han var født 1862 i Skibsted som søn af Hans Peter Pedersen og hustru Inger Kirstine Hansen. Søren Hansens søn, Peter Hansen, blev senere gårdmand i Hedegårde.

I dag beboes huset af Søren Andersen, der tidligere ejede matr. nr. 3 d i Stenstrup.

Holbøhuset:

1834 nævnes huset at være beboet af Jens Chr. Jensen, der var husmand og smed. Han døde i 1841, hvorefter huset købtes af snedker og husmand Søren Jensen Holbek.

Denne fik ved et brandsyn strengt påbud om at anskaffe sig en anden skorstenspipe. Den gamle var af træ! Men Søren Holbek blev rasede og ville melde sig ud af brandkassen, hvilket naturligvis var umuligt!

I øvrigt var han en mærkelig mand på mange områder. Hans nabo var en overgang senere dyrlæge J.M. Olsen (dengang i Dahls ejendom). Begge husene var naturligvis stråtakte, og det skete ikke sjældent efter et besøg hos Olsen, at Søren tog en bid af dennes tag med hjem for at kunne reparere sit eget med den! Da dette havde stået på gennem nogen tid og taget hos J.M. Olsen blev mere og mere hullet, trak denne en dag Søren til side og sagde roligt til ham: "Hvis du nu bærer mit tag på plads igen, så snakker vi ikke mere om den sag!" Søren Holbek døde i 1896, 77 år gl.

Efter ham ejedes huset af Peter Vorup, hvis søn, Søren, havde en lille slikbutik her. Han solgte til Rasmus Jensen.

Af senere ejere kan nævnes: Hans Chr. Jensen, dennes søn, tidligere landpost i Astrup, Marinus Jensen, Carl Hansen, sønnen Kaj Hansen og endelig i dag Adolf Brandt.

Andelsmejeriet:

I 1906 rev man, som tidligere nævnt, den gamle skole ned for at få plads til det nye mejeri. Efter manges mening var pladsen ikke tilstrækkelig, og der var stærke røster i gang for at få mejeriet opført et andet sted. Nu greb købmanden, som jo ville blive nabo, imidlertid ind. Han regnede stærkt med en øget omsætning ved naboskabet med det nye mejeri, så han ønskede for alt i verden, at mejeriet blev bygget på den påtænkte plads.

Mellem skolen og hans forretning var der dengang en dejlig have. Hvis pæretræer nåede helt op til vinduerne i det ene klasseværelse. Nyttens af denne have tilhørte Rytter-Stine, én af købmandens lejere. Desværre for hende var børnene meget glade for pærer, og det skete ikke sjældent, at de i frikvartererne åbnede et vindue og tog af Stines pærer. Stine var rasende, men det nyttede hende ikke meget at klage til lærer Madsen, for han og Stine var ikke de bedste venner, og Madsen havde her fået en gunstig lejlighed til at få hævn for den snak, Stine satte i gang ved enhver given lejlighed.

Haven forærede købmand Jensen nu til mejeriet. Ved denne rundhåndethed havde han bortvejret bestyrelsens betænkeligheder og mejeriet blev bygget som oprindelig planlagt.

Den 31. oktober 1906 prøvekørte man maskinerne, og dagen efter startede Rostrup Andelsmejeri sin virksomhed.

I ledelsen sad fra begyndelsen bl. a. Møller-Mogensen, Brøndbjerg og Laurids Laursen, Rostrupgården. Den første bestyrer hed Peter Johan Sørensen.

Han efterfulgtes 1912 af Rasmus P. Rasmussen, der stammede fra Fyn. Rasmussen var bestyrer i 46 år. I 1958 trak han sig tilbage og levede sine sidste år her i byen, hvor han døde i 1967.

Mejeribestyrer 1958-65 var Hans Rhode Pedersen, der kom fra Råsted ved Randers. I dag bestyres mejeriet af Aa. Enggaard Kristensen.

Brugsforeningen:

Brugsen blev startet kort før 1900 i den gamle krostald, dvs. det hus, der i dag tilhører Johan Ettrup. Som nabo havde man storkebmanden Georg Jensen, som efter kroens ophør havde lavet købmandsforretning her. Da Georg Jensen i 1903 flyttede ned i sin nye forretning (nu: Johannes Ebbesen), overtog Brugsen den gamle butik.

I længden var dette imidlertid utilfredsstillende forhold for FDB-folkene. Især var det dem en torn i øjet, at købmanden nu havde fået den strategisk vigtige plads ved siden af mejeriet. Men bestyrelsen sad ikke med hænderne i skødet.

En dag var formanden, Laurids Laursen, inde hos skrædder Johansen for at få syet et sæt tøj. Skrædderen boede dengang på den anden side af mejeriet, så der har sikkert været en anden baggrund for besøget. Laurids Laursen betalte sit tøj, og mens de sad og snakkede, spurgte han pludselig skrædderen, om han ville sælge sit hus! Dette havde skrædderen ikke tænkt sig. Han havde det godt, hvor han boede. Imidlertid fik han et godt tilbud med pengene kontant, så resultatet blev, at Laurids Laursen, da han gik derfra, foruden sit tøj også medbragte skøde på huset.

I 1907 flyttede så Brugsforeningen ind på den anden side af mejeriet. Det var et alvorligt slag for købmand Jensen, der således havde foræret sin dejlige have bort til næsten ingen nytte!

Men Laurids Laursen skummede fløden i den sidste ende, for han afhændede s. a. den jord til skrædder Johansen, som denne senere bebyggede. Huset, der var forsynet med en forretning, overtoges senere af sønnen, Marinus Johansen, der drev den, indtil han i 1950 købte en manufakturforretning i Skørping. Siden da har huset været ejet af træhandler Sigurd Christensen.

Den nye Brugsforening havde som næsten overalt i landet god fremgang, og den blev snart efter datidens forhold en stor og blomstrende forretning.

Den første uddeler hed Isak Madsen. Efter ham fulgte Laurits Mou, der var født i Stenstrupgård i 1875 som søn af gårdmand Søren Jensen M. Efter hans død i 1926 kom den nuværende uddeler Såby-Nørgaard.

I 1969 åbnede man et nyt supermarked skråt over for den gamle bygning, som da afhændedes til uddeleren til beboelse.

Andelskassen:

Allerede i 1789 viser udskiftningskortet, at der på denne plads har ligget et hus, men vi kender intet til dets beboere. Fra o. 1860 ejedes huset af snedker Jøns Christian Sørensen. Han var født 1831 i Viveterp som søn af gårdmand Søren Bach. Som ung nedsatte han sig som smed i Monstrup, og i 1855 blev han g.m. Karen Marie, datter af gårdmand Poul Sjølland, Monstrup. Kort tid efter flyttede de til Rostrup, hvor han i en menneskealder ernærede sig som snedker. Han døde i 1904 hos sønnen Anthon Jensen, der da var karetmager i samme hus. En anden søn, Poul Christian Jensen, blev senere ejer af Stenstruppgård. I dag ejes huset af Andelskassen.

"Stokkedamhuset":

var oprindelig en ejendom, der havde jord ude ved Grenen. Den første, kendte ejer var Lars Christian Christensen. Omkring 1880 nedbrændte det gamle Stokkedamhus, hvorefter ejeren byggede en ny ejendom ude på marken. Denne solgte Lars Chr. Christensen i 1911 til Morten Jørgensen, som 1913 afstod den til Niels Christian Larsen. I dag drives ejendommen af dennes svigersøn Leif Lisberg Nielsen, søn af Marius Nielsen, Harhøj.

Huset ved Stokkedammen blev snart genopført og overtoges af urmager Martin Alfred Jensen.

Omkring århundredskiftet boede i samme hus Carl Pedersen, som hidtil havde været brugsuddeler i Store Brøndum. Han var g.m. Agnethe, datter af gårdmand Søren Poulsen i Brøndbjerg. Fra Rostrup rejste Carl Pedersen til Asferg ved Randers, hvor han ernærede sig som handelsmand. Hans kendskab til Himmerland og trang til at virke for penge gav sig udslag på en ganske fornuftig måde. Han vidste fra sin hjemegn, at man dér udrugede en mængde gæslinger, men også, at afsætningen af disse var vanskelig, for dels havde folk ikke de rigtige forbindelser, og dels var gæssene fra Himmerland magre, når de normalt skulle afhændes. Noget andet gjorde sig gældende i området fra Asferg til Randers. Her havde han bemærket, at stubmarkerne gemte en mængde aks, der kunne tjene som en ypperlig føde til gæs.

Med familie og bekendte i Himmerland traf Carl Pedersen aftaler om opkøb af gæslinger, og straks ved kornhøstens begyndelse afgik gåsdriften. Det var fortrinsvis fra St. Brøndum og Rostrup, at gæssene kom. Opkøber i St. Brøndum var "Rør Lars Kristian" og i Rostrup var det "Tonni-Wolle".

Første station på vejen var hos Søren Poulsen i Brøndbjerg, hvor hele driften samlede. Bistået af 2-3 hjælpere begyndte så turen, der gik over Toudal til Hobro, hvor der var en aftale med bystyret om, at passage gennem byen skulle finde sted om middagen. Allerede nu kunne der være flere gæs, som døjede med at gå, hvorfor driverne havde én, ja ofte to gæs under armen. I Hobro udfoldedes store bestræbelser på at afsætte de trøtte gæs til borgerne, der især vidste at trykke prisen, da gæssene nødvendigvis måtte afhændes.

Fra Hobro gik turen videre til Glenstrup, og her havde vøgterne det allerstørste besvær med at passe gæssene, der ved synet af sæen blev besat af en næsten uimodståelig lyst til at komme derned. Efter et hvil fortsattes driften til Handest, hvor man havde aftale med en gårdmand om staldplads.

Det skete, at uvedkommende sluttede sig til driften, hvilket ikke altid fandt sted uden slagsmål. Således har der engang været et voldsomt opger i Handest. Herfra gik driften mod Åsferg, hvor Carl Pedersen tog imod den. Han havde i forvejen truffet aftale med aftagerne, der nu modtog så mange, som de mente, der kunne fødes på stubbene det år.

Inden Randers var nået, var gæssene afsat. Det drejede sig ofte om 4-500 stykker, og drivernes opgave var løst. Carl Pedersen afregnede med opkøberne og betalte hjælperne 5 kroner for deres ulejlighed samt togbilletten fra Randers til Arden for hele selskabet. For de flestes vedkommende var det den første togrejse.

Selv om man i dag ryster på hovedet af betalingen for en spadseretur på over 50 km, var der dengang mange, der tilbød sig som hjælpere. Det betød en oplevelse, og 5 kroner var trods alt mange penge dengang ².

Efter Carl Pedersen boede der mange skiftende ejere i huset. Her kan nævnes maler Hans Nødskov, hvis eftermand, Marinus Olsen, i 1912 blev den første centralbestyrer i Rostrup. Efter ham var det i mange år Jacob Christensen. I dag bestyres centralen af Svend Christensen.

Ebbesens hus:

Omkring 1880 boede i dette hus en købmand ved navn Søren Jensen. Han havde selv opført huset af materialer, som stammede fra det gamle apotek i Hobro.

Han havde to sønner: Landbrugskandidaten Jens Amandus Blichkilde Jensen og Andreas Jensen. Sidstnævnte skal efter sigende have været yderst mærkelig i sin opførsel, og han opholdt sig kun sjældent i Rostrup.

En dag, Søren Jensen var i byen, kom Andreas hjem på besøg. Købmændens kommis, Poulsen, kendte ikke sønnen, end ikke af omtale, så han afslog naturligvis at udlevere det pengebeløb, som Andreas kom for at hente med visse mellemrum.

Herover blev Andreas så opbragt, at han trak en kniv frem og stak den i panden på kommissen. Imidlertid knækkede knivsbladet og Poulsen løb ud på gaden og råbte om hjælp. Naboerne kom hurtigt til stede og fik draget omsorg for, at den sårede kom på sygehuset. Nu var der kun et problem tilbage: hvordan skulle man fange den tilsyneladende så farlige købmandssøn? Man stod og diskuterede, hvilken fremgangsmåde ville være den sikreste, da han pludselig kom ud fra butikken iført noget ligtøj, han havde taget i Astrup kirke. Det kunne ikke knappes i ryggen, så han gik med hænderne på ryggen for at holde sammen på det. Folk troede imidlertid, at han havde en kniv i den ene hånd, så man veg tilbage for ham.

Pludselig var der en, som fik en lys idé. Han råbte: "Hvad er det, der brænder inde i butikken?"

Andreas vendte sig om.Herved kunne man se,at han var ubevæbnet. Hurtigt fik man ham overmandet,og inden længe var anbragt på sindssygehospitalet i Viborg.

Omkring 1903 købtes huset af Georg Jensen,som hidtil havde haft butik i kroen.Han havde i et par år Valborg Lassen som bestyrer af forretningen.Han solgte dog ret hurtigt efter til Niels Chr. Nielsen og købte i stedet en større forretning på Vesterbro i Aalborg.Georg Jensen havde i flere år loftsetagen lejet ud til Sine Rosenberg,kaldet "Rytter-Sine".Hun drev her en lille sy-stue,hvor flere unge piger var beskæftiget.Af den grund blev sy-stuen hurtigt et populært samlingssted for byens unge karle.Mand og mand imellem gik den under navnet "Figaro".

Niels Chr.Nielsen døde i 1942,68 år gl.Han havde forinden solgt til den nuværende købmand Johannes Ebbesen.

"Københavnner-Morten":

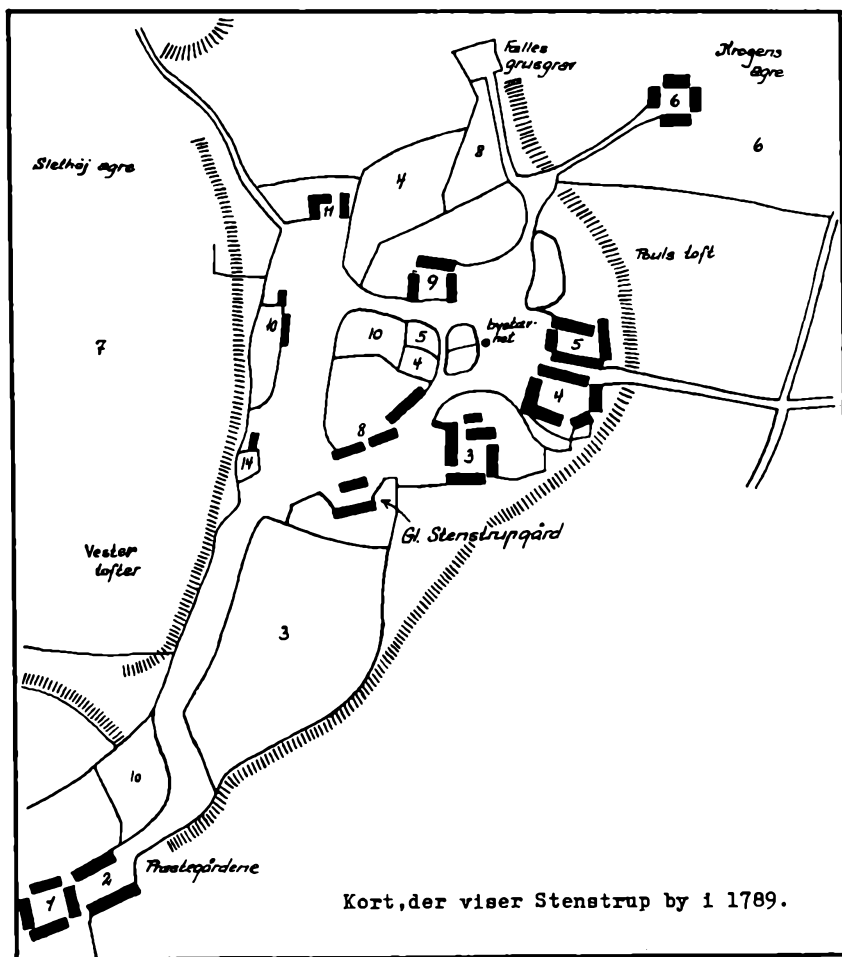
boede i et hus,der lå lige over for det nuværende hotel.Oprindeligt havde huset tjent som aftægtshus for gårdmand Hans Palle-sen og tilhørte senere dennes svigersøn Peder Borup Pedersen. Kort efter 1860 købtes huset af høker Morten Hansen,kaldet "Kø-benhavner-Morten".Han var født i København i 1835.

Morten gik ud med krankisten på ryggen.Han solgte nåle,knapper m.m.og købte desuden gamle klude.Som oftest kom Morten glad og syngende.Den mest kendte fra hans repertoire var "Ved Gammel-strand sad tre Fiskerkællinger".

Morten Hansen var klog mand.Folk var i almindelighed bange for ham,selv de mest skeptiske havde en voldsom respekt for ham.En kendsgerning er det i hvert fald,at Morten meget ofte kurerede syge mennesker.Som eksempel på hans kunst kan nævnes,at han en-gang kurerede et 5 uger gammelt barn for eksem med fennikelkål,kogt i figner.Mod hoste og "snive" havde han dette middel: 200 g olivenolie,3 store snapse cognac,2 store æggeblommer og 15 pe-bermyntedråber.Æggeblommerne skulle friskes godt og røres sam-men med olien og derefter tilsattes cognac'en og pebermyntedrå-berne.Medicinen skulle drikkes langsomt og altid lige før,man gik i seng.

Morten Hansen døde i 1915,80 år gl.Endnu findes hans efterkomme-re på egnen.

STENSTRUP BY.

Kort, der viser Stenstrup by i 1789.

Annexgården:

Denne gård består i dag af to gårde, nemlig matr.nr.1 og 2. Første gang annexgården nævnes var den 29. februar 1580, da der fra Frederik 2 kom et gavebrev til præsteembedet på den sønderste gård i Stenstrup til annexpræstegård som vederlag for herligheden af præstegården i Rostrup og en gård i Arden sogn, som kongen havde solgt fra præsteembedet til Jørgen Lycke ¹.

1642 boede sognepræst Poul Andersens søn, Anders Poulsen, i Stenstrup præstegård. Før ham beboedes gården antagelig af præsten Niels Riis, svoger til Poul Andersen ².

Ifølge matriklen af 1664 var gården fæstet af Jørgen Jensen, men allerede i 1688 er der 2 fæstere af gården. Da nævnes Anders Nielsen og Søren Jacobsens enke som fæstere af "Hr. Gude i Astrup, hans annexpræstegaard."

Hvor længe gården vedblev at være en dobbeltgård, ses ikke, men ved Villestrups overtagelse af gården i 1764 benævnes den stadig som 1 gård:

"12. Oktober 1764: Kgl. Konfirmation paa en Forening, indgaaet 15. August s. Aa. i Henhold til Forordningen af 8. Marts 1760 om Landvæsenets Forbedring, imellem Werner Rosenkrantz, Friherre til Willestrup, Herre til Krabbesholm og Schiwehuus, Kammerherre, Etatsraad og Amtmand over Schiwehuus Amt, og Jacob Scharschou Schive, Sognepræst for Astrup, Rostrup og Storardens Menigheder, angaaende en Annexgaards Overdragelse til Baronen og efterkommende Eiere af Baroniet Willestrup sin Annexgaard i Stendstrup By, Rostrup Sogn, Htk. 6. 2. 3. 2; 2) Ejerne af Baroniet svarer til Sognepræsten og hans Successorer i Landgilde 12 Rdl. 4. Mk. 6 Sk. til hvert Aars Martini; 3) Sognepræsten Nyder af denne Annexgaard alle 3 Tiender, saavel Korn- som Kongetienderne, samt Paaske- og Sct. Hansrente; 4) Skønt forrige Sognepræster har "refereret sig til" at svare Tiende og Afgift lige ved de øvrige Bymænd af de paa Herregaardens Takst værende Jorder, som maatte forundes Astrup Bymænd til Dyrkning, skal dog Sognepræsterne have deres Andel efter Astrup Præstegaards Størrelse i den Skovjord, hvor det tillades Astrup Bys Beboere at opbryde, hvilken Jord Præstegaarden bruger uden deraf at svare nogen Afgift; 5) Sognepræsterne i Astrup nyder upaaagtet Skov-Tørve - Skær paa Baroniet Willestrups Eiendom "udi Astrup Bys nær-

nest beliggende Bys eller Steders Tørve-Moser", som er bekvæmest at bjerge for Præsten; 6) Til Vederlag for denne Indfæstning, Willestrups Eiere kunne have af Annexgaarden, skal Sognepræsterne steds beholde den Eng i Storarden Kær, som de mod aarlig Leie har haft af Willestrups Eiere uden deraf at svare nogen Afgift; 7) Hvis Friherreskabet vil dele Stendstrup Bys Hartkorn og Jorder lige imellem Bymændene, vil Sognepræsterne ikke hindre det, naar det ved Delingen iagttages, at de ikke lider nogen Afgang i Tienden, men oppebærer den af Htk. 6. 2. 3. 2.; 8) Saa snart denne Forening har faaet Kongelig Konfirmation, hvilket Baronens bekoster og besorger, nyder Præsten og hans Efterkommere det foran anførte." ³

Ovennævnte viser helt tydeligt, at det har været Villestrup-baronens hensigt at dele alle gårdene i Stenstrup op i lige store parceller. Annexgården blev altså delt i de to nuværende gårde kort efter 1764.

"Vestre Præstegård", matr. nr. 1: Denne gård var fra omkring 1730

fæstet af Niels Jensen, kaldet "Præstgaard". Han døde i 1764 (66 år gl.) og overlod fæstet til sønnen Jens Nielsen Præstgaard.

Denne var født på gården i 1740. Han var g.m. Ellen Jensdatter. I ægteskabet var der 4 børn; Jens Præstgaard ses ikke at have været gift tidligere, selv om de ældste børns alder kunne tyde på det.

Efter ham fæstedes gården i 1810 af hans eneste søn Niels Jensen Præstgaard. Hos ham døde Jens Præstgaard i aftugt i 1816. Dette år kaldes gården i kirkebogen for "Stenstrup Annexgaard".

Niels Præstgaard blev i 1814 g.m. Ane, datter af gårdfæster Christen Jensen, Stenstrup.

1833 døde han imidlertid, 53 år gl., og den 40-årige Ane Christensdatter sad nu alene med een af sognets største fæstegårde. Hun havde valget mellem at forlade gården eller at gifte sig igen. Naturligvis valgte hun som så mange før hende den sidste udvej. Ud fra kirkebøgerne kan man i den forbindelse med lidt god vilje udlede en lille pudsighed: Tilgangslisten for Rostrup sogn viser, at der i 1833 kom en karl, Thøger Nielsen, fra Herby til enken Ane Christensdatter. Mon ikke han havde fornemmet duften af en stor, veldreven fæstegård? Hvilket man i øvrigt vel heller ikke kan forstænke

ham i. Det sjove ved de ellers så tørre data og årstal er imidlertid, at enken den 15. november s.å. giftede sig med svigerinden Sinned Jensdatters uægte søn, Enevold, som herefter fik fæste på gården den 30. december. 1. december 1833 figurerer førnævnte Thøger Nielsen igen i kirkebogen, men denne gang på afganglisten, til Herby!

Enevold Nielsen, som var hans fulde navn, var født på gården i 1803. Som nævnt var han - som det dengang hed - uægte søn af Jens Nielsen Præstgaards ældste datter Sinned. Barnefaderen var Niels Enevoldsen fra Glerup. Før han kom hjem og blev gift havde han tjent som karl i Vive præstegård. Efter Ane Christensdatters død giftede han sig med enken Mariane Nielsdatter af Rold. Der var ingen børn i hans ægteskaber, så da han døde i 1869 gik gården ud af familiens eje.

Den nye fæsters navn var Rasmus Rasmussen, også kaldt "Store-Rasmus". Konen hed Ane Marie Rasmussen. Mens han havde gården, brændte den, og i 1872 blev den flyttet op på sin nuværende plads, hvorved den antagelig straks blev kaldt "Ravnshøjgård". Året efter købte Rasmus Rasmussen gården fri fra Villestrup. Prisen var høj for den nye gård, 6000 rdl. måtte han give. I 1877 viser Villestrup godsregnskaber, at gælden nu er nedbragt med 5000 kr. Der var altså betalt uhørt meget af på blot 4 år, men desværre kunne han ikke i længden klare terminerne, så han måtte i 1887 give op og sælge til Hans Winther. Heller ikke denne kunne imidlertid klare afdragene, så i 1893 overtoges gården af møller Knud Sørensen i Vraa, der sikkert var hans største kreditor. De næste 4 år lod mølleren gården bestyre af sønnen Marcus.

Samme Marcus var en kæmpe af vækst og havde desuden gode kræfter. En dag skulle han hjem til møllen i Vraa. Ikke længe forinden havde han som en af de første på egnen erhvervet sig en cykel. Da Marcus på cyklen kører ned ad Langbakke - naturligvis med temmelig god fart på - knækker pludselig styret, og han får en ordentlig tur hen ad grusvejen - efter sigende med ansigtet forrest! Køn kan han ikke have været oven på den medfart, men Marcus er ikke den, der lader sig kue så let, så han smider styret til side og sætter sig igen i sadlen. Nu foregår styringen på den måde, at han stikker tommelfingeren ned i stangen, som går fra forgaflen og op til styret. Nu var bruddet imidlertid ikke helt rent, så da han skal

tage svinget nede ved Vraagård, må han dreje fingeren ekstra i hullet med det resultat, at fingeren bliver ilde tilredt. Af hensyn til moderen, Poulina, hvis nerver han i fællesskab med brødrene i tidens løb havde tøret slæmt på, går han ikke ind i mellen, men fortsætter op til smeden Hans Christiansen og dennes kone Trine. Her får han brændevin i såret og en klud om fingeren, og efter adskilligt større kvantum brændevin i halsen, vender han hjem til Poulina!

1897 købtés gården af Jens Marinus Olsen, der var født i Lundgårde i 1863 som søn af skomager og husmand Niels Olsen og hustru Elisabeth Christensen⁴. J.M. Olsen havde gode evner til at kurere syge dyr, og i 1908 fik han ret til at praktisere som dyrlæge. I 1884 blev han g.m. Ane Kirstine, datter af gårdmand Jens Chr. Laurssen, Lundgårde. I 1917 overlod han gården til sønnen Alfred Kristian Olsen, som var g.m. Christen Sørensens datter, Ane Kirstine, i Stenstrup. Jens Marinus Olsen døde i 1940 i Arden, hvor en søn, K.S. Olsen, er læge.

1942 købtés gården af Christian Hansen og i dag drives gården efter i flere år at have været forpagtet ud af sønnen Hans Jørgen Hansen.

Parceller.

Tinghøjgård (matr.nr.1c): Jorden blev udstykket fra hovedparcellen i 1897. Den var på 0.2.2.0.tdr.h., det samme som i dag. Gården opførtes af Chresten Andersen (Sjælland), der var født i Monstrup i 1870 som søn af gårdmand Anders Peter Poulsen og hustru Dorthe Kirstine Jensdatter. Chresten Andersen, der døde i 1950, var g.m. Sophie Marie Christine Dehn. I dag ejes gården af sønnen Viggo Andersen.

Knudsminde (matr.nr.1d): Denne gårds jorder blev udstykket i 1917. Loddens størrelse var 2.2.2.2 1/4 tdr.h., dvs. at det er den største udstykning, der til dato er foregået i Rostrup sogn! Den første ejer var Martinus Poulsen, som var født i Astrup i 1892. Søn af Niels Poulsen og hustru Marie Pedersen. Han døde i 1948 og overlod gården til svigersønnen, Johannes Bager Christensen.

Matr.nr.2: Adskillelsen af de to "præstegårde" er uden tvivl foregået i 1764, da Niels Jensen Præstgaard døde. Som tidligere nævnt overlod man fæstet af den senere Ravnsbjerggård til sønnen Jens. Den anden halvdel blev fra 1764 fæstet af den ældste søn, Thyge Nielsen, der var født i 1736. Han viedes 1766 til Maren Christensdatter. I ægteskabet var der 7 børn, heraf 4 sønner. Af disse 4 blev de 3 gårdmænd her i sognet! Den ældste overtog senere fødegården, Niels Thygesen fæstede Hvilshøjgård og Peder Thygesen overtog i 1830 en gård i Rostrup, nu tilhørende Hans Vilh. Jochumsen. Thyge Nielsen døde i 1793 og enken giftede sig s.a. med ungkarl Niels Jensen Bøgeholt fra Lillearden.

22. juli 1815 fik Christen Thygesen fæste på gården fra Villestrup. Han blev s.a. gift med Else, datter af gårdmand Søren Bach i Stenstrup. Christen Thygesen døde i 1869, 87 år gl. Han havde fæstet til sin død, men må tilsyneladende have forstået at have dygtige karle på gården. Hans søn, Thyge, overtog den i 1870, men han må åbenbart ikke have været i stand til at overtage gården tidligere, thi 1. april 1870-1. dec. s.a. nævnes Jens Peter Nielsen som bestyrer. Den 1. december 1870 købte Thyge Christensen gården for 8000 rdl., hvilket var en ganske formidabel sum på det tidspunkt. Bygningerne var nye, hvilket kunne tyde på, at gården, der få år forinden var brændt sammen med Ravnsbjerggård, da var flyttet op, altså mindst to år, før den anden gård blev det. I øvrigt kaldes gården nævnte år for "Østre Præstegård".

Thyge Christensen, som var g.m. kusinen, Ane Elisabeth, datter af gm. Christen Sørensen Bach, døde imidlertid allerede i 1872, kun 48 år gl. Enken giftede sig nu med Niels Christensen, søn af gm. Christen Nielsen Skrædder, Stenstrup. 2. gang blev han i 1878 g.m. Nielsine Marie, datter af gm. Anders Christensen, Monstrup. Han var således svoger til Søren Josephsen.

1881 købtes gården af Laurits August Møller. Gården havde nu i de kommende 20 år ikke færre end 6 ejere. 1886-88 ejedes den af A. Uhrenholt og 1888-92 af Niels Christensen.

I 1892 købtes den af Niels Sørensen Lyng, som tilsyneladende var en foregangsmand. Mens han boede i gården, blev der bl.a. holdt friskole her, ledet af frk. Thora Noll fra Aalborg. Da skolen byggedes eller påbegyndtes i Stenstrup flyttede hun ind til Rostrup, hvor hun bl.a. på kroen holdt friskole.

1896-1903 hed ejeren Hans Albert Pedersen. Han solgte til Jacob Pedersen Bisgaard, som var født i Mejlby som søn af gm. Peder Pedersen og hustru Else Marie Jacobsen. Konen, Birthe Marie Hansen, var født 1885 i Frisdal. Datter af gm. Jens Hansen. I 1945 overtoges gården af sønnen, den nuværende ejer Arne Bisgaard, der gennem flere perioder har været medlem af sognerådet.

Parceller.

Matr. nr. 2d: Denne ejendom er udloddet fra hovedparcellen i 1873 med hartkorn o. 2. o. 2 $\frac{1}{2}$ td. Den blev opført af gårdmand Anders Peter Poulsen, Monstrup, som flyttede herop, da han senere overlod gården i Monstrup til sønnen, Jens Peter Andersen. Anders P. Poulsen døde i denne ejendom i 1902 i aftægt hos den yngste søn, Laust Andersen, som var født 1876.

Ejendommen for ca.
50 år siden.

Laust Andersen var g.m. Kirstine Marie Jensen, f. 1878 i Redstø som datter af gårdmand og sognefoged Søren Vammen. Han døde i 1951 efter forinden at have overladt ejendommen til sønnerne, Oskar- og Peter Andersen, som ejer den i dag.

Tidligere lå der på udmarken en lille ejendom, hvor Niels Christian Mikkelsen, kaldet "Gudemanden" boede. Han var i mange år placeret øverst på sognets forsørgelsesliste. I sine unge dage havde Niels Chr. begået flere ulovligheder, bl.a. stjal han får (se matr. nr. 4). Sønnen, der naturligvis kaldtes "Gudedrengen" skal have været en endnu mere uheldig person. Det var således ham, der i raseri satte ild på Anders Houtveds ejendom (s.d.).

Matr. nr. 2e: Ejendommen er opført ca. 1906 af Karl Nielsen, søn af smed Andreas Nielsen, Rostrup. Senere ejedes den af Oluf Petri, søn af præsten i Vive. Efter ham Andreas Nielsen, søn af Jens N. David-

sen, Brøndbjerg hede, og Thorvald Thygesen, som solgte til den nuværende ejer, Lars Anthon Lassen. Denne har siden 1962 været medlem af sognerådet.

Matr.nr. 2i: Oprettet i 1907. Tidligere ejer var Hans Peter Christensen, som i dag bor i Rostrup. Efter ham overtoges ejendommen af svigersønnen, Berge Olsen.

Matr.nr. 2k og 1: Begge lodderne er udstykket i 1909. Den første, som boede her var smed Carl Nielsen (se matr.nr. 5e). Han solgte i 1917 til den nuværende ejer, Georg Jensen (Huus).

Matr.nr. 3:

Denne gård hørte allerede i 1664 under Villestrup. Fæster var dette år Christen Nielsen og i 1688 var der 2 fæstere Niels Christensen og Jens Ollesen.

Omkring 1770 blev den fæstet af Jens Jensen Birkeworde. Han blev 3. gang g.m. Maren Andersdatter af Stenstrup. Jens Jensens tilnavn synes at rebe forbindelse med Marienborg. Han døde i 1824, 80 år gl. i aftagt hos sønnen af samme navn.

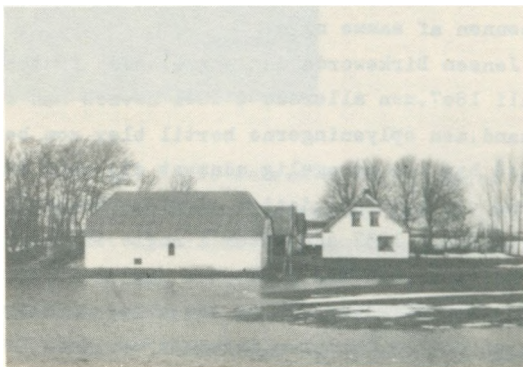
Jens Jensen Birkeworde (den yngre) havde fæstebrev fra Villestrup af 25. juli 1807, men allerede i 1801 nævnes han i folketællingen som gårdmand, men oplysningerne hertil blev som bekendt givet af folk selv, så han har antagelig udnævnt sig selv lidt før tiden. Jens Birkeworde var g.m. Anna, datter af Niels Buurholt i Lundgårde. Efter at han var død i 1837 sad enken i nogle år i uskiftet bo og bestyrede mandens fæste, men den 3. oktober 1843 kom der nye folk i gården. Christen Nielsen Skrædder fik da fæstebrev og blev senere på året g.m. Anna Sørensdatter. Christen Skrædder var født i Hesselholt, søn af gårdmand Niels Nielsen. Hans ældste søn, Niels Christensen, blev ved giftermål i 1872 ejer af matr.nr. 2, og da den anden søn, Søren, ikke ønskede at overtage så stor en gård, så blev det ved Christen Skrædders død i 1876 svigersønnen, Poul Sørensen Smit (egl: Smidt), der overtog fæstet. Poul Smit var født 1849 i Rostrup som søn af gårdmand Søren Christensen Smidt. Efter ham overtoges gården i 1927 af Niels Poulsen Iversen, bedre kendt under navnet Poul Iversen. Han var født 1903. Gift 1927 med Kirstine Rasmine Rasmussen. I 1953 købtes gården af den nuværende ejer Peter Møller, der opførte nye bygninger.

Parceller.

"Bakgården"(matr.nr.3b): Denne er udloddet i 1877 med 1.1.0.1½ td.h.Gårdens byggherre var Søren Christensen Skrædder,der fik lodden som sin arvepart efter faderen,Christen Skrædder.Imidlertid var Søren Skrædder ikke den "fødte" landmand,så gården forfaldt efterhånden.I begyndelsen af dette århundrede byttede han derfor til en lidt mindre ejendom,Ørvad,som han - eller rettere konen - kunne overkomme,for han var nemlig i 1898 begyndt at arbejde på cementfabrikken "Dania".Den mand,han byttede med var Lars Peter Nielsen,kaldet "Bak-Lars",vel efter denne gård.Gården brændte i 1904,og Lars Peter Nielsen byggede den op igen.1911 købte han jord i Rostrup af Mads Larsen,Rostrupgården.På denne jord opførte han det hus,som senere er beboet af Hans Lassen.

I de næste 30 år var der mange forskellige ejere.1912-19 hed ejeren Søren Hansen.Efter ham kom Bernhard Nielsen.Endvidere kan nævnes Ejnar Thygesen,Schmidt-Andersen,Jens Christensen og Chr. Bisgaard.

Endelig i 1942 købtes gården af den nuværende ejer Verner Bertelsen.

"Kejserstedet".

"Kejserstedet"(matr.nr.3d): Jorden blev udloddet i 1877.I 1896 købtes matr.nr.3g til.Ejendommen skal have fået navn efter en af de tidligste ejere,Christian "Kejser".Efter ham var det den senere møller i Rostrup,Søren Andersen,der havde gården.Han solgte til Laurits Andersen Balle,som for få år siden overlod den til sønnen Tage Balle.

Matr.nr.4 og 5:

Gårdene lå oprindeligt ved siden af hinanden nede i Stenstrup by, i øvrigt lige ved den nuværende nedkørsel til byen. Hvilshøjgård lå t.v. og Stensgård, som den i dag kaldes, t.h. for vejen. De udgjorde tidligere en dobbeltgård. Som de fleste andre gårde i Stenstrup tilhørte den allerede i 1664 Villestrup. Fæsteren var da Anders Jensen. I 1688 nævnes Mads Jensen som fæster.

Hvilshøjgård (matr.nr.4): Jordebogen fra 1725 angiver Just Christensen som fæster under Villestrup. Han var født 1673 i Tisted, Astrup sogn som søn af husmand Christen Jensen Gåd (=Gade). Samme Christen Gåd var i øvrigt også far til den Jens Christensen Gade, som antagelig i 1696 kom til Brøndbjerg og fæstede den senere Bredmosegård.

Just Christensen Gade døde i Stenstrup i 1758. Han var da 85 år. Efter ham har det uden tvivl været sønnen, Christen Justesen, der har haft fæstet på gården. Han var født i Stenstrup i 1714, hvoraf man kan slutte, at Just Christensen havde gården allerede da. Christen Justesen døde i 1789, men han havde ikke gården så længe, thi folketællingen fra 1787 viser, at manden i gården nu hed Christen Jensen "Rytter". Han blev i 1783 g.m. Sidsel, datter af gm. Laurs Jensen i Stenstruggård. Som forlovere angives brudens far samt Laurs Jensen af Astrup Nørskov, hvilket synes at vise, at den nævnte Christen Jensen kom fra Astrup i 1783 og overtog fæstet. Han fik dog ingen lang tid på gården, idet han døde i sept. 1800, kun 47 år gl. Det oplyses i kirkebogen, at "han bleve qual't i en opkastet Brønd!"

Enken giftede sig herefter med ungarl Thomas Pedersen, søn af gm. Peder Thomassen, Brøndbjerg. Denne havde gården til 1823, idet Niels Thygesen, søn af gm. Thyge Nielsen, Stenstrup, nævnte år, den 5. februar, fik fæstebrev på gården. Han var blevet g.m. Christen Jensens datter, Else. Hendes søster, Kirsten, blev 1. gang g.m. gårdmand Jesper Andersen i Lundgårde og 2. gang med dennes eftermand Laurs Issachsen.

I sit 2. ægteskab var Niels Thygesen g.m. Mariane, Thomas Nielsens datter i Lundgårde.

1841 var der kommet en farlig smitte til sognet. Denne smitte angreb bl.a. denne gård, hvor husbonden med 2 børn døde af den inden

for 3 uger.

Niels Thygesen efterlod sig ingen voksne arvinger, så Villestrups ejer måtte have en ny fæster ind på gården. Den 18. februar 1842 overdroges fæstet til Anders Eriksen fra Tåsinge. Fæstebrevet er i dag bevaret hos Anders Eriksens oldebarn, den nuværende ejer, Erik Andersen. Dette fæstebrev giver os fuldstændige oplysninger om det udseende den gamle gård havde.

Anders Eriksen var født i 1809 i Landet på Tåsinge. Søn af gårdmand Erik Kristensen og hustru Kirsten Mortensdatter. Han var 1. gang g.m. Maren Nielsdatter, født i Lundby på Tåsinge. 2. gang med Mette Kirstine Christensen fra Haverslev. Efter hendes død giftede han sig 3. gang med Karen ?

Anders Eriksen døde 68 år gl. i 1877. Hans gravsted er stadig bevaret på Rostrup kirkegård.

Gården brændte i 1876, mens den havde sin plads nede i byen. Sammen med den brændte også Stensgård. Efter branden blev gården udflyttet til dens nuværende plads. Den var nu overtaget af sønnen Christen Erik Andersen. Kort tid efter overtagelsen købte han den af Rugård, som i 1862 havde overtaget den af Villestrup under en økonomisk krise. Skødet er dateret 13. juli 1877.

Christen Erik Andersen blev i 1877 g.m. Ane Marie Larsdatter, som var datter af gårdmand Lars Christensen, Haverslev.

Deres søn, Laurits Andreas Andersen, f. 1881, overtog gården i 1918, og ved hans død i 1959 blev sønnen, Erik Andersen, ejer. Han har i de sidste år haft gården forpagtet bort til Kaj Rieks-Pedersen, søn af bager Anders Rieks-Pedersen; Rostrup. Laurits Andreas Andersen var g.m. Kirstine Charlotte, datter af Hans Jochumsen, Rostrup.

Parceller.

Peter Nielsens gård (matr.nr.4c): Ejendommen udloddedes i 1880 med o.o.3.2 tdr.h. Den ejedes før 1900 af Karl Andersen, hvis datter blev g.m. Malthe Nielsen, Stenstrup.

Efter ham overtoges gården af sønnen, Karl Andersen. Ved overdragelsen byggede Karl Andersen ejendommen matr.nr.4 1, som han benyttede som aftægtsbolig. Den sidstnævnte ejendom tilhørte senere Valdemar Jørgensen. I dag ejes matr.nr.4c af Peter Kristian Nielsen.

Matr.nr.4d: Udstykket i 1880. Ejeren var da Ole Larsen, g.m. Kirstine Jensen. De havde mange børn. Efter ham overtog sønnen, Nidolf Larsen, i 1927 ejendommen. Han solgte 1935 til den nuværende ejer, Søren Ejnar Christensen.

Matr.nr.4f: Opført 1880 på tomten fra den i 1876 nedbrændte Hvils-højgård. Første ejer var Jens Lassen Sørensen. Han var født 1859 i Damstedgård som søn af gårdmand Søren Jensen og hustru Mariane Nielsdatter.

Efter ham fik svigersønnen, Søren Christian Sørensen, ejendommen, men ved dennes død i 1918 drev enken, Kirstine Sørensen, gården videre. I dag ejes den af sønnen Søren Christian Sørensen.

"Ryttergården" (i dag: Stensgård): Omkring 1700 blev denne gård fæstet af Søren Rytter. Han døde i 1732 i en alder af 84 år. 1725 nævnes sønnen, Jens Rytter, som gårdfæster i Stenstrup. Han døde i 1756, 64 år gl.

Men gården forblev i familiens eje, eller rettere fæste. Sønnen, Søren Jensen Rytter, overtog den efter ham, men nævnes 1787 at være i aftagt hos sin søn, Niels Sørensen Rytter. Søren Rytter døde her i 1790.

Til oa. 1820 havde Niels Rytter herefter gården, indtil den gik over til mindst 5. generation, Christen Nielsen Rytter. Han var født på gården i 1796 og g.m. Ane Kirstine Sørensdatter. Ved hans død i 1834 giftede enken sig med ungkarl Jens Thomassen, søn af gårdmand Thomas Nielsen i Lundgårde. Han fik fæstebrev på gården den 28. april 1835. Imidlertid døde han, kun 40 år gl., i 1845, og Ane Kirstine Sørensdatter måtte påny finde sig en mand. Det skete i 1848, da hun blev g.m. Christen Christensen, som herefter fik fæstebrev den 25. november 1848 fra Villestrup. I begyndelsen af 70'erne skete der noget ganske uheld: Christen Christensen lod sig skille, og blev g.m. den ligeledes fraskilte Juliane Marie Terkildsen. Han døde i 1891.

Mens han havde gården brændte den som nævnt i 1876. Branden opstod efter sigende, fordi man havde stoppet dyner i skorstenen. Branden var så voldsom, at også nabogården brændte ned. Stensgård blev ikke flyttet ud før 1907.

I 90'erne havde gården flere ejere. 1893 nævnes Andreas Nielsen,

og indtil 1899 hed ejeren Jens Mogensen.

I 1899 købtes gården af Niels Lassen Andersen. Han var født i Sindal ved Frederikshavn i 1872. Hans far var her fra egnen, men o. 1870 kom han som banearbejder til Vendsyssel. Her blev han g.m. en pige fra Sindal-egnen og overtog hendes fødehjem. I dette ægteskab var der vist 5 børn.

Endnu mens Niels og hans søskende var små omkom imidlertid faderen ved en drukneulykke, og enken sad nu tilbage med en gård, 5 børn samt en gammel mor.

Men skæbnen blev endnu hårdere for børnene, for ikke længe efter døde såvel moderen som bedstemoderen. Gården derefter solgtes af værgerådet og pengene blev anbragt i overformyndertiet. Børnene anbragtes rundt omkring i pleje hos familien. Niels kom til at tjene i Mejlby hos sin eldste broder, Peder. Mens Niels tjente dér, skulle broderen til selvbryllup hos Jens Kjeldsen i Blegde, og som skik var skulle tjenestekarlen køre for husbond.

Mens han nede i Blegde ventede på broderen blev han gode venner med Jens Kjeldsens datter, Christine. De blev gift i 1897 og kort tid efter købte Niels for de penge, han havde i overformyndertiet, Blegdegård af Jens Kjeldsen. 2 år senere solgte han dog til svogeren, Christen, og købte i stedet Stensgård.

Denne lå på daværende tidspunkt endnu nede i Stenstrup by, men i 1907 flyttede Lars Andersen, som han almindeligvis kaldtes, gården ud på dens nuværende plads. Desværre fik han ikke så lang tid på gården, idet han døde allerede i 1914, kun 42 år gl. Enken drev herefter gården i nogle år, indtil sønnen, Søren Christian Andersen, kunne overtage den. Ved hans død i 1960 forpagtedes gården af Jens Pedersen, søn af Niels Pedersen, Rostrup.

Parceller.

Matr.nr. 50: I begyndelsen af dette århundrede ejedes lodden og huset af smed Carl Nielsen, som tidligere havde haft smedje i det hus, som i dag tilhører Dorthea Christensen. Han døde i 1916 og enken, Helga Nielsen, boede her i mange år. Senere boede arbejdsmand Axel Nielsen her.

Matr.nr. 5d: Her boede tidligere arbejdsmand Anders Frederiksen. Efter ham var det Laurits Marinus Poulsen. Han var født 1901 som

søn af gårdmand Peter Christian Poulsen. Huset ligger på det sted, hvor tidligere matr.nr. 9 lå nede i byen. Laurits Poulsen døde 1966.

Matr.nr. 5e: Udloddet i 1890'erne. Her boede Niels Andersen og i dag dennes søn, Niels Andersen, der er g.m. Anna, datter af boelsmand Karl Gustav Michelsen, Rostrup.

Matr.nr. 5f: Fra 1912-47 beboedes ejendommen af Laurits Nielsen, som en overgang var ejer af "Korsholm" og far til dennes nuværende ejer, Jens Nielsen. I 1947 købtes ejendommen af den nuværende ejer, Ejnar Mouritsen, født i Brøndbjerg som søn af gårdmand Jens Mouritsen.

Matr.nr. 5g og h: Jorden udloddedes i 1900 til Thomas Jensen. En senere ejer var Jens Chr. Jensen, søn af Hans Jørgen Jensen, Marienborg. Han var g.m. Andrea Johanne Jensen. Deres datter, Linda, er g.m. gård-ejer Niels Mouritsen, Tvidmose. Sine sidste år tilbragte han i Rostrup. - I dag ejes gården af Richard Vinther, som er født i Storarden 1916. Han er g.m. Agnethe Christine Olsen.

Matr.nr. 5i og k: Denne lod er ligeledes oprettet 1900. Fra 1903 beboedes den af Anders Sørensen Villadsen. Han solgte i 1940 til den nuværende ejer, Jens Thomsen.

Matr.nr. 5 l: Parcellen 5 l er ikke den eldste af denne ejendom. Eldre er matr.nr. 6f, som udstykkedes i 1878. Ejendommen ligger nu, hvor den tidligere Stensgård har ligget. Den ejedes før af Charles Frederik Olsen, f. 1897 i Rostrup sogn som søn af skomager, senere gårdmand og dyrlæge J.M. Olsen. Indtil for nylig ejedes jorden af Lars Nielsen.

Bakgården (matr.nr. 6):

hørte under Villestrup i 1664 og fæstedes da af Jens Pedersen. Fæster i 1688 var Jacob Jensen, rimeligvis sønnen. Omkring 1720 fæstedes gården af Jens Sørensen Bach. Gården kaldtes dengang "Bakgården" på grund af dens placering på bakken oven for byen.

Jens Bach fik i 1721 en søn, Søren Jensen Bach, der senere nævnes i 1753 som gårdfæster i samme gård. Ved folketællingen 1787 er han på aftagt hos svigersønnen Søren Christensen Bach, som 1784 var blevet g.m. datteren Karen. Søren Jensen B. døde i 1801, næsten 80 år gl.

Søren Bachs søn, Christen Sørensen Bach, fik fæstebrev på gården 31. juli 1819, hvorefter førnævnte Søren Bach gik på aftægt. Han døde i 1841, i øvrigt samme år som svigersønnen. Dødsårsagen for sønnens vedkommende var "smitte". Sammen med ham døde 3 af børnene. Enken sad herefter i uskiftet bo til 1852, da sønnen Peder Christensen Bach, fik fæstebrev på gården. Han blev s. a. gift med Ane Cathrine, datter af gårdm. Thomas Nielsen i Lundgårde. I 1866 købtes gården fri fra Villestrup af Jacob Nielsen Bisgaard, som kom til sognet fra Romdrup. Han flyttede senere til Valsgård efter at have solgt til Thomas Hansen Smidt, hvis enke solgte til gårdens nuværende ejer, Marius Møller. Gårdens navn er i dag "Nøgelhøjgård".

Parceller.

Matr. nr. 6b og c: Disse to lodder tilhører i dag Laurits Pedersen i Stenstruplund, men i 1866, da Villestrup solgte hovedparcellen til Jacob Bisgaard, stod der at læse i Matrikel-Supplementet for Hindsted herred I: "Hovedparcel agtes solgt, 6b forbliver under Villestrup, og 6c agtes indtaget til Fredeskov."

Matr. nr. 6d: Lodden udstykkedes 1874. Tidligere ejedes den på jorden opførte ejendom af Niels Jensen (Skals). Han solgte til Jens Peter Pedersen, søn af skovfoged Niels Chr. Pedersen, Stenstruplund, og flyttede selv til Rostrup, hvor han boede i det hus, som i dag beboes af vognmand Knud Sørensen. Efter Jens Peter Pedersens død i 1962 overtoges ejendommen af sønnen Heine Pedersen.

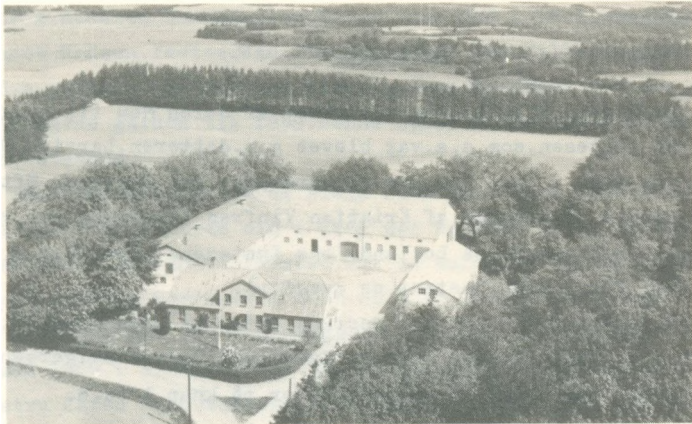
Matr. nr. 6e: Udloddet i 1874 med 0.1.2.2¹ td. h. Tidligere ejedes parcellen af Poul Sørensen, kaldet "Skøt-Poul", en overgang boede Laurits Nielsens enke, Mariane, her. I dag drives gården af Jens Nielsen.

Matr. nr. 6g: Indtil 1943 blev denne ejendom drevet af Karl Magnus Jensen. Han var født 1882 i Ajstrup sogn, søn af husmand Andreas Jensen og hustru Else Marie Mortensen. Han var g. m. Jensine Fjeldsted. Efter hans død 1943 overtoges ejendommen af sønnen Karl Jensen. Denne købte senere den gamle kro i Rostrup og solgte gården til Jens Christian Thostrup.

Stenstruppgård (matr.nr.7):

Villestrup ejede i 1664 gården. Den var da fæstet af Poul Andersen. I 1688 er det blevet til en dobbeltgård med 2 fæstere, Søren Jensen og førnævnte Poul Andersen, som døde 1696, 66 år gl.

Omkring 1760 var gården fæstet af Laurs Jensen. Han havde 4 børn. Den ældste søn, Søren Laursen, overtog fæstet i 1796 og en af døtrene, Sidsel, blev i 1783 g.m. gårdmand Christen Rytter, Stenstrup. Laurs Jensen døde i aftægt hos sønnen i 1800, 69 år gl. l. gang blev Søren Laursen g.m. Anna, Peder Bachs datter i Stenstrup. Hun døde i 1810, og han giftede sig herefter med Bodil Pedersdatter, Blegdø.

1796 benævnes gården som "Stenstrup Udflyttergaard", hvilket kunne tyde på en nylig foretagen udflytning. Hvor gården havde sin plads nede i byen er ikke sikkert, men på kortet side 188 er der peget på en mulighed.

Sønnen, Laurs Sørensen, fik 24. april 1832 fæstebrev på gården. I 1834 blev han gift (2. ægteskab) med tjenestepigen Ane Cathrine Jacobsdatter. Dette giftermål må have ærgret mangan en gårdmandsdatter!

Laurs Sørensen Døde allerede i 1841 og året efter ægtede enken ungkarl Peder Sørensen Mou (fæstebrev 15. juli 1842).

Peder Mou døde i aftægt 1880 hos Søren Jensen Mou - der var blevet g.m. Ane Dorthea, datter af Laurs Sørensen. Han overtog gården omkring 1860 og købte den af Villestrup i 1872 for 5500 rdl. Gården brændte i 1887, men blev ret hurtigt genopbygget.

I 1903 overtoges gården af svigersønnen, Poul Christian Jensen, der i sit 3. ægteskab var blevet g.m. Larsine Dorthea Sørensdatter. Indtil da havde han været snedker og haft sit værksted i udbygningerne til møllen i Rostrup. Han var født i Monstrup som søn af smed, senere snedker og karetmager, Jens Chr. Sørensen og hustru Karen Marie Poulsen. 1. gang var han g.m. Jensine Marie Sørensen og 2. gang med Mariane Dorthea Sørensen Uhrenholt. I dette ægteskab var der bl.a. sønnen Marinus Jensen, som i 1918 overtog Stenstrupgård, efter at faderen var død året forinden.

Siden 1934 har Marinus Jensen været sognefoged. Gennem mange år har han været medlem af sognerådet. Han er g.m. Jenny, datter af gm. Niels Lassen Andersen i Stensgård. I dag drives gården af sønnen Thorkild Jensen.

Parceller.

Matr.nr. 7b: Jorden blev i 1884 udstykket af Søren Mou til svigersønnen, Jens Justesen, som s.a. var blevet g.m. datteren, Larsine Dorthea. Han var født i Vive som søn af gårdmand Just Justesen. Efter hans død købtes ejendommen af Kristian Vinfred Rasmussen, som var født 1860 i Stokkemarke på Lolland. Jens Justesens enke blev g.m. snedker Poul Chr. Jensen, Rostrup (se ovenfor).

Vinfred Rasmussen døde i 1925 i Rostrup efter at have overladt ejendommen til sønnen, Rasmus Frimann Rasmussen. Dennes svigersøn, Hans Birkedal Jensen, har nu gården, som er på knap 1 td.h.

Matr.nr. 7d: blev udloddet i 1897 til Søren Jensen Rytter, som havde den til 1918, da den købtes af Malthe Ulrich Nielsen. Han var f. 1889 i Rostrup som søn af senere gårdmand i Lundgårde, Lars Christian Nielsen. Datteren blev g.m. Karl Andersen, Stenstrup. I 1956 blev ejendommen overdraget sønnen, Carl Nielsen, som i dag driver gården.

Matr.nr. 7e: Denne ejendom blev også udstykket i 1897. Fra 1918 ejedes den af Martin Poulsen, som var g.m. en datter fra Stenstrupgård. I 1924 købtes den af Christen Andersen, som senere blev vogmand i Rostrup. Han var søn af gårdmand Niels Lassen Andersen, Stensgård. 1. november 1930 blev gården solgt til hans broder, Johann Andersen.

Matr.nr. 7g: Udstykket i 1915. Første ejer var Karl Poulsen, som var g.m. Jensine, datter af boelsmand Jens Justesen (se matr.nr. 7b). Efter

ham gik gården over til svigersønnen, Evald Dalgaard, den nuværende ejer.

Matr.nr.8 - 9 - 10 - 11:

Grunden til, at disse 4 gårde er behandlet sammen, er den, at de tidligere har udgjort een gård. Matriklen af 1844 sætter dem hver til o. 6.3.-17/24, hvilket er nøjagtig 1/4 af de svrige helgårde på samme tid. Hvornår de er blevet delt op, kan ikke ses, men det må være sket i midten af 1700-tallet.

Matr.nr.8: 1763 angives Mads Jensen at være fæster af denne gård. Han var g.m. Karen Laursdatter. Efter hans død i 1801 overtog sønnen, Jacob Madsen, fæstet. Han fik fæstebrev fra Villestrup 18. maj 1801. S. a. giftede han sig med Kirsten, Jens Sørensen Rytters datter. Han havde gården til 1839. Denne opførte omkring 1850 det nuværende stuehus.

Efter ham fæstedes gården af Niels Nielsen. Dennes enke, Kirsten Christensdatter, giftede sig i 1865 med ungarl Simon Sørensen. I oktober 1871 fik han tilladelse til at sælge et mindre stykke af jorden til Søren Sørensen i matr.nr.9. Simon Sørensen døde i 1893, 61 år gl. Efter ham fik svigersønnen, Christen Sørensen, gården. Han var født 1869 i Simested som søn af gårdmand Søren Christensen og hustru Karen Jacobsdatter. 1936 overtog sønnen, Marinus Sørensen, gården. Han var født her i 1908. Ved hans død i 1964 blev gårdens jord frasolgt, størsteparten til Peter Møller og E. Mouritsen.

Matr.nr.9: Lå tidligere nede i Stenstrup by på det sted, hvor Laurits Nielsens enke bor. Denne gård er uden tvivl udstykket ret sent. Den ses ikke at være fæstet før 1788, da den findes på matrikelkortet. Her var Søren Pedersen fæster. I folketællingen 1801 oplyses det endvidere, at han også var træskomand. Han var g.m. Maren Sørensdatter. Efter ham gik fæstet over til sønnen, Søren Sørensen, som var født i 1775. Hos ham døde Søren Pedersen i 1819, 67 år gl. Søren Sørensen var g.m. Niels Thygesens søster, Maren. Han døde 1858. 1871 nævnes en Niels Jensen at have fået udstykningstilladelse. I slutningen af 1800-tallet ejedes gården af Niels Christensen. Denne døde i 1907, 63 år gl. Efter ham havde Jens Hansen gården. Det er hans svigersøn, Henry Nielsen, der i dag driver gården.

Matr.nr.10: 1787 er denne gård fæstet af hjulmager Anders Pedersen. Gården lå dengang nede i Stenstrup by på det sted, hvor i dag Aksel Hansen bor. Anders Pedersen havde gården til 1817, da han overdrog fæstet til svigersønnen, Christen Hansen, hos hvem han døde året efter. Han blev 66 år.

Christen Hansen, der stammede fra Lillearden, købte gården fri fra Villestrup den 1. juli 1828. Det var altså den første Stenstrupgård i selveje. 18. september 1860 overtog svigersønnen Lars Christensen Bak gården, mens Christen Hansen gik på aftægt. Han døde 1865. Lars Bak blev i 1860 g.m. Christen Hansens datter, Karen Marie. I 1893 overlod han gården til svigersønnen, Jens Kjeldsen Nielsen, som var fra Mjels. Selv døde han i 1902, 73 år gl.

I 1899 købtes gården af Peter Christian Poulsen. Han var født i Monstrup i 1875 som søn af gårdmand Christian Poulsen. I 1897 blev Peter Chr. Poulsen g.m. Kirstine Nielsen, søster til førnævnte Jens Kjeldsen Nielsen.

2. gang var han g.m. Gjertrud Marie Poulsen. Efter hans død i 1909 giftede enken sig med Knud Kristian Svendsen, som var født 1889 i Skørping som søn af husmand Jørgen Svendsen. I 1918 overtoges gården af Jens Jensen, og endelig i 1937 købtes den af den nuværende ejer Richard Laursen, født 1910 i Lundgårde som søn af gårdmand Laurids Laursen, senere Rostrupgården.

Parceller.

Matr.nr.10b: Huset ligger på det sted, hvor hovedparcellen tidligere havde sin plads nede i byen. Lodden er udstykket til Peter Chr. Poulsens datter, Magde, der 1. gang var g.m. Søren Nielsen Bach. Efter hans død i 1946 blev hun g.m. Aksel Lindhardt Hansen.

Matr.nr.11: I 1764 nævnes Abraham Christensen som fæster i gården. Han er der endnu i 1801, og selv om han da var 72 år, må man vel gå ud fra, at han havde fæstet, til Christen Jensen 4. august 1806 fik fæstebrev fra Villestrup.

Oprindeligt lå gården nede i byen. Det hus, som sidst beboedes af Axel Nielsen, ligger på det sted, hvor den gamle gård har ligget. Samme Christen Jensen døde i 1830, 68 år gl., men endnu i 1844 boede hans enke i gården uden at være gift igen. Først 12. december 1850 udstedtes der et nyt fæstebrev. Det var til Anders Nielsen Bæk. Fæstebrevet blev ikke udstedt af Villestrup, men derimod af godsejer Mourier-Pedersen til Rugård på Djursland. Han havde modtaget bl. a. denne ejendom fra Villestrup som pant for et lån. Anders Bæk var g. m. Kirsten Sørensdatter og boede i gården endnu i 1872. Efter ham beboedes den af Søren Christensen, som havde den til 1898. I de følgende år var der flere ejere. Her kan nævnes en smed Kilgast, Laurits Jensen, Niels Nielsen, kaldet "Bitte-Smeden" og Marinus Olsen. Sidstnævnte solgte til Peter Hedehus. I dag ejes gården af Victor Østergaard.

Stenstruplund:

Denne gård, som tidligere var skovfogedbolig, har gennem tiderne haft flere navne. Det ældst-kendte navn er "Lundhuset", der anvendes i 1761. Nævnte år oplyses det i kirkebogen, at Christen Christensen af Lundhuset er død, 19 år gl. Han var antagelig broder til Laurs Christensen, som folketællingen af 1787 angiver som værende "Opsynsmand i Stenstrup Krat". Laurs Christensen, der døde i 1793, var g. m. Birthe Nielsdatter.

Efterfølgeren, Niels Gregersen Christensen, var g. m. Dorthe Jensdatter. Folketællingen af 1801 betegner ham som "Skovfoged og Husmand i Lundhuset." En overgang kaldes det også "Vernerslund". 29. juli 1815 fik svigersønnen, Christen Thoersen, fæstebrev fra Villestrup og ansattes samtidig som skovfoged. I fæstebrevet benævnes gården som "Krathuset". Hos ham døde Niels Gregersen, der var søn af gårdmand Christen Gregersen i Ravnkilde, i 1822. Christen Thoersen, som var søn af gårdmand Thøer Pedersen i Hesselholt, overlod i 1857, den 4. oktober, gården til skovfoged Peder Christian Pedersen

fra Astrup og gik i stedet på aftægt i Rostrup, hvor han døde 83 år gl. i 1863.

Peder Christian Pedersen var g.m. Maren Pedersen. Deres søn, Niels Christian Pedersen, f. 1855, blev senere skovfoged, men købte i 1902 skoven og jorden af Villestrup. Han var g.m. Charlotte Elisabeth, datter af gårdmand Jens Chr. Laursen i Lundgårde. Han døde i 1937, efter at han 3 år forinden havde overladt skoven og gården til sønnen, Laurids Pedersen.

Matr.nr.19:

er på matrikelkortet for Stenstrup 1789 udlagt som boelsmandslodder. En del af lodderne ligger ved "Grenen", mens resten, den største part, ligger vest for Stenstrup by, ud imod Bjørnkær.

Matr.nr.19b: Jorden her er endelig udstykket i 1871. Indtil 1938 ejedes jorden af Jens Peter Jensen, g.m. Marie Jensen. Nævnte år overtoges ejendommen af sønnen, Jens Østergaard, som var født her i 1886. Hans søn Jens Peter Østergaard Jensen, har ejendommen i dag. Den oprindelige gård findes ikke mere. Nu drives jorden fra den ejendom, der tidligere har tilhørt Valdemar Jørgensen.

Matr.nr.19c: Tidligere ejedes denne parcel af Christen Bak. Efter ham var det svigersønnen, Anders Jensen, og senere hans søn, Ludvig Bak, der i dag har en gård i Redsø. Ejendommen beboes i dag af Johannes Marinus Jensen.

Matr.nr.19d: hører til en af de ejendomme, som ligger på "Grenen". Den blev udstykket i 1871 til Rasmus Jensen. Han solgte til Andreas Olsen, som i dag bor i Rostrup. Det er hans søn, Karl Ingvard Olsen, som nu har ejendommen.

Matr.nr.19e: Lodden hørte indtil 1871 ind under gården matr.nr.9, men nævnte år solgtes den fra af Niels Jensen. En senere ejer var Niels Lynnerup, søn af husmand Søren Nielsen Lynnerup i Lundgårde. Indtil 1954 ejedes jorden af sønnen Agner Lynnerup. Han solgte til Børge Rudolf Jensen. I dag drives den som lystejeendom.

Matr.nr.19f: En af de første ejere var Anders Poulsen, hvis søn, Arne Poulsen, i dag er kørelærer i Valsgård. Senere købtes den af Jens Jørgen Svejstrup. Nuværende ejer er Vagn Christensen.

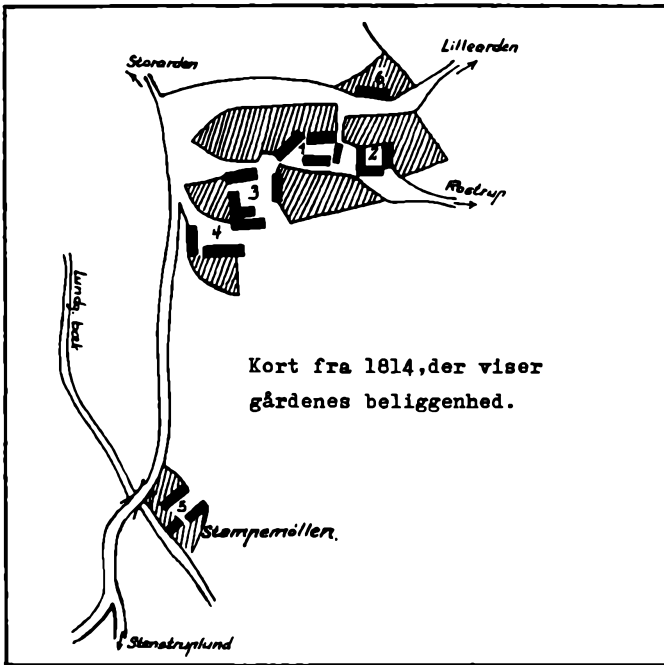
Matr.nr.19g: En tidligere ejer var Anton Brandt, hvis søn, Adolf Brandt, nu bor i matr.nr.15 i Rostrup. Senere boede her Anders Pedersen, som solgte til Jens Mikkelsen. Efter ham var det Arne Østergaard Nielsen, der døde meget ung kort tid efter at være flyttet derfra. I dag ejes parcellen af Verner Skov Nielsen, søn af Hans Ertmann Nielsen, Rostrup.

Matr.nr.19i: Blandt de tidligere ejere nævnes Jul Aage Olsen. Indtil for nylig boede Karl Lassen, søn af Hans Staun Lassen, Vraa, i huset, men ved faderens død i efteråret 1969, flyttede han til Vraa og overtog dennes hus.

Matr.nr.19k: Opførtes i 1902 af Jens Peter Jensen Mou. Han var f. 1857 i Stenstrupgård som søn af gårdmand Søren Jensen Mou. Han havde ejendommen til 1928. Efter hans død drev enken, Ane Marie Michelsen, parcellen, indtil 1942, da sønnen, Peter Mou, overtog den.

LUNDGÅRDE.

I 1664 var der kun 2 gårde her. Den ene lå under kronen (Aalborghus), mens den anden tilhørte Villestrup. I 1688 er der kommet endnu en gård under Villestrup, fæstet af Olluf Jensen. Alle 3 gårde tilhørte nu Villestrup. Den sidst oprettede gård har helt op til i dag haft den samme størrelse. Den fik i 1844 matr.nr. 6.

Matr.nr.1 og 2:

I 1664 udgjorde disse to gårde en dobbeltgård under Aalborghus. Fæsterens navn var Anders Christensen. Matriklen 1688 oplyser, at gården nu tilhører Villestrup. Der var da 2 fæstere: Anders Jørgensen og Jens Christensen. Det var en ret anselig gård, over 6 tdr.h.

Matr.nr.1: Fra omkring 1760 var den fæstet af Jens Sørensen Rytter. Han var født 1736 i Stenstrup som søn af gårdfæster Søren Jensen Rytter. Jens Sørensen, der var g.m. Karen Sørensdatter, havde 4 børn. Sønnen, Christen Jensen Rytter, blev hans efterfølger i gården. Karen Sørensdatter var datter af Søren Nielsen, som døde i 1769, 62 år gl., så det er højst sandsynligt, at denne havde haft gården før Jens Rytter, som i øvrigt døde i aftægt på gården i 1819. Sønnen fik fæstebrev af Villestrup 26. februar 1812. Hans kone, der også hed Karen Sørensdatter, var datter af gårdmand Søren Sørensen, Monstrup. Christen Rytter havde gården til 1850, da hans søn, Søren Christensen Rytter, fik fæstebrev den 12. december. Han havde imidlertid ikke gården ret længe. 1869 døde han af børnekopper, kun 50 år gl. Enken sad herefter gennem flere år i uskiftet bo, men hun må have været i besiddelse af visse evner til at omgive sig med dygtige tjenestefolk, for året efter mandens død købte hun gården fri. Af de gamle kørselslister fremgår det, at hun havde gården til sønnen, Christen Sørensen Rytter, i 1885 kunne overtage den. Allerede i 1888 solgte han imidlertid til Jens Pedersen Glavind. 1897 købtes gården af Karl Nielsen (kokholm), som omkring 1900 videresolgte til Niels Olsen, søn af gårdmand J.C. Olsen i Lillearden. 1906 blev han g.m. Ingeborg Marie, datter af Jørgen Jensen, Marienborg. Efter ham ejedes gården af Niels Michael Jensen, og endelig købtes gården af den nuværende ejer, Alfred Mathisen.

Parceller.

Matr.nr.1b m.fl: Ejendommen er udstykket i 1885 med 0.4.0.1 tdr.h. Siden er der købt en del jord til, således at dens hartkorn i dag overstiger 1 tønde. Omkring 1908 overtoges gården af Niels Kristian Nielsen, hvis far havde opført bygningerne. I oktober 1948 overdroges den til sønnen, Gunner Nielsen.

Matr.nr.lc: Lodden er udstykket i 1885 og ejedes da af Søren Nielsen Lynnerup. Af de senere ejere kan nævnes Jens Christian Nielsen og i dag Christian Vernerisen.

Matr.nr.lg: Var førhen ejet af Niels Martinus Madsen. I dag tilhører ejendommen Aage Christian Olsen.

Matr.nr.lh: Lodden udstykkedes i 1885 til Johannes Jensen. Han døde her i 1947, men havde forinden overladt ejendommen til sønnen, Søren Svoldgaard. Han havde yderligere 3 sønner, som alle blev gårdmænd her i sognet.

Matr.nr.li: Som alle de øvrige er den udstykket i 1885. Denne lod var på o.o.l.2 tdr.h., men siden da er der købt en del jord til, således at ejendommen i dag er på knap 1.td.h. Bygningerne opførtes dog før denne parcel lagdes til af Niels Laursen (Lyndrup), som døde i 1878. Det var hans søn, Søren Nielsen Lynnerup, der i 1885 købte li til. Også han overlod ejendommen til sønnen, som hed Niels Christian Nielsen Lynnerup, født 1871 i Lundgårde. I dag ejes den af sønnen Ingvard Østergaard Nielsen.

Matr.nr.2:

I 1729 nævnes Jens Birkevaare i denne gård. Han døde i 1786 i Lundgårde. Efter ham var det sønnen, Niels Jensen B., som var fæster af gården. Han var født her i 1729. Navnet kunne tyde på en tidligere forbindelse til Birkevorde (Marienborg). En søn af Jens Birkevaare, Ole B., var da også fæster af nævnte gård i 1762.

Niels Birkevaare var g.m. Maren Thomasdatter. I dette ægteskab var der 3 børn. Den ældste søn, Thomas Nielsen, f. 1767, fik 12. marts 1796 fæstebrev på gården. Han var 1. gang g.m. Birthe Josephsdatter, Rosstrup Overgaard. Efter hendes død blev Thomas Nielsen g.m. Maren Nielsdatter, Niels Jensen Buurholts datter i Birkevorde. En søn, Jens, giftede sig i 1834 til gården matr.nr.5 i Stenstrup, og en datter, Ane Cathrine, blev 1852 g.m. gårdmand Peder Christian Christensen Bach i Stenstrup.

Thomas Nielsen døde på gården i 1846 i aftægt, 80 år gl. Han havde da overladt gården til sønnen, Søren Thomassen. I 1862 nævnes Jens Christian Jensen som bestyrer af gården. Han var bestyrer for Ni-

els Michael Nielsen, Marienborg, som købte gården af Villestrup. Efter ham ejedes den af Lars Christian Nielsen, der flyttede gården ud. De gamle bygninger solgte han til skomager Niels Olsen.

Lars Chr. Nielsen, hvis søn var Malthe Nielsen i Stenstrup, solgte i 1890 gården til Andreas Jensen, hvis søn Jens Jensen fra 1912 ejede matr.nr. 80 i Vraa.

Omkring 1927 købtes gården af Jens Hammer, men han solgte i 1930 til Thorvald Hansen. Senere har gården været ejet af Bent Laursen, søn af Hans Jochum Laursen. I dag dyrkes jorden af Carl Laursen, Rostrupgården.

Parceller.

Matr.nr. 2f og g: I 1876 ejedes denne lod af Christian Frederiksen. Af senere ejere kan nævnes Søren Balle og en Villumsen. Ejer i dag er Georg Olsen.

Matr.nr. 3 og 4:

hørte i 1664 under Villestrup. Der var da 1 fæster, Laurs Sørensen. 1688 er der kommet 2 fæstere på gården, som ellers kun var halvt så stor som den anden af Lundgårdene. Fæsterne hed Anders Jørgensen (død 1694) og Jens Christensen.

Matr.nr. 3: var i 1763 fæstet af Hans Jensen. Det mest bemærkelsesværdige ved ham var, at han var gift 4 gange. Vi kender ikke navnet på den første kone, men 2. gang blev han g.m. Else Sørensdatter af Rostrup. 1777 blev han gift 3. gang med Zidsel Mathisdatter, og hans sidste kone hed Maren, datter af Niels Birkewaare i Lundgårde. Hans Jensens ældste søn, Jens Hansen, efterfulgte ham i gården. Hos ham døde Hans Jensen i aftægt i 1813, 83½ år gl. Af en ukendt årsag, muligvis sygdom, afsted Jens Hansen imidlertid ret hurtigt gården igen. Han døde her i 1818 som "ungkarl og indsidder". Grunden kan naturligvis have været en anden. Hans efterfølger i gården, Peder Nielsen Kokholm, nævnes i 1819 som selvejer. Villestrup har måske ønsket at sælge, og da Jens Hansen ikke har været i stand til at købe, så har han måttet gå ind på at friste en tilværelse som indsidder hos den nye ejer. Peder Kokholm døde i 1849, 71 år gl. Hans søn, Anders Kokholm, blev senere ejer af gården matr.nr. 2c i Mon-

strup.Han var g.m.Ane Kirstine Jensdatter,som døde i 1864,72 år gl.En anden søn,Niels Pedersen Kokholm,overtog 19.juli 1853 gården.Han var født i 1819 og døde i 1906.I 1890 afstod han gården til sønnen,Jens Nielsen Kokholm,der var født i 1858.Han blev lo. juni 1892 g.m.Kirsten Marie,datter af gårdmand Ole Christensen, Lillearden(født 1871).En datter er nu g.m.Aage Schmidt i Hede-gårde.Jens Kokholm døde i 1929.

Af de senere ejere kan nævnes Jens Christian Nielsen og fra 1951 Magnus Pedersen,som drev gården ved en bestyrer.I 1956 købtes den af Edmund H.Nielsen.Nuværende ejer er Bent Laursen(se matr.2 og 4).

Parceller.

Matr.nr.3d: blev først udstykket i 1950 til den nuværende ejer, Ejner Schmidt Andersen,som tidligere havde en ejendom i Rostrup. Han er født 1912 i Nr.Tranders som søn af Edvard S.Andersen og hustru Karen Hansen.

Matr.nr.4:

Fra o.1715 var gården fæstet af Anders Jespersen, som døde i 1765, 74 år gl. Efter ham overtoges gården af den ældste søn, Jesper Andersen. Han var født her i 1720.

Nævnte Jesper Andersen døde i 1783, og da han ingen børn havde, blev den nye fæster hans 27 år yngre halvbroder, Anders Andersen. Anders Andersen var g.m. Maren Jensdatter. I 1822 overlod han fæstet til sin ældste søn, Jesper Andersen, som s.a. blev g.m. Kirsten, datter af gårdfæster Christen Jensen i Stenstrup. Imidlertid døde han allerede i 1833, kun 40 år gl. - Enken giftede sig herefter med ungkarl Laurs Isachsen fra Gandrup. Det skete i 1834, hvilket år altså indledte den udbredte Laursen-slægts æra i sognet. Laurs Isachsen var født 1803 i Gandrup som søn af gårdmand Isach Laursen og hustru Ane Pedersdatter (som i øvrigt døde i aftægt hos sønnen 1860). Isach Laursen stammede fra Rold. Hans far, Laurs Isachsen, havde Rold mølle til sin død i 1807. Han havde overtaget møllen fra sin far, hvis navn var Isach, almindeligvis kaldet Møller. Hans familienavn var dog Laursen. Isach Laursen Møller overtog i 1752 Rold mølle efter sin farbroder, Hans Møller. I øvrigt havde denne slægt været i Rold i mange år. Laurs Isachsen fik fæstebrev på gården i Lundgårde den 28. april i 1835. Gården hørte da under Villestrup. Han drev gården i mange år. Først i 1871 gik han på aftægt i ordets egentligste forstand. 1867 nævnes dog sønnen, Jens Christian Laursen, som gårdbestyrer.

Nævnte Jens Chr. Laursen, der var født på gården 10. juli 1835, købte i 1871 gården fri fra fæstet. Prisen var 4500 rdl. Allerede pr. 1. jan. 1872 er gælden nedbragt til 2800 rdl. Hos ham døde Laurs Isachsen i aftægt i 1891, 88 år gl.

Jens Chr. Laursen blev i 1861 g.m. Jensine Marie Sørensen, datter af gårdmand Søren Michael Jensen, Rostrup og plejedatter af onkelen Anders Mogensen, lig. ledes Rostrup. Hun var altså søster til møller Knud Sørensen i Vraa.

I 1899 afstod Jens Chr. Laursen, der tidligere havde været medlem af sognerådet, gården til sønnen Laurids Laursen. Denne var født 1872 og blev 2 år før overtagelsen g.m. Anette Øathrine, datter af gårdmand Hans Jochumsen, Rostrup. I aftægt hos ham døde faderen i 1910, 75 år gl. Laurids Laursen drev gården i Lundgårde til 1926, men han havde allerede i 1914 købt Rostrupgården af Anders Andersen. I 1926 købtes

fødehjemmet af broderen Hans Jochum Laursen. I dag drives gården af dennes søn, Bent Laursen.

Parceller.

Matr.nr.4b: Gården er opført og udstykket i 1897. Den blev udloddet til Marcus Laursen, søn af Jens Chr. Laursen. Marcus Laursens søstersøn, Niels Christian Olsen, overtog senere gården, og i dag er det dennes søn, Ingvard Olsen, som ejer den.

Stampemøllen:

Møllen nævnes 1. gang i 1702. Møllerens navn var Niels Villumsen, søn af gårdmand Villum Nielsen i Oue. Det var uden tvivl Villestrup, der lod møllen opføre eftersom dette gods var eneste lods-ejer i Lundgårde.

Niels Villumsen var g.m. Maren Rasmusdatter fra Birkevorde. Deres datter, Birthe, blev i 1725 g.m. mølleren Peder Enevoldsen i Vraa. En anden datter blev g.m. dennes broder, Frederik Enevoldsen, som ved Villumsens død i 1738 blev stampemøller. At møllen i disse år var i funktion ses af en indberetning fra 1735, hvori det bl.a. hedder: "...og udi Rostrup Sogn findes en Stampemølle, som bere-der Skind." ¹

Ved Frederik Enevoldsens død i 1754 giftede enken, Else Nielsdatter, sig med Frantz Andersen. Denne blev nu møller til sin død i 1786. En kort tid var sønnen, Søren Frantzen, møller, men samme år nævnes Niels Hamburg i Stampemøllen. Han døde i 1789. Året i forvejen var datteren, Ane Johanne, blevet g.m. Søren Truelsen, der blev den nye møller.

I 1819 nævnes svigersønnen Jens Nielsen. Han stod som ejer ved en brandtaksation nævnte år. Derigennem har vi fået en del oplysninger om møllen: Stuehus i nord, 17 fag, 8 alen dyb, klinet vægge og stråtag. Indretning: 2 stuer, køkken, bryggers med muret skorsten, takseret således: 220 rdl; 1 våningshus, 12 fag, 7 alen dyb: 120 rdl; stampemøllen, bestående af 4 fag: 40 rdl.

Jens Nielsen døde i 1829 og konen, Kirsten Sørensdatter, sad her-efter indtil 1832 i uskiftet bo. Da blev der oprettet en forpagt-ningskontrakt mellem moderen og sønnen, Niels Jensen. Denne kon-trakt sikrede moderen en årlig forpagtningsafgift på 17 rdl. Hun

døde imidlertid 2 år efter, og Niels Jensen solgte møllen til Just Christensen. Salgssummen var 150 rdl. De 100 rdl. lånte han af pastor Rosenkilde i Astrup mod 1. prioritet i møllen.

Tilsyneladende kunne Just Christensen ikke klare gældsforpligtelserne, så allerede i 1838 købte Niels Jensen møllen tilbage.

1855 blev hans datter, Mariane, g.m. ungkøbt Søren Jensen. Denne var født 1821 i Damstedgård som søn af gårdmand Jens Sørensen. I de første år efter giftermålet var han bestyrer for svigerfaderen. Han døde i 1891 og overlod gården - møllen var forlængst ophørt at fungere - til sønnen Niels Sørensen. Denne blev i 1861 g.m. Larsine Jørgensen fra Rold.

Senere ejedes møllen af Jens Kjeldsen i Blegde. Fra 1908 hed ejeren Christian Nielsen, som i øvrigt overtog gården efter sin svigerfar. Siden 1951 har gården tilhørt Lars Peter Nielsen. ²

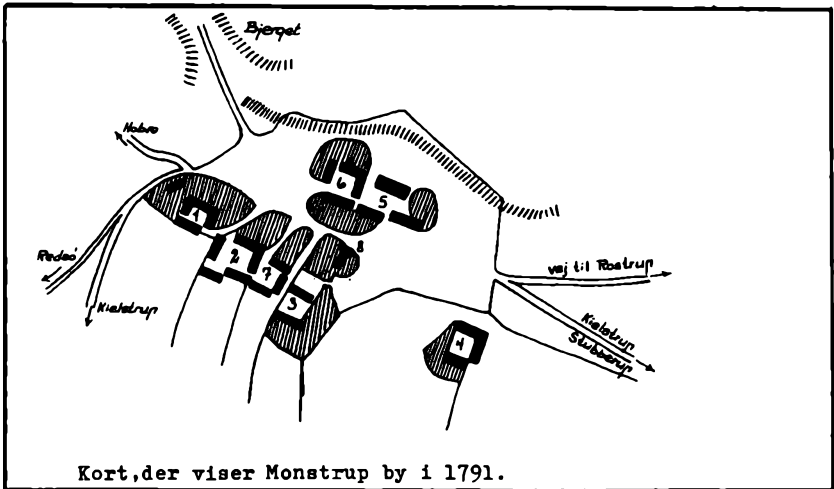
Matr.nr. 6:

er den eneste af Lundgårdene, som siden 1688 har besiddet i sin helhed. Den hørte nævnte år under Villestrup og fæstedes af Olluf Jensen. Dennes søn Christen Ollufsen døde her i 1718, 52 år gl.

1792 nævnes fæsteren at være Anders Kristensen Krag. Dennes efterfølger hed Christen Jacobsen, og efter ham var det Niels Larsen, som 27. maj 1836 fik fæstebrev på gården.

Fra omkring midten af 1800-tallet ejedes jorden af Søren Nielsen Lynnerup. Efter ham var det Jens Christian Pedersen, søn af skovfoged Niels Christian Pedersen i Stenstruplund. I dag er det dennes svigersøn, Chr. Vernersen, som ejer gården.

MONSTRUP BY.

Kort, der viser Monstrup by i 1791.

Som det er bekendt for de fleste, så har Villestrup siden begyndelsen af 1700-tallet bestandig været største lodsejer i sognet. Men godset har dog kun i tiden 1720-ca. 1750 haft 1 gård i byen: Matr. nr. 1. Hvad kan være årsagen hertil? En og anden vil måske nok sige, at det skulle være den store afstand, men dette holder ikke stik, idet Monstrups lodsejere for det meste har været fjerntboende godsbesiddere. Sandheden er nok den, at Juul'erne slet ikke har været interesserede i den ringe hedejord. Monstrup har næsten altid været strømag, som det har været svært at få mageskiftet.

Her har vi den grund til, at alle gårdene i Monstrup i 1833 var i selveje. Prisen har været så lav, at alle fæsterne har været i stand til at præstere det forlangte beløb, som rimeligvis formind-

skedes yderligere derved, at ejerne gerne så gårdene solgt. I en indberetning fra 1847¹ hedder det om Monstrup: ".....16 Familier, hvoraf Monstrup Bye for Tiden bestaaer, hvilket Familie-Antal efterhaanden vil betydeligt forøges, da Beboerne af Monstrup Bye, der er Selvejere og derfor mindre formuende, i den sidste Tid er begyndt at udparcellere deres vidtstrakte Jorder."

Storemosegård:

Gården har fået sit navn efter en umiddelbart i nærheden liggende mose, som tidligere var fælles tørvegrav for Monstrup by. Den lå tidligere nede i byen på det sted, hvor nu Alfred Larsen bor. Men flyttedes kort før 1800 ud på sin nuværende plads. 1664 var gården fæstet af Peder Rimboltsen og ejedes da af kronen, dvs. Aalborghus. Gården var udlagt således: Herligheden til hr. Renteskriver Søren Jensen og bondeskylden til hr. Niels Vinter, underkapellan ved Viborg domkirke².

Peter Rimboltsen var stadig fæster af gården i 1688. Nu indehaves herligheden af Mariager kloster.

1703 skødede kronen skylden til hr. Jacob Jensen, forpagter til Albæk. Gården var da øde. Endelig tilskødedes herligheden i 1720 Villestrups ejer, Frederik Juul, for 11 rdl.

Fra midten af 1700-tallet og til 1792 var gården fæstet af Jens Jacobsen, som var g.m. Maren Jensdatter. Hans datter, Anna, blev 1792 g.m. ungkarl Søren Jensen Juul fra Kielstrup. Han drev gården til sin død, 66 år gl., i 1817. Samme år, den 30. aug., skødede Christen Thestrup til Viffertsholm gården til Christen Hermansen fra Haldthostrup, Øls sogn, hvor han også var født i 1784. Villestrup havde altså i løbet af 1700-tallet afstået gården til Viffertsholm. 1815 blev Christen Hermansen g.m. indsidderske i et hus i Rostrup, Birthe Sørensdatter. Han var da karl i Vraa mølle. Samme år som Christen Hermansen købte gården fri måtte han give aftægtskontrakt til Søren Juuls enke, Ane Jensdatter.

Han havde gården til sin død i 1847. Samme år, den 25. marts, skødede enken, hans 2. kone Karen Hansdatter, gården til Jens Christensen Degn. Dette har dog kun været en formssag, thi s.å. blev de viiede i Rostrup kirke. 16. aug. 1859 mageskiftede Jens Degn med Jens

Christensen af Harhøjgård. Denne havde imidlertid ikke gården ret længe. 1868 er der kommet en ny ejer, Laurs Nielsen, som samme år anmoder sognerådet om at få vejen til Storemosegård fra Stubberup mølle gjort i stand. Sognerådet afviste dog andraget. Det er i svrigt første gang, vi støder på navnet "Storemosegård". I midten af 1870'erne købtes gården af Søren Christian Larsen, som i 1891 solgte til Vogn Larsen. Denne døde i 1901, 45 år gl., og gården købtes nu af Christen Christensen, som hidtil havde været bestyrer på Vivebrogård. Han overlod senere gården til sønnen, Marius Christensen, der gennem flere perioder var medlem af sognerådet og formand for Monstrup privatskole. I dag er det hans søn, Kaj Christensen, der ejer gården.

Parceller.

Matr.nr. 1b: Jorden udloddedes i 1853. 8. marts 1853 skødede Jens Christensen Degn jorden til Christian Laursen "til bebyggelse". Ejendommen opførtes på det sted, hvor den gamle matr.nr. 1 havde ligget. Af de senere ejere kan nævnes en mand ved navn "Døve-Laust". Indtil 1912 ejedes den af Rasmus Larsen, hvis søn, Johan Larsen, da overtog driften. Siden 1946 har ejendommen været i sønnen, Alfred Larsens, besiddelse.

Matr.nr. 1c: Denne ejendom er udloddet i 1857. En af de første ejere var Peder Otte, som senere overdrog den til sønnen, Poul Pedersen Otte. Senere ejedes den af Theodor Pedersen, som solgte til Niels Gammelby. Nuværende ejer er Erling Jensen.

Matr.nr. 1f: Oprettet i 1915 til Søren Christensen, hvis far, Christen Christensen, da ejede hovedparcellen. Søren Christensen drev ejendommen til sin død i 1961. I dag drives den af Preben Christensen, søn af Marius Christensen.

Matr.nr. 2 og 7:

var tidligere 1 gård, som både i 1664 og 1688 havde matr.nr. 1. Gården tilhørte 1664 Vivebrogård. Fæsteren hed da Laurits Nielsen. I 1688 var der kommet 2 fæstere i gården: Søren Pedersen og Christen Sørensen. Kort tid efter er gården blevet solgt til kronen, idet den i 1724 sammen med matr.nr. 4 af 1688 (= matr.nr. 5 og 6 i dag) er blevet solgt fra kronen til Lauritz Kierulff til Viffertsholm.

Matr.nr.2: Indtil 1773 var den fæstet af Niels Jensen, som døde i nævnte år. Han efterfulgtes af Christen Nielsen Døstrup. Tilnavnet giver rimelig formodning om hans hjemsted. Han var født o. 1730 og havde gården til midt i 1790'erne.

Efter ham fæstedes gården af Peder Poulsen. Ved folketællingen i 1801 angives han at være 37 år og g.m. Ane Nielsdatter (32 år). I gården boede endvidere aftægtsfolkene Christen Døstrup og hustru Ane Marie Pedersdatter. Christen Døstrup døde i øvrigt samme år. Peder Poulsen døde i 1822, 59 år gl. Enken sad herefter i uskiftet bo med fæstet til 1825. Nævnte år frasagde hun sig dette fæste, der nu overtoges af Christen Christensen fra Skibsted. I tilgangslisten anføres han og konen, Else Jensdatter, at "skulle overtage Peder Poulsens Gaard i Mundstrup."

Christen Christensens efterfølger, Søren Nielsen Sødegaard, nævnes i 1833 som selvejer. Hans søn, Oge, er født dette år (se matr.nr. 8c i Vraa). Søren Nielsen var g.m. Ane Ogesdatter, der døde i 1839. Senere ejedes gården af Søren Otte og i 1864 af Jens Christensen. 1867 kom der en ny ejer af gården, Peder Pedersen Fisker. Han var født i 1825 og døde 1906. Hans datter, Jacobine, blev i 1903 g.m. Ole Olsen, som var født 1882 i Lillearden, søn af boelsmand Christen Olsen og hustru Ane Marie Laursen. Ved giftermålet overtog han gården og drev den i mange år, indtil han overlod den til sønnen, Kresten Olsen, som ejer den i dag.

"Langmosegård", som den kaldes, er en af de gårde, der i tidens løb er blevet stærkest udstykket. Ved siden af gården lå tidligere en anden gård, som blev drevet af bl.a. "Sønder-Pier".

Parceller.

Matr.nr. 2b: er udloddet i 1844 med o.l.o. 2 tdr. h. Første ejer var Søren Christensen, der 9. aug. 1853 skødede den til Anders Pedersen Houtved. 29. april 1856 overlod Anders Houtved skødet til Søren Chr. Sørensen, og efter ham var ejeren Christen Mortensen Roed, søn af gårdmand Morten Roed, Monstrup. Omkring århundredskiftet boede Chr. Degn i ejendommen og senere sønnen, Peder Degn. Af de senere ejere kan nævnes Jens Larsen, søn af husmand Ole Larsen, Stenstrup, Peder Michael Vernersen og indtil 1939 Jens Stevnhoved. Sidstnævnte var søn af Jens Peter Jensen Stevnhoved og hustru Ane Dorthea Justdatter. Tidligere havde han haft Stubberup møllegård. Efter ham købt ejendommen af Søren Andersen (se matr.nr. 8a). Han solgte til

Jens Olsen. Den 1. april 1958 købte denne imidlertid ejendommen matr. nr. 5b i Monstrup og solgte til den nuværende ejer Hans Pedersen.

Matr. nr. 2a: er ligeledes oprettet i 1844. Gården opførtes af Anders Pedersen Kokholm, søn af gm. Peder Nielsen K., Lundgårde. Han var f. i 1824 og døde 1899 i aftagt hos svigersønnen, Carl Anthon Christensen, som havde overtaget gården i 1891.

Anders Kokholm var gift 2 gange. 1. gang med Bodil Marie Christensdatter (død 1868) og 2. gang m. Maren Nielsen af Rold.

1. juli 1929 overlod Carl Anthon Christensen gården til sønnen, Herman Christensen. Denne var født på gården i 1893 og g. m. Anna Marie Andersen. Efter hans død i 1964 overtoges gården af sønnen Hans Christensen.

Matr. nr. 2h og k: På en del af jorden lå tidligere en lille ejendom. I 1878 nævnes her Christen Engelbrechtsen. Omkring århundredskiftet var det Hans Christian Olsen, der ejede den. Han købte i 1916 en ejendom i Stenstrup (matr. nr. 2k). Efter ham var det Christen Andersen og Jens Larsen. Endelig købtes "Hedebo", som ejendommen nu kaldes, af Carl Anthon Christensen. Han lagde en del jord til og overlod den til sønnen, Niels Christensen, den nuværende ejer.

Matr. nr. 7: var i 1784 fæstet af Søren Sørensen. Han var ved folketællingen 1787 32 år gl. og gift 2. gang m. Kirsten Jensdatter, hvor længe han havde gården ses ikke. Men i 1834 nævnes sønnen, Jens Sørensen, som selvejer dér. Han var født i 1798.

1839 købtes gården af Thøger Nielsen, der s. a. var kommet til sognet fra Rold præstegård. Hans hustru hed Ane Cathrine Pedersdatter. Efterfølgeren, Nicolai Thomsen, skødede 30. juni 1846 gården til tjenestekarl Jens Peter Mortensen, som hidtil havde tjent hos gm. Niels Thygeen i Stenstrup, til hvem han var kommet i 1833 fra Vive, 14 år gl. Jens Peter Mortensen var g. m. Marie Elisabeth Dorthea Sørensen, der døde i aftagt hos den senere ejer, Søren Christian Laustsen i 1889. Jens Peter Mortensen døde i 1867, kun 48 år gl. Året efter købtes gården af ungarl Søren Christian Christensen fra Lundgårde. Han blev s. a. gift med gårdmand Niels Jensens datter, Kirsten Marie, i Stampemøllen. 2. gang blev han g. m. Mine Christensdatter fra Kjemstrup, Grynderup sogn.

Søren Christian Christensen havde dog kun gården i 10 år, idet han døde 25. marts 1877, 39 år gl. I kirkebogen står: "Død ved ulykkelig Hændelse, en Vogn væltede ned over ham."

Enken giftede sig allerede s. a. med ungkarl Søren Christian Laustsen, som herefter overtog gården. Han var født i Fyrkilde, Ravnkilde sogn i 1850 som søn af gm. Laust Sørensen.

Efter ham ejedes gården af Søren Jensen, der var født her i 1846 som søn af gårdens tidligere ejer, Jens Peter Mortensen. Han var i 1867 blevet g. m. Christine Frederikke Poulsen, f. 1847, datter af gm. Poul Pedersen Sjølland, Monstrup. 1892 overtog han en anden gård i Monstrup, matr. nr. 5 (s. d.). Han solgte til svogeren, Christian Poulsen Sjølland, der var født i Monstrup i 1844. Denne benævnes som snedker i Monstrup, da han i 1870 blev g. m. Ane Marie, datter af skovfoged Peter Chr. Pedersen, Stenstruplund. I dette ægteskab var der 7 børn. Konen døde i 1883 og 2. gang blev han gift med Pouline Nielsen med hvem han fik 4 børn. Christian Sjølland døde 1897, 48 år gl., og enken giftede sig året efter med ungkarl Peter Laustsen fra Bramslev.

Omkring 1935 solgte denne til Ejnar Jensen. Han var født i 1901 og g. m. Jenny Andrea Jensen. I 1964 overlod han gården, "Ørnhejgård", til sønnen, Erik Brusgaard Jensen, og flyttede til Rostrup, hvor han købte den tidligere mølle af Peter Jensen.

Matr. nr. 7b.

Parceller.

Matr.nr.7b: ejedes tidligere af Poul Christian Poulsen, f. 1872 i Monstrup som søn af Christian Poulsen Sjølland og hustru Ane Marie Pedersen. Han var g.m. Marie Kirstine Eriksen. Sønnen, Arnold Poulsen, overtog ejendommen efter ham. Han var født her i 1898 og blev i 1920 g.m. Antomine Kirstine Nielsen fra Krogen, Valsgård sogn. I dag drives ejendommen af sønnen Alfred Poulsen.

Matr.nr.3 og 4:

I 1664 ejedes gården af hr. Heinrich Møller, København og fæstet af Peder Rimboltsen, som i forvejen havde en fæstegård i byen. Inden 1688 er gården kommet under Vivebrogård og var da blevet opdelt i 2 gårde med ialt 3 fæstere. Fæsterne i den gård, som i dag har matr.nr.3 var Anders Jensen og Bertel Pedersen. Vore dages matr.nr.4 fæstedes af Bernd Christensen.

Matr.nr.3: Folketællingen fra 1787 viser, at gårdens fæster da hed Søren Jensen. Han var da 72 år og har sandsynligvis meget hurtigt efter afstået fæstet til Christen Christensen, der i 1801 angives at være 47 år og g.m. Kirsten Nielsdatter.

Efterfølgeren, Jens Sørensen, købte gården fri. Han var g.m. Else Cathrine Enevoldsdatter. Jens Sørensen døde 1827 i aftagt hos svigersønnen, Poul Jensen, 68 år gl. Poul Jensen, der stammede fra Doense, var tjenestekarl hos Jens Sørensen. Han havde derefter gården til sin død i 1838, 55 år gl.

Endnu en gang gik gården over til svigersønnen. Anders Pedersen Sjølland var tjenestekarl på gården, da han i 1839 blev g.m. Ane Poulsdatter. Anders Sjølland var født 1817 i Rold som søn af husmand Peder Hansen Sjølland og hustru Ane Marie Poulsdatter. Han var altså en broder til gm. Poul Pedersen Sjølland, Monstrup (s.d.).

27. juli 1852 skødede han gården til Jens Jensen Stevnhoved, som var veteran fra 1848. Jens Stevnhoved, der gennem mange år var medlem af sognerådet, var g.m. Maren Cathrine Nielsdatter.

1862, den 21. juni, anmeldte Jens Jensen, at han var blevet bestjålet for 2 lam og 1 får. Han anmeldte tyveriet til sognefogden og

fortalte også, at fårene var fundet på sognefoged Niels Chr. Sørensens mark i Hostrup.

Da de gik derhen fik de at vide, at fårene tilhørte slagter Petersen, Hostruphuse. Denne fortalte, at fårene var købt af en mand fra Monstrup. Man antog nu, at denne mand var Niels Chr. Mikkelsen, og begav sig nu derhen. Forinden havde Jens Jensen opfordret en anden Monstrup-mand om at følge med derhen, men denne undslog sig under påskud af et ildebefindende, hvorimod han rådede Jens Jensen til at sikre sig imod Niels Chr. Mikkelsen!

Om morgenen mellem 4 og 5 tog de hen til ham og bragte han til sognefogden. Her kom han i forher og indrømmede da også snart, at det var ham, der havde stjålet og solgt fårene ³.

Jens Jensen Stevnhoved døde i 1891, 66 år gl. og overlod gården til sønnen, Jens Peter Jensen Stevnhoved. Denne var født i Monstrup i 1863 og døde sammesteds i 1915. Han var g.m. Ane Dorthea, gårdmand Just Jensens datter i Thostrup. Hun drev gården videre efter mandens død, men snart efter gik den over til sønnen, Jens Jensen S., som senere havde Stubberup møllegård og derefter en mindre ejendom i Monstrup by. 1928 solgte han fodegården til svogeren Kristian Poulsen Sørensen, som i dag har forpagtet jorden ud.

Matr.nr.4: Indtil 1782 var denne gård fæstet af Niels Andersen. Ved hans død nævnte år gik fæstet over til svigersønnen, Christen Andersen, som var g.m. den ældste datter, Kirsten Christen Andersen, der var født 1758, nævnes endnu i gården i 1810 og da som selvejer. Efter ham købtès gården af Christen Christensen Graverhuus. Navnet stammer rimeligvis fra hans hjemby i Solbjerg sogn. Christen Graverhuus var gift 2 gange. 1. gang m. Mette Marie Andersdatter og 2. gang m. gårdmand Thomas Nielsens datter, Karen Marie, i Lundgårde. Han døde imidlertid året efter 50 år gl. og enken giftede sig nu med Niels Pedersen fra Rold. Hun døde i 1841 og den 18. august 1854 solgte Niels Pedersen gården til Christen Graverhuus' søn af 1. ægteskab, Anders Christensen, hos hvem Niels Pedersen kom på aftøgt og døde her i 1862, 65 år gl.

Andere Christensen, kaldet "Bette-Ajs", var født på gården i 1825. Han blev gift 1. gang i 1854 m. Maren Christensdatter og 2. gang m. Maren Laursdatter, gårdmand Laust Christensens datter i Staurslund, Valsegård sogn. I mange år sad Anders Christensen i sogneråd-

det. Han døde 1886 og enken havde nu gården i en del år, indtil sønnen, Christen Andersen, i 1895 overtog den. Den næste ejer var Jens Peter Thaysen, som var g.m. Alvilda Margrethe Jensen. Deres søn, Viggo Thaysen, er i dag vognmand i Rostrup. I dag drives gården af Reinholt Hammer.

Parceller.

Matr.nr.4b: Ejendommen er udstykket i 1872. Tidligere ejedes den af Hans Chr. Jensen (se matr.nr.15, Rostrup). Han solgte til Christen Christensen, kaldet "Casten-Christen". En senere ejer var Hans Christensen. Han var g.m. Pouline, datter af husmand Søren Skrædder i Ørvad. Nuværende ejer er Peter Christiansen.

Matr.nr.5 og 6:

I 1664 ejedes gården af hr. Heinrich Møller, København. Det var da én gård med Anders Marquardsen som fæster. 1688 var den overtaget af Vivebrogård. Der var nu to fæstere, Jens Jensen og Marcus Andersen. Ret hurtigt herefter må Vivebrogård dog have solgt til Aalborg-huus, idet kronen 1724 afhændede gården til Viffertsholm. Som det fremgår af kortet, havde gården sin plads lige neden for "Bjerget" i Monstrup by. Her lå den, indtil udflytningen 1791, da den ene halvdel, senere matr.nr.6, blev flyttet ud på marken. Af udskiftningskortet kan vi se, at gården i slutningen af 1700-tallet bestod af 2 selvstændige gårde, der dog havde fælles lade.

Matr.nr.5: 1761 nævnes Nicolai Sørensen som fæster af gården. Han blev s.a. gift m. Anne Nielsdatter, datter af Niels Marcussen i Monstrup. Hun døde imidlertid i 1767, 31 år gl., og året efter blev Nicolai Sørensen g.m. Maren Sørensdatter af Viveterp. 3. gang var han g.m. Ane Gudesdatter, f. 1733.

Nicolai Sørensen døde i 1797, 64 år gl., og efter ham var det Laurs Jensen, der fæstede gården. Ved folketællingen i 1801 oplyses det, at forrige fæsters enke, Ane Gudesdatter, havde ophold på gården. Laurs Jensen var g.m. Ane Pedersdatter. Af deres børn kendes kun Bodil Marie, som i 1817 blev g.m. Niels Pedersen Thred af Roldtved. Han fik s.a. fæstebrev fra Viffertsholm, da Laurs Jensen var død i 1813, 54 år gl. Niels Pedersen døde 1827, og enken måtte gifte sig igen for at bevare gården for sig og moderen. Den nye "mand i gården" hed Anders Christensen Kruse. Hos ham døde Laurs Jensens enke, Ane

Pedersdatter, i aftagt i 1829, 68 år gl.

Anders Christensen Kruse skødede 15. august 1857 gården til svigersønnen, Morten Christensen Roed, der i 1855 var blevet g.m. datteren Ane Sofie. Hos dem døde Anders Kruse i aftagt i 1865, 64 år gl. Han angives da at være født i Valsgård. Morten Roed havde gården til 1883, i øvrigt s.a. som konen døde. Herefter gik han på aftagt hos svigersønnen, Jens Peter Poulsen, i Stenstrup. Her døde han i 1902.

I de næste år førte gården en meget omskiftelig tilværelse. 1883-86 ejedes den af Søren Matisen og 1886-89 af Jens Emil Hansen. En overgang i begyndelsen af 1890'erne var Sparekassen i Hobro også ejer af gården. Endelig i 1892 købtes den af Søren Jensen, som hidtil havde haft matr.nr. 7 i Monstrup. Han drev gården, indtil han i 1916 overlod den til sønnen, Christen Jensen. Hos ham døde Søren Jensen i 1920, 74 år gl.

Christen Jensen drev nu gården i mange år. Han var g.m. Andrea Clausen fra Døstrup. I 1945 solgte han gården til Henry Jensen og flyttede til Hadsund, hvor han døde i 1955.

Indtil 1953 ejedes gården af førnævnte Henry Jensen. Han var født 1910 i Stenstrup som søn af boelsmand Karl Magnus Jensen. 1953 købtes gården af den nuværende ejer, Ove Laustsen. Henry Jensen bor i dag i Rostrup i stuehuset til den tidligere matr.nr. 4.

Parceller.

Matr.nr. 5b: Parcellen udloddedes i 1855, da der den 23. nov. var skødet fra Anders Kruse til Hans Nielsen Poulsen. Senere ejer var Marinus Pedersen "Bak", der solgte til Marie Astrup. I begyndelsen af 20'erne overtoges ejendommen af svigersønnen, Bernhard Christensen. Efter dennes død i 1956 købtes gården af Jens Olsen, som tidligere ejede matr.nr. 2b i Monstrup.

Matr.nr. 5e: Denne lod ejedes først af gårdmand Anders Peter Poulsen (matr.nr. 6a). Han overlod den til svigersønnen, Olavius Olsen, der i 1884 blev g.m. datteren, Ane. Han var født 1863 i Monstrup som søn af husmand Søren Olsen.

Søren Olsen boede i en lille ejendom, som lå lige over for Monstrup skole. Sønnen, Peter Olsen, fik den efter ham. Efter en brand i 1914 blev ejendommen nedlagt.

Olavius Olsen overtog ejendommen o.1885 og havde den til ca.1927, da den købtes af Jens Christian Pedersen Borup.Han boede her til midten af 50'erne,hvorefter han flyttede til Blenstrup.Her døde han i 1958.

Jens Borup solgte til brødrene Magnor og Michael Sørensen,sønner af muremester S.M.Sørensen,Rostrup.I dag ejes ejendommen af Carlo Christensen,søn af gårdmand Herman Christensen,Monstrup.

Matr.nr.5f: Gården byggedes af Jens Christian Christensen.Han var født i Monstrup i 1903 som søn af gårdmand Peder Christian Christensen(se matr.nr.6b)og Thora Lauritsen.Jens Christian Christensen var g.m.Mariane,datter af gårdmand Jens Peter Andersen og hustru Laurette Jensen,Monstrup.Han byttede for ca.20 år siden ejendom med Jens Østergård Jensen fra Redse,hvis søn,Niels Erik Jensen,i dag ejer gården.Jens Christian Christensen døde i 1953.

Matr.nr.6: I 1731 nævnes Marcus Sørensen.Han døde i 1771 og havde da i forvejen afstået fæstet til sønnen,Seren Marcussen.Denne nævnes i 1787,men 1789 var det svogeren,Christen Christensen Møldrup,som boede dér.Det har således uden tvivl været Christen Møldrup,der i 1791 - ved udskiftningen - købte gården fri fra Vif-fertsholm.Her boede han til sin død i 1829.Christen Møldrup var gift 2 gange.1.gang m.Maren Nielsdatter og 2.gang m.Thomas Nielsens datter,Maren,i Lundgårde.

Enken,Maren Thomasdatter,var tilsyneladende ikke stemt for at gifte sig igen eller på anden vis drive gården videre,så hun solgte i 1830 gården til den tidligere kyrassér Poul Pedersen Sjølland fra Rold.Skødet blev skrevet den 22.april og 1.maj ankom Poul Pedersen Sjølland og hans kone,Ane Marie Andersdatter,til sognet. Af matrikelkortet kan vi se,at gårdens areal var temmelig stort. Når man da ved den nye matrikulering i 1844 kun sættes i skat af 2.6.o.o.tdr.h.,så hænger dette naturligvis sammen med jordens ringe bonitet.

Det berettes,at Poul Sjølland når han skulle til Hobre,sad bag i hestevognen og strikkede strømper.Hestene kunne sagtens selv finde vejen,der jo ikke nogen sinde har slået mange sving over Redse hede.

Poul Sjølland havde 8 børn,men de kunne naturligvis ikke alle få

gården efter ham. Det var da naturligt, at den ældste søn, Anders Peter Poulsen, da Poul Sjølland i 1859 gik på aftag, overtog gården. Han måtte dog til faderen, foruden aftagten, batale 1650 rdl. Desuden skulle han til sine søskende udrede følgende:

- til broderen Christian.....200 rdl.
- til søsteren Ane Marie.....150 rdl.
samt en almindelig god ko og 2 gode får,
som for det stemplede papirs skyld sæt-
tes til 30 rdl., samt bryllup (20 rdl.)
- til søsteren Christine Frederikke.....som foregående
- til søsteren Ane Sine.....som de andre søstre
- til søsteren Marie.....ligeledes
- til søsteren Else Marie, g.m. gårdmand Pe-
der Jensen Degn i Stubberup.....50 rdl.
- til søsteren Karen Marie, g.m. smed Jens Chr.
Sørensen, Monstrup.....50 rdl.

Anders Peter Poulsen var født 1831. Han blev i 1856 gift i Valsgård kirke m. Dorthe Kirstine Jensdatter, datter af gårdmand Jens Jensen Vammen og hustru Maren Kirstine Jensdatter. I ægteskabet var der 7 børn, heraf 4 sønner. Alle 4 sønner fik en gård i eller omkring Rostrup sogn.

Anders Peter Poulsen opførte, endnu mens han havde matr. nr. 6 i Monstrup, endnu en gård. Det var på matr. nr. 2d, Stenstrup. Den overtoges senere af den yngste søn, Laust, hos hvem han døde i aftag i 1902. Den ældste søn, Jens Peter Andersen, overtog gården efter faderen. Han nævnes allerede i 1884 som gårdmand i Monstrup. Jens Peter Andersen, der var født i 1857, var gift 2 gange. 1. gang med Mariane, datter af gårdmand Jens Peter Mortensen, Monstrup. Hun døde i 1904 og 2. gang blev han g.m. Laurette Mathilde Jensen Vammen. Han havde gården til 1927. En overgang herefter var gården forpagtet af Anthon Svoldgaard, men snart overtoges den af den yngste søn, Peter Andersen, f. 1914, som i dag ejer gården. Han er g.m. Anna Marie Skals Pedersen af Kielstrup.

Parceller.

Matr. nr. 6b: Gården oprettedes omkring 1844. Den har sin oprindelse i et lejemål fra 1847, hvorved Poul Sjølland (1806-1862) udlæjede "et Stykke af Gaardens Indmark, indbefattet den gamle Gaards-

plads i Byen samt den derpaa staaende Bygning" til Jørgen Jensen. Lejemålet løb over 200 år. Vi får altså gennem denne gamle kontrakt at vide, at en del af den gamle gård endnu stod i 1847. I 1857 uddededes denne lod, som da var solgt fra gården, med 50 og d, og det var antagelig ved samme lejlighed, at gården blev flyttet ud på dens nuværende plads.

1855 blev Poul Sjellands datter, Karen Marie, f. 1837, g.m. smed Jens Christian Sørensen af Monstrup. Denne var født 1831 på Viveterp som søn af selvejergårdmand Søren Sørensen Bach. Kort tid efter giftermålet, måske netop i 1857, overtog Jens Chr. Sørensen denne ejendom, rimeligvis som arvepart. Han flyttede efter hans 1. kones død til Rostrup, hvor han nedsatte sig som snedker(!) i den bygning, der i dag tilhører Andelskassen. Gården overlod han sønnen, Søren Peter Jensen, f. 1857, som ved siden af også var snedker. Hans datter blev senere g.m. husmand Peder Nielsen (Brorsen) i Vraa (s.d.). Det var efter ham, at hans efterfølger i gården, Peder Christian Christensen, kaldtes "Snedker-Pier". Han var født 1877 i Haverslev som søn af Morten Christensen og hustru Karen Kirstine Hansen. "Snedker-Pier" var g.m. Thora Franziska Lauritsen. Efter ham var det svigersønnen, Anthon Svoldgaard Jensen, som overtog gården. Han var søn af boelsmand Johannes Jensen i Lundgårde. Anthon Svoldgaard flyttede til Rostrup, hvor han døde i 1967. I dag ejes gården af Harry Nielsen.

Matr.nr. 6c: Parcellen er oprettet i 1857. En af de første ejere var Anders Bak. Han solgte til Jens Peter Jensen Vammen, f. 1872 i Valsgård som søn af boelsmand Christen Jensen Vammen og hustru Ane Jensen. Han var g.m. Birgitte Nielsen. Efter ham overtoges ejendommen af sønnen, Arne Jensen Vammen, der i 1948 solgte til den nuværende ejer, Svend Andersen.

Matr.nr. 8:

Denne gård er uden tvivl oprettet ved udskiftningen i 1791, idet udskiftningskortet nævnte år fortæller om den: "Udlagt til Huusmand Søren Jensen." - Senere er dette streget ud og rettet til Mads Sørensen, rimeligvis hans søn.

Søren Jensen nævnes i ejendommen til sin død i 1828. Han var da 74 år gl. Ved folketællingen i 1834 oplyses det, at Mads Sørensen

var 36 år.

Endnu i 1874 boede Mads Sørensen i gården, idet fattigprotokollen for dette år beretter, at han årlig modtog 56 rdl. for at pleje sin svage datter, Dorthe. 1870 var det dog broderen, Jens Madsen, som modtog pengene, så han har rimeligvis allerede da overtaget ejendommen. Senere boede Christian Madsen her, og efter ham sønnen, Marinus Madsen. Omkring århundredskiftet var det Jens Peter Pedersen, søn af husmand Poul Pedersen Otte, Monstrup. Han solgte i 1914 til Christen Andersen. Siden 1934 har gården været i Søren Andersens eje. Han er født i Stenstrup i 1901 som søn af gårdmand Laust Andersen. Han blev g.m. Kristine, datter af gårdmand Christen Jensen, Monstrup.

Parceller.

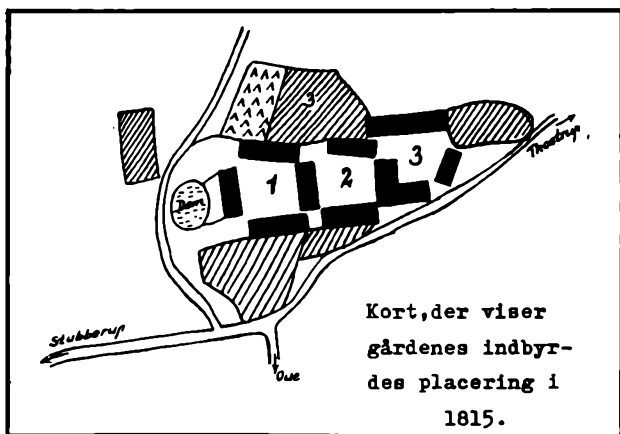
Matr.nr. 8b: Omkring 1870 oprettedes denne ejendom af Anders Pedersen Houtved. Han havde tidligere haft flere ejendomme i Monstrup. I 1847 lejede han således af gårdmand Poul Sjølland den nordlige til gården hørende hede.

9. aug. 1853 fik han af Søren Christensen skøde på ejendommen matr. nr. 2b i Monstrup, men allerede 3 år efter solgte han den igen. 1864 nævnes han at have haft en lille - nu nedlagt - ejendom ved Brandsmose, en lille mose ved Hobrovejen. Efter sigende skal Anders Houtved have været en hård fyr, der ikke gik af vejen for noget. Rygtet om tyskernes komme i 1864 fik ham således til at slibe alle sine ekser ekstra godt for at kunne give dem en varm velkomst. Da de omsider dukkede op, havde han dog tabt kamplysten og forsvandt hastigt ned i bakkerne ved byen.

Ejendommen brændte i 1894. Ilden var påsat af "Gudedrengen", som egentlig ville hevne sig på en anden, men først havde held til at tænde bål hos Anders Houtved, som først i sidste øjeblik blev reddet ud af huset.

Han havde en datter, Hanne, der var ugift. Hendes datter, Anne Marie Hansen, blev g.m. Carl Johann Nymann, der senere overtog ejendommen efter svigermoderen. Han døde i 1945 efter at han i 1936 havde overladt gården til sønnen, Emil, f. 1904.

HEDEGÅRDE.

"Hedegården" nævnes i 1664 som fæstegods, tilhørende commissær Nicolas Nielsen. Gården var da fæstet af Jens Christensen og dens hartkorn var 7.6.1.-3/7 tdr. I 1688 ejedes gården af assessor Heinrich Jørgensen til Visborggård. Den benævnes da for første gang: "Hedegården", og den havde 3 fæstere med hartkorn: 10.1.1.0 tdr. De 3 fæstere hed Christen Madsen, Willads Mortensen og Niels Sørensen. Vi vil ellers ikke beskæftige os yderligere med fæsterne fra den tid. Dertil ved vi for lidt, men det kan dog ud fra kirkebogen konstateres, at gården er delt op i de 3 nuværende mellem 1710 og 1718. I 1710 døde Christen Madsen af "Hedegården", men ved Niels Sørensens død i 1718 står der "Hedegårde".

Matr.nr.1:

Her nævnes fra 1779 Palle Christensen som fæster af gården. Han var født 1747 og blev g.m. Margrethe Hansdatter. Deres ældste søn, Hans, blev født her i 1779. I ægteskabet var der mindst 6 børn. Det vides, at Palle Christensen købte gården fri, men hvornår det er sket, ses ikke. Han skødede i hvert fald gården til sønnen, Christen Pallesen, 24. marts 1817. Hos ham døde Palle Christensen i aftægt i 1819. Konen døde året efter.

Christen Pallesen blev gift i 1820 med Karen Marie Nielsdatter af Birkewaare. Hun var datter af denne gårds forpagter Niels Jensen Buurholt. Der kendes 6 børn af dette ægteskab.

Christen Pallesen skødede 7. sept. 1858 gården til den ældste søn Palle Christensen, som var født her i 1826. Hos ham døde faderen i aftægt 87 år gl. i 1874.

Palle Christensen, der havde deltaget i 3-årskrigen som infanterist, var gift 2 gange. 1. gang med Søren Uhrenholts datter, Ane Dorthe, og da hun døde året efter, dvs. 1858, giftede han sig med søsteren Ane Marie.

I 1875 opførte han det nuværende stuehus. Dette har dog siden gennemgået flere ombygninger. Palle Christensen og Ane Marie skal have haft 20 børn; sønnen, Søren, f. 1871, overtog gården efter ham, men han opholdt sig på gården til sin død i 1913.

Søren Pallesen var g.m. Ane Nielsen, f. i Hjerritsdal, Valsgård sogn. I ægteskabet var der ingen børn.

1941 købtes gården af Poul Krabbe, der var født i Odby 1898. Søn af Kr. Krabbe og hustru Maren Christensen. G.m. Mathilde Madsen, f. 1903. Han solgte i 1967 til de nuværende ejere, Jørgen Leif og Regnar Ladefoged, begge sønner af gårdejer Niels Ladefoged, Blegde.

Parceller.

Matr.nr.lb: er på 0.6.1.0 tdr.h. og ejes i dag af Sigfred Møller.

Matr.nr.lc: Ejedes i 1950 af Kristen Andersen, som nu bor i Astrup. Han solgte til Agner Nielsen, der er g.m. Aase Fyllgraff og født i Buderup sogn i 1933.

Matr.nr.2:

var i 1787 fæstet af Anders Jensen. Han var g.m. Kirsten Poulsdatter. Efter ham var gården fæstet af Jens Poulsen, der nævnes her i 1801 sammen med konen, Maren Jensdatter.

Den næste på gården var Peder Pedersen Blegdye, søn af gårdmand Peder Poulsen i Blegde. Han nævnes ved sin død i 1831, 51 år gl., som selvejer. Peder Blegdye blev i 1811 g.m. Ane Christensdatter Thuesen af Rostrup. Efter hans død købtes gården af Christen Poulsen, som var g.m. Maren Madsdatter. Han havde den i 1871, men 1875 nævnes Lars Peter Nielsen i gården. Han døde i 1885, og i stedet blev gården overtaget af Niels Christian Madsen Rokkedal.

1899 købte Hans Christian Hansen gården. Han var født 1863 som søn af gårdmand Anthon Hansen og hustru Nielsine Birgitte Jensen, Oue. Anthon Hansen var i øvrigt født i Rostrup som søn af gårdfæster Hans Jensen. Tidligere havde Hans Chr. Hansen været bestyrer af Stubberup mølle. Han skal have været en særdeles dygtig landmand, blot havde han den ikke altid for en sådan særlig heldig vane, at alt skulle gå efter en forudlagt plan, uanset vejret. Han var g.m. Nielsine Marie Jensen (1869-1940). Selv døde Hans Chr. Hansen 1938 efter forinden at have overladt gården til sønnerne Holger og Marinus Hansen. Disse drev gården, indtil den i 1966 afhændedes til Anker Steiness. - Indtil 1900 lå gården - som matrikelkortet viser - lige op ad de to andre gårde, men nævnte år flyttedes den ca. 50 m længere imod øst.

Parceller.

Matr.nr.2b m.fl: Denne gårds hartkorn er i dag 0.4.3.0 tdr.Tidligere ejedes den af Emil Magnussen.Han solgte til Niels Kristian Faber,som havde den i 1937.Efter ham overtoges den af sønnen,Kr. Faber,som senere købte ejendommen,matr.nr.3c i Vraa.Nuværende ejer er Peter Langeland Larsen,søn af afdøde folketingsmand(RV)Morten Larsen,tdl.Skovbo.

Matr.nr.2c m.fl: Denne ejendom var indtil 1896 i F.Hansens besiddelse.Siden var det dennes enke,som drev den.Hun solgte til Anthon Hansen,som ejede gården i mange år.Han var g.m.Anine Kirstine Nielsen,datter af gårdmand Jens Nielsen (Kokholm)i Lundgårde. Anthon Hansen døde i 1942,kun 48 år gl.

Siden nov.1946 har ejendommen været i den nuværende ejer,Aage Schmidt Andersens eje.Han er født 1908 i Nr.Tranders som søn af Edvard S.Andersen og hustru Karen Hansen.Han er g.m.Olga,datter af førnævnte Jens Nielsen (Kokholm)i Lundgårde.

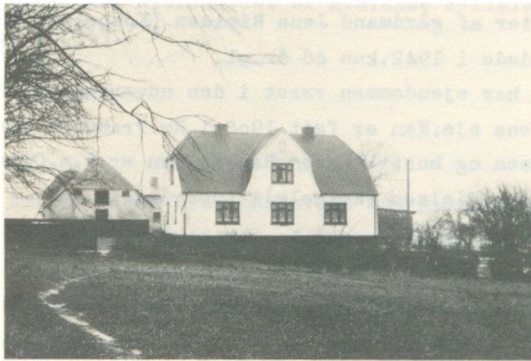
Matr.nr.3:

Denne gård var fra omkring 1745 fæstet af Christen Sørensen.Han nævnes i gården endnu i 1787,skønt han da var 73 år gl.1790 blev efterfølgeren,Jørgen Christensen,g.m.Anna Sørensdatter af Stenstrup.Hun døde imidlertid kort tid efter,og 2.gang blev han g.m. Karen Pallesdatter af Hedegårde.Ved Jørgen Christensens død 1832 blev hun g.m.tjenestekarl Jens Sørensen,som hidtil havde tjent Christen Jespersen i Thostrup.Ifølge kirkebogen nævnes efterfølgeren,Niels Andreas Sørensen,allerede i 1838 som gårdmand,men skødet blev først skrevet 24.marts 1840.

Niels Andreas Sørensen var født i Rold og blev gift i Oue 1838 m. Marie Poulsdatter,gårdmand Poul Christensens datter i Barsbøl.Han havde gården til 1877.Derefter overtoges den af svigersønnen Hans Chr.Jensen,søn af gårdmand Jens Degn,Harhøjgård.Han var i 1875 blevet gift med datteren Maren.Imidlertid døde Hans Chr.Jensen i 1882, kun 30 år gl.-3 år efter giftede enken sig med ungarl Anders Nielsen Bager,der var født i Oue som søn af husmand Niels Nielsen og hustru Else Marie Nielsdatter.

I 1916 overlod han gården til svigersønnen, Anders Peter Hansen. Denne var født i Korup mølle 1892 som søn af møller Søren Chr. Hansen, der senere blev møller i Rostrup. Anders Peter Hansen blev g.m. Anders Baggers datter, Kirstine, død 1964. Han overlod 1953 gården til sønnen, Børge Hansen, som er g.m. Ragnhild Ladefoged, datter af Niels Ladefoged i Blegdø.

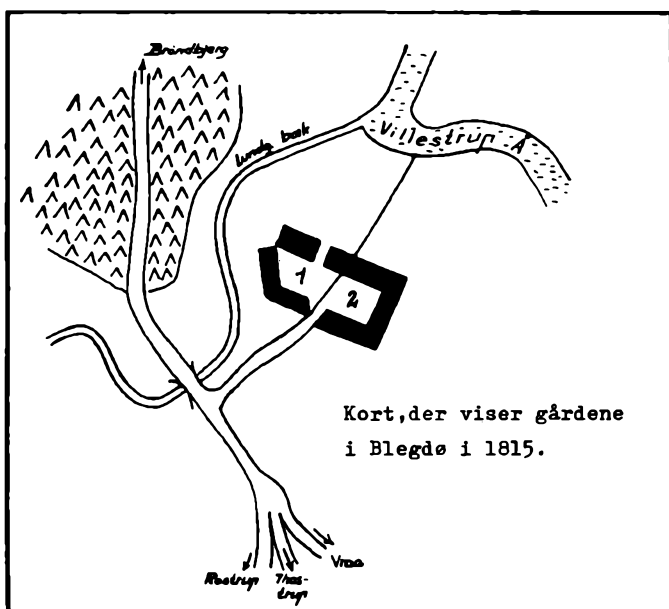
Parceller.

Matr.nr. 3b m.fl: I 1880'erne ejedes denne gård af Carl Bagger Nielsen. Han var søn af husmand Niels Nielsen og hustru Else Marie Nielsdatter i Oue, altså broder til Anders Nielsen Bager. Carl Bagger blev g.m. Ane Kirstine Pedersen, f. 1859 i Ostergårde, Vive sogn. Han døde i 1944, 87 år gl., men havde da forlængst overladt gården til sønnen, Niels Bagger Nielsen.

Denne var født på gården i 1889. I 1937 blev han g.m. Helga Marie Pedersen i Sahl kirke. Gennem flere år var Niels Bagger medlem af skolekommissionen. Ved hans død i 1956 overtog svigersønnen Ejvind Petri Pedersen gården, som i dag ejes af Hans Christiansen

BLEDØ.

I et brev fra 1481 nævnes der en "Christen af Bleggdye" som tingmand. Første gang, vi hører navnet Blegdø er i 1320; da skrev man det blot Blekwild. Her har altså siden da i hvert fald ligget een gård.

Matriklen af 1664 oplyser, at gården ejedes af Jørgen Seefeld til Dalsgård. Der var da kun 1 fæster: Hans Jensen. I 1688 hørte gården stadig under Dalsgård, men nu var der kommet 2 fæstere: Christen

Hansen og Christen Jensen. Førstnævnte muligvis søn af den tidligere fæster Hans Jensen. Hvornår gårdene er blevet delt endeligt ses ikke, men endnu i 1815 lå gårdene sammen nede i "byen", dvs. på det sted, hvor nu Chr. Christoffersen bor. De to gårde havde oven i købet fælles lade.

Imidlertid ses det af matrikelkortet, at Poul Pedersen da havde den senere matr. nr. 1, hvorfor man vel må gå ud fra, at hans oldfar, som vi ved havde fæste i Blegdø, også har haft den del af det gamle Blegdø. Nu betyder dette ikke så forfærdelig meget, thi fra omkring 1700 er der igen kun 1 fæster af Blegdø. Først i 1767 omtales endnu en fæster, så sandsynligvis er adskillelsen først sket omkring 1760.

Blegdøgård (matr. nr. 1): Som tidligere nævnt hed de 2 fæstere 1688 Christen Hansen (død 1703) og Christen Jensen. Det er derfor troligt, at den næste fæster, Peder Christensen Blegdø, er søn af een af disse to. Han nævnes 1. gang i 1705, da hans kone, Thyra Poulsdatter, fødte en søn, Poul. Denne søn, Poul Pedersen, overtog fæstet efter faderen. Hans ældste søn, efter farfaderen kaldet Peder, fødtes i 1746. Poul Pedersens datter, Ane Kirstine, blev i øvrigt g.m. Christen Gade i Brøndbjerg. Både Poul Pedersen og konen blev begravet den 16. april 1777.

Peder Poulsen, som sønnens fulde navn var, blev i 1779 gift i Thorup kirke med Maren Lauritsdatter af Hellum. I dette ægteskab var der mange børn, som senere giftede sig til adskillige af sognets gårde. Han døde 88 år gl. i 1832 i aftægt hos sønnen Poul Pedersen, der allerede 9. juli 1810 havde fået fæstebrev fra Villestrup, under hvilken gården nu hørte. Også Poul Pedersen havde mange børn. Han blev gift i 1815 med Niels Jensens datter, Sophie Hedevig, fra Marienborg. I dette ægteskab var der mindst 7 levende børn, blandt disse kan nævnes sønnen, Peder, der overtog hjemmet, samt døtrene Ane, f. 1819 - senere g.m. Søren Smidt i Rostrup - og Bodil Marie, f. 1829 - g.m. gårdmand Niels Rytter i Rostrup.

Poul Pedersen døde i 1852, 72 år gl., og som nævnt var det, Peder Poulsen, den ældste søn, som drev gården videre. Han døde imidlertid allerede i 1858 og hans enke, Bodil Marie Hansen, giftede sig nu med Niels Jensen Lassen, søn af gårdmand Jens Sørensen, Damstedgård. Hermed var gården for første gang i mindst 160 år ikke gået fra far til søn.

1870 solgte Niels Lassen til Jens Christensen Kjeldsen. Han var født 1835 på Snehøjgård i Øls sogn. Kjeldsen var med i 1864. Her blev han truffet i brystet af en præjsisk kugle, men hans smærration opfangede kuglen og reddede derved hans liv.

Kjeldsen har engang berettet om, hvordan hans far og mor traf hinanden: Hans far, Kjeld, var engang ude for at opkræve tiendeafgift og kom på turen også ind på Astrup kro. Her holdt en fordrunken gårdmand, Filip, fra Møldrups med sin husbestyrerinde. Dvs. Filip var gået ind på kroen, mens husbestyrerinden sad bagi hestevognen med sit tøj. Kjeld gav sig i snak med hende, og da han kendte lidt til hende og vidste, at hun var godt aflagt og måske også, fordi han fandt hende for god til at tjene den fordrukne Filip, fik han hende med sig hjem. Ikke længe efter blev de gift.

Jens Kjeldsen var sognefoged gennem mange år. Han havde desuden modtaget udnævnelse som dannebrogsmænd efter krigen i 1864. Som tidligere nævnt blev hans datter Christine i 1897 g.m. gårdmand Niels Lassen Andersen. Denne overtog ved samme lejlighed gården efter den nu aldrende Jens Kjeldsen. Imidlertid gik de ikke godt i spænd sammen, så kun 2 år efter købte Niels Lassen en gård i Stenstrup, mens Blegdøgård nu overtoges af svogeren Christen Kjeldsen (f. 1875). Denne omkom imidlertid ved en tragisk ulykke i Vraa mølle i 1900, så Kjeldsen måtte atter overtage gården. Den havde han nu i 3 år, da han overlod den til en anden svigersøn, Emil Larsen, som samme år var blevet g.m. datteren Anette. Emil Larsen var søn af gårdmand Mads Larsen i Rostrup. Han overtog svigerfaderens funktion som sognefoged og var desuden i mange år sognerådsformand. Han døde i 1967, men forinden blev gården overladt sønnen Edvard Larsen, den nuværende ejer.

Blegde Østergård (matr. nr. 2): 1767 nævnes første gang fæstere Peder Jensen Grewlund i Blegde. Folketællingen i 1787 angiver ham at være boende i den anden gård i Blegde. Han var da 57 år gl. og g.m. Kirsten Simonsdatter. I ægteskabet var der flere børn. Således blev datteren Karen i 1794 g.m. skoleholderen Peder Thøgersen Lyngbye i Rostrup.

6. juli 1801 fik den ældste søn, Jens Pedersen, fæstebrev fra Villestrup på gården. Faderen kom på aftægt og døde i 1811, 79 år gl. Jens Pedersen var 1. gang g.m. Thomas Pedersens datter Maren i Vraa møl-

legård. 2. gang med Karen, datter af gårdmand Peder Thomassen, Brøndbjerg. Sidstnævnte døde i aftagt i Blegde i 1818. Jens Pedersen døde i 1834, og enken havde derefter fæstet i nogle år, men da hun ikke giftede sig, måtte hun til sidst give afkald på dette, og gården blev nu overladt Claus Christensen i 1838. Han stammede fra Mariaager og kom til sognet i 1825 som 19-årig. I første omgang som tjene-
 nestekarl hos gårdmand Christen Sørensen, Viveterp.

Han blev i 1838 g.m. Karen, datter af Jørgen Nielsen i Stubskoven. Hun døde i 1866, 49 år gl., og Claus Christensen i 1873.

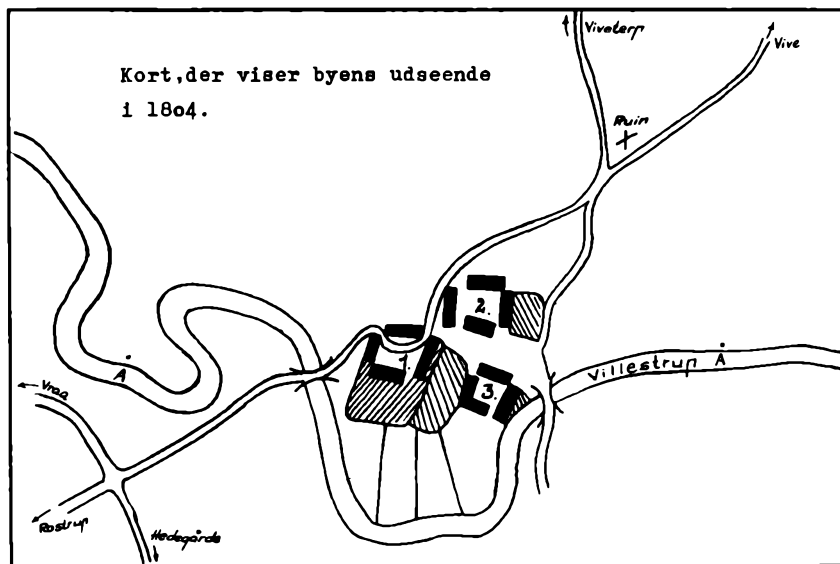
Efter ham overtoges gården af svigersønnen Christen Iversen Laulund. Han var i 1864 ved en retssag blevet udlagt som barnefader til Ane Cathrine Clausdatters barn. I øvrigt blev de gift samme år! Efter giftermålet tog Christen Laulund ophold i Blegde, hvor der var god brug for ham, idet man netop i 1864 stod i begreb med at skulle flytte gården ud. Dette fuldførtes i 1867. Ud over dette tjente Laulund lidt som træskomand. Ved Claus Christensens død ønskede Villestrup at sælge gården, og det lykkedes Christen Laulund at få skaffet købesummen, ialt 5000 rdl.

1881 købtes gården af Kristen Nielsen Ladefoged. Han havde hidtil haft Vive kro¹. Han var født i 1855 i Thostrupgård som søn af gårdmand Niels Christensen Ladefoged. Kristen Ladefoged, der var g.m. Ane Cathrine Poulsdatter, døde i 1916 af følgerne efter en tragisk ulykke ved møllen i Vraa, hvorved han fik brud på nakkehvirvlen. Efter ham overtoges gården af Anton Nielsen Ladefoged, søn af Kristen Ladefoged, men efter dennes død i 1923 købtes gården af Theodor Andersen. Han solgte i 1928 til Chr. Christoffersen, som havde gården gennem mange år. Efter ham var det svigersønnen Johan Kjær, som i dag har et fiskeri i nærheden af det sted, hvor de to Blegde-gårde tidligere lå. Nu drives jorden atter af en Ladefoged, idet Henning Ladefoged, sønnesøn af Kristen Ladefoged, købte gården af Johan Kjær. Henning Ladefoged bor dog ikke på selve gården, men har bygget sig en villa nede ved landevejen.

Parceller.

Matr.nr. 2b, c og d m.fl.: Ejedes tidligere af Kristen Nielsen Ladefogeds søn Niels Ladefoged, som lod den opføre i 1911. Han er g.m. Maren Kappel fra Lillearden. I dag er det sønnen, Regnar, der driver gården.

THOSTRUP BY.

Matr.nr.1:

Matriklen af 1664 angiver Jørgen Seefeld til Dalsgård som ejer, men matriklen 1688 oplyser, at gården i mellemtiden er købt af Frederik Juul til Villeværre. Fæster i 1664 var Anders Nielsen og i 1688 Knud Christensen. Sidstnævnte døde i 1719, 73 år gl. Fra o. 1760 var gården fæstet af Christen Sørensen Bak. Han var g.m. Kirsten Mortensdatter. Omkring 1790 overtog den sidste søn, Jesper

Christensen Bak, fæstet. Han var født på gården i 1763 og blev i 1785 g.m. Gjertrud Thomasdatter af Vraa møllegård. 2. gang g.m. Marren Sørensdatter.

Hans søn, Christen Jespersen Bak, som var født i 1787, fik 19. okt. 1814 fæste på gården. Hans enke, Ane Marie Larsdatter, drev gården videre efter hans død i 1832.

Deres søn, Jesper Christensen Bak, deltog i 3-årskrigen, men havde uden tvivl forinden overtaget gården i fæste. Han købte gården fri fra Villestrup 6. okt. 1857, men solgte allerede året efter - måske på grund af økonomiske vanskeligheder - til Christen Clausen (Matzen). Overtagelsen fandt sted den 20. juli. Jesper Christensen og hans kone Lene Magdalene havde ingen børn. På sine gamle dage sad Jesper meget ofte sammen med to andre "veteraner", Niels Ladefoged og Palle Christensen, og diskuterede krigens forløb. Da de to andre havde tilhørt en anden våbenart end Jesper, kunne bølgerne undertiden gå højt.

Christen Matzen var g.m. Ane Helene Christensen (død 1905). Mens Matzen havde gården, blev der rejst en sag mellem Thostrup-beboerne på den ene side og sognerådet på den anden angående gangbroen over Villestrup å ved Thostrup. Se side 25. Matzen overlod gården til sønnen Karl Anker Christiansen, som imidlertid døde i en ung alder i 1910, hvorefter hans enke, Karen Marie, drev den videre, indtil hun i 1920 solgte til Jens Peter Jensen. Året efter sønnens død omkom Christen Matzen i øvrigt ved en drukneulykke. Han blev 85 år. Svigersatteren, Karen Marie, var født 1882 i Brøndbjerg som datter af husmand Jens Chr. Christensen. Efter salget af gården bosatte hun sig i Rostrup, hvor hun døde i 1961.

Jens Peter Jensen var født 1879 på Grevelund mark som søn af husmand Martin Jensen og hustru Kirstine Pedersen. Han var g.m. Laura Christensen. Ved hans død i 1951 blev gården overtaget af sønnen Johannes Jensen, som driver den i dag.

Parceller:

Matr. nr. lb og d: Udstykket før 1902, da den overtoges af Jørgen Laurits Laursen, hvis far tidligere havde haft den. Han overdrog i 1937 ejendommen til sønnen Søren Laursen. Denne er født i 1910 og g.m. Ebba Rosenberg.

Sørinelyst (Matr.nr.2):

Denne gård tilhørte i 1664 Peder Seefeld til Havnø. Fæster var da Jens Sørensen. I 1688 hørte den stadig under Havnø, men nu var der kommet 2 fæstere på gården: Jens Poulsen (død 1695) og Poul Jensen. Fra omkring 1735 var gården fæstet af Just Justsen. Han døde i 1759, 56 år gl., og sønnen Just Justsen fæstede derpå gården. Han var født sammesteds i 1738.

Just Justsen døde i 1786 og enken, Gjertrud Sørensdatter, blev s.å. g.m. Niels Sørensen Væver. Denne var født 1747 i Brøndbjerg som søn af gårdfæster Søren Jensen Gade.

Niels Væver døde 7. marts 1818 i aftægt hos sønnen, Jens Nielsen, som havde gården i hvert fald 1809. Jens Nielsen, der sommetider kaldtes Jens "Wraae" og andre tider Jens "Carls", blev g.m. Mette Cathrine Justdatter. Hun var født på gården i 1784 og datter af den tidligere fæster Just Justsen i dennes 1. ægteskab. Jens Wraae angives i 1844 at være selvejer, men hvornår dette er sket ses ikke nogetsteds.

24. marts 1857 skødede han gården til sønnen Just Jensen. Denne var født i 1819 og blev i 1847 g.m. Ane Kirstine, datter af Poul Gade i Brøndbjerg. Deres datter, Ane Dorthea, blev i 1894 g.m. gårdmand Jens Jensen Stevnhoved i Monstrup.

Gården købtes herefter af Peder Sørensen Madsen. Han havde ingen børn, men 2 steddøtre. Den ene, Sørine Christine, blev 1869 g.m. ungkarl Andreas Nielsen, søn af gårdmand Niels Sørensen i Oue, mens den anden, Birgitte, i 1866 blev g.m. gårdmand Christen Hansen i Oue. - Peder Madsen døde i aftægt i 1873, 54 år gl., og samme år søgte hans kone støtte af det offentlige. Dette kunne jo tyde på, at svigersønnen, Andreas Nielsen, som i 1869 havde overtaget gården, ikke ydede hende forsvarlig aftægt. I sognerådets forhandlingsprotokol står at læse 19. april 1873:

"En Skrivelse fra Gaardeier Søren Nielsen, Viveterp, hvori begjæres Understøttelse til Aftægtsmand Peder Sørensen Madsens Kone af Thostrup, blev fremlagt til Forhandling. Sogneraadet var af den Formening, at nævnte Kone saavel som hendes Mand var saa formuende, at der ikke er Grund til nogen Understøttelse fra Communen, hvilket vil blive at meddele Andrageren."

Hvorvidt kommunen, da manden kort tid efter døde, gav understøttel-

se ses ikke af forhandlingsprotokollen.

Andreas Nielsen, eller "Knuds-Andreas" - som han også kaldtes, havde gården til sin død i 1898. Efter ham havde enken, Sørine, gården i 2 år. Det er efter hende, at gården i dag benævnes "Sørinelyst". I ægteskabet var der en datter, Birgitte, som blev g.m. gårdmand Jens Peter Jensen Stevnhoved i Monstrup, en søn af førnævnte Jens Stevnhoved.

1900 købtes gården af Christen Hansen Christensen, der i 1905 tog navneforandring til Christen Nysum. Han var født i Oue i 1874 som søn af gårdmand Søren Christensen og hustru Birgitte Sørensdatter. Han blev g.m. Andrea Christine Hjelm, f. 1876 i Nr. Kongerslev. Nysum døde i 1940 og ind til 1958 ejedes gården af sønnen, Hans Nysum. Denne overlod imidlertid nævnte år gården til Ove Frølund Hansen, g.m. Johanne Kirstine Sørensen, niece af Hans Nysum.

Parceller.

Matr.nr. 2b, c og e: En del af jorden er udloddet allerede i 1859, men vi kender ikke de ældste ejere. Fra ca. 1935 ejedes den af Johannes Pedersen. Han var født i Nibe i 1912 og g.m. Larsine Christensen. Gården brændte i 1937, men han genopbyggede den og solgte i 1946 til Christen Andersen, der 1. nov. 1957 overtog fodehjemmet "Fredenslund". Han solgte til Niels Peter Nielsen, søn af boelsmand Herluf Nielsen, Vraa.

Matr.nr. 2d: Ejendommen byggedes i 1877 af Søren Michael Christensen. Det er måske forkert at skrive "byggedes", thi ejendommen var omtrent identisk med den gamle "Sørinelyst", der kort forinden var blevet udflyttet.

Søren Michael Christensen var født 1819 i Thostrup som søn af gårdmand Christen Mikkelsen Ladefoged og hustru Dorthe Sørensdatter. Han var g.m. Marie Cecilie Nielsdatter. Han døde 1902 i Hedegårde, hvor han kort forinden havde byttet sig til en anden ejendom, matr.nr. 5c af Vraa ejerlaug, med Morten Jensen.

Morten Jensen var født i Glerup i 1865. Hans kone, Else Marie Jacobsen, var født 1870 i Sørup ved Støvring som datter af husmand Ditlev Jacobsen.

Morten Jensen var en af de "heldige", som havde gået i skole til

den berygtede "Sand-Anders" ¹. Morten fortalte, at læreren engang havde stået på et bord og revset en dreng med tampen. Imidlertid var han ved samme lejlighed så beruset, at han trådte igennem Mortens tavle!

Morten Jensen døde i 1948, 82 år gl. Efter Morten Jensen ejedes gården af Kristian Vestergaard, men i de følgende år var der flere ejere, indtil den købtes af Jens Langeland, Viveterp. Han solgte til den nuværende ejer, tidligere skoleinspektør Svend E. Jensen, Mariager.

Matr.nr. 2f: Udstykket i 1937 fra hovedparcellen til Christen Nysums søn, Søren Nysum. I alt er gården på 1.1.2.1 $\frac{1}{2}$ tdr.h.

Matr.nr. 2g: Denne gård, "Justenborg", har gennem flere år været i Alfred Nielsens eje. I dag ejes gården af Ejner Vad.

Thostrupgård:

var i 1664 ejet af Jørgen Seefeld til Dalsgård, men han solgte i 1666 til Anders Vinter til Ø. Stevn. Føster i 1664 var Søren Sørensen. Han nævnes endnu i 1688, men da sammen med Mikkel Sørensen. Sidstnævnte døde i 1692, mens Søren Sørensen havde fæstet til 1708.

Omkring 1760 er gården fæstet af Christen Sørensen. Han døde i 1776 og enken, Anna Sørensdatter, giftede sig med ungarl Søren Jensen Heegaard. Denne nævnes i 1800 som selvejergårdmand. Det er troligt, at han har købt gården fri ved udskiftningen. Konen døde i 1791 og Søren Heegaard blev 2. gang g.m. Dorthe Pedersdatter af Stubberup mølle. Folketællingen i 1801 fortæller, at Søren Jensens far, Jens Jensen, da fik sit ophold på gården. Der var 1 datter af 1. ægteskab og 2 børn af andet. Sønnen, Jens Peter, f. 1798, blev konfirmeret i 1815 og døde allerede i 1818. Ved hans konfirmation noterer præsten: "Ringe af Kundskab paa Grund af Faderens Ligegyldighed, men lærevillig og skikkelig."

1818 blev datteren Dorthe g.m. ladefoged på Villestrup Christen Mikkelsen Moskov. Han overtog samtidig gården. Det er altså fra ham, at navnet "Ladefoged" kom til sognet. Søren Heegaard døde i aftægt hos ham i 1822.

Gården blev flyttet hen på dens nuværende plads omkring 1848. Udflytningen var netop påbegyndt, da den ældste søn, Niels, indkaldtes til krigstjeneste ved kavalleriet. Han blev imidlertid på grund af udflytningen ret hurtigt permitteret, så han kunne komme hjem og hjælpe.

21. november 1854 skædede Christen Ladefoged gården til sønnen Niels. Han var født 1824. G.m. Inger Kathrine Birgitte Mikkelsdatter. 1861 var Niels Ladefoged indstævnet for herredsretten af en tjenestedreng, som mente, at han var blevet snydt for en del af sin løn. Drengen tilkendtes den manglende sum, men det ses ikke, hvor meget det drejede sig om.

Efter Niels Ladefoged fik sønnen, Theodor, gården, men han var ikke nogen stor landmand, så han måtte i 1891 afstå gården til en yngre broder, Christian Nielsen Ladefoged. Hos ham døde den gamle Niels Ladefoged i aftægt i 1913, 88 år gl. Den ældste af brødrene, Kristen, havde købt Vive kro og fik senere matr. nr. 2 i Blegde. Christian Ladefoged var født 1862 på gården. Han havde den lige til sin død i 1952, 90 år gl! Herefter blev gården overtaget af en sønnesøn, Kristian Ladefoged, som var født 1916 som søn af Søren Ladefoged og hustru Margrethe Bajsgaard. Søren Ladefoged havde en parcel af fødehjemmet.

Parceller.

Matr. nr. 3b, m. fl: Denne ejendom opførtes omkring 1880 af Niels La-

defoged, som selv boede her på sine gamle dage. Efter ham overtoges den af datteren Hanne, der var g.m. Jens Christian Jensen, også kaldet "Slideren". Navnet skal han have erhvervet sig gennem sin ubændige danselyst! Men der skal absolut ikke forstås noget i retning af, at han var arbejds sky. Tværtimod! Således måtte en tjenestekarl engang gå foran hestene med en lygte om aftenen, for at "Slideren" kunne se plovfurterne. Jens Chr. Jensen var født 1870 i Oue som søn af husmand Hans Chr. Jensen og hustru Mette Marie Knudsen. Han døde i 1958.

En kort tid herefter ejedes gården af en Møller. Mens han havde den nedbrændte den, men han fik den genopbygget og solgte til Jens Jensen (Skals). I dag ejes gården af kaptajn Engell.

Thostrup Hedegård: Bygningerne er opført i 1915 af Søren Ladefoged, som var søn af Christian Nielsen Ladefoged. Han var g.m. Margrethe Bajsgård. Deres søn, Kristian, ejer i dag Thostrupgård. Efter Søren Ladefoged var det Jens Nielsen, som ejede gården. Fra 1951-57 var det Kristen Jespersen og derefter Egon Albrechtsen. En kort tid havde Edmund H. Nielsen gården. I dag ejes den af Gunnar Slemming.

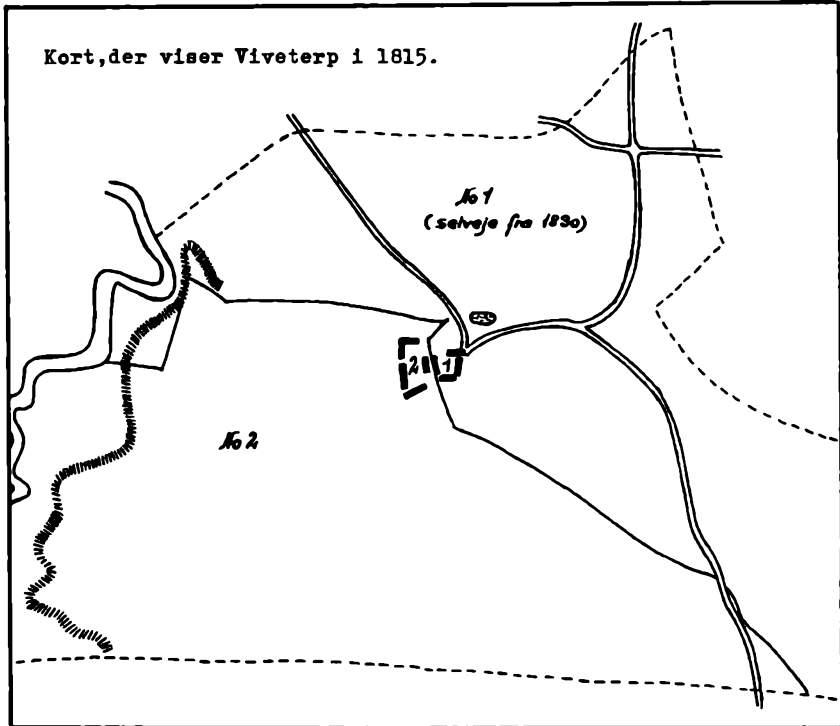
VIVETERP.

Gennem et gammelt dokument ved vi en smule om Viveterps ældre historie og ejerforhold. 1598 ejedes gården(e) af Erik Lykke til Eskær og fru Christence Nielsdatter Rottfeld. Dokumentet omhandler en proces, Jacob Seefeld til Visborggård, Dalsgård, Randrup og Vraagård nævnte år førte imod de 2 ejere. Sagen drejede sig om Grevelund skov i Vive sogn, som Erik Lykke og Christence Rottfeld formentlig hørte under Viveterp. Skoven blev imidlertid tildelt Jacob Seefeld som værende Vraagårds rette grund og ejendom¹.

I 1664 ejes gården imidlertid af Ingeborg Parsberg til Villestrup. Som fæster havde hun da Jørgen Jensen. 1688 viser matriklen, at gården stadig tilhørte Villestrup. Nu havde den imidlertid 2 fæstere, Niels Jørgensen og Jens Pedersen. Førstnævnte er rimeligvis søn af Jørgen Jensen.

1705 er gården fæstet af Søren Jensen og Jens Nielsen. Søren Jensen døde i 1707, kun 44 år gammel, og i 1710 døde den tidligere fæster, Niels Jørgensen. Han blev 80 år. Muligvis var han far til Jens Nielsen. - I 1712 nævnes Peder Jensen og Jens Nielsen i gården. Den sidstnævnte havde fæste på gården til sin død i 1755. Han efterfulgtes af sønnen Anders Jensen, som i 1769 blev g.m. Zinned Sørensdatter af Hedegårde. Han døde i 1784 og overlod fæstet til sønnen Peder Andersen, som vi vender tilbage til om lidt.

I den anden halvdel af gården hed fæsteren som nævnt i 1712 Peder Jensen. Efter ham var det Mikkel Knudsen (død 1742) og derefter Hans Poulsen. Han døde i 1777, 59 år gammel, og fæstet gik nu over til svigersønnen Christen Sørensen Rostrup. Denne var 1 år forinden blevet g.m. datteren Ane. I ægteskabet var der 4 børn, hvoraf

den ældste, Karen, blev g.m. skoleholderen Iver Nielsen i Rostrup. 2. gang blev Christen Sørensen g.m. Maren Madsdatter. Han døde 24. juli 1827.

Vi vender tilbage til Peder Andersen, som havde matr. nr. 1.1782 blev han g.m. Maren, datter af gårdmand Søren Bæk i Stubskoven. Af dette ægteskab kendes mindst 3 døtre. Peder Andersen overlod gården til svigersønnen Christen Andersen. Denne købte sin halvdel fri fra Villestrup 8. januar 1830 og solgte året efter til svigersønnen Søren Sørensen Bach, som samme år, den 10. november, fæstede den anden halvdel af Viveterp, der blev ledig efter tidligere nævnte Christen Rostrups død i 1827. Således blev gården nu for første gang i over 150 år drevet af een og samme mand.

Christen Andersen døde i aftægt hos Søren Bach i 1838, 71 år gl. Søren Bach var født i Stenstrup i 1802 som søn af gårdmand Søren Jensen B. Han var gift 2 gange og havde 5 sønner, hvoraf Jens Christian Sørensen blev snedker i Rostrup. Søren Bachs 2. kone døde i 1845, men han o-

verlevede hende ikke længe, thi året efter udviser kirkebogen, at Søren Bach var druknet "af Waade". Ved skiftet efter ham fremgår det, at han må have været en efter datidens forhold ret velstående mand. Besætningen var således:

1 brun hest, 6 år.....	50 rdl.
1 sort hest, 11 år.....	40 rdl.
1 brun hoppe, 12 år.....	30 rdl.
1 sort hoppeplag, 3 år.....	40 rdl.
1 sort plag, 2 år.....	25 rdl.
1 sort føl, 1 år.....	18 rdl.
1 sortbroget ko, 8 år.....	16 rdl.
1 sort ko, 9 år.....	16 rdl.
1 rødbrøget ko, 7 år.....	18 rdl.
1 ditto, 7 år.....	17 rdl.
1 sort ko, 6 år.....	17 rdl.
1 ditto.....	16 rdl.
1 gris, 2 år.....	14 rdl.

Efter Søren Bachs død kom gården i de følgende år ofte ind i økonomiske kriser. Det kneb for de nye ejere og fæstere at klare renter og fæstepenge. I 1855 kom der dog en ejer, Christian Vindfeldt, som den 12. maj 1857 formåede at købe den anden halvdel fri fra Villestrup, således at gården nu var samlet. Vindfeldts efterfølger hed Søren Knudsen. Han kom imidlertid i gæld og pantede sit indbo samt mange andre ejendele. Alligevel lod han det i 1861 i al hemmelighed flytte. Han blev derfor stævnet for Hindsted herreds ting, men gav ikke møde. Konen, Maren Pedersdatter, var imidlertid til stede, men hun erklærede, at hun ikke vidste, at der skete noget forkert, da de flyttede deres bohøve.

Efter Søren Knudsen nævnes i 1864 en proprietær Schmidt. I 1868 købt gården af Søren Nielsen, som fra 1874 var formand for sognerådet. Han solgte til Søren Jørgensen, der i 1888 videresolgte til Niels Peter Ove.

Den nye ejer, som var præstesøn fra Hornum, var en mand, der holdt meget strengt på proprietærværdigheden. Således forlangte han altid at blive tiltalt med "De". Dette krav kunne jo nok på denne egn volde visse vanskeligheder. Populær blev han aldrig. Helt galt var det de sidste år, han havde gården. Da kneb det nemlig svært

med økonomien. Følgen blev, at folk slet ikke ville tiltale ham, som han ønskede. Smeden, Hans Christiansen, i Vraa havde en ret robust måde at udtrykke sig på. Engang havde han flere gange præsenteret Ove for en regning uden dog at opnå det ønskede resultat. Imidlertid fandt smeden på råd: En dag, da Ove kom ind i smedjen, tog Hans Christiansen et stykke glødende jern og holdt det hen under næsen på Ove. Det hjalp! Regningen blev betalt, inden Ove forlod smedjen. Sidst i 90'erne gik Ove fallit og flyttede til Aarhus, hvor han ernærede sig som arbejdsmand.

Efter ham købtes gården af Jens Peter Nielsen, som ret hurtigt fik tilnavnet "Viveterpmanden". Han tjente under 1. verdenskrig en del penge og var heller ikke den, der gik af vejen for at skilte med dem. Således præsterede han flere gange at tænde sine cigarer med en plovmand! Jens Peter Nielsen, der desuden var kendt under navnet "Støvring-Jens Peter", havde flere døtre. En af dem blev senere g.m. en gårdmand her i sognet. 1922 solgte han Viveterp til Frederik Jape, og købte i stedet "Lykkens Gave" i Store Brøndum sogn. Jape drev gården til 1940, da han solgte til den nuværende ejer Jens Langeland.

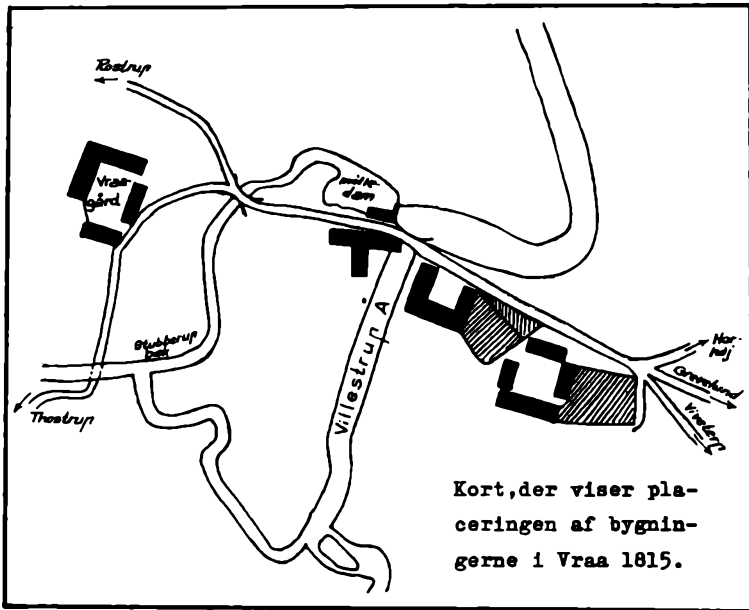
Langeland, der er født 1903 i Venge, er søn af den kendte husmandsfører Peter Langeland og hustru Marie Sørensen. Han er g.m. Eli E-nemærke. Gennem adskillige perioder har Langeland været medlem af og formand for sognerådet.

Parceller.

Matr.nr. 1b, 1d m. fl.: Gården, der er på 0.6.0.1 tdr.h., har 3 gange i træk haft en Christian Nielsen som ejer. Den første er identisk med "Skovfoged-Christian", som tidligere havde ejendommen matr.nr. 8b i Vraa (s.d.). Han var mælkekusk og kørte hver dag til Hadsund. Samtidig kunne folk få bud med ham formedelst 25 øre. - Den "anden" Chr. Nielsen kørte ligeledes mælk, men ikke Hadsund-turen. En overgang var han brødkusk for bageren i Vebbestrup. En af hans døtre, Dorthea, er g.m. gårdejer Aage Schmidt, Rostrup. I dag er gården hjemsted for "Vraa Maskinstation".

"Teglhuset": I 1876 nævnes et hus, Viveterp teglhus. Det har antagelig været arbejderbolig under Viveterp. Endnu kan der i de bakker, som i dag kaldes "Langelands Bakker", spores rester af huset.

VRAA BY.

Stubskoven:

Gården er opført i 1680 eller 81, idet Vraagård lod den udstykke umiddelbart før denne gård ophørte med at være hovedgård i 1682. Samme år angives "Store Schouhuus" at have $3\frac{1}{2}$ tdr. opdyrket jord. Fra begyndelsen var Stubskoven en dobbeltgård. Føstere i 1688 var Kield Mortensen og Søren Andersen. Sidstnævnte døde i 1708, 60 år

gl.og efter den tid hører man ikke på noget tidspunkt om 2 fæstere på gården.Rimeligvis var den anden fæster,Kield Mortensen,død før 1704,for dette år nævnes nemlig Peder Rasmussen i Stou Schouhuus.I 1741 hedder fæsteren Christen Smed.1752 og 82 var det Søren Sørensen Bæk.Ved folketællingen i 1787 er det imidlertid Jens Nielsen Møller,der bor på gården.

Hans fæste overtoges 1.dec.1808 af Jørgen Nielsen,som samme år var blevet g.m.Jens Møllers datter,Karen.Jørgen Nielsen stammede fra Hvostrup i Hørby sogn.

Jens Møller gik på aftægt og døde først i 1833,91 år gl.Jørgen Nielsen overlod 1838 gården til sønnen,Niels Chr.Jørgensen,men denne døde 3 år senere,kun 31 år gl.-1841 fæstedes gården,som fra omkring midten af 1700-tallet havde hørt under Villestrup,af Laust Christensen.Han var født 1803 i Oue sogn og døde 1868.Det har efter hans død som så mange andre steder på den tid knebet med at finde en fæster.I stedet ansattes en bestyrer.Herom siger et dokument fra Villestrup godsarkiv:

"Underskrevne Niels Andersen erkjender herved at være fæstet til at tiene Eierne af den under Willestrup hørende fæsteledige Gård Stoukoben,som Bestyrer af denne Gård for Halvåret fra 1.November 1868 til 1 Mai 1869 på følgende Wilkår:

1. Wederlaget for anførte Tjenested er 25 Rdl.,som betales 1 Mai 1869,1½ Td.Rug og 1½ Td.Byg,som leveres den 1 ^{ste} Dag i hver Måned,hver Gang med 2 Skp.af hver Sort,Brugen af Gårdens Wåningshuus til 1 ^{ste} Mai 1869, og Mælken til samme Dato ad de på Gården værende 2 ^{de} Køer.
2. Dersom Eierne ønsker det,er jég pligtig når påfordres før 1 ^{ste} Mai 1869 at fratræde min Tjeneste og fraflytte Gården mod at han anviser mig ordentlig Bolig indtil 1.Mai 1869.I så Tilfælde erholder jég kun af Pengelønnen i Forhold til den Tiid,jeg tiener som Bestyrer og Korn og Mælk bortfalder fra den Dag,jeg fraflytter Gården.

Niels Andersen."

Niels Andersen forblev også kun på gården i den omtalte periode. 11.juni 1869 købtes den af Christen Jacobsen for 6000 rdl.Han var

g.m.Dorthe Christensdatter, som døde i 1874. Selv døde han i 1899, 80 år gl. efter at have overladt gården til sønnen Peter Christensen. I 1901 nævnes Niels Chr. Christensen Ladefoged i Stubskoven. Efter ham hed ejeren Anthon Pedersen, hvis søn, den nuværende ejer Lars Pedersen, overtog gården ved faderens død 1931.

Karndal:

Denne gård er i midten af 1700-tallet udstykket fra Stubskoven og hørte sammen med den under Villestrup. 1787 nævner folketællingen, at gårdens beboer hed Niels Nielsen, g.m. Karen Nielsdatter. Han døde i 1795, 70 år gl. Efter ham var Karndal fæstet af Niels Sørensen Bæk, der var født 1750 i Stubskoven.

Han var g.m. Karen Nielsdatter, der dog ikke var forgængerens enke. Han døde 1822, 72 år gl. og overlod gården til sønnen Niels Nielsen Bæk. Denne døde dog allerede året efter.

Fra 1823-64 var Karndalshus, som gården da kaldtes, fæstet af Søren Nielsen Bruun. Han døde 1864, 64 år gl. Efter Søren Bruun var det Chr. Jensen, g.m. Ane Dorthea Sørensdatter. Christen Jensen nævnes endnu i 1893. Omkring 1900 nævnes Niels Chr. Jensen, g.m. Inger Marie Jensen, der ved mandens død blev gift 2. gang med den næste ejer, Christian Madsen. Han var født 1863 i Kielstrup som søn af gårdmand Mads Nielsen Bager. Gårdens ejer i dag er Martin Nielsen Overgaard.

Harnebjergård.

Harhejgård:

Denne gård, som tidligere havde navnet Harheyskroog, er antagelig oprettet samme år som Stubskoven, og sammen med denne udstykket fra den i 1682 nedlagte hovedgård, Vraagård. Matriklen 1688 nævner Dalagård som ejer af gården og Peder Christensen som fæster. Sammenligner man Stubskovens hartkorn med Harhejgårds, så viser det sig, at sidstnævnte i 1688 allerede var over 1 td., mens Stubskoven kun var på 4 skp. Dette viser, at Harhejgård blev lagt på det yderste af den gamle Vraagårds dyrkede marker, mens Stubskoven anbragtes helt ude på overdrevet.

Endnu i 1714 nævnes Peder Christensen som fæster, men i 1721 er sønnen, Jens Pedersen, blevet mand på gården. Han blev s.å.g.m. Maren Pedersdatter. I 1732 var nævnte Maren Pedersdatter den ene part i en strid i Rostrup kirke om stolestaderne (se side 77). Efter Jens Pedersen festedes gården af Christen Christensen Smid, som døde i 1787, 52 år gl. Hans enke, Karen Sørensdatter, blev året efter g.m. Anders Olesen, som nu blev fæster af gården.

Han giftede sig 2. gang i 1807 med Ane Christensdatter. Uden tvivl har gården fra begyndelsen hørt til de dårligste i sognet, men da boet efter Anders Olesen i 1830 blev gjort op, var der efter datidens forhold en særdeles god besætning: 25 får, 12 lam, 1 galt, 1 gris, 4 køer, 2 kalve og 4 heste. Det viste sig oven i købet, at der var kontanter i arv til de 2 børn, hvilket må siges at være meget usædvanligt netop på denne tid. Til sønnen, Christen Andersen, var der 43 rdl., og til datteren, Margrethe Kirstine, det halve.

Sønnen, Christen Andersen, overtog gården, men han havde den kun til 1838. Da kom der en ny mand, Jacob Christensen. I kirkebogens tilgangsliste er denne opført som selvejer, så man må regne med, at Harhejgård er købt fri i 1838. Af Villestrup godsregnskaber fremgår der ikke noget om prisen, derimod ved vi, at Dalagård i 1807 solgte gården til Villestrup.

Når vi før skrev, at Christen Andersen ikke havde den ret længe, så er dette kun rigtigt, når vi tænker på fæstet, men køberen, Jacob Christensen, drev ikke selv gården. Han lejede den nemlig ud til Christen Andersen. Lejekontrakten fornyedes i 1852. I 1857 solgte han til Jens Christensen, som imidlertid 2 år efter mageskiftede med Jens Christensen Degn af Storemosegård i Monstrup. Han var

født i 1818 og døde på Harhøjgård i 1883. Efter ham drev enken gården i 4 år, indtil hun i 1887 solgte til Mikkel Sørensen for 6000 rdl. Han var født 1857 i Veddum som søn af gårdmand Søren Peter Mikkelsen. Året før købet af Harhøjgård var han blevet g.m. Ane Leine Sørensen, f. 1864 i Øster Snede. Mikkel Sørensen, som gennem mange år var medlem af sognerådet, drev gården til 1927, da den overtoges af den yngste søn, Viggo Sørensen, f. 1903. Viggo Sørensen solgte i 1957 til den nuværende ejer Gunnar Slemming, som dog i 1962 forpagtede gården ud til Kaj Andersen. Ved dette lejemåls udløb i begyndelsen af 1970 overtog ejeren selv driften af gården.

Parceller.

Matr.nr. 3b: I 1866 ejedes denne parcel af Søren Christensen. Han blev s.å. gift 2. gang med Christiane Nielsdatter fra Skerping. Søren Christensen døde i 1889 og benævnes da som tømrer og husmand. Senere ejes den af en mand ved navn Christian Nielsen, almindeligvis kendt under navnet "Skovfoged-Christian". Han fik i øvrigt senere den ejendom, der nu hører til Vraa maskinstation. Skovfoged-Christian havde mange børn, og det kunne undertiden knibe med at klare geldsforpligtelserne. Som følge heraf var det ikke ualmindeligt, at sognefogden Jens Kjeldsen kom derud for at pante. Hver eneste gang modtog Kjeldsen 32 ere i gebyr og vidnet, Søren Lassen i Vraagård, fik det halve. Disse penge gav de dog som regel til børnene.

En senere ejer var Peder Nielsen, kaldet Pi'Brorsen. Denne var, berettes det, meget slem til at skrå. Engang familien havde slagtet gris fik man besøg på ejendommen. Som skik var bød Pi'Brorsen gæsten inden for på en dram. Konen stod netop i køkkenet sammen med en nabokone og rensede tarme. Af gammel vane lagde Pi'Brorsen skråen fra sig ved vasken, før han fortsatte ind i stuen. Men da han skulle ud igen, var der ved siden af kommet til at ligge noget udskrab fra tarmene. Dette kunne udmærket ligne skråen, så Pi'Brorsen tog fejl og stoppede udskrabet i munden i stedet. Det kan nok være, han spyttede! At kvindfolkene morede sig kan man vel ikke fortenke dem i. Men for Pi'Brorsens vedkommende var det så som så med morskaften. Det var han ikke stemt for.

I sine unge dage sejlede han ler til cementfabrikken. Arbejdsdagen

var lang og fortjenesten stod slet ikke i forhold til denne. Det var en hård kamp for tilværelsen. I dag ejes gården af sønnen Herluf Nielsen.

"Skelsighus" (matr.nr.3c): Den først kendte ejer var Søren Christensen, kaldet "Hare-Søren". Han var efter al sandsynlighed også den, der oprettede ejendommen, som er udstykket i 1877. Søren Christensen var kendt som en meget dygtig husbygger. Han døde o.1897. Da lærer Pedersen i Vraa kort før hans død deltagende spurgte til ham, svarede konen: "Det går skidt! Hvis han vendt' reven i vejret, ku' han ski' op over hanebjælken!"

Efter Hare-Søren var det Laurits Rosenberg, som ejede den. Senere købtes gården af Carl Andersen. Ved siden af landbruget ernærede han sig som maler. Han døde for nogle år siden efter at være flyttet til Aalborg.

Carl Andersen solgte til Kristian Faber. Denne havde hidtil haft matr.nr.2b i Hedegårde. Gennem flere år var Faber medlem af sognerådet. Han døde i februar 1969.

Matr.nr.3d: Ejers af Marius Nielsen, som også oprettede ejendommen. Han er født i 1902 i Monstrup. Gift 1925 med Laura, datter af gårdmand Mikkel Sørensen, Harhøjgård.

Øster Skovhus:

I 1664 hørte denne gård under Visborggård og var fæstet af Erich Frandsen. Kort tid efter erhvervedes den imidlertid af Dalsgård, som anvendte den som skovfogedbolig. Fæsteren hed nu Peder Pedersen, som døde i 1706, 54 år gl.

Efter ham nævnes Anders Tammesen og Johan Pedersen, som døde 1765. Hans efterfølger var Jens Christensen Vraae, der samme år blev g.m. Anna, datter af Frants Andreasen i Lundgårdes stampemølle. Jens Vraae døde kun 39 år gl. i 1776, og hans enke blev g.m. Hans Christensen, der kom fra Villestrup. Gården var altså nu kommet under dette gods. 2. gang blev Hans Christensen g.m. Maren Laursdatter. Af 1. ægteskab var der sønnen, Jens, som 30. oktober 1807 fik fæstebrev på gården. Han var i sit 1. ægteskab g.m. Ane Jensdatter. Ved hendes død i 1823 blev gårdens besætning opgjort til at være følgende: 2 hopper, 2 heste, 2 køer, 10 får og 6 lam. Det var alt. Ved at sammenholde disse oplysninger med det skifte, der afholdtes ved mandens død i 1836, kan man tydeligt se, hvor stor fremgang, der havde været på gården på kun 13 år. Dette kan sikkert tages som et udtryk for, at det danske landbrug i 1836 var ved at komme til kræfter efter statsbankerotten i 1813 med dens mange følger. I 1836 var der denne besætning: 2 hopper, 1 plag, 5 køer, 3 kvier, 1 kalv, 10 får med lam, 10 uden lam og 2 svin. I alt vurderedes boet i 1823 til 81 rdl. 70 sk., men herfra skulle trækkes en gæld på 22 rdl. - I 1836 lød den samlede opgørelse på 289 rdl!

Hans Christensen døde i aftægt hos sønnen i 1821, 75 år gl. Som før nævnt døde Jens Hansen i 1836, men ingen af hans 4 børn overtog fæstet efter ham, thi enken - hans 2. kone Dorthe Marie, som var datter af Søren Laursen, Bredmosegård - giftede sig samme år med Niels Madsen, som 4. dec. s.å. fik fæstebrev fra Villestrup.

Niels Madsen, som var født i 1804 overlod i 1889 gården til sønnen Poul Nielsen, almindeligvis dog kaldt Poul Madsen. Han blev s.å. gift med Kirsten Marie, datter af Hans Jensen i Vraa møllegård.

Ældre mennesker på egnen kan endnu erindre den gamle Niels Madsen. Han gik altid og passede gæs, iført spidsbukser, pikkelhue, islændertrøje og vanter, men han havde bare fødder! En dag kom han op til Søren Lassen i Vraagård. Han så meget modfalden ud. Da man frittede ham om årsagen, svarede den gamle: "Jow, Kjesten (sønnens kone) er gån tow daw øwver ti'en!" - Han døde i 1891, 87 år gl.

Efter Poul Madsen blev gården fæstet af Niels Uhrenholt, som købte gården fri fra Villestrup. Øster Skovhus var således noget af det sidste fæstegods i sognet. Niels Uhrenholt blev g.m. en datter af Søren Lassen, Vraagård. Han solgte til svogeren, Hans Staun Lassen, og overtog i stedet for en gård i Thorup. Hans Lassen var født 1861 i Vraagård. Han blev 1905 g.m. Valborg Dreyer fra Siem. Hun havde hidtil været bestyrer af Georg Jensens købmandsforretning i Rostrup. Lassen drev "Skovst", som gården kaldes i daglig tale, til 1932, da han solgte til Jens Andersen Kragh. I stedet byggede han et nyt hus lige ved siden af skolen i Vraa. Her boede han til sin død i 1969.

Hans Staun Lassen

Efter Jens Kragh ejedes gården af Christen Andersen. Indtil 1944 tilhørte den Niels Iversen Nielsen, og 1944-51 ejedes den af Carl Johan Nielsen Dejligbjerg, der i 1958 omkom ved "Hans Hedtofts" forlis ud for Grønland. I oktober 1951 købtes gården af Frode Hovalt, som havde gården til sin død 1958. Den sidste private ejer, Kristian Braad, afhændede i 1966 gården til en ejendomsmægler fra Randers.

Vraagård:

Gården var tidligere en hovedgård. Den skal i tiden omkring 1330 have tilhørt en datter af Valdemar Albertsen Eberstein. 1486 fik Anders Nielsen Banners datter, Anne, af Niels Eskildsen Høeg (Banner) lovhøvd på Vraagård. Gården fulgte siden hen Karen Gøye, der var enke efter Annes broder Erik. Nævnte Karen Gøye ægtede senere Niels Høeg Banner til Eskær (død 1524). Hans datter, Hedvig, blev g.m. Jep Friis af Haraldskær, hvis datter, Kirsten Friis arvede gården, men døde barnløs i 1565, hvorefter Vraagård atter gik over i familien Banners eje. Hun havde for livstid forlenet Kirsten Rottfeld med Vraagård og Viveterp, som også hendes mand, Erik Løkke til

Skovgård fik brev på. Kansler Niels Kaas af slægten Sparre-Kaas købte senere flere parthavere ud: 1588 Birgitte Banner, 1592 Kirstine Rottfeld, 1593 Erik Lykke (for en part, han havde købt af fru Kirstine Kaas). Ved hans død i 1594 kom Vraagård til hans søster Ide Kaas (død 1597), gift med Peder Juul, derefter til Jacob Seefeld til Visborggård, og blev ved skifte efter ham i 1620 udlagt til hans svigersøn Hans Johansen Lindenov, hvis hustrus broderdatter, Sofir Seefeld, ejede den i 1647, og i 1669 skødede den til Frederik Ejler Gjedde til Dalsgård. 1680 opgives den til 40 tdr. land hartkorn, hvorefter de 20 $\frac{1}{2}$ var mælleskat, men 1682 blev den af rentekammeret erklæret for en bondegård. ¹

1664 er gården fæstet af Claus Jacobsen og i 1688 af Christen Hansen og Christen Jensen. Fra o. 1690 blev Christen Hansens søn, Hans Christensen, fæster af gården. Han blev 2. gang g.m. Gjertrud Clausdatter i 1697. I dette ægteskab var der 2 børn. Den yngste Christen overtog i 1740 ved faderens død (79 år gl.) fæstet. Han nævnes endnu i 1754, men 5 år senere havde sønnen, Hans Christensen, overtaget gården. Han døde imidlertid ret ung, uden at efterlade sig arvinger. Gården fæstedes nu af broderen Christen Christensen. Han blev 1770 g.m. Karen Sørensdatter efter kgl. bevilling, idet de var søskendebørn. Christen Christensen døde i 1775, kun 34 år gl. og året efter blev Karen Sørensdatter g.m. ungarl Thyge Jensen, f. 1755 i Thorup. I dette ægteskab var der 5 piger. Thyge Jensen døde 1804, og s. å. fæstedes gården af stedsønnen, Søren Christensen, søn af den tidligere fæster, Christen Christensen. Han var født på gården i 1774. Søren Christensen døde i 1820 og enken, Maren Andersdatter, giftede sig s. å. med ungarl Søren Laursen, senere kaldet Søren Wraae, søn af gårdmand Laurs Jørgensen i Astrup.

Endnu i 1759 hørte Vraagård under Dalsgård, men af en liste fra 1797 fremgår det, at gården nu hører under Villestrup.

1. maj 1847 fik Søren Wraaes svigersøn, Christen Lassen Hybertz, fæstebrev fra Villestrup på Vraagård. Han var født 1823 i Oue som søn af skolelærer og kirkesanger Peder Spliid Hybertz og hustru Kirsten Christensdatter. Men hvor har han da fået navnet Lassen fra? Den eneste familieforbindelse, der kan være tale om, er oldrefaderen på farmoderens side, Laurits (Lars) Bjørn Christensen Spliid, sognepræst i Vreilev.

Christen Lassen blev i 1846 g.m. Ane Kirstine Sørensdatter. Han døde

de i 1871,47 år gl.og overlod gården til sønnen,Søren Peter Lassen.En anden søn,Hans,blev i 1874 g.m.Kirstine,datter af gårdmand Peder Borup i Rostrup.Dennes gård overtog Hans Lassen i 1892. 1883 nævnes Søren Lassen som fæster under Rugård.Ikke længe efter købte han dog gården fri.

Han var født på Vraagård i 1846 og blev g.m.Juditha Staun,datter af skolelærer Hans Andersen Staun.Denne var født 1819 i Aalborg som søn af købmand Jens Andersen S.Han blev dimitteret fra Snedsted seminarium i 1845.S.a.blev han lærer i Skelund og fra 1856 i Visborg.En indberetning fra sognepræsten i Skelund i 1865 meddeler at "Kirkesanger Staun har en god Stemme....."- Det er altså ikke fra fremmede,at Lassen-familien har modtaget den musikbevarelse,den er blevet så kendt for.Søren Lassen lagde megen vægt på,at alle hans børn lærte at spille.Således spillede 7 af hans sønner i 1924 ved førnævnte Hans Lassens guldbryllup.

Søren Lassen døde i 1922,men havde allerede i 1911 solgt gården til Peter Christensen fra Blenstrup.Denne,der var g.m.Marie Petrea Nielsen,havde gården til 1951,da den købtes af Aage Larsen,som senere - efter selv at have lavet et dambrug og opført en minkfarm i nærheden af gården - solgte til den nuværende ejer,Niels Anthon Jensen.

Parceller.

"Ørvadgård": Gården er udloddet i 1882 med o.6.2.o.tdr.h.Den blev bygget af Anthon Hansen,også kaldet "Majstraten" eller "Korporalen".Han var bror til Hans Chr.Hansen i Hedegårde.Anthon Hansen skal have været en meget stor og frygtindgydende mand,som alle børn var bange for.

Omkring 1899 overtoges gården af Lars Peter Nielsen.Han byttede senere med Søren Skrædder og overtog dennes ejendom,matr.nr.3b i Stenstrup.

Mens Søren Skrædder havde Ørvad begyndte han at arbejde på cementfabrikken "Dania" ved Mariager.Han drog hjemmefra mandag morgen og familien så ham ikke igen før om lørdagen.

Han var g.m."Gue-Ann" fra Frøer.De havde 4 børn,bl.a.sønnen,Christen,som senere overtog Ørvad.Efter ham købtes gården af Harald Lassen,søn af gårdmand Søren Peter Lassen i Vraagård.Han blev senere barber i Sydhadsund.

Den næste ejer var Christian Henriksen. Han flyttede herfra ned i møllen i Vraa, hvor han arbejdede på fiskeriet. Hans kone, Klara Pedersen, bor endnu i sognet (matr. nr. 5c, Brøndbjerg).

Regnar Nielsen, dyrlægesøn fra Fjellerad, købte gården af Henriksen. Han flyttede senere til Aalborg, hvor han bl.a. fik arbejde på cementfabrikken. 1935-38 ejedes gården af Svend Poulsen, indtil den købtes af den nuværende ejer, Christian Larsen. Han er født 1912 i Astrup som søn af Lars Larsen og hustru Mette Kirstine Madsen. Chr. Larsen er g.m. Rigmor, datter af afdøde gm. Søren Marinus Poulsen, Rostrup.

Matr. nr. 5c: Gården, som i dag kaldes "Hjortshøjsminde", ligger som det ses under Vraa ejerlaug, men alligevel bliver området altid benævnt som Hedegårde.

Jorden udloddedes fra Vraagård i 1882. Den første kendte ejer var Morten Jensen, som senere mageskiftede med Christen Sørensen, Thostrup, og overtog dennes brug nede ved åen (se matr. nr. 2d). Christen Sørensen var født 1864 i Thostrup som søn af husmand Søren Michael Christensen og hustru Marie Cecilie Nielsdatter. Han blev g.m. Maren Jøppesen. Christen Sørensen døde i 1957, 92 år gl. Blandt hans børn kan nævnes murermester Søren Michael Sørensen, Rostrup og efterfølgeren i gården, Harald Sørensen. Samme Harald Sørensen, der var ugift, overlod i 1954 gården til Carl Emil Sørensen, søn af førnævnte Søren Michael Sørensen og hustru Agnes Skerbæk. Carl Emil Sørensen er g.m. Inger Jensen, datter af husmand Johan Chr. Jensen og hustru Agda Vall, Brøndbjerg hede.

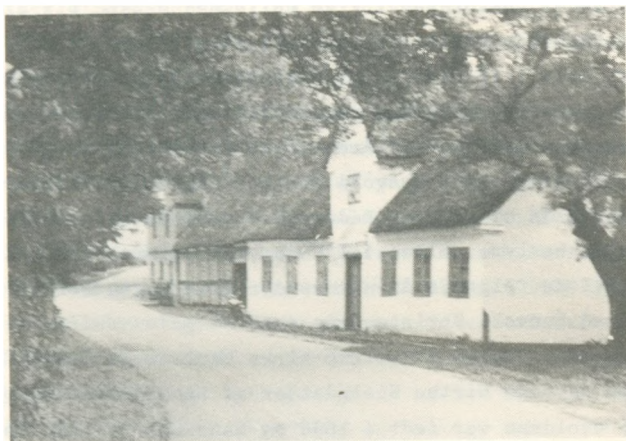
"Fredenslund" (matr. nr. 5d): Jorden er udstykket fra Vraagård i 1882. Gården byggedes s.a. af Christen Andersen. Han var født 1857 i Sterarden som søn af husmand Anders Christensen og hustru Bolette Nicolaisen. Han blev gift i 1892 med Johanne Marie Christensen. Christen Andersen døde i 1944, men havde da forlængst overladt gården til sønnen, Christen Peter Andersen, som tidligere havde været smed i Vraa. Han var g.m. Marie Cathrine Thamer Nielsen.

Han overlod 1957 gården til sønnen, Christen Andersen, f. 1922. Han er g.m. Jenny, datter af afdøde gårdmand Chr. Pedersen, Grevelund.

Matr. nr. 5f: Jorden er udstykket i 1882, men først 1927 blev bygningerne opført. Første ejer var Marthinus Sørensen, f. i Vadum som søn af Jens Sørensen og hustru Mariane Nielsen. Han blev 1921 g.m. Sori-

ne Nielsen, datter af gårdmand Frederik Nielsen, Grevelund. Konen døde i 1937, og indtil sin død i 1969 sad Marthinus Sørensen som enkemand. Den yngste af sønnerne, Vagn Sørensen, har nu overtaget gården.

Vraa mølle:

Ifølge matriklen 1664 var møllen dengang fæstet af Hans Pedersen. Ejeren var da Jørgen Seefeld til Dalagård og Vraagård. Hvor længe møllen har stået på den har uden tvivl malet lige så længe som den har været i brug. Den er den ældste historie er nævnt i den gamle matrikel, og også i markbogen: Til den gamle mølle, beboes af Enevold Christensen, som ligger i en flod fra Villstrup mølle. Den er en liden indelukket toft, som ligger på en lille ø i floden. Møllingen er af træ og ildebrændsel i Vraa. Den er af træ og ildebrændsel. Stenenes bredde er nok 2 5/8 alen i diameter. Den er af træ og ildebrændsel. Er fra naturen givet et stærkt vandfald; men den havde dog en liden maling, og der var ingen rigtig faste kunder eller bysamfund, der søgte den, fordi der ligger fire møller rundt omkring denne på en fjerding vej ².

Der var også jord til møllen, men den lå under Vraagårds takst. Ved salget af Vraagård i 1669 var Enevold Christensen allerede møller i Vraa. Han var gift 2 gange. Hans 1. hustru døde i 1694, og 8. december 1695 blev han gift med Maren Nielsdatter fra Rostrup. Enevold Christensens børn blev spredt ud til omtrent alle egnens møller. Hans ældste datter af 1. ægteskab, Maren, blev i 1692 g.m. Laurids Matisøn i Stubberup mølle, sønnen, Frederik, giftede sig senere med datteren fra Stampemøllen i Lundgårde og endelig nævnes i 1701 en Peder Enevoldsen i Vive mølle. Med hensyn til sidstnævntes slægtskab, kan dette ikke direkte påvises.

Enevold Møller døde i 1706, 64 år gl. Han efterfulgtes af Thomas Møller. Desværre angives der ikke noget "rigtigt" efternavn på ham, men han angives ved sin død året efter at være 61 år gl., så han kan udmærket have været Enevold Christensens yngre broder, som blot, da Enevolds ældste søn, Peder, på daværende tidspunkt kun var 11 år, skulle bestyre møllen, til Peder blev gammel nok til selv at være møller. I de følgende år nævnes der ikke nogen møller i Vraa, men derimod Enevold Christensens enke.

Den 14. oktober 1725 viledes i Rostrup kirke "Møller af Wraae" Peder Enevoldsen og pige Birthe Nielsdatter af Lundgårdes stampe-mølle. Peder Enevoldsen var født i 1696 og hans kone i 1704. De fik kun 1 barn, sønnen Enevold, som fødtes i 1726, men desværre døde i 1753, kun 27 år gl. Peder Enevoldsen døde også ret ung. Han var kun 41 år ved sin død i 1738, og året efter giftede enken sig med ungarl Christen Josephsen af Glerup, der da var 25 år. Deres børn var: 1) Peder, f. 1740; 2) Joseph, f. 1742; 3) Karen, f. 1745.

Den ældste søn døde som ung, mens Joseph i 1770 giftede sig med Anna Nielsdatter af Rostrup Overgaard. Han blev derved ejer af denne gård til sin tidlige død i 1780.

Den 10. august 1770 giftede den yngste af børnene, datteren Karen, sig med møllersvenden Lorents Jensen, som tjente hos faderen. Lorents Jensen var således den eneste til at overtage møllen, da Christen Josephsen døde i 1779. 2 år forinden var Birthe Nielsdatter død, 73 år gl.

Men for Lorents Jensen blev møllerværdigheden kun af ganske kort varighed. Han døde 25. april 1780 - kun 41 år gl. Enken giftede sig dog snart igen. Den 28. oktober s.å. viledes hun i Rostrup kirke til ungarl Jens Nielsen Nørgaard af Villestrup. Denne var derpå møl-

ler i Vraa, indtil han i 1787 gav op, og fæstet overtoges af førstekarlen Niels Christensen Gjedde. Den nye møller, som ved sin overtagelse satte punktum for et over 200-årigt slægtseje - eller fæste om man vil, var g.m. Inger Pedersdatter. Af folketællingslisten 1787 ses det, at Niels Gjedde var 38 år, og hans kone 39. Endvidere oplyses det, at der på daværende tidspunkt var 5 tjenestefolk i møllen. Der var 2 børn i ægteskabet: Sønnen Christen, f. 1777 og datteren Mariane, f. 1781. Ingen af dem er født her i sognet, så man må antage, at Gjedde-familien er indvandret. Møller Gjedde døde 59 år gl. den 11. sept. 1808, og sønnen, Christen Nielsen Gjedde, blev her efter den nye møller i Vraa.

Men det var ikke lette vilkår, der mødte ham. Allerede i 1810 måtte han låne 300 rdl. af selvejerhusmand Peder Nielsen, Valsgård. Året efter er det atter galt, og han må påny låne 300 rdl. Denne gang er det selvejerhusmand Chr. Drejer, Als, som forstrækker ham med penge³. 1812 låner han samme beløb af Christen Hansen, Skelund. Men vanskelighederne slog ikke den unge møller ud, thi i 1818 byggede han en helt ny møllebygning. Et brædt, der nu sidder indmuret i det til Vraa Mølle Fiskeri hørende pakhús (opført 1961), fortæller følgende: "Denne Mølle er af Nye andlagt og opført den 24. Juni 1818 af C. Gjedde og Kone Marie Elisabeth Gjedde." - Samme år oprettede han købekontrakt med Villestrups ejer, som nu ejer møllen. Beløbet var 1800 rdl., tinglyst 23. juni 1818. Den bygning, han opførte, lå delvis bevaret indtil 1961, da alle de gamle møllebygninger måtte vige til fordel for nye og mere tidssvarende lokaliteter. Næppe havde Christen Gjedde dog fuldenndt sit værk, før han døde. Det var juleaften 1818, 42 år gl.

Snart efter fæstede enken imidlertid en bestyrer. Det var den 24-årige Christen Nielsen Døstrup. Den 5. februar 1820 blev de viede i Rostrup kirke, hvorefter han blev møller. 1824 lånte Christen Døstrup 1400 rdl. af sognepræst Rosenkilde i Astrup mod 1. prioritet i møllebygningerne. 1829 fik han skøde på møllen, og han var dermed møllens første selvejer.

I 1830 brændte møllen. Ved brandtaksationen hed det: "1 stuehus i øster og vester, 14 fag med udbygning i sender med 6 fag og 9 alen i dybde, fyr under- og overtømmer med loft overalt. Vinduer og døre, samt til dels fjellegulv, murede vægge og stråtag. Der var 2 stuer, kammer, køkken og bryggers, 1 skorsten af brændt sten samt 1 ba-

geovn. I østre ende mølleværker til 1 melkværn; stenens størrelse
 9 kvarter og 3 tommer i diamer:.....1800 rdl.
 1 hus i øster og vester, 5 fag, $1\frac{1}{2}$ alen dyb, til
 grut og pillekværn.....800 rdl.
 1 hus nordvester herfor, 4 fag, 7 alen dyb, folkeværelse. 100 rdl.
 1 hus vester herfor, 12 fag, $7\frac{1}{2}$ alen dyb, vognport m.m...200 rdl.
 1 hus i øster, 14 fag, $1\frac{1}{2}$ alen dyb, til lade.....300 rdl.
 1 hus i vester igen, 18 fag, $1\frac{1}{2}$ alen dyb, til stald.....600 rdl.
 til sidst en møllestald.....200 rdl.

I alt 4000 rdl.

Møller Destrup var en travl mand. 1834 var han opstillet til Viborg stænderforsamling, men han opnåede ikke valg, og samme år var den nye mølle i Vraa genopbygget. For opførelsen stod møllebygger Laurs Jensen, Fårup. Bygningen stod, indtil møllen blev revet ned i 1961. Som flere af forgængerne døde møller Destrup ret ung. Han var kun 42 år ved sin død 16. august 1836.

Enken giftede sig ikke igen, og da hun ingen børn havde, blev det Christen Gjeddes uægte søn, Peder, der hidtil havde været møllersvend i Vraa, som blev møller. Peder Christensen Gjedde var født i Vraa i 1802 som søn af Birthe Thomasdatter, gårdfæster Thomas Pedersens datter i Vraa møllegård. Han fik 1838 skøde på møllen for 2700 rdl.

Samme år ægtede han tjenestepige Elise Marie Christensdatter, tjeneinde i Vraa mølle. I ægteskabet var der ingen børn. Efter Peder Christensens død giftede enken sig igen i 1853 med mølleforpagter Niels Poulsen af Korup mølle. Vielsesattest af 29. november gav ham adkomst til møllen.

Den nye møller blev inden længe een af sognets betydeligste personer. Fra 1860-68 var han medlem af sogneforstanderskabet for Astrup pastorat, og fra 1868 var han en kort årrække sognerådsformand. Niels Poulsen døde 10. juni 1881 i en alder af 63 år. Han overlod møllen til sønnen Jens Chr. Poulsen. Denne døde imidlertid s. å., og møllen overtoges nu af svigersønnen, Knud Sørensen, som i 1875 var blevet g.m. datteren Poulina, f. 1855.

Knud Sørensen var født 1848 på Essenbøkgård ved Randers som søn af gårdmand Søren Michael Jensen, der 1839-47 havde en gård i Rostrup. Fra sit tredje år opholdt Knud Sørensen sig imidlertid hos

sin mosters mand, Anders Mogensen, der 1847 overtog samme gård i Rostrup ved mageskifte (matr.nr.7).

1888 foretog Knud Sørensen betydelige ændringer af møllen. Således satte han kvist på den del af møllen, som opførtes i 1818, og desuden byggede han oven for møllen en ny gård, da de gamle rum nede i møllen var blevet for trange til landbruget, som nu var møllerens hovederhverv. Han døde 9. december 1901, og enken drev herefter i nogle år såvel møllen som gården, dels gennem sønnerne og dels gennem forskellige bestyrere.

Knud Sørensens sønner hørte ikke til de mest rolige. Vi har alle-re hørt om Marcus, der kørte på cykel.

En anden af sønnerne, Hans, var heller ikke alt for blid over for moderen. Han smurte således engang hovedet ind i kirsebær, af hvilke der var mange i møllens have, og gik ind til moderen, som naturligvis blev helt forstyrret!

Drengene nede i møllen var brølstærke. Marcus og Niels dyrkede således en særdeles underlig sport: De havde opdaget, at de kunne holde deres øg i skaglerne, når den trak i dem på den anden side af muren. De satte blot rebet omkring brystet og kunne på denne måde holde øget. Omkring århundredskiftet fik en af deres besøgende, Christen Kjeldsen, sønnen fra Blegde, også lyst til at prøve. Han fik så rebet omkring brystet og øget blev sat til at trække i den anden ende. Christen Kjeldsen havde imidlertid slet ikke de to brøders enorme kræfter, så han blev trukket over muren og ud på vejen. Han blev meget ilde tilredt. For ham blev det døden. Ganske vist kunne han selv gå hjem, men kort tid efter døde han af sine kvæstelser.

Men mølleriet gik det ikke så godt med. Som så mange andre steder i landet, var man også her på egnen begyndt at male kornet hjemme, så der blev færre og færre kunder i møllen. Endelig i 1923 besluttede man helt at nedlægge den.

Gården:

Som nævnt drev man også landbrug ved siden af møllen. Efter Knud Sørensens død i 1901 var det i nogle år sønnen, Anthon, som drev gården. - Indtil 1942 ejedes den af Aage Holm Christensen. Denne var født i 1905 og g.m. Elna Christine Jensen. Han solgte til Folke Møller, der senere flyttede til Sverige. 1950 solgte denne gården til

den hidtidige bestyrer, Gunnar Nielsen, som ejer gården i dag. Han er g.m. Herdis Poulsen, datter af gårdmand Søren Marinus Poulsen, Rostrup.

Vraa Mølle Fiskeri.

Fiskeriet blev påbegyndt i 1904 og var færdigt lige før 1. Verdenskrig. Ejerne var Stamer og Kopmann, som havde købt selve møllen og den eng, hvorpå fiskeriet anlagdes. På den tid havde man ikke vore dages moderne graveredskaber til sin rådighed, så mange af sognets arbejdsmænd og daglejere kunne derfor få arbejde med at grave damme ud. Der var i begyndelsen 43 forholdsvis små damme.

Blandt arbejderne var den kendte Søren Fårup. De øvrige arbejdere yndede at lave sjov med ham, og da Søren en dag i middagspausen var i færd med at pilke sig for lus, spurgte een af dem: "Har du lus, Søren?" - Hertil svarede Søren uanfægtet med sin snøvlende stemme: "Tja-hva, en enkelt ka der vel ålti væ r!" - I mange år efter gik denne sætning rundt på egnen som et mundheld.

Men fiskeriet blev påbegyndt under trange vilkår. Ejendomsskylden steg fra 30.000 kr til 65.000 kr, og da det overraskende nok kneb med afsætningen, besluttede ejerne at nedlægge fiskeriet og vente på bedre tider. Selve nedlæggelsesprocessen foregik på den måde, at man pløjede en fure rundt omkring hver enkelt dam. Efter dette kunne man betragte dambruget som værende nedlagt.

I februar 1925 blev fiskeriet solgt til et konsortium fra Vejen, som påny tog fat på dambruget. Som fiskemester ansattes Laurids Callesen, der havde denne stilling, til han i 1964 trak sig tilbage på grund af alder. Hans afløser blev den hidtidige første-mand Niels Uhrenholt. I 1957-58 blev der foretaget omfattende moderniseringer af selve fiskeriet. Samtidig blev der i stedet for det gamle stemværk af træ opført et nyt af beton, forsynet med ørredtrapper. Som andetsteds omtalt blev den gamle mølle revet ned i 1961, og en ny lagerbygning blev opført. I 1965 byggedes der en ny fiskemesterbolig på det sted, hvor haven til den gamle mølle havde været.

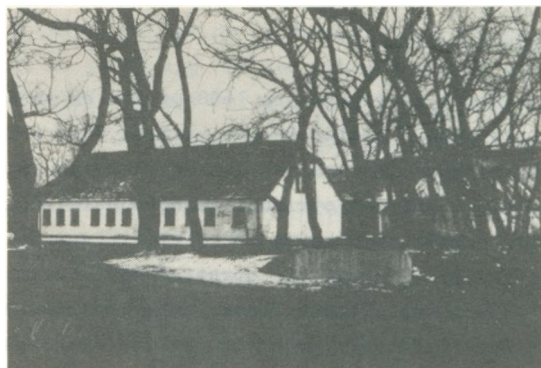
Vraa møllegård:

Gården nævnes ikke i matriklen fra 1688, og den er sandsynligvis ikke oprettet før end i midten af 1700-tallet. Uden tvivl er den udstykket fra Vraagård. Man kan faktisk betragte den som sidste etape af udstykningen af den oprindelige hovedgård, Vraagård. Først blev Stubskoven udstykket omkring 1680 (herfra senere Karmdal), umiddelbart efter blev Harhøjgård oprettet og endelig denne gård. Den 1. gang i 1758 nævnte Thomas Pedersen har således uden tvivl været gårdens første fæster. Han nævnes i 1797 som fæster under Villestrup, men var 1758 under Dalsgård. Thomas Pedersen havde fle-

re børn, men det blev den yngste af sønnerne, Christen Thomassen, som fik gården. Han var født i 1774 og døde i 1849 efter at han i 1830 havde overladt gården til søsteren Birthes umgte søn, Peder Christensen Gjedde, f. 1802 som søn af møller Christen Gjedde. Peder Gjedde overtog i 1836 møllen efter stedfaderen, Christen Dosttrup, og efter ham overtoges gården af Rasmus Pedersen, som 1844 nævnes som selvejer. 1851 solgte han til Hans Jensen. I skødet betingede han sig dog en "antagelig" aftægt. Rasmus Pedersen døde i Vraa møllegård i 1859, 64 år gl.

Hans Jensen, kaldet "Ugle-Hans", havde hidtil været avlskarl på gården. Han blev året g.m. Bolette Christensdatter, som også tjente i gården.

Ugle-Hans og Bolette holdt på gården en form for kro. Bolette bryggede gammeløl, som de mest solgte til folk, der var beskæftiget med at transportere tømmer fra Villestrup ned til Mariager fjord. Hans Jensen døde i 1878, 61 år gl., og samme år blev hans datter, Karen, g.m. Mads Chr. Henriksen. Denne var født 1846. I ægteskabet var der 2 børn: Jens Henriksen, som boede i Rostrup til sin død for få år siden, og Boline, der i 1908 blev g.m. Jacob Christian Jacobsen Rask fra Hadsund, som overtog gården efter Mads Henriksen. Bolines mor var næsten hele sit liv meget svagelig. I en ret ung alder blev hun angrebet af Tb. Ældre mennesker kan endnu huske, at hun altid sad foran kakkellovnen med et sjal om sig. Hun døde i 1907. Jacob Rask, der var født i 1884, solgte til Jens Sørensen, som 1949 handlede med Harry Simonsen og flyttede til Hadsund. Sidstnævnte havde gården i 5 år; så solgte han til Knud Kannegård, der nu bor i Oue.

I 1963 købtes af gården af Alf Langeland, søn af gårdmand Jens Langeland, Viveterp. Han solgte i 1969 til den nuværende ejer Per Poulsen.

Parceller.

"Stenhøjshus" (matr.nr.80): Indtil 1865 var denne parcel ejet af Hans Sørensen Gjettrup, men ved hans død blev enken, Ane Andersdatter, g.m. ungarl Oge Sørensen, som nu fik ejendommen.

Oge var født 1833 i Monstrup som søn af selvejergårdmand Søren Nielsen Sædegaard og hustru Ane Ogesdatter.

Han hørte vel ikke til de allerkvikkeste, så han kunne i længden ikke klare ejendommen. I stedet byggede han sig et lille hus ved vejen ned til Ambjerggård. Huset findes endnu aftegnet på generalstabskortet, som revideredes i 1943. I dag ses kun svage spor af huset. Oge var meget fattig. Han gik rundt og tiggede mælk til katten, men drak det selv, når han kom hjem.

Ane var ca. 20 år ældre end Oge (navnet udtales "Uggi"), men hun levede, til hun var næsten 90 år. De sidste år var hun meget svagelig, og Oge passede hende med en næsten rørende omhu. Da hun døde, forsøgte han at varme hende, men til sidst måtte han dog give op. Grædende løb han over til naboen og fortalte, at der var noget galt med Ane. Hun blev ved med at være kold, selv om han havde varmet hende i 3 dage!

Oge døde i begyndelsen af dette århundrede i Ka'Jeppes hus i Brøndbjerg.

Efter ham tilhørte ejendommen Sofus Jensen. Han solgte i 1912 til Jens Jensen, der var søn af gårdmand Andreas Jensen, Lundgårde. Jens Jensen var g.m. Bodil Marie Jørgensen. I 1950 overtoges ejendommen af sønnen Andreas Jensen. Han er født sammesteds i 1913 og g.m. Viola, datter af lærer Kristen Pedersen, Vive hedeskole

Matr.nr.8f: Sammen med matr.nr.8g påbegyndtes denne ejendom af Harald Christensen. Denne havde imidlertid ikke den fornødne kapital, så han måtte give op, og byggeriet fuldførtes af snedker Binderup fra Arden. Binderup solgte denne ejendom til en mand ved navn Brors-Marius. Efter ham var det Henrik Holt, som solgte til den nuværende ejer, Alfred Bach. De nuværende bygninger er ret nye, opførte efter en brand.

Alfred Bach er født i 1902. Han blev 1929 g.m. Poula, datter af landmand Jens Christian Jensen, Brøndbjerg.

Matr.nr.8g: Færnsøvnte snedker Binderup solgte til Peter Astrup. Efter ham var det Johannes Sørensen, der indtil 1955 havde ejendommen. Da overtoges den af den nuværende ejer, Hakon Olsen. Han er g.m. Emmy, datter af landmand Jens Jørgen Svejstrup, Stenstrup.

Matr.nr.lob: Ejendommen er oprettet af en mand ved navn "Krøn-Horning". Efter sigende skal bygningerne stamme fra en nedbrudt gård i Visborg. Den næste ejer var Jens Rasmussen. Da han søgte aldersrente blev der stor opstandelse på kommunekontoret, fordi man ikke kunne finde hans papirer. Selv vidste han ikke noget om, hvor han var født. Af andre ejere kan nævnes Anthon Hansen, Frederik Ris og Niels Peter Bartholomæussen, far til den nuværende ejer af Ambjerggård.

I dag drives ejendommen af Laurits Hansen.

Smedjen:

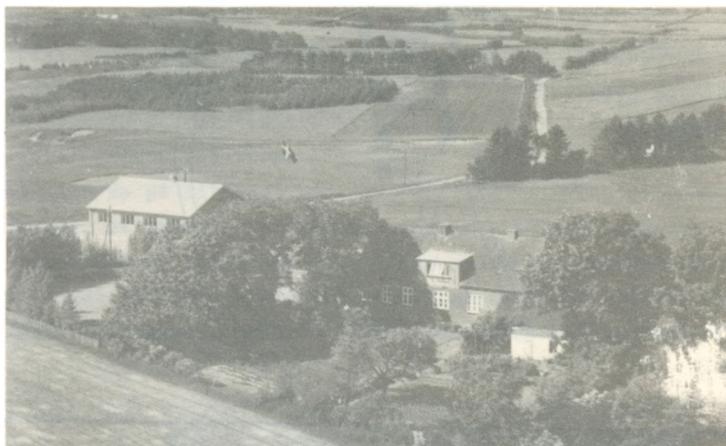
blev opført o. 1880 på foranledning af møller Knud Sørensen. Han og andre gårdmænd i Vraa mente, at der var for langt til smeden i Rostrup, så mølleren og nogle andre tog initiativet. Knud Sørensen gav jorden. Den første smed hed Christen Christiansen. Han var her til o. 1893. Hans efterfølger var Peter Hermansen, som dog kun var smed i kort tid. Allerede 1896 nævnes Christen Nielsen som smed i Vraa. I begyndelsen af dette århundrede drev Hans Christiansen smedeforretningen. Han var en slagfærdig mand, hvilket bl. a. ses af hans affære med Ove i Viveterp (s.d.). Han kom herfra til Rostrup. Derefter var der Villiam Ranch og Christen Peter Andersen. Sidstnævnte søn af gårdmand Christen Andersen, Fredenslund. Længst har dog Frederik Gyllstorff været smed i Vraa. Han var født i Villestrup i 1895, hvor hans far var smed. Gyllstorff døde 1964 efter at have været smed i Vraa i mere end 30 år. Nuværende ejer er Svend Nielsen, Hadsund.

Købmandsforretningen:

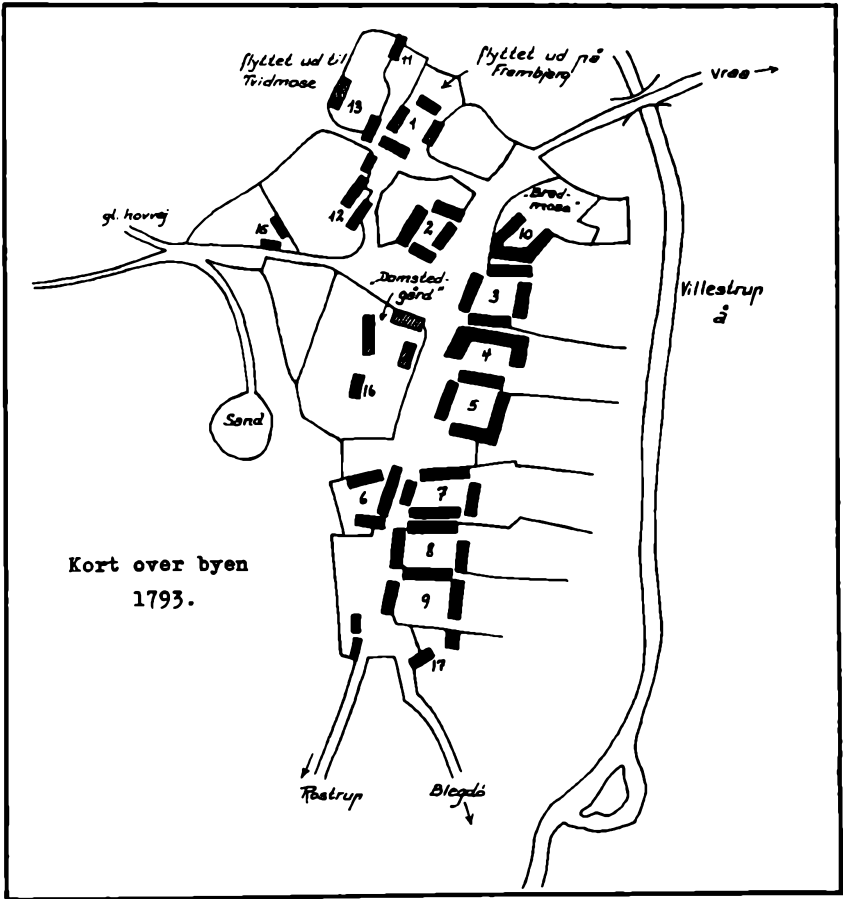
Denne bygning opførtes samme år som smedjen, ligeledes på jord, tilhørende Knud Sørensen. Kort efter nævnes Søren Josephsen som karetmager i huset. Han havde en gård i Rostrup, men denne var forpagtet bort til Niels Jensen (se matr. nr. 5, Rostrup).

Denne bygning har i det hele taget været anvendt til mange forskellige ting. Efter at Søren Josephsen havde opgivet karetmagererhvervet og den politiske karriere blev der lavet cykelværksted her. Fra 1906-34 var der også central i huset.

1897 nævnes den første købmand her. Han hed Søren Jensen. Efter ham købtes forretningen af Niels Jensen fra Simsted. 1903 overtoges den af Peder Borup Lassen, søn af gårdmand Hans Lassen, Rostrup. Yderligere kan nævnes en Rasmussen, der senere blev forvalter på Villestrup, Andreas Nielsen, Pedersen, Frandsen og i 1936 Jens Jensen. Midt i 40'erne købtes forretningen af Kristian Mehl, Rostrup. Han havde hidtil kørt rutebil til Hobro fra Rostrup. Efter ham var det Harald Andersen og ved hans død i 1961 købtes forretningen af den nuværende ejer, Jens Bach, søn af gårdejer Alfred Bach, Vraa.

BRONDBJERG BY.

Matriklen af 1664 angiver, at alle gårdene i Brøndbjerg med undtagelse af een, hørte under Villestrup. Hvornår byen er kommet under dette gods, er ikke muligt at finde ud af, men alt taler for, at dette skulle være sket allerede ved Villestrups oprettelse i 1542. Det var dog ikke alle disse gårde, som fra begyndelsen af tilhørte Axel Juul. Endnu i 1622 erhvervede ejeren af Villestrup ved mageskifter med kronen en gård i Brøndbjerg. Nu skulle man så tro, at byen tidligere har hørt ind under kronen. Imidlertid lægger man mærke til i landgilden ¹, at den gamle kornskuld er afløst af en række andre ydelser, typiske for en herregårds afgifter fra bønderne i 1500-tallet. Alt synes derfor at vise, at Brøndbjerg også før 1542 for størstepartens vedkommende var adelsgods, muligvis da under Visborggård, der endnu i 1664 ejede 1 gård i byen.

Det er ikke uden grund, at en kendt museumsmand i en artikel ² betegner Brøndbjerg byvej som værende "det yndigste landsbybillede i det ganske herred."

Bedst udsyn over byen har man fra Byhøj, der ligger NV for den. Heroppe fra kan man se omtrent ned i skorstøtterne. Det var også heroppe, at bymændene samledes til bystevns for at bestemme, hvad der skulle ske af fælles interesse i den nærmeste tid.

Man kan se på billedet, hvor teglpladene ligger i dag, men som det fremgår af bykortet på foregående side, så lå de omkring 1800 endnu tættere. Så tæt, at vi ofte i dag ryster på hovedet over denne for os noget tåbelige placering. Men vi må ikke glemme, hvor vigtigt et led fællesskabet udgjorde i vore forfædres liv og færd.

Frembjerggård:

Som det fremgår af kortet over Brøndbjerg by, så havde gården tidligere sin plads i den nordlige ende af byen. I 1664 var Niels Christensen fæster under Villestrup. Han nævnes endnu i 1688, men nu sammen med Jens Christensen, der efter gårdens beliggenhed havde tilnavnet "Nørgaard". Sidstnævnte døde i 1724, men forinden var hans søn, der hed Christen Jensen Nørgaard, overtaget hele fæstet. Nævnte Christen Nørgaard døde i 1760 og overlod gården til sønnen, Niels Christensen Nørgaard. Han blev i 1765 g.m. Anna Troelsdatter. Det var hans 2. ægteskab efter at hans 1. kone var død året forinden. Omkring 1790 overlod Niels Nørgaard fæstet til svigersønnen, Søren Christensen, der også hurtigt fik Nørgaard-navnet hæftet på sig. Omkring 1802 er gården blevet flyttet ud på dens nuværende plads. I 1801 nævnes Søren Nørgaard som fæster i Brøndbjerg by, men året efter benævnes han som gårdmand af "Frembjerggård".

27. maj 1836 fik Christen Andersen fæstebrev fra Rugård, der kort forinden havde modtaget gården fra Villestrup som pantegods. Han var g.m. Søren Nørgaards datter, Lotte. Christen Andersen døde 26. marts 1882, 72 år gl. Han var gået på aftagt i 1875 og s.a. havde gårdmand Hans Jochumsen, Rostrup købt gården af Villestrup for 4500 rdl. Ud over købesummen skulle han give de hidtidige beboere en passende aftagt. Jochumsen drev gården ved hjælp af flere bestyrere. Bl.a. kan nævnes broderen, Niels Peter Jochumsen.

Omkring 1910 købtes gården af Niels Nielsen. Han var g.m. Maren Kristensen. I 1945 afstod han gården til sønnen, Søren Nielsen. Denne er født på gården i 1914. Han er g.m. Helga, datter af gårdmand Jens Mouritsen i Brøndbjerg.

I dag ejes gården af Svend Aage Bach, Tvidmosegård. Han driver jorden sammen med Tvidmose, men har lejet bygningerne ud.

Parceller.

Matr.nr. 1b m.fl.: Ejendommen er oprettet i 1910 af Marinus Nielsen, som også året efter opførte en anden ejendom i Frembjerg. Han solgte i 1925 til Peter Hansen, som havde den i 3 år.

1928 købtes gården af Gregers Laurits Larsen, f. 1903 i Astrup som søn af Lars Larsen og hustru Mette Kirstine Madsen. Gregers Larsen var g.m. Anna Marie Jensen. 1964 overtoges ejendommen af sønnen, Aksel Larsen.

Matr.nr.10 m.fl: Opført i 1911 af førnævnte Marinus Nielsen.Han var født 1881 i Astrup som søn af indsidder Niels Nielsen og hustru Ane Marie Sørensen.I ægteskabet med Karen Marie Nielsen var der flere børn.Bl.a.kan nævnes: Guldsmed Alfred Nielsen,Hadsund,Alma,g.m.tdl.gårdejer Jens Østergaard Jensen,Monstrup,Emma,der var g.m.Marinus Johansen,tidligere skrædder i Rostrup og senere manufakturhandler i Rostrup,og Poulina,der er g.m.ejendommens ejer siden 1948, Ejvind Gustavsen.

Matr.nr.2:

Som den eneste gård i Brøndbjerg hørte denne i 1664 under Visborggård.Alle de øvrige tilhørte Villestrup.Fæsteren dette år hed Peder Hansen,og det er uden tvivl hans søn,Hans Pedersen,der nævnes i 1683.Matriklen af 1688 betegner gården som værende øde.Den hørte da stadig under Visborggård.I øvrigt var der nævnte år ikke mindre end 4 ødegårde i Brøndbjerg.

Omkring 1690 overtoges fæstet af Niels Jensen.Dennes datter blev kort tid før 1702 g.m.ungkarl Søren Christensen Gade fra Tisted.Denne var søn af husmand Christen Jensen Gade og broder til den Jens Christensen Gade,som få år forinden var kommet til Brøndbjerg for at overtage en gård under Villestrup (se Bredmosegård).Når han således kom fra Tisted og i forvejen havde en broder i byen,kunne dette tyde på,at gården nu var overtaget af Villestrup.Fæstet gik i 1747 over til sønnen Jens Sørensen Gade,som året efter blev g.m. Maren Jacobsdatter.

Senere var det Christen Sørensen Gade, der fæstede gården. Han er født ca. 1747 og gift 1. gang med Anna Kirstine Poulsdatter, 2. gang m. Johanne, datter af gårdmand Peder Thomassen, Brøndbjerg.

Christen Gade døde i aftægt hos sønnen, Poul Christensen Gade, i 1824. Han blev 78 år. Poul Gade drev gården til sin død i 1865. Han havde flere sønner, men pudsigt nok 2 med navnet Søren! Den eldste, f. 1824, fik i 1850 fæstebrev på matr. nr. 6 i Brøndbjerg, mens den yngste, f. 1848, ved sit giftermål i 1871 med Mariane, datter af Peder Borup Pedersen, Rostrup, overtog fædegården. Hun var født 1849 og døde i 1939. 1874 købte Søren Poulsen gården af Villestrup for 5000 rdl. Han betalte de 2000 med det samme.

1917 overlod han gården til sønnen, Peder Borup Poulsen, som var født 1879. Han var g.m. Laura Andresen.

Peder Poulsen fortalte engang om en tjenestepige, han havde: Nede ved åen havde han lavet et par karpedamme. Det fortælles, at tjenestepigen engang havde været til fødselsdag i Rostrup. Her havde hun drukket for meget chokolade og var blevet tynd i maven. Dette var gået ud over hendes bukser. For at redde situationen var hun gået ned til en af karpedammene for at skylle dem. Oppe fra gården havde Peder Poulsen imidlertid bemærket hendes forehavende, så han skyndte sig derned og jog hende væk. Hun kunne jo, sagde han til hende, forgifte vandet og måske derved dræbe alle fiskene!

I dag ejes gården af Peder Poulsens søn, Svend Poulsen. Han er født her i 1922 og blev 1951 g.m. Ellen, datter af gårdmand Christian Christensen, Brøndbjerg hede. Samme år overtog han gården.

Parceller:

Matr. nr. 2b: I 1874 nævnes Anders Kristian Frederiksen i denne ejendom. Mens han havde den brændte den i 1896. Det fortælles, at han var temmelig glad for flasken. Engang han havde været i Skerping var han blevet godt lakket til og i Møldrup må han åbenbart have fået det for varmt, for her trak han af tøjet og smed det i bydammen, hvorefter han fortsatte hjem. Om morgenen blev der stor bestyrtelse i Møldrup. Man frygtede en ulykke og skulle lige til at undersøge dammen nøjere, da Anders Kristians kone, kaldet "Bæk-Ann", kom løbende for at hente mandens tøj! Efter dem ejedes gården af svigersønnen, Valdemar Johansen. Efter ham var det Marius Vraa, der

solgte til Anthon Pedersen i Stubskoven. Af de næste ejere kan nævnes Emil Thomsen og Carlo Underlin. Sidstnævnte solgte til Berthinius Poulsen, som var g.m. Eleonora Fogmann. Han døde i Aalborg i 1965. I dag bor Christian Christensen i ejendommen efter at have afstået sin egen til sønnen Knud Ankerstjerne Christensen.

Matr.nr.2d: Var tidligere ejet af Christian Johansen. Han nævnes allerede i 1913. Senere boede Hans Rask her, men efter hans fraflytning stod den i flere år tom. Nu beboes gården af lærer Henriksen.

Matr.nr.3:

I hvert fald siden 1664 har denne gård som næsten alle Brøndbjerggårdene været under Villestrup.

1783 nævnes Mikkel Pedersen i gården. Han var da 33 år, og må således have overtaget den kort tid forinden. Han var g.m. Maren Madsdatter. Antagelig har Mikkel Pedersen omkring 1812 afstået fæstet til sønnen, Mads, som ved sit giftermål i 1813 med Ane Marie, Christen Gades datter i Brøndbjerg, nævnes at være 26 år og gårdfæster. 1815 oplyser kirkebogen imidlertid, at boelsmand Mads Nikkelsen af Meldrup (!) var fadder til gårdfæster Jens Ladefogeds søn. Jens Ladefoged blev i 1813 g.m. Mikkel Pedersens ældste datter, Birthe, så det er muligt, at de to svogre har byttet fæste. 30. juli 1815 fik Jens Christensen Ladefoged fæstebrev fra Villestrup. Sønnen, Peder Christian Jensen, blev i 1837 g.m. tjenestepigen Mette Clausdatter, og her har vi måske forklaringen på, at denne ikke fik fæstet efter faderens død, men i 1839 flyttede til Valsgård.

Jens Ladefoged døde i 1834, 68 år gl., hans kone, Birthe Mikkelssdatter, drev gården i nogle år, indtil Laurs Pedersen Otte i 1839 kom til Brøndbjerg fra Balum sammen med hustruen Maren Poulsdatter. Laurs Otte var født i Lille Rørbæk i 1800. Han blev 2. gang g.m. Dorthe Marie Nielsdatter fra Brøndbjerg, datter af husmand Niels Marcussen og hustru Inger Corneliusdatter.

Laurs Pedersen døde i 1867 og konen drev herefter gården, indtil den ældste søn, Niels Peter Laursen, var gammel nok til at overtage den. Han købte den fri fra Villestrup i 1874 for 4500 rdl. Samme år giftede han sig med Grethe Jespersen fra Bradstrup Søgård i Lillearden. Niels Peter Laursen, der var født 1850, skal have væ-

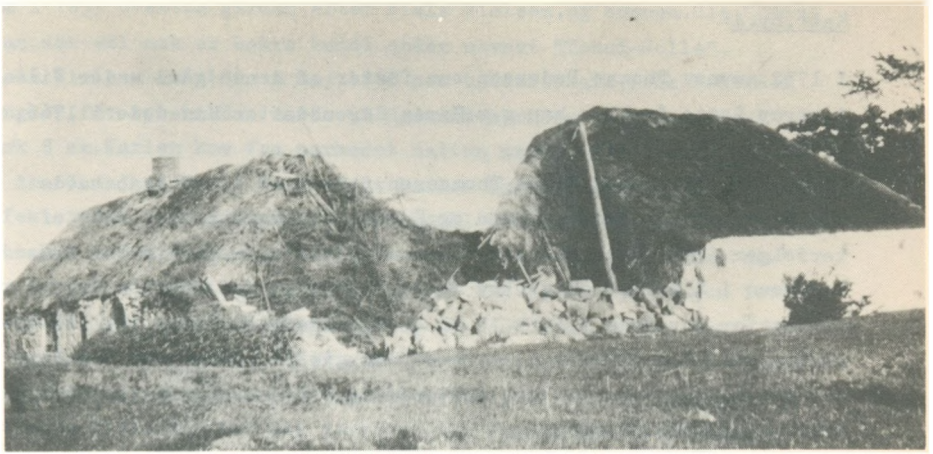
ret særdeles hårdfer. Således fortælles det, at han engang pillede en kindtand med 3 rødder ud med fingrene!

Grethe Jespersen døde i 1916 og Niels Peter i 1931. Lønge forinden havde han dog overladt gården til svigersønnen, Peder Andersen, der var g.m. Ane Marie, f. 1888. Peder Andersen var født 1887 i Barsbøl som søn af gårdmand Poul Christian Andersen og hustru Maren Christensen. Begge forældrene stammede fra gårde her i sognet. Poul Chr. Andersen var således født i Monstrup i 1859 som søn af gårdmand Anders Peter Poulsen, og konen, Maren Christensen, var datter af gårdmand Christen Sørensen på Bredmose, hvor hun var født 1856. Peder Andersen drev gården til sin død i 1967. Herefter blev gårdens jorder fordelt imellem de omliggende gårde.

Parceller:

Matr.nr. 3c: Ejendommen kaldes undertiden "Amalienborg" efter den første ejers kone, Amalie. Herefter købtes den af Christen Thygesen Christensen, der ved siden af arbejdede som kampestensmurer. Han købte senere den ejendom, der nu beboes af Søren Mølgård. Ejendommen her solgte han til Carl Henriksen, som stammede fra Barsmosegård. Henriksen solgte til sognerådsformanden Emil Larsen, der lejede den ud til Marie Fårup. Hun kom herover efter broderen Søren's død; mens hun boede her tjente hun bl.a. til livets ophold ved at sælge fisk. Hun havde en særdeles tyvagtig hest. Den kunne selv åbne døre og tage sager fra folks køkkener og spisekæmre. Efter et benbrud måtte hun opgive, og hun tilbragte de sidste år på Glerup fattiggård. Emil Larsen solgte i 1934 til Johan Christian Jensen, der kom fra Møgelholt i Als sogn. Han var g.m. Agda Vall. De solgte i 1965 ejendommen til lærer E.F. Laursen. I dag ejes den af direktøren for Arden Bank

Matr.nr. 3d: Den første ejer, vi har hert om, var Christen Mortensen. I 1883 nævnes Michael Hjorth. Han kom herfra på alderdomshjemmet i Hadsund. Efter ham ejedes den af Juel Andersen, som imidlertid gik konkurs. Herefter købtes gården af Christian Christensen, som var født i Borup som søn af Marinus Christensen (Vøver). Dennes søn, Knud Ankerstjerne Christensen, ejer i dag gården. Christian Christensen købte i stedet naboejendommen, matr.nr. 2b, hvor han bor i dag.

På billedet øverst ses
"Amalienborg" som den
så ud på Marie Fårups
tid.

Billedet t.v. viser Ma-
rie Fårup.

Matr.nr.4:

I 1732 nævnes Thomas Pedersen som fæster af denne gård under Villestrup. Dette år blev han g.m. Maren Sørensdatter. Han døde i 1766, 74 år gl.

Efter ham fik sønnen, Peder Thomassen, fæstet. Af 1. ægteskab havde han 2 børn, tvillingerne Søren og Karen. Førstnævnte blev hans efterfølger i gården, mens datteren senere blev g.m. gårdfæster Jens Pedersen i Blegdø. 2. gang blev Peder Thomassen g.m. Kirsten Christensdatter, der døde i 1813, 79 år gl. Han overlod gården til førnævnte søn, Søren Pedersen, hos hvem han gik på aftægt, men ved hendes død flyttede han op til datteren og svigersønnen i Blegdø. Her døde han i 1818, 84 år gl.

Søren Pedersen og hans hustru, Dorthe Nielsdatter, fik ialt 4 børn, som alle døde ved fødslen, så han efterlod sig ingen arvinger, da han døde i 1811, kun 49 år gl. Da deres barn nr. 2 døde, noterede sognepræsten følgende i kirkebogen:

"Søndagen den 29. Januarii (1804) bleve Gaardmand Søren Pedersens og Hustru Dorthe Nielsdatter i Brøndbjerg deres dødfødte Drøngbarn begrawen. - Giordemoderen Karen Nielsdatter af Meldrup Bye anmelder:

1. At Moderen og kom for tidligt med Fødslen.
2. At Fosteret og kom naturligt, men med Wending til Moderen, dog uden Instrumenter kom i Brug.
3. At Giordemoderen børstede Fosteret og blæste i ditto Hals, men polyser:
4. At Moderen sidste Gang og fik et dødfødt Barn. Barnets Fader og Moder bevidnede, at Giordemoderen ikke havde forset sig."

Enken giftede sig året efter med ungarl Johannes Nielsen fra Astrup. Denne fik samme år, den 11. maj, fæstebrev fra Villestrup på gården. Dorthe Nielsdatter døde året efter og 2. gang blev Johannes Nielsen g.m. Kirsten, datter af Christen Christensen Blegdø af Brøndbjerg by. I dette ægteskab var der flere børn, bl.a. sønnen Søren, der senere fik "Solhøjshus".

Johannes Nielsen døde i 1836, 61 år gl. Enken havde derefter fæstet i flere år, indtil det omkring 1850 overtoges af Niels Nielsen. Han var g.m. Mariane Christensdatter. I dette ægteskab var der mindst 2 børn: Datteren, Kirsten Marie, som i 1878 blev g.m. Anders Jacobsen,

der i 1893 overtog gården efter Niels Nielsen, og sønnen, Ole Christian, der vel nok er bedre kendt under navnet "Tonni-Wolle".

Niels Nielsen anmeldte i maj 1862 sin tjenestekar, Jens Pedersen Mængler, for tyveri. Han havde på Hadsund-markedsdag givet ham 7 mark 8 sk. Karlen kom fra markedet natten mellem den 2. og 3. maj, og den 3. maj så Niels Nielsen, at karlen havde hjembragt følgende effekter fra markedet: Et par nye benklæder, en pisk og et stykke sæbe. Han indså, at karlen umuligt kunne have købt alle disse sager for et så relativt lille beløb, som han havde fået dagen før. Niels Nielsen havde udspurgt ham og fik det svar, at han havde fået 5 rdl. af sin broder, Peder, som tjente hos gårdmand Jørgen Vestergaard i Ejstrup. Denne benægtede imidlertid ved forespørgsel dette, og Niels Nielsen gik derefter til sognefogden. Jens Mængler indrømmede da også snart, at han havde stjålet sagerne.

Niels Nielsen døde i 1893, 67 år gl. Som tidligere nævnt overtoges gården af Anders Jacobsen, der stammede fra Gravlev. Han havde dog kun gården til 1916. Dette år overlod han den til sønnen, Jacob Marinus Jacobsen, som havde den til omkring 1943. I øvrigt havde Anders Jacobsen også en datter, Kathrine Kirstine. Hun blev g.m. Niels Christian Pedersen, Visborg.

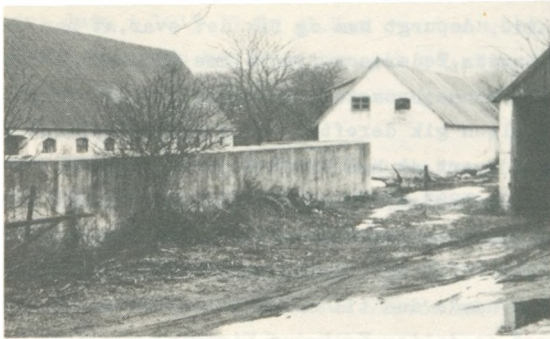
Nævnte Kathrine tjente som ung hos Ladefoged i Blegde. Hun var blevet "gode venner" med karlen Peter, som tjente i Vraagård på samme tid. Peter var en meget dygtig karl, men han havde sjældent større lyst til at stå op om morgenen. Sønnen på gården, Kristian Lassen, som dengang lige var vendt hjem fra USA, besluttede sig da til at kvikke ham lidt op. En nat smurte han derfor rød blæk i hovedet på Peter, mens denne sov. Om morgenen overbeviste den "uskyldige" Kristian ham om, at han hellere måtte søge læge. Han kørte så hen til læge Poulsen i Terndrup, som i forvejen var blevet underrettet om dette vanskelige tilfælde. Da Peter kom til Terndrup, forklarede læge Poulsen ham så i dybeste alvor, at dette røde stads i hovedet ofte kunne komme af at sove for længe om morgenen!

Efter at have afstået gården flyttede Anders Jacobsen, der nu var enkemand, op til "Blik-Andreas" kone, der boede i et hus bag ved Bredmosegård. Efter hendes død kom Anders Jacobsen på aldersomshjemmet i Hadsund, hvor han døde i 1947, 90 år gl.

Jacob Marinus Jacobsen var født 1883 på gården. Han blev g.m. Ane

Marie Sørensen. De flyttede senere til Norup, hvor han døde 1960. Gårdens sidste ejer var Henry Pedersen fra Kongerslev. I 1950 brændte gården, og den blev ikke senere genopbygget. Jorden udstykkedes og kom ind under nabogårdene.

Gården havde sin plads mellem Peder Andersens gård og den gård, der sidst har tilhørt Magnus Svejstrup. Hvor lidt plads, der i virkeligheden var, fremgår af billedet:

Parceller:

Matr.nr.4b: Jorden udloddedes i 1863. Fra 1909 ejedes den senere på jorden opførte ejendom af Laust Peter Laursen, sidste søn af gårdmand Niels Peter Laursen, Brøndbjerg. Han overdrog til sønnen, Peter Laursen, som i 1945 solgte til Aksel Grønhøj. Efter denne var det en kort tid Kristian Christensen, indtil den nuværende ejer, Christian Pedersen, købte den.

Brøndbjerggård (matr.nr.5 og 7 m.fl.):

Matr.nr.5.

I denne fæstegård under Villestrup boede i 1725 Søren Bak. Han blev s.å. gift med Ane Andersdatter. I midten af 1700-tallet overtoges fæstet af sønnen, Peder Sørensen Bak. Peder Bak, der var født i gården i 1726, blev g.m. Kirsten Jønsdatter.

Han havde gården i mange år. Endnu i 1801 nævnes han som gårdmand

med en hjemmegående søn på 39 år, som oven i købet var ugift. Man må lade ham, at han holdt godt ud!

Sønnen, Jens Pedersen, blev i 1802 g.m. Kirsten, datter af Thyge Jensen i Vraagård. Samme år overtog han uden al tvivl fæstet efter faderen, der nu kom på aftagt. Han døde i 1816, 91 år gl. Jens Pedersen Bak døde i 1831, 68 år gl. og efterlod gården til sin 2. kone, Anna Jensdatter, som døde i 1871, 88 år gl.

7. maj 1833 fik Søren Nielsen Uhrenholt fæstebrev på gården. Han var født i 1804 i Uhrenholt, Solbjerg sogn, men havde før ankomsten til Brøndbjerg været tjenestekarl i Høbro. Foruden denne gård fæstede han også i slutningen af 1830'erne nabogården, matr. nr. 7. Denne gård havde hidtil været fæstet af Laurs Nielsen Frue.

Matr. nr. 7.

Denne gård har i hvert fald siden 1664 hørt under Villestrup. I 1787 boede Jens Sørensen Møller på gården. Han var gift 3 gange. 1. gang m. Kirsten Christensdatter, som var 6 år ældre end Jens Møller, hvilket kunne tyde på, at hun var enke efter den forrige fæster.

2. gang blev han g.m. Laura Nielsdatter. Ved hendes død året efter, dvs. 1814, blev han g.m. Anna Nielsdatter. Selv døde han i 1819, 67 år gl. 30. juli 1819 fik Laurs Nielsen Frue fæstebrev fra Villestrup. Som tidligere nævnt overtoges dette fæste af Søren Nielsen Uhrenholt, der i forvejen var fæster af matr. nr. 5. I 1840 søgte nævnte Søren Uhrenholt om tilladelse til at drive disse to gårde sammen. Tilladelsen fik han, og straks efter flyttede han over i gården, matr. nr. 7, hvis bygninger var betydeligt bedre end de, han hidtil havde haft. I stedet boede der nu flere lejere i den gamle gård, der havde sin plads, hvor nu Svejstrups gård ligger.

Den 28. februar 1843 købte Søren Uhrenholt gårdene fri fra Villestrup. Købesummen var 1600 rdl., et meget lille beløb sammenlignet med den pris, man gav på andre gårde.

I 1855 opførte Søren Uhrenholt de nuværende bygninger. Han døde i 1880, 76 år gl. Samme år, den 2. feb., fik sønnen Christen Uhrenholt, skøde på gården. Han var født i 1839 og blev i 1864 g.m. Marie Henriksen, plejedatter af gårdmand Søren Sørensen Nørgård. Christen Uhrenholt døde i 1926 efter at have siddet i aftagt siden 1902. Han overlod gården til svigersønnen, Mogens Møller Mogensen. Uh-

renholt, der gennem mange år ved medlem af sognerådet, boede i sine sidste år i gården matr.nr.8.Møller Mogenssen blev imidlertid ikke i Brøndbjerg ret længe.Allerede i 1905 rejste han og konen Hanne til Fyn, hvor de overtog hans fødehjem i Ore ved Bogense. Gården overtoges nu af Christen Uhrenholts søn, Andreas.Han var g.m.Birgitte Buus Sørensen.I 1947 overlod han gården til svigersønnen, Ejnar Svoldgaard Jensen, f.1913 i Lundgårde som søn af bodelsmand Johannes Jensen.Han har gennem flere år været medlem af såvel sogneråd som menighedsråd.Andreas Uhrenholt byggede en af-tægtsbolig lige over for gården, omtrent på det sted, hvor tidligere "Damstedgård" har ligget.

Parceller:

Matr.nr.5b: Ejendommen oprettedes i 1843 eller 44, og de oprindelige bygninger hørte til den gamle matr.nr.5, som Seren Uhrenholt forlod i 1843.Det var da antagelig også samme år, at Uhrenholt solgte denne gård med nærmeste tilliggende til Laura Thomsen Smed, der i 1839 var kommet til Brøndbjerg fra Oue.Han var smed og især dyrlæge.I 1874 blev hans datter, Kirsten Marie, g.m.Jens Sørensen Uhrenholt.

Senere ejedes gården af Jens Christian Jensen.Hans datter, Poula, blev g.m.gårdejer Alfred Bach i Vraa.Jens Chr.Jensen solgte i 1945 til Magnus Svejstrup og flyttede til Hadsund, hvor han døde i 1969.Svejstrup er født 1910 i Valsgård som søn af gårdmand Niels Svejstrup og hustru Laura Olsen.Han er g.m.Dagmar Sørensen, som ligeledes stammer fra Valsgård.I midten af 60'erne flyttede Svejstrup til Valsgård, hvor han overtog en gård.Jorden i Brøndbjerg blev lejet ud og det samme var tilfældet med bygningerne.

Matr.nr.5c: Eldst kendte ejer var Niels Christensen, som var veteran fra 3-årskrigen.Efter ham var det svigersønnen, Andreas Nielsen, som ernærede sig som træskomand.Dernæst dennes søn, Christen Nielsen, som i 1926 solgte til Christen Henriksen, der tidligere havde Øravad.I dag bor dennes kone Klara Pedersen i huset.

Matr.nr.5d og f: Tidligere blev denne ejendom drevet af brødrene Carl og Conrad Olsen.De havde begge været i USA og var vendt hjem med slet ikke så få penge på lommen.På egnen var der dengang en sypige, der flyttede fra gård til gård og syede, alt efter som man havde brug for hendes hjælp.Hun kaldtes almindeligvis "Honning-

Marie". Brødrene Olsen havde begge kastet deres kærlighed på Marie, men det var Carl, der gik af med sejren til sidst. Conrad købttes ud af ejendommen, og det var egentlig hans agt igen at rejse til USA, men han kom i stedet til Skørping, hvor han i mange år arbejdede som karl hos købmand A.B. Andersen (nu Christensen og Lendahl). Det var før 1911, han forlod gården. Carl Olsen købte senere det hus i Østergårde, som i dag kaldes "Pibedrejerens Hus".

Efter Carl Olsen ejedes gården af Christian Sørensen og senere af Christian Nielsen, hvis kone dræbtes af en løbsk hest. - I dag ejes gården af Christen Uhrenholt, der er født 1892 i Brøndbjerg som søn af gårdmand Søren Uhrenholt og hustru Mariane Jacobsen. Hans søn, Niels, er i dag fiskemester på Vraa Møllens Fiskeri.

"Ambjerggård": Gården er opført af Jens Christian Christensen, der var gift med Maren Thygesen. Han døde i 1886, kun 36 år gl. Datteren, Karen Marie, blev g.m. gårdmand Karl Anker Christiansen i Thostrup. Maren Thygesen lod det hus opføre, i hvilket Hans Christiansen nu bor i Rostrup. Hun solgte til Thomas Jensen, som stammede fra Korsholm i Bølum. Han kunne i længden ikke klare ejendommen, der solgtes ved tvangsauktion. De næste ejere var Svend Hald, Anthon Hansen og Martin Bach. Sidstnævnte havde senere matr.nr. 7 i Rostrup og Stubberup møllegård. Efter ham var det Henrik Hansen fra Sødning. Denne havde den vane altid at sige til et barn, han mødte: "Goddag, hvordan har du det?" - Engang kørte han galt i Astrup og endte inde i en have med vognen. De børn, som havde overværet ulykken, løb derind og råbte til ham: "Goddag, hvordan har du det?" - Det kan nok være, han så kunne løbe!

Hansen solgte til den nuværende ejer Albinus Bartholomsussen.

Matr.nr. 7c ("Hvirvelkjærhus"): Omkring 1887 købtes ejendommen af tidligere gårdmand i Rostrup Niels Pedersen Fårup. Han var da allerede en gammel mand, og han døde da også kort tid efter. Det var i 1893. Nu blev ejendommen drevet videre af sønnen, Søren Fårup, og søsteren Marie. Disse to var et par yderst særprægede mennesker, og der har helt op til vore dage gået adskillige morsomme historier om dem. Søren var den ældste, f. 1872 i Rostrup, mens Marie var 3 år yngre. At Søren var særpræget skal imidlertid ikke forstås således, at hans forstand fejlede noget, tværtimod. Dette fremgår også med al tydelighed af de karakterlister, der er bevaret fra hans tid i

Rostrup skole. Her ligger han hele tiden blandt de allerbedste i klassen!

Søren gik ofte, når der var markedsdag, den lange vej til Hobro i sine tunge, jernbeslåede træsko. På vejen indfandt han sig altid hos mejeribestyrer Rasmussen i Rostrup. Når Søren kom ind, tog han opstilling lige inden for døren uden at sige noget. Men det var i øvrigt heller ikke nødvendigt, for Rasmussen vidste, hvad Sørens ørinde var. Han fik så en pot varm skummetmilk, som han drak på stående fod. Uden ellers at sige noget listede Søren derpå ud af døren igen og fortsatte mod Hobro. Her fik han ofte kreaturer at trække hjem for egnens landmand, og på den måde tjente han en lille skilling.

Der så ikke særlig godt ud hjemme hos Søren og Marie. Taget var utæt, bohavet sparsomt og renligheden under al kritik. Der kravlede tit lus rundt på Sørens hals, og en almindelig rensning måtte finde sted, hvor Søren havde været på besøg. Man vægrede sig derfor også tit og ofte ved at tage ham op at køre, når han kom traskende i sin halvlange diplomatfrakke.

Som nævnt var Søren dygtig i skolen. Han holdt meget af at læse, og hans eneste luksus var at holde Aalborg Amtstidende. Aviserne

Søren Pedersen Fårup

1872-1918

blev anbragt oven på hinanden på bordet og tjente bl.a. til dug, når der skulle spises. De udgjorde efterhånden en fast masse af papir og madrester.

Søren holdt i begyndelsen en ko, men det kneb ofte med foder til denne, så den blev hurtigt erstattet af en mere nøjsom ged. Hvert år købte Søren en høafgrøde på Havne til billige penge. Når græsset var tilstrækkeligt vejret, var der gerne et par af sognets beboere, som kørte det hjem for ham. Et år var det således Emil Larsen i Blegde og Mikkel Sørensen fra Harhøj, der havde tilbudt at hjælpe Søren. Efter at de på vejen derned var nået til Hadsund besluttede de at aflagge "Sutten", datidens mest besøgte bevertning i Hadsund, et besøg. Mikkel havde et par småsrinder at forrette, men Emil og Søren Fårup gik den lige vej op ad hovedgaden. Her kom de til at gå efter et par fornemme byfruer. Emil indsnusede duften af deres parfume og spurgte Søren, om han ikke syntes, de lugtede godt. Hertil svarede hans ledsager, som jo slet ingen kendskab havde til kosmetik o.l.: "Jov Emil, men de får vel også noget bedre at spise, end vi andre gør!"

Søren Fårup døde 19. december 1918. Da han skulle synges ud, var der ikke sendt bud efter kirkesangeren. Nu var gode råd dyre, men også den situation klaredes. Hans Lassen fra Vraa var den eneste sanger i det lille følge, så han måtte træde til. Da ingen havde medbragt salmebog, måtte de i en fart finde på een, alle kunne udenad. Efter nogen tids rådslagning fandt de een, de mente kunne bruges. Det var "Løft dit hoved du raske gut!" - Ingen tog imidlertid anstød deraf, tværtimod mente man, at den passede udmærket til lejligheden, for da man skulle have kisten ud, blev det nødvendigt at få den på højkant!

Efter Søren's død flyttede Marie over i en ejendom på Brøndbjerg heide, som ejedes af Emil Larsen. Hun solgte denne til Søren Sørensen. Han var født 1895 i Stenstrup som søn af gårdmand Christen Sørensen. Han var g.m. Marie, datter af gårdmand Christen Sørensen i Hedegårde. Da Søren Sørensen overtog ejendommen i begyndelsen af 1919, var der kun 1 lønge, som desuden næsten lå henad jorden. Hvad det dyrkede areal angik, så udgjorde det kun 1 td. land. Han var den sidste her på egnen, som kørte med stude, men til gengæld også den første, som anvendte traktor til markarbejdet. Han havde lejet den for hurtigere at kunne brække alen op. Det var så stor en begivenhed, at børnene i Vraa skole den dag fik fri, så de kunne komme ud at o-

vervære arbejdet. Det var hårdt slid, men efterhånden fik han arbejdet ejendommen godt i vejret. 1957 overlod han ejendommen til sønnen Ejvind Sørensen.

Matr.nr. 7d og e: Omkring 1940 ejedes den af Georg Laustsen, søn af gårdmand Peter Laustsen, Monstrup. Efter ham boede Lauge Olsen i ejendommen. Han flyttede til Tisted. Ejeren, Johannes Christensen, Bredmosegård, har i dag bygningerne lejet ud.

Matr.nr. 7g: Gården blev i sin udstykket fra Brøndbjerggård til sønnen, Søren Uhrenholt, der var født i 1864. Han blev g.m. Mariane Jacobsen fra Asp. Datter af husmand Jacob Nielsen og hustru Johanne Kirstine Markussen. Søren Uhrenholt døde i 1943. Blandt hans børn kan nævnes: Marie, der i dag ejer huset matr.nr. 13 i Rostrup, Christen, som har en ejendom på Brøndbjerg hede og Jens, der nu har fodehjemmet. Han var g.m. Kirstine Mouritsen, datter af gårdmand i Brøndbjerg Jens Mouritsen.

Matr.nr. 6:

Fæster var i 1780 Christen Christensen Blegdye, der s.å. blev g.m. Maren Nielsdatter af Brøndbjerg. Året efter fik de sønnen, Christen, der senere skulle få fæstet på gården.

Christen Blegdye døde i 1830 i aftagt hos svigersønnen, Johannes Nielsen, Brøndbjerg. Hans egen søn, Christen, havde ganske vist overtaget gården, men døde allerede i 1815, hvorefter den gamle Christen sandsynligvis har foretrukket datterens pleje. Førnævnte Christen Blegdye blev g.m. Karen Jensdatter, som efter hans død giftede sig med ungkarl Jens Poulsen fra Hvarre. Han havde gården i fæste, til han døde i 1845. I 1825 var han 2. gang blevet g.m. Dorthe Marie, datter af gårdmand Søren Laursen, Stenstrupgård. Enken havde måske gården i ca. 5 år, men 12. december 1850 fik Søren Poulsen Gade, ældste søn af gårdmand Poul Gade, Brøndbjerg, fæstebrev på gården.

Hans datter, Dorthe Marie, blev g.m. Anders Jensen Thygesen, som herefter overtog gården, som svigerfaderen havde købt fri fra Villestrup. I 1896 byggede Anders Thygesen et nyt stuehus.

1925 overtoges gården af Thygesens svigersøn, Christen Marinus Andersen, der var blevet g.m. hans datter, Anine Dorthea. Han var født

1885 i Rostrup sogn som søn af indsidder, senere gårdmand i Barsbøl Poul Christian Andersen og hustru Maren Christensen. Marinus Andersen døde i 1955. Allerede i 1941 havde han imidlertid overladt gården til sønnen, den nuværende ejer, Anders Christian Andersen. Han er født her i 1914 og er g.m. Hilda Jensen, f. 1919 i Fragdrup.

Matr.nr. 8:

I 1787 nævnes Hans Jensen fæster af denne gård under Villestrup. 5 år senere hedder fæsteren Jens Jensen Rold. Han var g.m. Inger Jensdatter. Jens Rold døde i 1802 og gården overtoges nu i fæste af Hans Laursen Hammer, som var g.m. Birgitte Corneliusdatter. Hans Hammer døde i 1832, 66 år gl. Ved hans død afholdtes følgende skifteforretning:

"Anno 1832, den 28. aug. strax efter at det var anmeldt at gårdfæster Hans Laursen af Brøndbjerg ved døde var afgået, indfandt sig skifteforvalteren, forvalter Wegener fra Villestrup i stervboestedet medtagende vitterlighedsvidner og vurderingsmænd for at påbegynde lovlig skifte. Den døde efterlader sig enken Kirsten Nielsdatter, med hvem han ikke har livsarvinger og tvende børn af et tidligere ægteskab, nemlig en søn: Lars, 29 år, og en datter, Kirsten, ugift, tjenende i Nybroe. Ved forretningen var tilstede foranmeldte enke med lovverge, sognefoged Niels Laursen af Tvidmosegård, den myndige søn, Lars Hansen, sognefoged Lars Hammer af Storarden, som formynder for den umyndige datter, og som vitterlighedsvidner og vurderingsmænd Søren Laursen af Brøndbjerg mark og kontorist Vest af Villestrup. Af besætning er der: 1 sort høppe, 11 år (22 rdl.), 1 sort hest, 8 år (24 rdl.), 1 sort hest, 16 år (10 rdl.), 1 sort hest, 20 år (3 rdl.), 1 sortbroget ko, 9 år (11 rdl.), 1 sortplettet ke, 5 år (10 rdl.), 1 sortbroget ko, 4 år (10 rdl.), 1 sort kvie, 1½ år (5 rdl.), 1 sortprikket kvie, 1 år (4 rdl.), 1 blakket kalv, 1 år (3 rdl.), 12 får (18 rdl.), 4 lam (2 rdl.) og 1 se (6 rdl.)."

Opgørelsen af indboet gav en indtægt på 201 rdl. og 14 sk. Udgiften var 250 rdl. og 31 sk. (der af 67 rdl. og 10 sk. i skat). Boet blev her efter erklæret fallit. Men sønnen, Lars Hansen Hammer, ønskede at overtage gården i fæste, så han vedgik arv og gæld. Endvidere ordnedes det således, at han gav sin søster en medgift på 10 rdl. samt et bryllup for 10-20 personer, når den tid kom! Enken skulle fra-

flytte gården, da hun, som der stod i skifteprotokollen ³, "stod i begreb med at inklade sig i nyt ægteskab".

Den 30. december 1833 fik Lars Hammer fæstebrev på gården. Han havde tidligere været forpagter i Harridslev præstegård. Han døde imidlertid ret kort tid efter, og 5. februar 1841 fik Søren Sørensen Nørgaard fæstebrev på gården. Han var født i Brøndbjerg i 1807 som søn af gårdfæster Søren Christensen Nørgaard, Frembjerggård. Efter Søren Nørgaard blev gården i flere år drevet sammen med matr. nr. 7, idet den overtoges af Christen Uhrenholt og senere af dennes svigersøn Møller Mogensen. Fra 1902 anvendtes stuehuset som aftægtsbolig for Christen Uhrenholt. I begyndelsen af 20'erne købtes gården imidlertid af Jens Mouritsen. Han var født 1880 i Skivum og g.m. Jensine Christine Laurette, datter af Jens Peter Nielsen, Viveterp. Efter Jens Mouritsens død i 1955 er gården blevet drevet af sønnen Egon Mouritsen.

Paroeller.

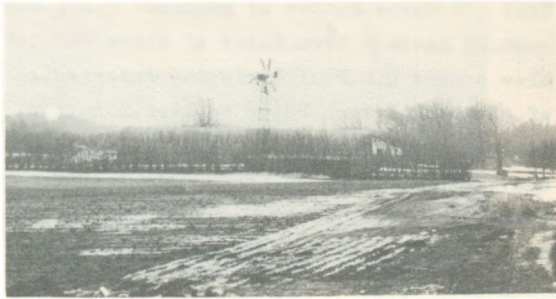
Matr. nr. 8b: er udloddet i 1879 til Jens Nielsen Davidsen. I dag ejes jorden af sønnen Niels Nielsen Davidsen, som er født her i 1893. Han er g.m. Ane Cathrine Jensen.

Matr. nr. 8e: Tilhørte tidligere Jens Uhrenholt, nu Brøndbjerg. I dag ejes den af Verner Kristensen.

Matr. nr. 9:

I 1787 nævnes Niels Sørensen (Smed) som værende boelsmand og smed. Han døde i 1804, 75 år gl. hos sønnen, Søren Nielsen Smed, hvem han kort før 1800 havde overdraget gården. Søren Smed, der var g.m. Ane Christensdatter, døde kort tid efter, og han efterfulgtes i gården af Hans Jensen Smed.

Denne overdrog i 1838 fæstet til svigersønnen Peder Eriksen. Denne var s.a. blevet g.m. datteren Else Marie. Peder Eriksen havde gården i mange år og købte 1872 hele bedriften af Villestrup for 1450 rdl. Året efter afhændede den nu 74-årige Peder Eriksen imidlertid gården til Søren Pedersen Hedegaard. Denne var født i Oue i 1823 og g.m. Maren Jensdatter, f. i Brøndbjerg 1822. Søren Hedegaard døde i 1904, og efter ham var det Laurits Jørgensen Jensen, der havde gården, senere Kristen Kjær og i dag Aksel Nielsen.

Bredmosegård:

I 1664 var gården fæstet af Christen Henrichsen og matriklen af 1688 nævner Oluf Jensens enke samt Peder Christensen.

Dengang lå bygningerne inde i Brøndbjerg by. De havde deres plads i nærheden af åen som nabo til matrikel 3. Antagelig fra 1696 var gården fæstet af Jens Christensen Gade. Han var født o. 1656 i Tisted, Astrup sogn som søn af husmand Christen Jensen Gade. Jens Gade blev i 1696 g.m. Johanne Christensdatter. Han døde i 1743, men havde forinden overladt gården til sønnen, Søren Jensen Gade.

Denne var født på gården i 1714. I 1740 blev han g.m. Maren Joensdatter i Oue. Ved hans død 1798 var sønnen, Laurs Sørensen Gade, allerede blevet fæster af gården. Han var født i 1750 og blev i 1776 gift i Oue med Karen Nielsdatter.

Endnu i 1801 lå gården ifølge folketællingen inde i Brøndbjerg. Et korrigeret udskiftningskort fra 1814 viser, at gården da endnu lå her. I begyndelsen af 1820'erne beskrives gården med jordtilliggende således:

En hovedlod SØ for byen, en fraflyttet gårdsplads og en liden gadelod nordlig i byen østen for gaden, en liden englod ved åen østen for gaden sydlig i byen og en liden hedelod NØ i marken. Hovedloden er udlagt i den såkaldte Bred Mose. Ialt 3760/ 14.000 tdr. land. Det var således Laurs Sørensen Gades søn, Søren Gade, der flyttede gården ud. Han var født 1781 og overtog gården i 1811. Hos ham døde Laurs Gade i 1824 som aftægtsmand.

Søren Laursen Gade var gift 2 gange. 1. gang med Bodil Sørensdatter, som døde i 1821. 2. gang var han g.m. Maren Pedersdatter. Hun var født

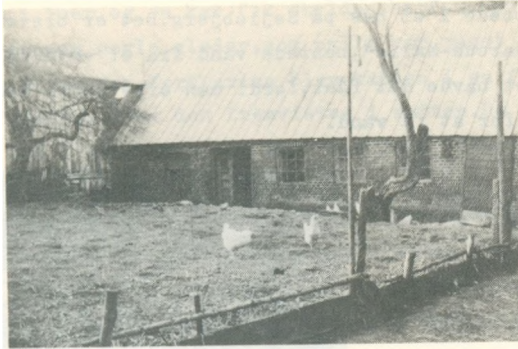
1793 og døde 1847. Søren Gade, som døde i 1854, havde 6 børn. Hans yngste søn af 2. ægteskab, Christen, f. 1831, overtog fæstet efter faderen. Han blev i 1855 g.m. Marie, datter af gårdmand Peder Nielsen, Ringelsig i Vive sogn. De havde 4 børn. Ældst af disse var datteren, Maren, f. 1856. Hun blev senere g.m. Poul Christian Andersen, gårdmand i Barsbøl og søn af gårdmand Anders Peter Poulsen, Monstrup. Christen Sørensen blev aftagtsmand i 1897 og døde som sådan 1904 hos den ældste søn, Søren Christensen. Konen døde i 1912. Søren Christensen var født i 1857. Han blev 1907 g.m. Mette Marie Sørensen, f. 1874 i Vr. Korup, datter af Søren Andersen og hustru Ane Marie Nielsen. Hun døde 1963. Efter Søren Christensens død 1930 overtoges Bredmosegård af sønnen, Johannes Christensen, f. 1912. Han er g.m. Astrid Bødker.

Matr.nr.11:

Parcellen nævnes 1. gang i matriklen fra 1688 som en gård på o.l.l.o. tdr.h. Den tilhørte da kirken og var fæstet af Johannes Jensen Smed, som døde i 1701. 17. februar 1802 fik Søren Christensen fæstebrev fra Villestrup på huset. Efter hans død i 1837 boede enken her i mange år. Hun solgte i 1860 til den afgåede skolelærer Niels Vest, Rostrup. Matr.nr.11 tilhører i dag gården matr.nr.2. Huset lå tidligere nordligst i byen (se kortet).

Matr.nr.12:

Christen Christensen Skrædder nævnes her i 1792 og igen i 1801 som "husmand med jord". Efter ham var det sønnen, Ole Skrædder, som havde huset. Matriklen 1844 meddeler, at huset da lå under Villestrup med o.o.l.2 tdr.h. og var fæstet af Niels Christensen. I slutningen af 1800-tallet boede i dette hus Ole Christian Nielsen, bedre kendt under navnet "Tonni-Wolle". Han var søn af gårdmand Niels Nielsen, Brøndbjerg. I 1872 blev Tonni-Wolle g.m. Ane Nielsdatter fra Visborg. Han ernærede sig bl.a. som træskomand, men ved siden af dette tjente han også lidt ved at sælge brød for bager Pedersen i Hadsund. Bageren kom hver tirsdag og allerede om aftenen var huset fuld af byens ungdom, som ønskede at købe kager. Kassen med brød hav-

de de under sengen.Huset lå lige bag ved gården matr.nr.2,og det tilhører nu samme gård.Indtil for et par år siden anvendtes stuehuset til hønse (se billedet).

Matr.nr.13:

Huset lå indtil for få år siden NØ for gården matr.nr.2 og anvendtes som maskinhus.På samme plads lå uden tvivl indtil 1619 Tvidmosegård.

Fra 31.august 1813 fik Niels Marcussen fæstebrev på huset " " søn af Tvidmosegårds tidligere ejer - eller rettere fæstehaver Marcus Ottesen og hustru Mette Nielsdatter.Niels Marcussen var g.m. Inger Corneliusdatter(f.1776).I ægteskabet var der 1 søn,Jens Nielsen Marcussen,som 1842 blev g.m.Ane,datter af gårdmand og sognefoged Jørgen Madsen,Siem.De fik 3 børn,bl.a.sønnen,Niels Jensen

Marcussen.Han boede i et hus på Sejlsbjerg.Det er blevet fortalt, at hans kone,"Marcus-Marie",hentede vand fra et væld.kaldet "Sno-gehullet".Navnet havde det fået,fordi man ofte måtte jage snogene væk med en kæp for at få vand.

Niels Marcussen og "Marcus-Marie".

Huset på Sejlsbjerg overtoges af sønnen,Jens Marcussen,der ved adskillige lejligheder gjorde sig yderst uheldigt bemærket.Således så Knud Sørensen's søn,Marcus,i Vraa mølle en dag,at Jens nedlagde et par stykker af faderens tamønder.Marcus havde den største lyst til at gå ud og give Jens,hvad han havde fortjent,men arbejdet i møllen måtte passes,så det måtte vente,til en bedre lejlighed bød sig.Det varede da heller ikke længe,før de mødtes hos købmanden i Vraa.Marcus gav sig i snak med Jens,og til slut inviterede han ham med ned i møllen for at han kunne se Marcus' flotte duer.

Ikke så snart var Jens Marcussen kommet inden for døren,før han blev grebet af stærke hænder og gennembanket.Bagefter måtte han oven i købet gribe plejlen og tærse sæderug for mølleren.På den måde blev der betalt for ønderne!

Samme Jens Marcussen blev senere arresteret for brandstiftelse og forsøg på assurancesvig.Hans hus,der var i en elendig forfat-

ning, gik op i luer, og en kat fik skylden herfor. Den var, fortalte Jens, løbet gennem nogle gløder, som nylig var raget ud af ovnen efter bagning. Efter den forklaring blev katten i en forseglede pose bragt til Terndrup, hvor den fremvistes i retten. Da der ikke fandtes svedne hår i dens pels, tog man ikke Jens' forklaring for gode varer, og han blev dømt.

Men vi vender tilbage til matr.nr.13. I slutningen af forrige århundrede beboedes det af Niels Marinus Nielsen Bæk, bedre kendt under navnet "Vingesmeden". Han er født 1857 i Monstrup som søn af husmand Niels Sørensen Bæk. Hans kone, Inger Henriksen eller "Vinge-Inger", gik rundt og solgte brød. Så vidt vides havde Vingesmeden ikke smedje i Brøndbjerg. Derimod arbejdede han i længere tid som bysmed. Han døde i 1897, kun 39 år gl., mens konen døde 1903 som fattiglem, 42 år gl.

Matr.nr.14:

er et hus med jord, beliggende i nærheden af Frembjerg. Det nævnes første gang i 1801, da kirkebogen omtaler Jens Justesen som husmand af "Solhøjshus", som huset kaldtes efter en nærliggende kæmpehøj. Han døde i 1819 og efter ham ejedes huset af Laurs Bertelsen. 30. december fik Iver Larsen fra Lundsgård fæstebrev på jorden, der lå under Villestrup.

En af de senere ejere var Søren Johansen, som uden tvivl var egnens første postbud. Han var søn af gårdmand Johannes Nielsen i Brøndbjerg. 1870 købtes huset med tilliggende jord af ham for 600 rdl. Søren Johansen døde 1897 som aftægtsmand hos Jens Nielsen og dennes hustru Karen Sørensdatter. Der var tilsyneladende ikke nogen familie-forbindelse mellem dem. De havde kun een ting til fælles: de var begge postbude. Konens navn kunne måske tyde på, at hun var datter af Søren Johansen, men det var ikke tilfældet. "Post-Karen", som hun kaldtes, var født 1857 i Lundgårde som datter af gm. Søren Lassen Jensen. Post-Karen blev enke i 1907 og boede i det ensomtbeliggende hus i mange år efter sammen med datteren, Sofie. I dag ligger huset hen som en ruin. Man kan dog endnu ud fra resterne danne sig et indtryk af dets indretning.

Matr.nr.16:

Dette hus havde sin plads lige ved siden af den gamle Damstedgård. 27.april 1794 fik Niels Nielsen Møldrup, der var snedker, fæstebrev på huset fra Villestrup. Han døde i 1837, 81 år gl. Endnu i 1844 nævnes hans enke, Maren Nielsdatter, endnu i dette hus. Kort efter overtoges fæstet imidlertid af Peder Pedersen Mørch. 4.april 1852 købte gårdmand Søren Nielsen Uhrenholt huset for 250 rdl.kontant.

Matr.nr.17 ("Slottet"):

Første kendte ejer af dette hus var Jeppe Christensen. 1827 blev han, da 42 år gl., g.m. Karen Pedersdatter. Deres datter, Karen, senere kendt under navnet Ka'Jeppe, blev født i 1830. Jeppe Christensen døde i 1844, og enken boede herefter i nogle år alene med datteren. 1856 blev hun dog g.m. tjenestekarl Jens Jensen, Brøndbjerg. En overgang beboedes huset af Jens Christensen Skrald, men kort efter hed ejeren Jens Jensen. Hans hustru nævnes at være Karen Jepsdatter. Han døde mange år før konen.

Samme Ka'Jeppe skal have været en yderst særpræget dame. Hun havde et stort forretnings talent. Bl.a. tjente hun lidt ved om natten at gå rundt og flå selvdøde dyr. Kneb det med den likvide kapital havde hun en sikker indtægtskilde i reserve. Som yngre var hun blevet forløst ved kejserensnit af dr. Magnus i Hobro. Arret efter denne dengang meget usædvanlige operation viste hun meget gerne frem. Inden fremvisningen sørgede hun dog meget omhyggeligt for at indkassere lo øre!

Ka'Jeppe og
Hornum-Karl fo-
tograferet for-
an "Slottet".

I de sidste år levede hun sammen med en mand, kendt under navnet "Hornum-Karl". Når man bebrejdede ham, at de ikke var gift, svarede han blot: "Vi hå'r da kast kjøp!" - Dette var en ritual, der efter hans mening skulle gøre det ud for vielse. Det foregik ved, at 2 køppe blev sat overkors, hvorefter man fremsagde et vers. Så var den klar!:

Om sommeren fangede Ka'Jeppes og Hornum-Karl fisk med en brede, men om vinteren, når det var forkoldt at stå ude i åen, anvendte de en anden fangstmetode. Ka'Jeppes lagde sig ned på maven ved åen, og mens Karl for en sikkerheds skyld holdt hende ved anklerne, fangede hun med de bare hænder de ørreder, som stod inde under brinken. Det fortælles, at Hornum-Karl engang for at redde en fisk, som var ved at smutte i vandet igen, glønte sit hverv med det resultat, at Ka'Jeppes blev grundig våd.

Hun døde den 16. februar 1915, 84 år gl.

Efter hende boede Oge Sørensen i huset. Han havde tidligere haft en ejendom på Vraa mark. Senere har Jens Henriksen, søn af gårdmand Mads Chr. Henriksen, Vraa møllegård, boet her. Han flyttede til Rosttrup, hvor han døde i 1966, 80 år gl. I dag beboes huset af Thomas Chr. Thomsen.

Bærmosegård:

Ejendommen, der tidligere kaldtes Grønshøjshus, beboedes i 1856 af Niels Peter Pedersen. Datteren, Else, der er født her nævnte år blev i 1881 g.m. Hans Peter Henriksen, der ved giftermålet angives at være "indsidder på Viveterp Hede".

Hans Peter Henriksen, som var født 1852 i Rold, overtog ejendommen efter svigerfaderen. Han var gennem flere perioder medlem af sognerådet. Omkring 1907 overlod han gården til sønnen, Søren Christian Henriksen, f. 1884. Han var g.m. Bertine Marie Andersen. Kort tid efter overtagelsen brændte ejendommen. Fra at være et lille husmandsbrug tilkøbte Henriksen sig efterhånden så megen jord, at han kom til at eje en anseelig gård. Siden 1946 har sønnen, Niels Hørgaard Henriksen, haft gården.

Marienburg:

I 1664 tilhørte Birkevaare, som den da kaldtes, Ingeborg Parsberg til Villestrup. Fæster var da Christen Jensen. Matriklen i 1688 angiver Jens Jensen som fæster. Han døde i 1713, 92 år gl., men allerede i 1693 nævnes sønnen, Rasmus Jensen, som fæster af gården. Samme Rasmus Jensen døde i 1738, 68 år gl. Hans søn, Jens Rasmussen, nævnes som fæster allerede i 1735. 1762 er Ole Jensen "Birkevaare", fæster af gården. Han blev s.å. gift med Kirsten Nielsdatter. Han var uden tvivl søn af Jens Rasmussen. En broder, Niels, var på samme tid gårdfæster i Lundgårde.

1789 var Frederik Poulsen forpagter og kort tid efter Niels Jensen Buurholt. Han var g.m. Anna Jensdatter. Deres datter, Karen Marie, blev senere g.m. gårdmand Christen Pallesen, Hedegårde. Niels Buurholt døde 12. marts 1817, 66 år gl. Efter ham blev gården fæstet af Jens Nielsen, der i 1806 blev g.m. Kirsten, datter af gårdmand Søren Bach i Stenstrup.

28. april 1835 fik Niels Michael Nielsen fæstebrev fra Villestrup. Han var født i 1808 på Rostrup krogård som søn af Niels Nielsen Hvostrup. 1825 flyttede han til Sjælland som elev. 3 år senere vendte han tilbage til Rostrup og benævnes da landvæsenselev. En kort tid boede han i Oue som hørbereder. Han blev g.m. Marie Dencker (død i Skivum 1891). Gennem adskillige år var Niels Michael Nielsen medlem af sognerådet. Desuden var han 1847-70 sognefoged. Han døde i 1887, den 24. januar, 78 år gl. Der var ingen børn i ægteskabet, så de fik i stedet 1 plejesøn, Hans Jørgen Jensen. Allerede i 1880 nævnes

han som bestyrer af gården. Hans Jørgen Jensen var g.m. Nikoline Simonsen. I ægteskabet var der 2 børn: Niels Michael Jensen, der blev g.m. en datter af Niels Sørensen, Tvidmosegård, og Jens Christian Jensen, som havde ejendommen matr. nr. 5g og h i Stenstrup. Han var g.m. Andrea Johanne Jensen, Brøndbjerg. Deres datter, Linda, blev g.m. gårdmand Niels Mouritsen, Tvidmose.

Hans Jørgen Jensen havde gården til 1920, så solgte han til Eriksen, der senere flyttede til Arden. I 1947 overtoges Marienborg af Skack Vittinghoff Svendsen. Han var født i 1903 og blev i 1926 g.m. Anna Emilie Jensen, f. 1907. 1954 overtoges gården af Kjeld Hjorth. I dag ejes gården af dennes svigersøn, Poul Voetmann. Han er født i Karlby på Mors i 1912 og g.m. Karen Elisabeth Hjorth, f. 1918. Tidligere ejede Voetmann Vorgård ved Bølum.

Tvidmosegård:

Gården har i hvert fald siden 1664 tilhørt Villestrup i lighed med næsten alle Brøndbjergs gårde.

Indtil 1776 hed fæsteren Marcus Ottesen. Han døde nævnte år, 40 år gl. Hans enke, Mette Nielsdatter, blev g.m. Christen Jensen. På gården hos dem boede hendes søn, Niels Marcussen, og dennes kone, Inger Corneliusdatter.

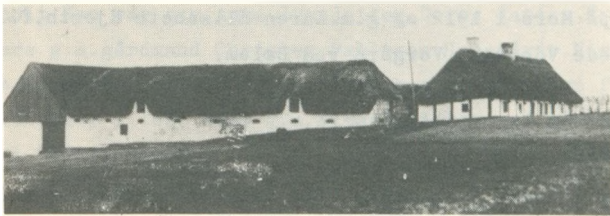
Christen Jensen døde i 1806, 70 år gl. Han nævnes da endnu at bo i Brøndbjerg by, men matrikelkortet af 1814 viser, at gården da er flyttet ud til dens nuværende beliggenhed. Dette må altså være foregået under den næste fæster, Niels Laursen, som er født i Brøndbjerg i 1771 som søn af gårdfæster Laurs Sørensen Gade. Han fik fæstebrev på gården 2. november 1807 fra Villestrup og blev g.m. Marie Elisabeth Dorteia Thygesdatter af Vraagård. Datteren, Karen, blev i 1845 g.m. gårdmand Anders Jensen Juul af Bredal, Siem sogn. Niels Laursen var sognefoged til sin død i 1847. Hvervet havde han overtaget ved Jens Thuesens død i 1815.

Men hvor har gården ligget i Brøndbjerg? Granskning af gamle matrikelkort er den eneste pålidelige kilde, vi har. Det synes sikkert, at gården har ligget på den plads, hvor senere Vingesmeden boede, altså matr. nr. 13. Ydermere bekræftes dette derved, at sønnen af Tvidmoses tidligere fæster fik fæste på dette hus i 1813. Det sidste årstal er interessant derved, at det måske var året for

gårdens udflytning!

Niels Laursens søn, Søren Nielsen, fik fæstebrev på Tvidmosegård 25. november 1845. Han var g.m. Ane Christensdatter. I ægteskabet var der bl.a. en søn, Niels Sørensen, som i 1891 overtog gården efter i nogle år at have været bestyrer for faderen. Han var født 1848 på Tvidmose og g.m. Karen Marie Sørensen. Søren Nielsen døde i aftægt hos ham i 1905.

Fra 1920-31 ejedes gården af Christian Nielsen. Han solgte til Otto Bak, der er født i 1897 og g.m. Thyra Ella Thygesen fra Astrup. Deres søn, Svend Aage Bak, ejer i dag gården, som han driver sammen med Frembjerggård.

Parceller.

Matr.nr.2b: Jorden er udstykket i 1917, men efter sigende skal bygningerne først være opført o. 1928. Tidligere ejer var Jens Mou Jensen. I 1950 overtoges ejendommen af Niels Peter Mouritsen. Han fødtes 1911 i Suldrup som søn af senere gårdmand i Brøndbjerg, Jens M. 1951 blev han g.m. Linda Jensen, datter af boelsmand Jens Chr. Jensen, Stenstrup og hustru Andrea Johanne Jensen.

Matr.nr.2c: Jorden ligeledes udstykket i 1917. Første ejer var Jens Peter Jensen, som var g.m. Dorthea Jørgensen. Deres svigersøn, Anders Peter Andersen overtog ejendommen. Det var den 1. august 1928. Han er født i Rebild i 1903 som søn af Jens Peter Andersen og hustru Andrea Frandsen. Han er g.m. Jens Peter Jensens datter, Anna Cathrine.

Damsdalsgård:

Omkring 1710 nævnes Christen Lassen som fæster af gården under Villestrup. Han var g.m. Maren Jacobsdatter, der døde i 1726, 36 år gl. Christen Lassen døde i 1740, 77 år gl. Fæstet overtoges nogen tid efter faderens død af sønnen, Jens Christensen Lassen. Denne

var født i 1722 og blev 1748 g.m.Karen Nielsdatter.Jens Lassen døde i 1775,52 år gl.,og enken må have haft gården i nogle år, indtil sønnen,Søren Jensen Lassen,blev gammel nok til at få fæstet.Han var født i 1762.

Damstedgård lå dengang inde i Brøndbjerg by.På matrikelkortet fra 1814 er gården aftegnet med beliggenhed omtrent på det sted,hvor nu Andreas Uhrenholt bor.Endnu i 1801 nævnes gården inde i byen, men matrikelkortet fra 1814 omtaler gården som "Brøndbjerg vestre udflytter".Sandsynligvis er udflytningen sket samtidig med Tvidmosegård,altså i 1813.

Søren Lassen var g.m.Ane Sørensdatter.Han døde i 1849 i aftægt på Damstedgård,87 år gl.hos sønnen,Jens Sørensen Lassen,der den 1.september 1820 fik fæstebrev på gården fra Villestrup.Jens Lassen døde i 1857,66 år gl.,og da sønnen,Niels,i mellemtiden havde overtaget en gård i Blegde,så måtte enken,Karen Sørensdatter,drive den i adskillige år.

1870 solgte sønnen Niels Jensen Lassen Blegdegård til Jens Kjeldsen.Han vendte nu tilbage til Damstedgård.1858 var han blevet g.m. Bodil Marie Hansen,enke efter Blegdegårds hidtidige fæster Peder Poulsen.Niels Lassen,der var født i 1824,havde nu gården til 1882. Nævnte år blev datteren Kirsten Marie Nielsen g.m.Niels Christian Christensen fra Storarden.Han var født her i 1847 som søn af indsieder Christen Rasmussen og hustru Karen Nielsdatter.Hos ham døde Niels Lassen i aftægt i 1910.Niels Chr.Christensen afstod i 1926 Damstedgård til sønnen,Niels L.Christensen.I øvrigt købtes gården fri fra Villestrup i 1880.

Efter Niels Christensen fik broderen,Valdemar Christensen,i 1948 gården.Han solgte 1965 til den nuværende ejer Ove Nielsen.

Parceller.

"Ny Damstedgård": Jorden er udstykket i 1930.Den første ejer var Niels Christensen,som var g.m.Dagny,datter af gårdmand Niels Chr. Christensen,Damstedgård.Han var født 1901 i Valsgård som søn af Andreas Christensen og hustru Trine Madsen.1968 overlod han gården til svigersønnen,Erik Justesen,der er g.m.datteren Henny.

N O T E R.

Indledning: 1) Nævnes bl.a.i Trap:Danmark,Aalborg amt,1961,s.1115, men er mere udførligt beskrevet i FHK,1931,s.231. 2) Oberst Theodosius Levetzau til Oxholm.Hans far,generalmajor Hans Frederik L., havde i 1677 købt Rold by af rigsmarskal Joh.Christopher von Kärbitz til Hellerup. 3) Herredsfogden hed Christian Didriksen(udnævnt i 1696).Han boede i "Fogedgården" i Arden. 4) Se FHK,1916,s.383-84. 5) Første bog,3.kapitel,& 3. 6) Om Bølum sogns historie: Se i FHK 1930(s.59-88),1931(s.169-223),1932(s.507-66),1933(s.37-67)og 1935(s.161-218). 7) Jfr.FHK,s.231. 8) FHK,1946,s.315.Her angives herredets tingsted i middelalderen at have ligget ved Tinghøj. 9) Bl.a.i en artikel af afdøde Enevold Nielsen,Redsø i Aalborg Stiftstidende 16.jan.1966. 10) Denne opfattelse er kommet til udtryk fra forskellig side.Se bl.a.Trap: Danmark,Aalborg amt,1961,s.1115,S.C. Sortfelt i FHK,1931,s.231,samt Johannes Kousgård Sørensen i "Danske Bebyggelsesnavne på -sted".Kousgård Sørensen skriver ordret: "Den forsvundne by,som Hindsted herred har navn efter,nævnes aldrig i litterær tid."-Han går altså uden videre ud fra,at herredet har havn efter en forsvundet by! 11) Afskriften findes i "De ældste danske Archivregistraturer",L-V,s.223,af T.A.Becker m.fl., København 1854-1910. 12) Svend Aakjær har fremsat sin teori i "Kommentarer til Kong Valdemars Jordebog",s.41. 13) Nordisk Konversationsleksikon,bd.V,København 1961.

De første mennesker m.m: 1) Politikens Danmarkshistorie,bd.1,s.35. 2) "Affaldsdynger fra stenalderen",s.103-111. 3) Therkel Mathiasen i "Fra Nationalmuseets Arbejdsmark",1957,s.12. 4) Se bl.a.Hist. Tidsskrift,5.rk.,6.bd.,s.333 ff.(artikel af Johs.Stenstrup:"Vornedskabet"). 5) Præsten var Gude Hansen Vogelius(1660-86). 6) Optællingen er trykt i Aksel Lassens bog "Fald og Fremgang"(med undertitlen:"Træk af befolkningsudviklingen fra 1645-1960").Universitetsforlaget,Århus 1965.Udgivet af Jysk Selskab for Historie,Sprog og Litteratur(nr.15). 7) Det skal dog bemærkes,at det endnu kun er i Viborg,man råder over det nødvendige apparatur til disses anvendelse. 8) Kun Øls(Hindsted h.),Torup,Gjerding og Fræer(Hellum h.) er tyndere befolket i Østjylland.

Terræn og vandløb: 1) Om Blåkilde:se S.Fritz' artikel "En Bemærkning om Blåkilde",som er trykt i Geografisk Tidsskrift VIII,1888, s.133-34.Se i øvrigt også Hans Kirks essay "Himmerlands hjerte". 2) Indberetningen er gengivet på side 45. 3) Da der stadig bygges nye dambrug,er dette tal muligvis forkert,når bogen læses. 4) Broder til den i samme kapitel nævnte Niels Christensen Ladefoged.Se i øvrige siderne 244,246 og 262.

Stednavne: Christen Jürgensen Thomsen(1788-1865).Museumsmænd og arkæolog.1816 foreslog oldforskeren Rasmus Nyerup ham som sin efterfølger som bestyrer af Oldnordisk Museum.Dette skete,skønt Thomsen ikke var akademiker.I dag betragtes han som Nationalmuseets egentlige grundlægger.Hans største bedrift var opstillingen af fundene

i treperiodesystemet (dvs: ordnede efter materialerne sten-, bronze- eller jern). Systemet fremsatte han senere i skriftet "Ledetraad til nordisk Oldkyndighed". 2) Teorien har Aakjær fremsat i en artikel: "Bondelandets stednavne" (i "Den Danske Bonde", udk. 1946, red. af M.P. Ejerslev). 3) Se S.C. Sortfelts artikel i FHK, 1931, s. 244. 4) Slag fra sagnhistorien. Det nævnes både hos Saxo og i oldislandsk litteratur med det norske Braavallakvad fra det 11. årh. som kilde. 6) FHK, 1931, s. 247. 7) FHK, 1933, s. 95. 8) FHK, 1931, s. 251. 9) Vedrørende denne bygning se side 164. 10) Meddelelsen fra afdøde fru Thora Gyllstorff, Vraa, der har berettet, at hendes far som dreng flere gange har båret skind til denne stømpemølle. 11) Til dette kapitel er anvendt følgende bøger: Den Danske Bonde (red. af M.P. Ejerslev), 1946; Johannes Stenstrup: De danske Stednavne (1. udg. 1908, Gad); Kristian Hald: Vore Stednavne (2. reviderede og foregede udg., 1965, Gad); Kristian Hald: Stednavne og Kulturhistorie (udg. af Dansk Hist. Fællesforening, 1966); Nu-dansk ordbog (Politikens forlag, 1964); Aage Houken: Håndbog i Danske Stednavne (Rosenskilde og Bagger, 1956); Aage Houken: Nyere dansk stednavneforskning (i Nordisk Tidsskrift 1951, s. 102-116); Aage Houken: Stednavne i Himmerland (i Bogen om Himmerland, s. 162-194, Danskerens forlag, Aabenraa, 1958).

Skovene og en indberetning fra 1735: Lokalhistorie og Righistorie, som bringer en genoptrykt artikel af Th.B. Bang om oldengeldsregnskaber, s. 163 ff. 2) Rud. Sørensen: 100 år af Rold skovenes historie. - Udgiven i 1962 som særtryk af FHK. 3) FHK, 1917, s. 511. 4) I Thostrup fandtes der i forrige årh. et kalkbrud. Ingen ved dog nøjagtigt, hvor det har ligget. Af ældre i sognet berettes det, at Thostrup-kalken gik for at være en god kalk, men den skulle bruges med det samme. 5) I Astrup - Rostrup - Storden pastorat mente præsten, at jorden var salpeterholdig, da der i en del moser bjergedes tørv, som var hårde som kul, og derfor kunne anvendes til at smede ved. 6) Fernet = frønet. 7) I nogle bække, som løb mellem bakkerne, fandtes der i 1743 foreller. 8) Negocien = "af handelsfolk". 9) Ibm. er fork. for det latinske "ibidem" = sammesteds. 10) Torver = tager til torvs i byerne for at sælge deres produkter. 11) L'advenant = forholdsmæssig. 12) Før i tiden har der ved Kielstrup sø været en havn. Det må være den, der her omtales.

Kirken: 1) De synsprotokoller, der gentagne gange henvises til, dækker årene 1840-1926. Alle er i dag bevarede i provstearkivet (nr. C-17) på NLA. 2) Ifølge Trap: Danmark. 3) Denne linie skal uden al tvivl være: "Øster Hornum Herred". 4) De i betænkningen nævnte tegninger har vi forgæves eftersøgt. De findes ikke i hverken NLA eller Rigsarkivet. 5) Betænkningen har altså været en fortsættelse af den tidligere nævnte. Det her om prædikestolen citerede er 2. afsnit i betænkningen. 6) Bl.a. fordi Villestrup godsarkiv ikke - som ellers anført i Trap: Danmark - er aflevet fuldt ud til NLA. 7) Se side 10. 8) Jfr. Johann Hvidtfeldt: "Håndbog for Lokalhistorikere", 1952. 9) CVDL, 2. bog, 22-4. 10) Processen er nedskrevet i Gejstlig Justitsprotokol for Høllum-Hindsted herreder (NLA) og var trykt som artikel i Aalborg Stiftstidende i marts 1968. 11) Vil man vide mere præcise oplysninger om de enkelte præster, må vi henvisse til især Wibergs præsteleksikon. 12) Kilden her er den samme som anført under nr. 13 i dette afsnit. 13) Jfr. Personalhist. Tidsskrift XL rk., 2. bind, 1941, s. 126. Artikel af Hans H. Fusaing: "Oplysninger om Hindsted og Fløskum herreders præster ca. 1619-55." - Supplement til Wibergs præsteleksikon. Som kilder har han fortrinsvis anvendt tingbøgerne.

Skoleforholdene: 1) CVDL,2-5-10. 2) Afgift i eller af spisevarer, der ydedes præsten og degnen på de kirkelige højtidsdage. 3) Peder Fabricius blev degn i Astrup-Rostrup-Storarden i 1740. 4) Messterlektion = latinskolens ældste klasse. 5) Denne indberetning findes i Viborg bispearkiv,NLA,C-2-231. 6) Denne plan blev dog hurtigt opgivet,hvilket tydeligt fremgår af en indberetning til Viborg-bispen i 1739 om skoleforholdene (NLA,C-2).Heri står der:"I Valsgaard bye haver præsten selv begyndt at bygge et Skolehuus,og bragt det saa vidt,at ogsaa en deel af Ungdommen haver begyndt at samles derhen...." 7) Vebbestrup skole påbegyndtes i 1742.Om denne skoles historie henvises til S.P.Sørensens bog:"Vebbestrup skole gennem 200 år." 8) Ifølge skiftet efter ham(Hindsted herreds gejstlige skifteprotokol 1792,fol.77 v,ff. 9) Skolekommissionsprotokollen for Rostrup skole i NLA. 10) Peder Spliid Hybertz,f.23. dec.1768 i Albæk,Vendsyssel.Søn af cand.theol.Jacob Otto H.,der 1764-88 var degn i Albæk-Voer,g.m. Anne Cathrine Spliid.Peder S.H. havde 1790 kondition på Kyø gods,o.1800 skoleholder i Torup v.Simsted,tilligemed gårdmand sammesteds.Gården solgtes ved off.auktion i 1808,hvorefter Hybertz blev skoleholder i Ørre,hvor en bror var præst.Gift 1.gang m.Anne Cathrine Nielsdatter,f.1774 og død i 1808.(Hun døde i barselseng "uforløst paa grund af mangel paa fornuftig Giordemoder".).Hans 2.kone,Kirsten Christensdatter,døde i 1833,og 3.gang var han g.m.Karen Jensdatter,Valagård.I 2.ægteskab var sønnen Christen Lassen Hybertz,der 1847 fæstede Vraagård. 11) Skolekommissionerne oprettedes i 1814,men lagdes 1841 ind under sogneforstanderskaberne,for atter ved lov af 6.juli 1867 at blive oprettet. 12) Sognepræsten var Christian Stevelin Rosenkilde. 13) Sidste sætning er et citat af sønnen Konrad Jørgensen (Højskolebladet 1913,s.68). 14) Jens Jørgen Sveistrup,se FHK,1933-35,s.214. 15) Højskolebladet 1913,s.70. 16) Denne slægt tæller flere personligheder,der er blevet kendt i vide kredse,bl.a.kan nævnes professor N.A.Poulsen og sprogforskeren,dr.phil.Marius Kristensen. 17) J.Th.Arnfred: "Severin Jørgensen".(Det danske Forlag,København i 1942).Desuden er han ret udførligt omtalt i "Brugsforeningerne 1866-1966" af Preben Dollerup. 18) N.C.må være Niels Castensen i Rostrupgården. 19) Niels Nielsen Knudstrup,Lærer i Astrup 1830-56.Han var født 1783 i Granslev,søn af gårdmand Niels Christensen i Knudstrup.1822-30 var han lærer i Rold.Han døde i 1864.Sønnen,Niels Knudstrup,var 1849-53 lærer i Storarden.Han blev senere l.lærer i Brovst. 20) Rostrup havde 3 medlemmer i det fælles sogneforstanderskab for Astrup pastorat.I dette tilfælde var medlemmerne: Kjeld Pedersen,Rostrupgården,Søren Nielsen Uhrenholt, Brøndbjerg og Morten Christensen,Monstrup. 21) Indberetning til herredsprovsten 1880.NLA,C-17-58. 22) Denne lærerinde er det ikke lykkedes os at finde noget om.Hun er ikke død her i sognet. 23) Mads Nielsens hustru hed Karen Westphael,f.ca.1837. 24) Oplysningerne er hentet fra Jelling seminariets jubilæumsskrift , 1941,s.85.Disse oplysninger har Friis-Jensen selv givet,så han må, trods en meget høj alder,leve endnu omkring 1940. 25) Af bernebøger kan nævnes: Landsbyens Børn,Landsbyhistorier og Omkring Juletræet.Se i øvrigt "Lærer og Samfund",bd.I,s.335-36 og bd.II,s.235-36. 26) "Sand-Anders" nævnes i 1860 som lærer i Glerup og Søndergårde (nedlagt i 1878 og flyttet til Hadsund).Han var da 41 år og ikke-seminarist.Efter sigende skal han have været meget fordrunken.Når det var særlig galt,sang han:"Å,det hul" i stedet for "Å-men".Engang stod han oppe på et skolebord med tampen og tævede læs på en dreng. 27) I dag tilhører gården Arne Bisgaard. 28) Embedsprotokollen. 29) Som 28.

Det kommunale selvstyre: 1) FHK, 1926-28. 2) Jfr. Johan Hvidtfeldt: "Håndbog for Danske Lokalhistorikere", s. 447. 3) Forhandlingsprotokollen for Rostrup kommune 1868-80. 4) Se s. 97.

Trafik- og vejforhold: 1) Torben Topsøe-Jensen: "Ad Hjulsør- og Landeveje", Hasselbalch 1966, s. 234 ff. 2) Skrivelse af 19. juni 1868 fra Aalborg Stiftamt. Sognerådets forhandlingsprotokol. 3) Forhandlingsprotokollen 2. feb. 1869.

Fattigvæsenet: 1) Fattigprotokollen 1803-37 for Astrup pastorat findes i præstearkivet, NLA. 2) Årsagen til, at barnet kun kunne få 2 rdl. i fattighjælp, fremgår af en senere tilføjelse i protokollen om, at baron C. Rosenkrantz gav barnet den nødvendige ydelse til "Underholdning, Opdragelse og Undervisning". De 2 rdl. fra fattigkommissionen er - ses det af samme tilføjelse - givet til tøjhjælp, Kirsten Jensdatter er født i 1795 som datter af gårdmand Jens Rold og hustru Inger Jensdatter af Brøndbjerg (matr. nr. 8). 3) I parentes bemærkes det i protokollen, at det ældste er 8 år, mens det andet er 4 år. Begge var kræblinge på hænder og fødder. 4) Om hendes tilstand er der intet bemærket før ved fordelingen i 1806, hvorfra oplysningerne i dette tilfælde er hentede. 5) Graves Gravesen var 1838 kommet til sognet ("til Enken i Thostrup", dvs. Christen Jespersens enke Anne Marie Larsdatter) som karl fra Vesterballe. 6) Ved "fattigkommissionen" skal her forstås den del af sognerådet, som havde med den ting at gøre. 7) Bemærk udtrykket "unddrage"! Det røber lidt om de følelser, man dengang nærede over for fattigforsorgen.

Bøndernes kår før reformerne: Af Palle Lauring er denne tids afslutning meget præcist sat til år 1042 - nemlig det år den danske konge, Hardeknud, under en fest i London sank død om, ramt af et hjerteslag! 2) Bronzealderens begyndelse er sat til o. 1500 f. Kr. 3) Jernalderen er tiden 400 f. Kr. til 800 e. Kr. 4) I så henseende henvises til afsnittet om stednavne, s. 31-35. 5) Inns = betød vist oprindelig "arbejde". Det brugtes i middelalderen især om de arbejdsydelse, som påhvilede befolkningen overfor kongen, navnlig med befæstningsanlæg o. l., men undertiden også arbejde på kongens eller private jorddrotters marker, af samme art som hoveri. 6) Senere kom aldersgrænsen helt ned på 4 år. 7) Den polske buk - et strafferedskab, der oprindeligt kun anvendtes som militærstraf. Det foregik på den måde, at den ulykkelige hænder blev bundet tværs over hinanden, herefter blev kroppen bøjet sammen og armene trukket ned over knæene, og et træ stukket igennem hans sammenbundne arme og under hans knæ, således at han ikke kunne rette sig op. Som oftest var den polske buk ensbetydende med en pinefuld død. Jfr. Gunnar Olsen: "Træhesten, hundehullet og den spanske kappe", s. 73 ff. 8) Samme kilde som nr. 7, s. 65. 9) Til dette afsnit er benyttet følgende litteratur: Kristen Kolding: "Bonden og jorden" (i Bogen om Himmerland); Enevold Nielsen: "Optegnelser og træk"; Politikens Danmarkshistorie, bd. II-IX; Johs. Brøndsted: "Vikingerne" (Uglebøgerne, 1966); "Den Danske Bonde", 1946, red. af M. P. Ejerslev; "Vor bondestands historie" (artikel af Holger Rützebeck i Holger Danske, jan. 1910) og Aksel Lassen og Ole Karup Pedersen: "Slægtens spor", Gyldendal, 1963.

Reformerne og tiden derefter: 1) Andreas Peter Bernstorff (1735-97), broderens af Danmarks udenrigsminister 1751-70, Johann Hartvig Ernst B. (1712-72). Var efter Struensees fald Danmarks udenrigsminister, til statsmin. Høegh-Guldberg fik lejlighed til at fjerne ham. I 1784, da Guldberg selv blev styrtet, vendte B. tilbage og blev nu landets statsminister, i hvilken stilling han sad til sin død. 2) Christian Ditlev Reventlow (1748-1827). Lensgreve og efter Bernstorffs død statsminister. Foruden medvirken i landboreformernes gennemførelse,

er loven om fredskovene(1805)og folkeskoleloven(1814)hovedsagelig hans fortjeneste. 3) Chr.Colbjørnsen(1749-1814)var f.i Norge.1786 fik han,der var jurist,ansættelse som sekretær i "Den store Land-bokommission".Det er C.,der har udarbejdet forordningerne i tiden omkring reformerne. 4) "Protokollen" findes som løse blade i en pakke i NLA,BOD 48,løbe nr.61o,nr.42. 5) I udskiftningsakterne er han benævnt således,men kirkebogen kalder ham: Wadersen. 6) 19.kap.i 6. bog handler om brand af forskellig art. 7) 3-13-10. 8) Som nr.7. 9) I 1681 blev det første mislykkede forsøg på at oprette en brandforsikring gjort.Først i 1731 realiseredes planen.Det var Københ. ildebrand,der gav stødet hertil. 10) Side 148 ff. 11) I Nordjyll. sammenkaldtes granderne normalt ved tuden i et horn.Andre steder anvendte man 2 slag med trommestikker.

Byloven: 1) Viden findes i kopi i Overgårds godsarkiv,NLA.Den er endvidere trykt i Poul Bjerge og Aug.F.Schmidt:"Danske Vider og Vedtægter",bd.IV,s.232-42,Udk.1932. 2) Villestrups ejere på dette tidspunkt. 3) Major Høegh ejede Dalsgård. 4) Herligheden,dvs.ejendomsret til jordegods og de derfra kommende indtægter. 5) Byfoged i Hobro.

Rostrup: 1) Der har været mange gisninger om dette navns oprindelse.Mest sandsynligt er det vel,at navnet har forbindelse med "stokkømand",tinghørere. 2) Beretningen er trykt i Randers Dagblad 15. jan.1965.Artikel ved M.Johansen.Den er overleveret af afdøde gård-ejer P.Poulsen,Brøndbjerg.

Stenstrup: 1) Jørgen Lycke til Nørlund.Gavebrevet findes i dag i NLA som pergament med segl. 2) Jfr.Personalhist.Tidsskrift,XI rk., 2.bd.,1941,s.126.Artikel af Hans H.Fussing:"Oplysninger om Hindsted og Fleskum herreders præster ca.1619-55."(Supplement til Wiberghs præsteleksikon,Som kilde har Fussing fortrinsvis anvendt herredernes tingbøger. 3) Kronens Skøder,bd.V,1731-65.Jyske Register, nr.268. 4) Niels Olsen var søn af Ole Jepsen,som var født i Sverige,men opholdt sig i Lundgårde til sin død i 1872,73 år gl.Han boede i det gl.stuehus fra matr.nr.2(nu: Bent Laursen).

Lundgårde: 1) Indberetningen er trykt i FHK,1917,s.511.Se også i denne bog s.50-51. 2) En del af oplysningerne er hentet fra N.C. Skaanvads artikel "Blåkilde og vandmøller ved Villestrup Å",FHK, 1967,s.176-77.

Monstrup: 1) Indberetningen i dens fulde ordlyd er på side 82-83. 2) Se under noterne til "Byloven",nr.4. 3) Justitsprotokollen for Hindsted herred,NLA.

Blegdø: 1) Vive kro lå på det sted,hvor nu Janus Otte bor.

Thostrup: 1) Se s.99.

Viveterp: 1) Denne dom,af hvilken en samtidig udskrift i pergament findes blandt arkivalierne fra Kongstedlund,er uddragvis trykt efter dombogen af V.A.Secher:"Samling af Kongens Rettertings Domme,1595-1604,s.211-19.

Vraa: 1) De ældste oplysninger er hentet fra Trap: Danmark. 2) Fra markbogen 1688 i Rigsarkivet.Gengivet af N.C.Skaanvad i den under Lundgårde nr.2 nævnte kilde. 3) Disse oplysninger om økonomien er hentet fra samme kilde som nr.2.

Brøndbjerg: 1) Villestrup Jordebog 20.marts 1661 og 14.aug.1662. 2) Artikel af museumsdirektør Peter Riismøller i Aalborg Amtstidendes Julenummer 1950. 3) Villestrup gods' skifteprotokol 1804-50,fol.441.